

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

rodos'tan karşıyaka'ya

zühal izmirli / yücel izmirli

1 6 8 5 S O K A K

roman

Neden?

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantev.org>

3.BASKI

rodos'tan karşıyaka'ya

zühhal izmirli / yücel izmirli

“Kolay değildi Nuran'ın durumu. Ağabey diye hitap ettiği bu delikanlının, o deniz mavisini gözlerine âşıktı küçükten beri... Bir denizin dalgaları biliyordu bunu, bir de ovada esen o ılık rüzgârlar. Bir tek onlara söylemişti sırrını. Selim, Nuran'dan çok büyüktü bir defa. Rodos'un, tanıdığı bütün kızları da âşıktı Selim'ine.

Gelinlik kızlar, Selimlerin penceresinden gizlice bakarak divanlarının uzunluğunu göz kararı alıp çeyizlik örtülerinin iğne oyası uçlarını ona göre işlerlerdi hep. Kim bilir, belki de 'Selim beni alır' diye düşünen bir sürü rakibi vardı Nuran'ın...”

1930'larda Rodos'ta filizlenen temiz ve şiddetli bir aşkın gölgesinde II. Dünya Savaşı'nın acıları ardından anavatanına uzanan bir göç hikayesi... Sonrasında, yurt bellenen İzmir'de inşa edilen yaşamlar...

Tutkulu hayatlar, gelenekler, görenekler, insan ilişkileri ve bütün bunların en canlı yaşandığı yer; Karşıyaka'nın en kendine özgü sokaklarından biri 1685 Sokak...

Kısacası hepimizin, geçmişinden mutlaka bir şeyler bulacağı; bir ailenin kuşaklar boyu verdiği yaşam mücadelesinin keyifli öyküsü bu kitapta sizleri bekliyor.

online satış: www.nedenkitap.com.tr

RODOS'TAN
KARŞIYAKA'YA...
1685. SOKAK

Neden?

Rodos'tan Karşıyaka'ya

Yazarlar: Zühal İzmirli & Yücel İzmirli

Yayıncı - Genel Yayın Yönetmeni: Necati Güç

Editör: Sanem Sirer

Bilgisayar Uygulama: Adem Şenel

Kapak Tasarımı: Volkan Topkaya

Baskı-Cilt: Kilim Matbaası

1. Baskı / Mart 2007

2. Baskı / Nisan 2007

3. Baskı / Ağustos 2007

ISBN: 978-975-254-173-3

© Zühal İzmirli & Yücel İzmirli / Neden Kitap

Kilim Matbaası: Litros yolu Fatih Sanayi Şitesi

K.2 Davutpaşa/İstanbul Tel: 0212 612 95 59

NEDEN KİTAP Yayıncılık Hizmetleri San. Tic. Ltd. Şti.

Gürsel Mah. Alaybey Sok. No:7 Kat:6 Kağıthane/İSTANBUL

Tel: 0212 222 12 11 **pbx Fax:** 0212 320 52 80

web: www.nedenkitap.com.tr / **e-mail:** info@nedenkitap.com

RODOS'TAN KARŞIYAKA'YA... 1685 SOKAK

Yazarlar

Zühal İZMİRLİ & Yücel İZMİRLİ

Neden?

YAZARLAR HAKKINDA

1950 doğumlu **F. Zühal İZMİRLİ**; uzun yıllar öğretmenlik yaparak emekli olmuştur. Yücel İzmirli ile evli olup iki çocuk ve üç torun sahibidir. “İzmir İzmir” dergisinde, şiir ve öyküleri halen yayımlanmaktadır. Yine Neden Kitap Yayınları’ndan çıkan “*Beylerbeyi’nden Yükselirken Hüzün*” adlı ilk romanından sonra yayımlanan ikinci kitabı, “*1685 Sokak*” tır..

1946 doğumlu **Yücel İZMİRLİ**; Anadolu’nun çeşitli il ve ilçelerinde, öğretmenlik ve okul müdürlüğü görevlerinde bulunmuş; kendi mezun olduğu Karşıyaka Lisesi’nde, yıllarca Türkçe ve edebiyat öğretmenliği yaparak emekli olmuştur.

Rodos’ta yaşayan Türk ailelerinin lakaplarıyla ilgili bir araştırma kitabı bulunmakta olup “Karşıyaka Karşıyaka” dergisinde, eğitim kurumlarıyla ilgili, belgesel içerikli yazıları yayımlanmaktadır.

İzmir, Karşıyaka Lisesi Eğitim Vakfı ile Firuzan Abidinoğlu Sağlık ve Eğitim Vakfı kurucularından da olup eğitimle ilgili çalışmaları sürmektedir.

Karşıyaka Spor Kulübü’nün çeşitli dönemlerinde, altyapı koordinatörlüğü ve genel kaptanlık görevlerinde bulunmuştur.

Bir Karşıyaka sevdalısı olan İzmirli’nin ataları, asırlar önce İzmir’den Rodos’a yerleştiğinden orada ikamet ettikleri yüzyıllarda da ‘İzmirli’ lakabı ve soyadı ile anılmışlardı yıllar yılı.

Zühal İzmirli ile evli, iki çocuk ve üç torun sahibidir. “*1685 Sokak*” ilk romanıdır.

e-mail: yucelizmirli@hotmail.com

e-mail: yucelizmirli@gmail.com

ÖNSÖZ

Annemizin anılarıyla dolu evi o gün boşaltırken çeyizinden kalma ceviz sandığının içinde, bir resmini bulduk. Daha on beş yaşındayken ağabeyinin askeri üniformasıyla çektiirdiği; dimdik, çakı gibi bu asker fotoğrafı, bizi çok etkiledi.

İstedik ki roman kahramanı Nuran'ın kişiliğinde, fedakar Türk analarımızın evlatlarını yetiştirmek için nasıl özen gösterdiklerini, nasıl çabaladıklarını, nasıl gayret ettiklerini analım.

İşte bu romana başlamamıza vesile olan bu fotoğrafı da kitabın kapağına koyarak her Türk kızının, yurdumuza askerler yetiştiren kahraman neferler olduğunu, bir kez daha hatırlayıp annelerimizi her zaman saygıyla analım.

1920'den günümüze süregelen İzmir ve Karşıyaka'daki yaşamışlıklar, gelenekler, görenekler, kültür ve insan ilişkileri, doğa ve denizin eski hali hep akıllarda kalsın, hiç unutulmasın ki neleri kaybettiğimizin farkına varabilelim diye çocukluğumuzun, gençliğimizin geçtiği kendi sokağımızı (1685 Sokak) anlatmayı düşündük. Herkes, kendi yaşadığı sokağını anlatırsa geçmişimize sahip çıkıp her taşın, her ağacın, her çiçeğin, her kokunun yani; her şeyin kıymetini daha çabuk kavrayabiliriz belki, diye düşündük.

İstedik ki her şeyi çarçabuk tüketen bir toplum olmamak için eski güzellikleri anıp o değerlerimizi devam ettirelim. Güzel anılarımız, mutlu anlarımız, çıkarsız komşuluk ilişkilerimiz, bencillik duygusu gütmeyen, özverili, insani, yardımsever yanımız sonsuza kadar devam etsin...

Bazılarını kurguladığımız; ama pek çoğu da gerçek olan bu yaşamları, öyküleri, bu kitapta sizinle paylaşmak istedik.

En içten saygı ve sevgilerimizle...

F. Zühal - Yücel İZMİRLİ

2007- KARŞIYAKA

RODOS

Neler söylenmemişti ki Rodos için... Bir sürü adı olmuştur tarih boyunca... Akdeniz'in İncisi, Güneş Adası, Şövalyeler Adası, Yılan Adası, Geyik Adası, Güller Adası...

Zarif, dünya güzeli, çapkın, cilveli bir genç kızdı Rodos... Ne kadar çok talibi olmuştur tarihler boyu... Herkes bana var-sın diye karasevda olmuştur onun uğruna... Rodos... Rodos...

Akdeniz'in İncisi Rodos... Efsane bu ya, mitolojide, milattan çok önce, o zamanki masallarda yaşayan insanların inanisına, anlayışına göre Zeus, dünyayı tüm tanrılar arasında paylaştırmaya karar vermiş. Güneş tanrısı Helios, bu paylaşımaya yetişemediğinden dağıtımdan nasibini alamamış. Unutulduğu için de epey hoşnutsuzluk yaşamış.

Helios'u çok seven Zeus, bu paylaşımın yeniden yapılmasını istemiş; ama Helios, denizin çok derinliklerinden çıkarılacak bir kara parçasının ona verilmesini talep etmiş. Denizin dibinden çıkarılan bu cennet gibi ada da Helios'un olmuş.

*Akdeniz büyük bir istiridye, içindeki en güzel inci de bu adaymış. **Akdeniz'in İncisi** olmuş adı.*

Güneş; yaz, kış demeden, her gün yüzünü gösterip ısıttığı için Güneş Adası da demişler bu kara parçasına. Çünkü mi-

lattan önceki masal dünyasının insanlarına göre güneş tanrısı Helios'un adasıymış burası. Tabii ki onlara göre Güneş Adası olacakmış buranın adı.

Yunanca'da gül anlamına gelen kelimedenden türemiş bir isim olan Rodos'a, Güller Adası da denmiş.

Tarihten bir gün, şövalyeler gelmiş adaya... Gene değişmiş adı. Şövalyeler Adası demişler buraya...

Günün birinde, o kadar çok yılan bürümüş ki dağına taşını... Doluya koymuşlar almamış, boşa koymuşlar dolmamış. Yılanlar Adası olmuş adı.

Düşünmüşler, taşınmışlar... yılanlardan kurtulmanın çaresini aramışlar yıllarca... Sonra akıllarına gelmiş yılanlarla arası olmayan geyikleri getirmek adaya... Adanın dağına tepesine, taşına yayılan geyikler; cüsselerinden umulmayan atiklikleriyle bir sıçrayışta basıyorlarmış yılanların üstüne... O zarif ayaklarıyla üstlerine bastıkları yılanları, tırnaklarıyla ikiye, üçe kesip bırakıyorlarmış yılan yemeyi seven dağdaki diğer hayvanlara...

Yılanlar tükendikçe geyikler çoğalmış bu sefer adada... Geyikler Adası denmiş bundan sonra buraya.

Tıpkı güllerinin sembol olduğu gibi, tıpkı üç değirmenlerinin sembol olduğu gibi Rodos'un simgelerinden biri de geyik olmuş ondan sonra... Adayı yılanlardan kurtaran bu geyikleri, o kadar çok sevmişler ki... Yıkılan Helios Heykeli'nin ayaklarının bulunduğu yere; biri dişi, biri erkek bu geyik heykellerini dikmişler.

Adanın en yüksek dağı Ataviros Dağı'nın eteklerinde yaşayan geyikler, serbest olarak dolaşıp ormanda ya da dağdaki şose yolda gezen insanların karşısına, hala her an çıkabiliyorlarmış.

Yıllar boyu, bu güzelim ada kimlere kucak açmamış ki...

M.Ö. 1200 yılında, Rodos; bir denizci kavim olan Dorlar tarafından işgal edilmiş. Uzun süre bu adada kalan Dorlar, dil konusunda son derece özenli olmuşlar, kültür ve sanatın ilk tohumlarını atmışlar, düşünce tarihine katkıda bulunup edebiyat alanında çeşitli eserler vermişler.

Dünyanın yedi harikasından biri olan, 32 metre yüksekliğindeki tunçtan Helios Heykeli'ni de (Rodos Kolossosu) M.Ö. 281-280'de Dorlar yapmış. Lindoslu heykeltıraş Khares tarafından yapılan, Dorların adayı koruduklarına inandıkları Helios Heykeli, ne yazık ki ancak elli yıl ayakta kalabilmiş, birkaç depremle devrilip parçalanmış.

Dorlardan sonra ada, Doğu Roma İmparatorluğu'na bağlanmış; sonra da Arap istilasıyla Müslümanların eline geçmiş; on dördüncü yüzyılın başlarında da Malta Şövalyeleri adaya gelip yerleşerek Rodos Şövalyeleri olarak ün yapmışlar...

Osmanlıların büyümesini ve ilerlemesini önlemek için Rodos'u bir savunma kalesi yapan şövalyeler, On İki Ada'yı da dahil edip Anadolu kıyılarına çok yaklaştılar.

Rodos Şehri'ni kale içine kurup Şövalyeler Caddesi ile de şehri iki kısma ayırmışlar; Şövalyeler Sarayı'nın bulunduğu Collakium dedikleri kısımda, son derece görkemli yaşayıp saray yavrusunu andıran kendi evlerinde de misafirlerini ağırlayarak şenlikler düzenlemişler. Ancak çarşı- pazarın kurulduğu, zaten çarşı anlamına gelen Chora ya da Burgo denen diğer kısımda da halktan kişiler oturmaktaymış.

O zamanda kalenin dışında; bağlar, bahçeler ve meyve bahçelerinde oturan köylülerin evleri de bulunuyormuş tabii..."

Şövalyeler, Rodos'a iyice yerleşince Anadolu kıyılarına ve Mısır'ın üzerine ordularıyla yürümüşler. İskenderiye'ye yaptıkları seferlerde, şehri yağmalayınca bu defada Mısırlılar, Rodos'a seferler yapmışlar; ama Rodos Şövalyelerinin savunmaları sonrasında, anlaşma yapmak zorunda kalmışlar.

Bunun üzerine, Osmanlılar; Rodos'a seferler düzenlemişler; ama çift hendekli kalesiyle zapt edilmesi çok güç bir konumdaymış şövalyeler zamanındaki şehir...

Fatih Sultan Mehmet, on beşinci yüzyılda, Rodos'u Osmanlı topraklarına katmak istemiş. Yapılan üçüncü seferde, Mesih Paşa kumandasındaki, yüz gemiden oluşan donanmayı, adaya göndermiş. Rodos Şehri'yle kalesi, karadan ve denizden kuşatılıp kule surları yıkılmış; lakin kale alınamamış; ancak Rodos'un fethi, Kanuni Sultan Süleyman'a nasip olmuş. İki yüz küsur yıl, şövalyelerin idaresinde kalan Rodos; artık Osmanlı topraklarına katılmış o günden sonra.

Kanuni Sultan Süleyman, Çoban Mustafa Paşa'yı yedi yüz gemilik bir donanma ile Rodos üzerine göndermiş; kendisi de karadan hareket ederek Marmaris'ten gemilerle adaya geçmiş ve temmuz ayının en sıcak günlerinden birinde, Rodos Şehri ve kalesi kuşatılarak kaleye beş noktadan hücumla geçilmiş...

Toplar büyük bir gürültüyle kale duvarlarını dövüp durmuş; ama maalesef açılan gedikler, kale içindekiler tarafından hemen tamir ediliyormuş... Çok zormuş bu son derece korunaklı adayı almak... Kale burçlarına tırmanan Osmanlı askerlerinin, kaleye çıkışlarını engellemek için tepeden dökülen kaynar su, zift, yağlarla ve yukarıdan atılan taşlarla yüzlerce şehit verilmiş...

Kanuni Sultan Süleyman, ordunun başına geçerek atını öne doğru hızla sürüp hücum emrini verdiğinde herkes büyük bir cesaret ve şevkle savaşır dövülmüş, dört ay süresince dayanan kale, Türklerin bu azmi karşısında dayanamamış.... Rodos Şövalyeleri de 1522 yılının aralık ayında, artık kaleyi teslim razı olduklarını bildirmişler. Dört aylık bir kuşatmadan sonra Rodos Şövalyelerinden alınarak Osmanlı Sancağı olan ada, bundan sonra üç yüz doksan yıl Osmanlı egemenliğinde kalmış.

1912 yılında, Trablusgarp Savaşı sırasında, İtalyanlar adayı işgal edince Rodos, İtalyanların hakimiyetine girmiş... İtalyanların adayı işgali sırasında, ellerindeki iptidai silahlarıyla savaşan kahraman askerlerimiz, on üç günlük bir savunmanın ardından, İtalyanların modern silahlarla dolu kuvvetleriyle baş edemeyip teslim olmak zorunda kalmışlar ve hepsi esir alınıp gemilerle İtalya'ya götürülmüş. Savaş bittiği zamanda; ancak bir yıl sonra adaya geri dönebilmişler.

İkinci Dünya Savaşı bitiminde de Rodos, On İki Ada'yla birlikte Yunanistan'a verilmiş.

Birinci Bölüm

Rodos Yılları

Deniz Yastık... Kızlar Fıstık...

Kumsalda, altın renkli kumların üzerine oturmuş, denizin hafif hafif çarpıntılarını seyrediyor; bir yandan da kumların içinde, eline gelen biraz irice çakıl taşlarını, denize fırlatıyordu.

Rodos'un bu ılık bahar havasında, deniz kenarındaki çiftliklerden yayılan burcu burcu mersin, yasemin, portakal çiçeği kokuları, genç kızın içini daha da gıcıkıyor; sabun köpüğünü andıran dalgaların, kumlara sevdalıymış gibi aşkla çarpıp baloncuklarının sönüşünü, sularını geri çekerken de köpüklerin kumlarla birlikte yaptığı romantik raksı, iç geçirerek izliyor: "Kalbimin çarpınışları şu masmavi denizin çarpıntısından daha güçlü. Onun deniz rengi gözlerine her baktığımda gönlümde koca koca dalgalar oluşuyor," diye düşünüyordu.

Kolay değildi Nuran'ın durumu. Ağabey diye hitap ettiği bu delikanlının, o deniz mavisi gözlerine aşıkta küçükten beri... Bir denizin dalgaları biliyordu bunu, bir de ovada esen o ılık rüzgarlar. Bir tek onlara söylemişti sırrını. Nasıl paylaşabilirdi ki birileriyle bunu...

Selim, Nuran'dan çok büyüktü bir defa. Rodos'un, tanıdığı bütün kızları da aşıkta Selim'ine.

Gelinlik kızlar, Selimlerin penceresinden gizlice bakarak divanlarının uzunluğunu göz kararı alıp çeyizlik sedir yastı-

ğı örtülerinin iğne oyası uçlarını, ona göre işlerlerdi hep. Kim bilir belki de 'Selim beni alır' diye düşünen bir sürü rakibi vardı Nuran'ın.

Hemen arkasında duran boz eşeğinin, kayaya bağladığı yularını çözüp üstüne atladığı gibi yola koyuldu. Yemyeşildi etraf... Yeşil yoncaların aralarında, yeni açmış yabani minik çiçeklerin renk cümbüşleri dalgalanıyordu. Yer yer mor, sarı, eflatun, turuncu, mavi, kırmızı, bordo alanlar oluşuyordu bayırlarda.

Nuran, eşeğinin attığı adımları takip ediyor; yeni açmış minicik bir yaban çiçeği, eşeğinin nalları arasında ezilecek diye endişeleniyordu. Kıyamazdı mor sümbüllere; beyaz, sarı papatyaların gülen yüzüne; zarif kırmızı gelinciklere; sarı, beyaz çiğdemlere o. Çok severdi doğadaki her bir bitkiyi, her bir çiçeği...

Kanamat'ta (*Gani Ahmet*) daha çok atla dolaşıyordu; la-kin deniz kenarına, eşekle daha rahat inebiliyordu.

"Biraz daha geç kalırsam, 'Nerede bu erkek Nuran...' diye aramaya başlarlar," diyerek kıyamasa da iki ayağının topuğunu, hayvanın karnına daha sık ve çabuk vurmaya başladı.

'Erkek Nuran' diyordu ailesi ona. Kızdı, "Ne yapayım? Derlerse desinler. Sanki ben 'Al buna bak' diye abime verdim beni bebekken" dedi.

Daha iki yaşına bile gelmemişken, "Bunu da al. Oyun oynarken senin yanında dursun," diyerek Fethi ağabeyinin sırtına koyuyorlardı onu.

Fethi de kendini öylesine oyuna kaptırıyordu ki sırtında taşıdığı bebek Nuran'la eğilip bilye oynuyor; çocuğun varlığını fark edince de minik çıplak bacaklarını çimdikleyip ağla-

tır, sonra da annesine götürüp “Ana şu kızına baksana be!.. Ağlayıp duruyor. Ben susturamıyorum.” diyordu.

Biraz sonra yine ağabeyini çağıran annesi “Sustu bak, al onu da oynat,” deyince artık bıkan Fethi “Anne be biz erkek oyunu oynuyoruz. O ne bilsin, ne anlasın bizim oyunumuzdan?” diyerek yine çimdikliyordu kardeşini... Yine ağlıyordu küçük kız... Tekrar anasına götürüp ağlıyor diye bırakıyor, annesi de çocuk sustuğu anda yine ağabeyine veriyordu onu.

Fethi, sonunda çimdiklemez olmuştu Nuran'ı. Ona da kendi oyunlarını, rengarenk cam bilyelerle (meşe) oynamayı, çelik çomak oyununu, çember çevirmeyi, tel araba yapmayı öğretmişti. Biraz daha büyüyünce eşeğe, sonra ata binmeyi daha sonra da bisiklete binmeyi öğrenmişti Nuran ağabeylerinden...

Artık çevresinde biraz yadırgansa da bir oğlan çocuğu gibi özgür yetişmişti o. Annesi; kızı, erkek gibi yetiştirdi diye üzü- lüp onu eve bağlamak için bir dikiş makinesi almış, kasnakta yapılan çeşitli nakış işlerini, ‘beyaz iş’ de dedikleri delik işini, kum iğnesini, bir öğretmen tutarak öğretmişti.

Rodos’un meşhur ipliğinden yaptığı iğne oyalarını, herkes çok beğeniyordu. Hem sık hem de çok hızlı işliyordu.

Bu arada annesi, “İlla ut çalmayı öğreneceksin” diye tutturmuş, ona bir de ut dersi aldirmişti. O zamanın genç kızlarının çoğu ut dersi alarak hem çalar hem söylerlerdi. Kadınlar arası aile meclislerinde, utları genç hanımlar çalar, kadınlar da şarkının ritmine göre oynayıp şen şakrak vakit geçirip eğlenceler düzenlerlerdi. Tüm itirazlarına rağmen annesi galip gelmiş; ut çalmasını, şarkı söylemesini öğrenmişti.

O yaşamının en delişmen çağında, hem tam bir erkek gibi hem de tam bir ev hanımı gibi yetişmişti. Her ne kadar

erkeklerin yapabildiği işleri yapsa da ev işlerinde de marifetliydi.

Ortaya yakın boyuna rağmen büyümüşü artık. On altısına girecekti neredeyse... Sabahları, aynanın karşısına geçer; siyah, küt kesimli, kıvrıcığa yakın dalgalı saçlarını, şöyle bir tarardı çabucak. Aynalarla arası iyi değildi yaşlıları gibi. Ne kaşlarını alır ne de rastık sürerdi. Ayna karşısında vakit geçirmeyi, kendine güvensizlik ve boşa harcanmış zaman sayardı; ama kendini de güzel bulmazdı bir türlü. Hem kıvrıcık saçlarını hem de iki senedir serpildikçe büyüyen iri göğüslerini sevmezdi pek... Belki onun için aynalarla arası hoş değildi, kim bilir? Ama nedense herkes severdi onu, şirin gelirdi çevresindekilere. Güzel sayılmazdı; lakin becerikli, yardımsever, sempatik, hemen herkesle arkadaş olabilen girişken bir yapısı vardı. Kahverengi gözlerinin sevimli, ışıltılı bakışları ve içten davranışları, çevresinde sevilmesine yol açıyordu herhalde. Yerine göre çok da ketumdu. Bir ağa torunuydu o, Rodos'un eşrafından...

Kanamat'taki* Gani Ahmet İlkokulu'nu aliyyülala** alarak bitirmişti. Okul derecesine girdiği için kristal bir hokka da ödül olarak verilmişti ona.

Nuranların, adada; İtalyan ve Rum komşuları çok olduğundan hem İtalyanca hem de Rumca öğrenmişti. İtalyan okullarında okuyan bazı Türkler, Fransızcayla Latinceyi de öğrenirlerdi zaten...

Her iki ağabeyi de onun yanında; ama o daha çok Fethi'nin yanından ayrılmıyordu. Fethi ağabeyi, Uzgu'daki

* Gani Ahmet ismi söylene söylene, sonunda halk dilinde buranın adı Kanamat olmuştu.

** Pekiyiden de üstün bir derece.

okulundan mezun olup biraz daha büyüyünce Türkiye'ye okumaya yollamışlardı onu büyük ağabeyi gibi. Büyük ağabeyi, İstanbul'da askeri okulda okuyor; Fethi ağabeyi de İzmir'deki maliye okuluna gidiyordu öğrenimi için.

Büyük ağabeyinin arkadaşıydı Selim. Ailecek görüşüyorlardı; ama ona ilk kez, o gün ağabeyini ziyarete geldiğinde elindeki bilyeyi, tam karşısındaki arkadaşının bilyesini vurmak üzereyken dikkat etmişti nedense... Başparmağının tırnağı, bilyenin üzerinde kalakalmış; bu olgun, ağır başlı, munis bakışlı, kibar ve son derece yakışıklı delikanlıya gönlü akmıştı bu küçücük yaşında.

"Hadi be Nuran! Ne bakıyorsun öyle! Atsana bilyeyi," diyen oğlanın sesiyle kendine gelmiş, gönlü Selim için atmaya başladığı o zamandan bu zamana, bir daha bilye, çelik çomak gibi oyunlar oynamamıştı...

Artık o, Kanamat'ta ise atına, Uzgur'da ise eşeğine, kale içindeki evlerindeyse bisikletine atladığı gibi deniz kenarına, kırlara, bahçelere kaçıp kendi kendine platonik aşkını yaşıyor, kalbinin Selim için atışını dinliyor; ama bu sesi nasıl durduracağını bilemiyordu.

O gün birden kararını verdi; bir fırsatını bulup söyleyecekti duygularını ona... Bu çevresindekilerce çok ayıp sayılsa da yapacaktı bunu; açacaktı gönlündekileri... Zaten hep erkek gibi cesur, atak, girişken olmasını yadırgıyorlardı ya... Ama yapacak fazla bir şey yoktu; öyle yetişmişti o... Ağabeyleriyle birlikte, o da bir erkek çocuğu gibi büyümüştü. Yalnız Selim'ini gördüğü o gün anlamıştı bir genç kız olduğunu... Kalbinin tik taklarına hükmedemediği o an bilmişti.

Birden, 'Ya Selim onu beğenmezse?' diye endişelendi. O çok yakışıklıydı; Rodos'un en gözde bekarıydı. Evet, evet bu

bir yarıştı. Ona aşık olan tüm kızlardan önce davranıp bir şekilde duygularını Selim'e iletebilmeliydi. Gerçi bu, o zamanda çok yadırganan bir durumdu. Belki Selim'i bile bunu çok yadırgardı; ama ne yapsın, gönlüne söz geçiremiyordu bir türlü. İçi kıpır kıpırdı her zaman.

Büyük Ağabeyinin yanında, 'Selim Ağabey!' diye hitap ediyordu ona. Selim'i, İtalyanların Rodos'u işgal ettikleri o yıl, daha dört yaşındaydı; ama hatırlıyordu yine de... Babası bir kenarda Afitap Gazetesi'ni okurken İtalyanların Rodos'a çıktığı haberini almışlardı. Bütün bunları; Selim, ağabeyine anlatırken duymuştu Nuran. Kendisi ise daha doğmamıştı bile o yıllarda...

"Çok yaş farkımız var, çok..." dedi.

O zamanlarda, aralarında dokuz-on yaş fark olan insanların evlenmesi normal karşılanıyordu. Kadınlar; çocuk doğurmaktan, iş çokluğundan çabuk yaşılanıyorlardı zira...

Annesinin dediğine göre Nuran, 19 Mayıs'ta doğmuştu. 19 Mayıs 1919'da. Mustafa Kemal Paşa'nın, yurdumuzu kurtarmak için Samsun'a ayak bastığı o gün doğmuştu Nuran... Öylesine hayrandı ki Atatürk'e... Öylesine seviyordu ki onu. Bakışlarındaki o engin maviliklere bayılıyordu. Belki de Selim'inin gözlerindeki maviliği, onun için bu kadar çok sevmişti kim bilir?

Parmaklarıyla şöyle bir hesap yaptığında, "Bak, görüyor musun? Tam on bir yaş farkımız var Selim'le... O çok zarif bir delikanlı. Benim gibi küçük, çok da güzel olmayan, deli fişek birini beğenir mi hiç... Bulutların üzerinde dolaşıyorsun yine... Çabuk in aşağı oradan!" diye söylendi kendi kendine.

Yok, yok... O da Nuran'sa ne yapıp ne edip bir şansını deneyecekti yine de... Belki beğenirdi onu Selim'i...

"Neden olmasın ki..." dedi.

Daha çok Rodos Kalesi'nin içindeki evlerinde yaşıyorlardı; ama şimdi üzümlerin olgunlaştığı bağbozumu zamanı olduğundan Kanamat'taki bağ evlerindeydiler. Zeytin silkeleme zamanı da Uzgu'daki çiftlik evlerinde oturuyorlardı.

Kanamat'tan deniz daha yakındı Uzgu'a göre. Atla ya da eşekle deniz kenarına inebiliyorlardı. Uzgu'da ise denize gitmek daha zordu. Ancak eşeklerle bir sürü dağ, tepe, yokuş, engebeli bir araziye geçmek zorundaydılar. Bayır ve yokuştan inip çıkmak; bağ, bahçe ve tarlaları, meyvelikleri aşım suların içinden geçmek çok zordu. Yine lakabı gereği erkek Nuran, her yerde deniz kenarına gitmeyi seviyordu. Hele denizde yüzmeyi... Kız arkadaşlarını kandırıp gerek Uzgu'da gerekse Kanamat'ta denize götürüyordu onları...

Eşeklere binip engebeleri aşarak sahile inince el ele tutuşup o meşhur deniz şarkılarını söylüyorlardı mutlaka.

"Deniz yastık... Kızlar fıstık..."

Deniz yastık... Kızlar fıstık...

Cuummppp..."

Kıkırdayıp gülüşerek ılık sulara balıklama atlayıp Akdeniz'in kadife okşayışlarına, bırakıyorlardı kendilerini...

Kumlara sere serpe yattıklarında da hissettikleri rahavetin aksine, vücutlarındaki dinçlik artıyordu nedense. Bunda da Akdeniz'in yakıcı güneşi kabahatliydi herhalde... Eee... bir zamanlar 'Güneş Adası' da denirmiş . Güneş dört mevsim her gün gülümseyen yüzünü hiç esirgememiş buradan. Bu adadaki güllere hep gülümsemiş durmuş, güller de cevap

vermiş güneşin onları kışkırtan bu sevdasına... Açtıkça açmış... açtıkça açmış, rengarenk... Ada güllerle dolup mis gibi kokuları etrafı kaplayınca 'Güller Adası' demek farz olmuş buraya. Güller sembol olmuş adaya...

Şimdi de güneşin kışkırtıcı ışınları okşayıp durdukça genç kız bedenlerini, kimi Selim'ine, kimi Ahmet'ine yanıyor-du derinden, sessizden, tıpkı közler gibi... Güneşin kor lavları gibi kavruluyordu yürekleri... Şöyle kızgın taşlara, kumlara uzandığında Selim'i olsaydı ya yanında. Kucaklaşırdı gözlerden ırak bu koyda... Sarmaş dolaş olsalardı tıpkı dalgalarla; kumların, taşların seviştiği bu sahilde çılgınca... Denizin ılık suları bedenlerini yaladıkça yüreklerinin yakıcı ateşi de sönseydi ya bu sahilde... Deniz taşlarla kumlarla sevişirken köpük köpük, Selim'i hep yanında olsaydı ya doyasıya... Onun için deniz kenarına kaçmıyor muydu sık sık... Denizin köpüklü dalgalarının, sahile nasıl bir özlemle çarptığını görmek için değil miydi bu kaçışları... Bir tek deniz anlardı onun bu sevdasını, biliyordu. Zira o da doyamıyordu sahilin kumlarına, taşlarına. Sevdikçe seviyor, okşadıkça okşuyordu yumuşacık sularıyla... Bazen hırçın, bazen yumuşak, bazen şehvet dolu azgın dalgalarıyla titretiyordu taşı, çakılı, kumu... Denizin köpüklü dalgalarının, sahille sevişmesini izlemeye gidiyordu her gün. O da Selim'ine sıırıslam sevgisiyle sarılacağı günlerin özlemiyle, hayaliyle tutuşarak seyrediyordu suların sahille oynaşmalarını, cilvelerini... Lakin şimdi suçlu-yu bulmuştu Nuran. Güneşti hep bunların müsebbibi... O yapıyordu ne yapıyorsa bu adaya. Ona kalsa 'Aşk Adası' koyardı adını buranın. Yüreğini de vücudunu da aşkla kaynatan, bu güneşti muhakkak. Karayı da yakıp kavurarak denizin soğutan sularına aşık etmiyor muydu onu? Kıyının, denizin se-

rin sularını çağırmasının müsebbibi de oydu zahir... Evet oydu tüm bunların suçlusu. Bu adaya isimlerini koyan da oydu muhakkak. Öyle ya cayır cayır ışınlarını yollayıp bitkileri kurutarak o yakıcı sıcaklıkta, yılanların çoğalmasını sağlayınca 'Yılanlar Adası' denmemiş miydi buraya? Evet, evet... Bu adanın isimlerini hep bu yakıcı, fettan, gülümseyen, vücutları aşkla titreten güneş koyuyordu, canı sıkıldığında.

"Şimdi de yüreğimi yakıp kavuruyor ki 'Aşk Adası' olsun adı... Öyle istiyor zahir hınzır..." diye geçirdi içinden.

Düşünceler içinde eşeğini sürerken bağa geldiğini fark etti. Hayvanın birdenbire anırmaya başlamasıyla boş bulunup irkildi. Saçma düşüncelerinin ayrımına varıp hırsla, "Durdun, durdun da tam eve geldiğimizde mi bağıryorsun? Dedeme, geldiğimizi mi haber veriyorsun yoksa? Sus! Sus diyorum sana..." diye bağırdı.

Nuran eşeğe kızdıkça o daha yüksek perdeden anırmaya başlamıştı. Artık kızmayı bırakıp eşeğin kafasını okşaya okşaya onu sakinleştirdi. Neyse ki susturmuştu inatçı eşeğini.

Refet dedesi, Kanamat'taki bağlarından elde ettiği ürünü, üç günden beri adamlarına titizlikle toplattırıp duruyordu. Üzümleri, şarap yapımı için satın alıyorlardı Rodos'ta. Ertesi gün, bunları hayvanların iki yanındaki küfelere, heybelerle yüklettirip pazara götürüp satacaklardı.

Bağda, bahçede her zaman sebzeleri ve meyve ağaçları vardı. Şarap, yağ, meyve, özellikle narenciye Rodos'un en önde gelen geçim kaynağıydı.

Portakal, mandalina, greyfurt, limon ve turunc ağaçları, her evin bahçesinde mutlaka bulunurdu. Hurma ağacı da de-

dikleri palmyeleri, mersinleri, Rodos incirleri, yaseminleri, rengarenk g lleri, begonvilleri, değişik kokulu bir yığın    eği, bahçelerinden hiç eksik etmezlerdi.

Uzgu a zeytin zamanı gittiklerinde topladıkları zeytinleri, yağ yapımı için satıyorlardı. Kendileri için de teneke teneke zeytinyağı yapıp  eki te veya çizme yeşil zeytinleri salamura koyup siyah zeytinleri tuzlayarak evlerinin ihtiyaçlarını karşılıyorlardı.

   mleri zedelemekten toplamaları için adamlarına emirler yağdıran Refet Ağa, öylesine meşgul görünüyordu ki torununun geldiğini fark etmedi bile... Bağın kocaman tahta kapısından sessizce girip eşeğini yavaşça ahıra bağlayan Nuran, iki katlı bağ evlerine sanki ayaklarının ucuna basarak girdi.

Mutfağa doğru seğirten kızını gören annesi:

“Neredesin be .kızım bu saatlere kadar? Deden kızmasın diye ‘Nuran biraz rahatsız, uyuyor’ dedim. Biz bütün işleri bitirdik. Sen de puf b reğini, şu tırtıklı sahanın kenarıyla ay şeklinde kesip tahta masanın üzerine koy! Ayşe halana da söyle, bol zeytinyağında kızartsın. B rekleri atmadan yağı iyice kızdırsın. Herkes yemek bekliyor. Haydi  abuk olun!” dedi.

Aylak aylak dolaşmasının kabahatini örtmek istercesine hemen işe koyuldu Nuran.

Refet dedesi; sinirli, dediğim dedik, inatçı bir adamdı. Mavi gözleri, beyaz saçları ve minik sakalıyla sempatik görünür; uzun boyu, güçlü gövdesi, dimdik yürüyüşü ve mağrur bakışlarıyla saygınlık uyandırırđı.

Her sabah kalktığında başına Rodos ipeğinden yapılma sarığını sarar, siyah şalvarını, yeleğini, çizmelerini giyip de-

senli bel kuşağını dolardı. Daha dün, aynı kıyafetiyle epeyce büyüyüp yayılmış, kaynana dili de dedikleri kaktüsün olgunlaşan lezzetli meyvesi mısır incirlerinin önünde, bir fotoğrafçıya poz vermişti.

Ailesinin, akrabalarının, yanında çalışanların ve çevresindekilerin ödü kopardı ondan. İşlerin zamanında ve tam yapılmasını isterdi. Herkes onu sinirlendirmemek için çabalar dururdu. Doğa sevgisi ve hayvanlara olan düşkünlüğü inanılmazdı. Hayvanların rahatını, insanların rahatından daha önce düşünür, "Sizin ağzınız, diliniz var. Onlar isteklerini anlatamazlar. İlk önce onların rahatı temin edilecek," diyerek o İstanbul şivesiyle konuştuğu güzel Türkçesiyle etrafına emirler yağdırırdı.

Neler görmüş geçirmişti bu zamana kadar... İtalyanların, Rodos'u işgal ettikleri gün, o da Uzgur'da bulunuyormuş. Bu savaşta, Uzgur Köyü'ndeki cephaneliğimizi bekleyen üç askerimiz de şehit olmuş; köyün mezarlığındaki şehitlikte yatıyorlardı.

Dedesi, cephaneliği teslim etmemek için kahramanca savaşmış şehit olan bu üç askerimizi, gözleri nemlenerek anar; her zaman köyün mezarlığına gittiğinde bu şehitlerimize de fatiha okur; kendi akraba mezarlarının üzerinde biten ayrık otlarını temizleyip eflatun zambaklar, mersinler ekerken bu erlerimizin mezarlarının bakımını da ihmal etmezdi.

İtalyanların Rodos'u işgal ettiği o yıl, Refet dedesinin annesi, diğer çocuklarını da alarak Mısır'a göçmüştü. O kadar ısrar ettikleri halde inatçılığıyla meşhur dedesi, onlarla birlikte gitmeyip Rodos'ta kalmaya karar vermiş; bir daha da ne annesini ne de kardeşlerini görebilmişti... Ara sıra gelen mektuplarla resimlerle avunuyordu işte...

Mısır'dan gelen resimler, her zaman aynalı konsollarının üzerini süslerdi.

Annesinin resmine daldardı bazen... Siyah çorapları, yuvarlak burunlu, bilekten bağlı ayakkabıları; ensesinde topuz yaptığı düz siyah saçları; Rodos gerdanlığının süslediği, kat kat fırfırlı bluzunun altındaki, geniş fiyonklu uzun eteği; bu güzel kadını daha da şıklaştırıyordu.

Sanki ona gülümseyerek bakan kız kardeşinin, Çin iğnesi nakışla gül resmi işlenmiş, kruvaze ipek elbisesinin içindeki resmini de buğulanan gözleriyle seyreden Refet Ağa'yı; kaç kez gizlice seyretmişti Nuran...

Biliyordu ki aslında tüm despot görünüşüne inat, yumuşacık bir yüreği vardı dedesinin.

Dalgın dalgın bunları düşünürken puf börekleri kızarmıştı bile. Masayı hazırlayıp Refet Ağa'yı çağırdılar.

Sofralarında her zaman, kendi zeytinyağlarına bol limon sıkılmış, çekiçte yeşil zeytin dolu bir tabak olurdu mutlaka... Yemek sonrası masayı silerlerken keçi pisliği gibi zeytin çekirdeği yığılı tepcikleri temizlerlerdi önce. En çok yedikleri, en çok sevdikleri besinin biri zeytin, diğeri de balıktı...

Dedesi, yemek sonrası annesinin pişirdiği mis kokulu tazecek Rodos kahvesini, halılarla döşenmiş mutfaktaki divanlarında bağdaş kurup arkasındaki, el dokuması beyaz patiska üzerine delik işi yapılmış örtülerle süslenmiş; sert, dimdik, ot yastıklarına yaslanarak içerken Nuran'ı süzüyordu fark ettirmeden.

"Bu kızın şu sıralar neyi var anlayamıyorum. Şu işlerimi bir kolaylayınca peşine bir takılayım bakalım. Sanki fark ettirmeden atına ya da eşeğine binip saatlerce ortadan kaybol-

duğunu bilmiyor muyum? Öyle sanıyor cehil cahil..." diye geçirdi içinden.

Genç Bir Kız Olduğumu Bilmeli

Artık ürünleri satılmış, Rodos Şehri'ne dönme zamanı gelmişti. "Oh! Nihayet..." dedi Nuran sevinçle.

İki doru atın çektiği, körüğü siyah deriyle kaplı faytonlarının koltuklarına, karşılıklı sıkışarak oturdular. Faytonun yanlarında bulunan, cam fanus içindeki fenerler yanıyordu akşamın alaca karanlığında... Nuran gece yolculuklarında, bu fenerlerden yayılan ışık huzmelerini çok seviyor, sanki gecenin kör, zifiri siyahında, fenerlerin aydınlatığı her yeri, yeniden keşfediyordu. Bazı ailelerin kendilerine ait faytonları vardı Nuranlar gibi. Bazılarının da atları, eşekleri, bisikletleri...

Rodos Şehri görünmeye başladığında kalp atışları da hızlanmıştı genç kızın. Selim'ine çok yaklaşmıştı. Kaç zamandır, uzaktan bile göremediği sevdiğini artık görebilecekti. O kadar mutluydu ki...

Eski Çarşı'da berberdi Selim'i. Kibarlığı, beyefendiliği, ustalığı, insanların tıraş olmak için onu tercih etmesine yetiyordu.

İki tane hiç evlenmemiş halası vardı Selim'in. İkizdi halalar; birbirlerine de öylesine benziyorlardı ki, bazen ayırmak hayli güç oluyordu. Onları da çok özlemişti Nuran. Selim'in halaları olduğu için mi yoksa bu sempatik ihtiyaçları sevdiği için mi bilinmez, özlemişti işte...

Şehre uzaktan şöyle bir baktığında içi heyecanla doldu. Yarım daire şeklindeki surlarla çevrili şehrin, eskiden kalma sokakları çok dardı. Rodos Kalesi'nin iki buçuk kilometreyi bulan uzunluğu da eski şehri sarmalıyordu sanki. On bir tane kapısı vardı bu tarihi kalenin. Bazen on beş, on sekiz metre yüksekliğe bile ulaşan kalenin içinde, heybetli, yüksek duvarlarıyla Şövalyeler Sarayı da denilen şatoyu görünce şehirden epeydir ayrı kaldığını fark etti.

Ortaçağdan kalma yapılar, hanlar, Rodos Şövalyelerine ait saray yavrusu konaklar, kiliseler, meşhur Şövalyeler Hastanesi Rodos, İtalyanların yönetimindeyken baştan başa yenisinden onarılmış, sanki o çağdaki gibi görkemliydi.

Fayton tam Şövalyeler Caddesi'nden geçerken Zele ninesi:

"Üşüdüm. Şu şalını bana versene Nuran. Sen üşümüyorsun anlaşılın..." dedi.

Şalını hiçbir şey demeden ona uzatan genç kız:

"Hasta mı olacak ne? Bu havada üşünür mü hiç?" diye düşündü.

Faytonun atlarının çıkardığı nal sesleri, onu tarihe taşıyordu bu akşam nedense...

Osmanlı devrinde yapılan, Türklerin tüm zarafet ve ustalıklarını sergiledikleri; camilerin, mescitlerin, çeşmelerin, hamamların ve külliyelerin muhteşem görüntüsüyle için için gururlanıp Kanuni'nin Rodos Adası'nı fethinden sonra, tüm ihtişamıyla beyaz atının üzerinde, yüzlerce maiyetiyle beraber, ilk defa şu Yeni Kapı'dan girdiği, şu sokaklarda dolaştığı, sanki o devirde yaşamış gibi gözünün önünden gelip geçince sevgi ve saygıyla derin bir iç geçirdi.

Ona endişeyle bakan Refet Ağa:

“Ne oldu kızım? Neden böyle derinden iç geçirdin bakalım?” diye merakla sordu.

Zaten ne zamandır Nuran’ı merak edip duruyordu dedesi...

“Yok bir şey dedecim” dedi birden bulundukları zamana dönerek. “Ne kadar da dalgın, nesi var bu kızın? Bak yine daldı gitti...”

Refet Ağa, torununun sık sık deniz kıyılarına gidip son günlerde devamlı düşünceler içinde olmasını anımsayarak söylenip duruyordu fısır fısır...

Faytonun evlerine çok yaklaştığını gören Nuran, daldığı düşüncelerinden sıyrıldı.

Şehirde, kale içinde oturuyorlardı. Kale içindeki eski şehir, en eski yerleşim merkezlerinden biriydi ve onlar da Kanuni zamanından beri kale içinde ikamet ediyorlardı, atalarından dedelere...

Kale içindeki tarihi dar sokaklardan geçen arabanın yavaşlaması üzerine “Evimize nerdeyse geldik sayılır. Biraz sabret anne. Eve gelince mangalı yakarım, ısınırsın” diyerek arabacıya seslenen Münire Hanım, “Atları daha hızlı sür arabacı!” dedi.

Artık şehirdeki evlerine geldiği için mutluydu Nuran; belki yarın Selim’ini görebilirdi kim bilir?

Faytonları, kale içindeki evlerinin önünde durduğunda onları babası karşıladı. O burada çalıştığı için onlarla bağa bahçeye gelemiyordu hiç. Evlerini de özlemişti Nuran. Rodos taşından yapılma, büyük, iki katlı ve sağlam taş bir binaydı burası. Ön tarafta bir asmanın sardığı çardakları; yaseminlerin, ortancaların, güllerin süslediği bir avluları vardı. Arka ta-

raflarındaki bahçeyi ise dedesi yine çiçeklerle portakal ve limon ağaçlarıyla süslemişti. Burada da hurma ve mersin ağacı eksik değildi tabii... Çok seviyordu dedesi bu ağaçları.

Alt katta taş kemerlerin süslediği odaları ve mutfakları bulunuyordu. Hem mutfakta tulumbayla çıkarılan bir su hem de bahçelerinde bir su kuyusu vardı. Yüksek tavanlı evlerinin kemerli pencerelerini, tahtadan kepenkler süslüyordu. Her cam önünü de rengarenk çiçeklerin bezediği saksılar...

O tek kız çocuğu olduğu için onun odası ayrıydı. Annesinin bu kadar yıl aradan sonra bir kızı daha olmuştu; ama daha çok küçük olduğu için annelerinin odasında kalıyordu Meral bebek.

İki katlı taş evlerin sıralandığı, dar sokaklarındaki komşularını özlemişti. Herkesin bir lakabı vardı burada. Kimi hep çeyrek altın harcadığı için ya da kimi çarşıda kumaş satarken, "Endazesi çeyreğe, arşını çeyreğe!" diye bağırıp müşteri topladığı için Çeyrekliler, kimi ataları İzmir'den göç ettiği için yabancı anlamına gelen Özgeler, kimileri de Kapancılar, Zembilliler, Faralılar, Taktukalar, Kocamemeliler, Çangalar...

Hemen odasına çıkarak eşyalarını ceviz ağacından yapılmış dolabına yerleştirdi. Yarın, sabah olur olmaz bisikletine atladığı gibi Selim'in berber dükkanının önünden geçecekti. Siyah üzerine irili ufaklı, beyaz papatya desenlerinin süslediği, kısa kollu, belden kloş elbisesini yarın giymek üzere, itina ile duvardaki çiviye astı. Altına da bilekten bağlı, ucu açık, küt topuklu ayakkabısını koyarak karşısına geçip baktı. ...

"Evet yarın çok şık olacağım. Onun dikkatini çekebilmek için artık kendime itina etmeliyim. Erkek Nuran kavramını Selim'in gözünden silmem lazım. Artık büyüdüğümü, genç bir kız olduğumu bilmeli, beni anlamalı. Ne olur Alla-

hım, ne olur!” diyerek pikesini beline kadar çekti. Az sonra pembe rüyalar görmeye başlamıştı bile...

Ertesi sabah erkenden uyandı. Dedesi sabah namazına camiye gidiyordu. Evin önündeki çakıl taşlarıyla süslenmiş avluya çıkıp buz gibi kuyu suyuyla elini yüzünü yıkadı.

Ağetti burada... Derelerden ve deniz kenarlarından renkli ve çeşitli büyüklüklerde toplanan çakıl taşlarıyla evlerin avluları, bahçeleri hatta sokaklar döşenirdi. Sokaklara, yağmur sularının akabilmesi için meyilli bir döşeme uygulanır, daha çok beyaz ve iri çakıl taşları kullanılırdı. Camilerin, binaların, evlerin avluları ise çeşitli motiflerle süslenir; daha çok kuşların ve çiçeklerin oluşturduğu ve Rodos’un simgesi haline gelmiş geyik motifleriyle zig zaglı desenler kullanılırdı. Kendi bahçelerindeki desenler de çok görkemliydi doğrusu...

Mutfağa geçerek kahvaltıyı hazırlamaya başladı. Kahvaltıdan sonra hemen hazırlanıp Selim’inin bulunduğu sokağa gidecekti. Elinde olmadan heyecanlandı. İçi titriyordu...

Refet Ağa namazdan sonra sabah kahvesini içmek üzere kahvehanenin önündeki bahçede, o meşhur Rodos üzümlerinin sallandığı çardağın altındaki tahta sandalyesine oturup sabahın tatlı serinliğinde, köpüklü Türk kahvesini yudumlar-ken torununun bu aralar neden sık sık atla gezintiye çıktığını düşünüyordu yine...

... Kahvesini bitirip fincanı ufak tahta masaya bırakarak yavaş adımlarla yürümeye başladı... Recep Paşa Camii’nin önünden geçerken camideki iri gövdeli çınar ağacının serin gölgesinde dinlenip caminin önündeki şadırvanda aptes aldı.

Tek kubbesinde sekiz tane pencere bulunan, kapı, minber ve mihrabında süslemeleri olan caminin içine girerek iki rekat namaz kıldı. Caminin avlusunda bulunan Recep Paşa'nın türbesine doğru seğirterek ruhuna dua etti ve ellerini açıp to runu için Allah'a yakardı. *(Rodos'taki türbelerin çoğu, sekizgen kaide üzerine oturan bir kubbeyle örtülüydü.)*

Nuran, dedesinin kahvaltıya gelmesini sabırsızlıkla bekliyordu. Çok geç kalmıştı. Bir an önce işler bitmeli, o da evden çıkmalıydı. Hah... Bahçe kapısının gıcırdayan sesini duyunca rahatladı.

Dedesinin saksılarda yetiştirdiği balotundan toplayıp ona hemen bir bitki çayı hazırladı. Refet Ağa, sabahları ya adaçayı ya da mercanköşk (balotu) içerdi.

Kahvaltı sofrasını topladığı gibi aceleyle yukarı çıkıp giyinmeye başladı. Saçlarını, konsolun üzerindeki gümüş aynasını çevirip bakarak özenle taradı. Akşamdan hazırladığı kıyafetlerini giyip annesinin odasına girerek rastığıyla rimeli ni alıp hafifçe kaşlarını, kirpiklerini boyadı. Dudaklarını dişleriyle ısırp diliyle ıslatarak kırmızı görünmelerini sağladı. Hızlı adımlarla yürürken de kızarması için yanaklarını çimdikliyordu.

Merdiven başından, aşağıdaki salona doğru baktığında, dedesinin bir şekerleme yaptığını görüp sevinerek uyandır mamak için sessizce aşağıya inerek bisikletine atladığı gibi annesine seslendi.

"Ben Çangalar'ın Suzan'ına gidiyorum, birazdan gelirim."

Annesinin cevabını beklememişti bile... Bahçeden çıkarken muhteşem renkleriyle gözüne çarpan gül dalından, iki tane gonca gül koparıp bisikletinin pedalını, son gücü-

le çevirmeye başladı. Bir an önce, uzaktan da olsa Selim'ini görmeliydi.

Selim, dükkanını açmadan önce, Uzun Çarşı'daki çorbacıya giderek paça ya da işkembe çorbası içerdi genellikle... O gün geç de olsa çorbasını içmiş, Sokratus Caddesi'nde gayet aheste adımlarla yürüyordu.

Tam dükkanına varmak üzereydi ki bisikletinin selesine oturmuş, elindeki gonca gülleri koklayıp pırıl pırıl gözleriyle ona bakan Nuran'ı gördü.

"Bu bizim bilye oynayan Nuran mı? Ne kadar büyüüp serpilmiş, hayret doğrusu... Tam bir genç kız olmuş" diye düşünürken başını öne doğru eğip onu ışıltılı bakışlarıyla cazibeli bir edayla selamlayan Nuran'ı, o da başındaki fötrünü çıkarıp hafif bir gülümseyişle selamladı.

Nuran'ın sevinçten içi içine sığmıyordu. Hem çok özlediği Selim'ini görmüş hem de nasıl gülümseyerek nazik bir şekilde selamlamıştı onu.

"Beni gördüğünde ne kadar da şaşırdı. Artık erkek Nuran'lığı bırakıp her genç kız gibi özenli giyinmeliyim ki genç bir kız olduğumun farkına varsın" dedi.

Bugün kendini beğenmişti. Bakımlı olunca gençliğinin ışıltısı daha bir meydana çıkıyordu. Fakat konuşamamıştı Selim'le utanmıştı. Hem zaten o devirde çok da rahat konuşulmazdı öyle... Ağabeyleri yanında ise konuşabilirdi; ama yalnız konuşursa dedikodu olabilirdi. Ağabeylerinin yanında da nasıl açardı gönlünü ona? Selim'iyle yalnız konuşmayı başaramayacaktı galiba.

"Olsun" dedi.

“Ben de davranışlarımla belli etmeye çalışırım duygularımı... Biraz zor olacak lakin neylersin...”

O heyecanla liman kenarına geldiğini neden sonra fark etti. Kale içindeki Tersane Meydanı Çeşmesi’ne giderek bisikletinden atladığı gibi taş oymacılık hünerlerinin sergilendiği mihrap görünümlü çeşmeyi açarak elini yüzünü yıkamak istedi. Oymalarla süslenmiş kurnasına nasıl tutunacağını bilemedi. Başı dönüyordu heyecandan. Bir süre durup başının dönmesinin geçmesini bekledi.

Biraz sonra kendine geldiğinde aklına ne zamandır görmediği geyikleri geldi. Musluk Kapısı’ndan, Mandraki’ye girerken Nearion girişindeki kale dibinde, sur altındaki eski hendeklerde beslenen geyikleri, kale içindeki evlerinde oturduklarında sık sık seyretmeye giderdi.

“Ah canım! O güzel geyiklerin o ceylan gözlerini özledim. Yine gidip seyredeyim bu güzel yaratıkları... Hem belki heyecanım da yatıştır biraz...” diye geçirdi içinden.

Eve gittiğinde annesi:

“Ne kadar çok oturdun Suzanlarda. Yine konuşacaklarınız bitmedi değil mi?” dedi. O sırada avlu kapısının açılıp Suzan’ın bahçeye girdiğini gören Nuran, annesine fark ettirmeden fırladığı gibi avluya çıktı.

Alelacele şaşkın bir halde arkadaşını karşılarken ilk sözü:

“Nereden çıktın sen? Bugün geleceğini hiç ummamıştım,” oldu.

Suzan:

“Hoş geldin Nuran’cım. Geldiğinizi duyar duymaz hemen geldim. Sabahtan gelirsin diye umut ettim; ama gelmeyince ben gideyim dedim. Hem bakayım sana... Ne kadar da

değişmişsin sen böyle! Uzgur'un havası sana yaramış. Bol bol üzüm mü yedin? Ne yaptın. Aaa! Rüyamda görsem inanmazdım. Sen makyaj bile yapmışsın. Annen kızmadı mı?"

Nuran:

"Yok görmedi bile... Şimdi yıkarım yüzümü. Aman Suzan'cım! Anneme, size gidiyorum diyerek kale içindeki Eski Çarşı'da şöyle bir dolaştım bisikletle... Sakın belli etme!"

Suzan'ın geldiğini gören Münire Hanım:

"Maşallah Suzan kızım. Birbirinizden bir dakika bile ayrılamıyorsunuz bakıyorum." dedi.

"Şeyy... Münire Hanım teyze, Nuran delik işi örneklerini bizde unutmuş. Onu getirdim lazım olur diye..."

"Neresine koymuş o örnekleri... Sabahleyin fırladığı gibi çıktı evden."

İki kız beraberce Nuran'ın odasına çıkarlarken:

"Senin yüzünden yalancı oldum," dedi Suzan biraz kırılgın.

"İyi ki biraz önce gelmedin. Ben, eve bir dakika önce girmiştim."

Dileğim Gerçekleşecek Galiba...

O aralar Selim'in ablası evlenecekti. Selim, ablasının tüm mobilyasını, İstanbul Kapalı Çarşı'dan getirtmişti.

Gelin çeyizini görmek için davet edildiklerinde Nuran da annesiyle beraber Selimlere gitmek için özenle hazırlandı odasında.

Yine çok şıktı Nuran. Krem rengi üzerine, siyah minik puanların süslediği, ipek elbisesini giymişti. İriliğini sevmeyi göğüsleri ve dolgun kalçaları daha bir belli oluyordu bu ipek elbisesinde...

Yolda birlikte yürürlerken kızını şöyle bir süzen annesinden utandı. Alışkın değildi o böyle kadınsı kıyafetlere... Kırıtarak yürümüyordu; ama çakıl taşlarına bastıkça dolgun kalçası bir o yana, bir bu yana sallanıyordu. Annesine fark ettirmeden, biraz rastık ve sürme de sürmüştü kaşına gözüne... Onun rujunu gizlice alıp dudagina nokta nokta değdirip alt dudagina, üst dudagina sürterek rujunu yaymıştı belli olmasın diye... Artık aynalarla da arası iyiydi Nuran'ın. Kendini güzelleştirme çabaları içine girmişti Selim'i için...

"Ne kadar da bakımlı oldun bu sıralar... Hah şöyle... Biraz genç kız olduğun belli olsun" dedi Münire Hanım.

Ah! Bir bilseydi kızının niye böyle özenli olduğunu son günlerde... Olabildiğince güzel görünmeliydi Selim'ine ve ailesine o...

Çeyiz sergilenen eve geldiklerinde Nuran, en sevimli halini takınarak Selim'in ablasına yardım edebileceği bir şey olup olmadığını sordu.

"Çeyiziniz için beyaz patiskadan, delik işi bir sandık örtüsü ya da yastık kılıfı yapabilirim isterseniz" deyince kızcağız teşekkür ederek memnun olacağını söyledi.

Selim'in iki bekar halası da oradaydı. Onların da saygıyla ellerini öperken:

"Bir ihtiyacınız olduğunda memnuniyetle yardımınıza gelirim," dedi tüm sevecenliğiyle. Evet... Böylece tüm ailenin sevgisini kazanmıştı. Hepsi onun ne kadar büyüüp değiştiğinden bahsettiler o gün.

Selim'in ablası, misafirlerine incir, fıstık ve sakız reçeli sunarken Nuran'a:

"Bayramdan sonra size gelip sandık örtüsü için örneklerle bakayım." dedi. Oradan hiç ayrılmak istememesine rağmen annesi, alışverişe çıkacağını söyleyerek onlara veda etti.

Beraberce şövalyeler Caddesi'nin çakıl taşlarıyla dşeli yolundan yürürlerken Selim'in berber dükkanının önünden geçme planları yapıyordu geç ız. Birden; "Gel, şu yoldan gidelim" dedi annesine.

"Yok... Oradan değil, arşı buradan daha yakın..." diye karşılık alınca ses çıkaramadı.

Münire Hanım, her alışverişe çıkışında kadife kesesinin içindeki çeyrek altınlarını yanına alıp hiç hesap yapmadan, istediği gibi harcardı. Manifaturacılar gittiklerinde annesinin:

"şu desenden bir top, şu kadifeden altı metre. Yok yok ondan da bir top ver..." tarzındaki konuşmalarına şahit olan Nuran, onun böyle msrife harcamalarından hiç hoşlanmaz, için için kızardı; ama saygısından da bir şey diyemezdi. Tutumlu bir kızdı o.

arşı dönüşü, Münire Hanım'ı Selim'inin dükkanının önünden geçirmeye muvaffak oldu. tl, tiril tiril, beyaz berber önlüğüyle dükkanının kapısı önündeki tahta sandalyesinde, bacak bacak üstüne atıp kendisinden iki yaş küçük oğlan kardeşi şükrü'yle konuşmaya dalmış delikanlıyı görünce bir tuhaf oldu.

'üstünden asalet akıyor' derler ya! Selim'i için mi söylenmişti bu söz acaba? Vücudunda garip bir haz dalgası dolaşmaya başladı; biraz sonra da tüm vücudunu bir ürperti kap-

ladı. Annesinin onlara laf atmasıyla birlikte, olduğu yerde kalakaldı.

“Hayırlı işler Selim Bey oğlum. Biz de sizden geliyorduk. Ablanın çeyizi serildi bugün. Hayırlı olur inşallah!”

“Çok teşekkür ederiz Münire Hanım teyze. İnşallah efendim!” diyerek karşılık veren delikanlıya, tüm cesaretine rağmen utangaç gözlerle bakıyordu Nuran.

Selim’inin mavi gözleri, kendisine doğru kaydığında gülümseyerek mahcup bir halde bakışlarını yere eği yordu; lakin yanakları elma gibi kızarmıştı heyecandan. Bunu fark eden delikanlı:

“Allah Allah... Yani yaşını bilmesem bu kız bana aşık diyeceğim” diye geçirdi içinden. Genç kızın, kruvaze ipek elbisesinden bile belli olan iri göğüsleri, dikkatini çekti. Bir ara çantasını salladığında açılan kruvazenin aralığından, kombinezonunun yakasındaki ipek Rodos ipliğiyle işlenmiş iğne oyası süsünü görünce daha bir etkilendi.

“Sanki göğüslerinin arasından çiçek kokuları yayılıyor,” diye düşündü.

“Hayırlı işler oğlum,” diyerek oradan ayrılan Münire Hanım ve kızının arkasından bakakalan delikanlı; Nuran’ın, yürürken bir o yana, bir bu yana sallanan kalçalarının üzerindeki ipek elbisesinin, sanki dolgun yuvarlaklarını okşarmış gibi salınışını seyretti. İçi bir hoş olmuştu. Tutkulu bakışlarını hiç ayırmadan, genç kızı takip etti farkında olmadan. Nuran bunu bilseydi ne kadar da sevinirdi kim bilir? Ona, bir kadın gözüyle bakmasını öyle çok istiyordu ki... Herkesin erkek Nuran demesinden sıkılmıştı artık.

Selim'in dalgın dalgın onların arkasından bakması, kardeşinin gözünden kaçmamıştı. "Hayrola abicim? Bu ne dalgınlık... Bir şey varsa biz de bilelim."

"Yok bir şey Şükrü... Öylesine dalmışım işte!" diyerek soruyu geçiştirmeye çalışan ağabeyini, ikna olmamış bakışlarıyla süzüp "Hadi... hadi... Onu benim külahıma anlat, derler ya!.." dedi istihza ile gülerek.

Kardeşine, hiç cevap vermeden dükkana girdi Selim. Ne diyebilirdi ki?!.. Ne dese yalan olacaktı çünkü...

Münire Hanımlar, ertesi gün komşularla toplanıp Mercan Tepe'ye pikniğe gittiler. Mercan Tepe'nin koylarından denizi seyretmeye doyamadı Nuran. Tepeden kuşbakışı denizin maviliklerini seyrederken yine Selim'inin masmavi gözlerini düşlüyordu.

Annesinin seslenmesi üzerine arkasını döndüğünde delikanlıyla göz göze geldi. Onu çok düşlediği için hayal gördüğünü sandı; ama gerçektir ve kendisine bakıyordu... Sanki bütün gün onu düşündüğünü anlamış, gelmişti işte oraya... Başında füme fötr şapkası, füme keten takım elbisesi, beyaz gömleği ve kravatıyla çok şıktı.

Gülümseyerek hafif çekingen, başını öne eğerek Selim'i selamladı genç kız. Biraz şaşkın, biraz telaşlı; ama yine de güler yüzle başındaki fötrünü çıkarıp hafif bir reveransla Nuran'ın selamını alan delikanlının, onlar kır gezisindeyken kocası rahatsızlanıp hastaneye kaldırılan bir hanıma haber vermek için geldiğini anladı.

Giderken ne kadar da manidar bir bakış fırlatmıştı Nuran'a... Ona mı öyle gelmişti acaba?

“Yok yok... Pek anlamam; ama kadınca duygularım beni yanıltmıyorsa gerçekten çok romantik bir bakıştı bu.” dedi.

İç i bir hoş olmuş, bütün vücudunu ateş basmış, avuçlarının iç i zırıl zırıl olmuştu heyecandan. Selim’inin ona sarılarak saçlarını öptüğünü farz etti. Uyanıkken rüya mı görüyordu ne?! Yeş il yapraklı sarmaş ık dallarıyla süslü, krem reng i ipek elbisesinin üzerinden bacaklarını okşuyor, füme fötr ş apkasını geriye doğru iterek dolgun göğüslerini, füme reng i kravatının süslediğ i göğsüne doğru bastırıyordu sımsıkı... Anne-sinden gizli sürdüğ ü yasemin esansı ikisini de sarhoş etmişti sanki... Ş u yemyeş il bayırdan, sarmaş dolaş aş ağıya kadar yuvarlanmaya başlamışlardı ki...

Münire Hanım’ın, “Gene nerelere daldın Nuran? Haydi eve gidiyoruz!” demesiyle kendine geldi.

Kalbi küt küt atıyordu sanki gerçekmiş gibi... Duygularını bastırmaya çalıştı; ama sıcak, sımsıcaktı vücudu...

İki gün sonra bayramdı. Bayram için hazırlıklar tamamlanmış, bayramlıklar dikilmiş, ev baştan aş ağı temizlenmişti. Bayram ş ekeri olarak sunulacak olan badem ezmeleri için bademler haşlanıp kabukları soyulmuş, kıyma makinesinde çekilerek pudra ş ekeriyle yoğrulmuştu. Kalburabastılar, soğanlı pideler, fırında etli patates yemekleri, nohutlu iş kembeler, ot salataları, etli pilavlar, ayranlar... Tüm bayram yemekleri yapılmıştı.

Bayramdan bir gün önce Refet dedesi, annesi ve akrabalarıyla mezarlığ a giderek atalarının, büyüklerinin mezarlarını ziyaret edip dua ederek hurma ve mersin dalları bıraktılar.

Dedesiyle babası, sabahleyin bayram namazı için Süleymaniye Camii’ne gittikten biraz sonra Refet Ağ a’nın yıllardır görmediğ i bir arkadaşı, ailesiyle birlikte onlara geldi.

Annesi:

“Hemen git, dedeni bulup haber ver,” deyince Nuran, bisikletine atladığı gibi Refet Ağa’yı aramak için büyük bir keyifle yola çıktı.

Her bayram olduğu gibi müftü efendinin vaazını dinleyip namazdan çıkan erkekler, bayramlaşmak üzere Fethi Paşa Kütüphanesi’ne gidiyorlardı. Dedesini orada bulacağından, Selim’inin de büyük ihtimalle orada olacağından emindi.

Bisikletini bir ağacın altına bırakarak avlunun kapısına yakın bir yerde beklemeye başladı.

Ne ünlüler, kimler ayak basmamıştı ki zamanında buraya... Namık Kemal’in Rodos Mutasarrıfı olduğu zamanlar, bu kütüphaneye gelerek eserlerini burada hazırladığı söyleniyordu dilden dile.

Mis gibi mersin kokusu sarmıştı her yanı. Bu kalabalıkta, insanlar sırayla içeri girerken kırmızı, pembe sardunyaların, begonvillerin, güllerin, renk renk çiçeklerin, sarmaşıkların süslediği; zig zaglı, siyah, beyaz çakıl taşıyla bezenmiş avluda, tokalaşıp bayramlaşıyordu birbirlerini gören tanıdıklar, akrabalar.

İşte Selim’i de Süleymaniye Camii’nden çıkıp bayramlaşmak üzere kütüphaneye gelirken bir ara, kenarda dikilip duran genç kızı görünce şaşırdı.

Nuran, en son aşure günü görmüştü delikanlıyı burada. Her yıl olduğu gibi yine Fethi Paşa Kütüphanesi’nin avlusunda, koca koca kazanlarda pişirilen aşureler halka dağıtılırken uzaktan da olsa göz göze gelmişti Selim’le tesadüfen de olsa... O gün, hemen eve giderek akraba ve komşularına dağıt-

mak üzere aşure pişiren annesine yardım etmiş; ananevi olarak aşureye bir fiske tuz atılıp dilekte bulunma zamanı geldiğinde Selim'yle evlenebilmek için dilek tutup dua etmişti.

"İsteğim gerçekleşecek galiba... Herhalde artık benim ona karşı olan duygularımı anladı." diye düşünüp sevindi.

Çünkü bu defa ne Nuran ne de Selim kaçırmıştı gözlerini... Birbirlerine kilitlenmişlerdi sanki. Sonbaharda, denizin hışırdayan dalgaları yayıldı kulaklarına... Çok mutluydu.

Biraz sonra dedesinin elinde, ikram edilen sigara ve şekerlerle kütüphane avlusunun kemerli taş avlusundan çıkıp birkaç basamaklık yuvarlak taş merdivenlerden indiğini görünce kenara çekilip başını önüne eğdi.

Refet Ağa, ona doğru ilerleyip merakla sordu:

"Burada ne arıyorsun?"

"Hemen eve gel dedecim; seni bir sürpriz bekliyor."

"Ne sürpriziymiş bu? Dur, babanı da bekleyelim, birazdan gideriz" dedi.

"Bayramınız mübarek olsun dedecim." diyerek elini öpen Nuran'a; ağa dedesi, sırmalı kadife kesesini çıkararak bir Osmanlı altını verdi.

Ben Bir Cumhuriyet Kızıyım

Bayramdan sonra iki ağabeyini de görmek üzere annesiyle Türkiye'ye gitmeye karar verdiler. O kadar çok seviyordu ki anavatanını Nuran. Sevinçten uçarak bavulunu hazırladı.

Annesiyle Marmaris'e gitmek üzere tekneye bindiler o gün. Keşke Selim'i de gelebilseydi. Ne çok isterdi bunu...

Marmaris'ten İzmir'e gidip Fethi ağabeyini alacaklar, hep beraber İstanbul'a geçeceklerdi. Belki Atatürk'ü de görebilirdi kim bilir? Ne güzel olurdu, hayran olduğu o muhteşem insanı uzaktan bile olsa görebilmek... Büyüklerinden, hep Mustafa Kemal Paşa'nın yurdumuzu kurtarmak için yaptığı mücadeleleri dinleyerek büyümüştü o.

"Ben bir Cumhuriyet kızıyım. Her zaman öyle olacağım. Çağdaş, güçlü, üretken, çalışkan, iyi bir anne olup iyi çocuklar yetiştireceğim bu vatana." dedi.

İzmir'e vardıklarında Fethi ağabeyini alıp İstanbul'a gitmek üzere, hep beraber "Gülcehal" vapuruna bindiler.

Vapurun güvertesinden, bu modern kentin uzakta kalışını izleyen Nurdan; bu şehre karşı, hep büyük bir hayranlık taşıyordu içinde.

Güzel bir yolculuktan sonra İstanbul'da indiklerinde, onları askeri kıyafetiyle karşılayan büyük ağabeyine hayranlıkla baktı.

Ne kadar da yakışmıştı askeri üniforma ona.

"Ah!.. Keşke erkek olsaydım. Ben de subay olurdum o zaman. Acaba kızları da alıyorlar mı bu okula? Ah alsalar ne iyi olur!.. Ben de ağabeyim gibi bu askeri üniformayı giymekten şeref duyarım." diye geçirdi içinden.

Hep beraber, Bakırköy'deki teyzelerinin bahçeli, iki katlı evine gittiler. Büyük ağabeyi de teyzesinde kalıyordu zaman zaman.

Kadıncağz onlara o kadar güzel bir sofraya hazırlamıştı ki... Neşe içinde, zevkle yemeklerini yiyip hoşça vakit geçirdiler. Özlem bitmiş, kavuşmanın heyecanını yaşıyorlardı hepsi de...

Enişteleri sürpriz yapmış, bu günün anısına bir fotoğrafçı çağırmişti evlerine. Hep beraber bahçedeki çiçeklerin, şeftali ve zerdali ağaçlarının önünde resim çektiler.

Nuran bir ara, üst kata çıkıp kaldıkları odadan hırkasını almak isterken ağabeyinin askeri üniformasını gördü dolapta.

“Ben bir Cumhuriyet kıızıyım!” dedi gözleri ııldayarak.

Hiç düşünmeden, ağabeyinin askeri üniformasını giyip çalışma masasının önünde duran kocaman Türk bayrağını duvara dayadı. Yanına geçip karşısındaki aynada, kendini seyretti. Ne güzel olmuştu... Bu arada sesler duyunca ayak uçlarında, merdivenin kenarına kadar giderek aşağıya baktı.

Fotoğrafçı, alt kattaki salonda film değiştiriyor, ev halkı da bahçede onu bekliyordu.

“Sanırım birkaç poz daha çektirecekler,” diye düşündü.

Fotoğrafçıya, merdivenin başından seslenerek:

“Fotoğrafçı amca! Bir dakika bakar mısınız? Yukarıda, Türk bayrağının yanında resim çektirmek istiyorum. Lütfen yukarı çıkıp çeker misiniz?” dedi.

Fotoğrafçı, ağabeyinin askeri üniforması içindeki Nuran’ı görünce onu kıramadı.. “Bir dakika küçük hanım. Hemen geliyorum” diye cevap verdi.

Ağabeyi, üniformasını ondan izin almadan giyen kız kardeşine kızabilirdi belki. Onun için kimseye söylemek istemedi.

Nuran yukarıda, Türk bayrağının yanında, sırtında ağabeyinin askeri üniforması ve başındaki asker şapkasıyla gayet gururlu, çakı gibi dimdik, gözleri ııl ııl Atatürk sevgisiyle dolu bir poz verdi.

Aşıya inen fotoğrafçıya teşekkür ederek ağabeyinin üniformasını hemen çıkarıp dolaba astı. Kendi kıyafetlerini alımla giyip hırkasını eline alarak bahçeye indi.

Münire Hanım:

“Neredesin be kızım. Seni bekliyoruz fotoğraf çektmek için.”

“Geldim işte annem. Hırkamı koyduğum yeri bir türlü bulamadım da...”

Birkaç gün sonra eve gelen fotoğrafçı, resimleri eniştesine verirken Nuran’a da zarfın içinde bir fotoğraf uzattı. Adamın “Bu sizin için küçük hanım” demesine fırsat vermeden fotoğrafı elinden kaptığı gibi yukarı çıkması bir oldu.

Zarfı sabırsızlıkla açan Nuran, “Aman Allah’ım! İşte tam istediğim gibi bir resim. Ne kadar da güzel çıkmış. Fotoğrafta bile olsa çakı gibi asker olmuşum” diyerek çok mutlu oldu.

Bu (N) Harfî Senin de, Bu (S) Harfî Kimin?

İstanbul dönüşlerinde, Selim’in evlenecek olan ablasıyla halaları onlara geldi. Nuran hem çok şaşkın hem de çok heyecanlıydı. Saçını özenle taramış, mavi tafta kurdelesini bant gibi sararak kulağının arkasında bir fiyonk yapmış, yine aynı taftadan bir etek giymişti.

Selim’in ablası, Nuran’ın delik işi örneklerinin olduğu defterine bakıp yastık kılıfı ve sandık örtüsü için desen seçerken halaları da Nuran’ın kendi için işlediği çeyizlerine bakıyorlardı. Tavus kuşlarının, bülbüllerin, güllerin, bahar dallarının, iki meleğin ve kuğuların süslediği örme perdelerle; el

dokuması kumaşlara yapılmış, delik işi perdeleri hayranlıkla seyrederlerken bir yastık kılıfının köşesine, süslü büyük harflerle N ve S armalarının işlendiğini gören büyük hala:

“Bu kızın, aşure günlerinde koşa koşa aşure getirip ‘Kendi ellerimle yaptım’ deyişi; kandil günlerinde mutlaka helva, pişi, kabak ya da zerde, pilav getirmeyi ihmal etmeyişi; her bahane ile bisikletine atladığı gibi bize gelerek tüm şirinliğiyle ‘Çarşıya gidiyorum, bir ihtiyacınız var mı?’ diye soruşunu şimdi daha iyi anlıyorum...” diye geçirdi içinden kafasını sallaya sallaya...

“Nuran kızım, bu N harfi senin de bu S harfi kimin? Onu bilemedim bir türlü. Bunu ben tanıyor muyum yoksa?” demesi üzerine, genç kız bir an donakaldı.

Başından aşağı kaynar sular dökülüyordu sanki. Nasıl böyle bir tedbirsizlik yapmıştı. Sıkıntıdan kıpkırmızı olduğunu hissetti. Kekeleyerek:

“Şey... Şeyyy...” diyebildi sadece.

Allah’tan, tam o sırada Münire Hanım, Nuran’ın odasına çıkarak misafirlerini çay içmeye davet etmişti.

O gün olanları Selim’e anlatan büyük hala, “Neden Nuran’la bir izdivaç düşünmüyorsun? Bu kız galiba sana karasevda olmuş,” dedi.

Selim, bu sefer iyice emindi artık; demek ki yanılmıyordu. Olabilir miydi acaba?

“Şu yaş meselesi... Abisinin arkadaşım oluşu. İyice bu mevzuu düşünmeliyim,” diyerek evden çıktı.

Bisikletiyle Mandraki Limanı’ndaki, Rodos’un sembollerinden biri haline gelen Üç Değirmenler’in önüne gelerek

denizden esen ılık esintiyle ferahlamayı düşündü; ama olmadı. Elini, keten ceketinin cebine attığında her zaman yanında gezdirdiği deri torbanın içindeki oltasını fark etti. Hemen bisikletini alarak Mandraki Limanı'na doğru yürüyüp oltasını denize attı.

“Belki bir-iki balık tutayım derken içimdeki sıkıntıyı, kararsızlığı dağıtabilirim.” diye düşündü.

Etrafındaki denizci tayfalarına, kaptan formalı insanlara, güneş şemsiyeleriyle dolaşan hanımlara, gezginlere bakıyordu bir yandan da; ama onları görmüyordu bile.

Dorların asırlar önce, hatta milattan önce liman girişine yaptıkları, depremlerle yıkılan dev Helios Heykeli'nin bulunduğu ayakların üzerinde duran, şimdiki geyik heykellerine bir süre dalgın dalgın baktı.

Milattan önceki iki yüz seksenli yıllarda, elinde bir meşale tutarak limana sığınacak gemilere, aynı zamanda fener vazifesi de gören bu Helios Heykeli'nin, bacakları arasından geçip iltişamla şehre giren gemiler aklına geldiğinde, “O yüzyılda, bu kadar büyük bir heykeli, buraya nasıl dikebilmişler. Ayakları tam buraya basıyordu herhalde...” diye düşünüp hayret etti.

“Hem de tunçtan yapılma, ağır bir heykelmiş” diyerek hayal gücünü ne kadar çalıştırdıysa da o heykeli, liman girişindeki betonların üzerine oturtamadı bir türlü.

“Şimdiki şartlarda bile bu imkansızmış gibi görünüyor. Hem zeki hem de beceriklilermiş” dedi.

Liman girişindeki St. Nikola Feneri'ne gözü takılınca Nuran'ın büyük ağabeyinin, Türkiye'ye okumaya giderken:

“Feneri her gördüğünde beni hatırla!” diyerek onunla şakalaştığını anımsadı. Aklı, gönlü yine Nuran'a kaymıştı.

İçi bir fena oldu. Eski dev heykelin yerinde yükselen biri dişi, biri erkek, Rodos'un simgesi haline gelmiş geyik heykellerine bir daha bakıp "Evet! Şimdi neden buraya geldiğimi anlıyorum," dedi.

"Bu heykeller bile bana bunu söylüyor. Biri dişi... biri erkek... Selim, Nuran'la evlenecek..." diye bir şarkı uydurup kendi kendine mırıldanmaya başladı.

Oltasını topladı aceleyle... Şansına hiç balık gelmemişti. Oltasını, cebinde taşıdığı deri torbasına tekrar koyup "Anladım... "dedi. "Ben, bugün hayatımın en büyük balığımı tuttum. Adı da Nuran..."

Kararını verdiği için çok rahattı. Birden bisikletine atladığı gibi çarşıdaki kuyumcуда aldı soluğu... Biri dişi, biri erkek iki geyik motifinin süslediği, şık ve görkemli bir Rodos yaka iğnesini satın alarak, "Söz kesiminde bunu veririm," diye düşündü.

Bir koşu bankaya gidip hesabından çektiği parayla broşun parasını ödeyip kutuyu aldı. Bu karar gününün hatırası olarak ona ilham kaynağı olan geyik motifleriyle süslü bu ziyneti, iyi ki satın almıştı. Mutluydu...

"Bu benim için ilerde de çok güzel bir anı olacak. Bu broşu Nuran'ın yakasında her görüşümde, evlenmeye karar verdiğim şu mutlu günümü anımsayacağım" diye düşünüp gülümsedi.

Islık çalarak bindiği bisikletinin pedallarını aheste aheste çevirirken bazen eli, ceketinin cebindeki broşun kadife kutusuna doğru gidiyor; kumaşın üstünden, ona bu güzel fikri veren geyikleri sevip teşekkür ediyordu sanki... Pedalların üzerindeki ayakları, tatlı tatlı esen rüzgara karşı bisikletini hareket ettirirken o, kah kollarını iki yana açarak rüzgarı kucaklayıp ıslık çalıyor; kah elini cebine götürüp geyiklerin kutusu-

nu okşayarak şarkısını söylüyordu gelip geçenlerin ona garip garip bakmasına hiç aldırmadan...

Dünya umurunda değildi. O hayatının en önemli kararını almıştı bugün. Öylesine mutluydu ki...

“Biri dişi, biri erkeek!.. Selim, Nuran’la evleneceekk!..

Biri dişi, biri erkeek! “

“Hayatımda bir kerecik de ben şımarayım” diyordu içinden.

Nuran’ın Fethi ağabeyi, bir-iki gün önce Rodos’a gelmiş, özlediği Rodos sahillerinde, Kumburnu Plajı’nda denize girmek istemişti. Yelkenlisi olan bir akrabaları, onları alıp civar koyları gezdirecekti o gün. Hazırladıkları köfte, dolma ve böreklerini de yanlarına alarak hep beraber iskeleye gidip akrabalarının yelkenlisine bindiler.

Hepsi birden büyük bir zevkle teknenin, beyaz keten yelkenlerini açmaya yardım ettiler

Bir omzundan sarkan beyaz havlusu ve ayağındaki uzun şortuyla Nuran’ı, annesini, Zele ninesini ve diğer akrabalarını, yelkenlideki yerlerine oturtan Fethi; sırtındaki askılı mayosuyla yelkenlinin iplerini bağlamaya çalışan, akrabaları Mehmet’in yardıma koştu.

O gün koylarda demir atıp pürüzsüz mavi bir çarşafa benzeyen denize atlayıp kulaç attılar. Nuran içinden deniz şarkısını söylüyordu yine...

“Deniz kaya, ben maya...

Deniz yastık, ben fıstık... Cuummmp!...”

Ağabeyi Nuran’a takılıyordu boyuna, “Balık gibi yüzüyor-sun be Nuran! Sen abine dua et! Sana küçücük yaşından beri bu kadar güzel yüzmeyi ben öğrettim. Fazla derinlere dalma, val-lahi balık diye yakalarlar seni...” diyerek de şakalaşıyordu.

Ne bilsin ağabeyi, Selim'in de o anda, Mandraki'den balık tutmak için denize oltasını attığını...

"Hayatımın en büyük balığını tuttum bugün. Adı da Nuran..." diye kız kardeşiyle evlenme kararını aldığını.

En son, Kumburnu Plajı'na gelip açıklarda demir attılar. Kumburnu Plajı'ndan Türkiye'nin güney dağları o kadar yakındı ki... Hele Marmaris...

Mavinin her tonunu barındıran, uzun sahil şeridinde, neşeyle yüzen, denize bir dalıp bir çıkan Fethi'yi çağıran annesi, "Haydi oğlum! Bu kadar yüzdüğünüz yeter. Dönelim artık. Dedenle baban acıkmışlardır," dedi.

O sırada dükkanına doğru giden Selim, Kanuni Sultan Süleyman tarafından yaptırılan, yedi kubbeli revakıyla Süleymaniye Camii'ni görüp içeri girdi.

Mermer giriş kolonundaki taş oymacılığına hayranlıkla baktı. Çiçek kabartmaları, yaprakları muhteşemdi. Koyu kahverengi, üstü taş şeklindeki minbere, ağaç oyma sanatının en iyi işçiliği sergilenerek dualar işlenmişti.

Çiçeklerle süslenmiş mihrabın güzelliğini, bu kadar zamandır bu camide cuma namazı kıldığı halde, bugünkü kadar huşu içinde seyretmemiştii nedense. Ellerini açıp aldığı izdivaç kararının hayırlı olması için Allah'ına bu tarihi camide yalvardı.

Çıkışta Vakithane dedikleri, Rodos'un simgelerinden Fethi Paşa Saat Kulesi'ne gözü takılınca dükkanına çok geç kaldığını fark etti.

Sokratus Caddesi'ndeki dükkanların tenteleri altından, çarşının cıvıltılarını dinleyerek geçip dükkanını aceleyle açtı.

Ya Selimlirse...

Selim'in ablası da bu arada evlenip Fethiye'ye gelin gitmişti. Adada yaşayan Türklerin büyük bir bölümü, 1912'deki İtalyan işgalinden sonra anavatana göçmeye başlamışlardı. Rodos'tan Türkiye'ye gelen soydaşlar, genellikle İstanbul, İzmir, Bodrum, Datça, Fethiye, Antalya gibi Rodos'la özdeşleştirdikleri yerleşim birimlerini tercih ediyorlardı. İlla denizin mavisini görecekler, yosun kokusu duyacaklar, illa balıklarını yiyeceklerdi. Mürekkep balığı, kalamar, ahtapot, ıstakoz, midye, madya onların sofralarında mutlaka olmalıydı.

Bazı akşamlarda beyler kahveye, kadınlar da dost akraba evlerinde toplanıp fincan oyunu, yüzük oyunu, yattı kalktı, kulaktan kulağa, tombala gibi çeşitli oyunlar oynarlardı. Ya da hanımların en yaşlılarından biri; şatolarda, dehlizlerde, mahzen ve mağaralarda geçen; periler, devler, ejderhalarla dolu mitolojik masallar anlatırdı.

Külâh şeklindeki şapkalarının tepesinden çıkıp yerleri süpüren uzun, ince, şeffaf tülleri; kabarık, ham ipekten ya da kadifeden yapılma şık tuvaletleriyle şatolarda dolaşan güzel prenseslerin ve onlara kur yapmak için demir zırhlarının içinde, ellerindeki uzun süngüleriyle uzun yeleli atlarının üzerinde, korkunç ejderhalarla savaşan şövalyelerin; Rodos Kolossos'u'nun dev bacakları arasından geçen gemilerin; denizdeki dev balinalarla savaşan kahraman balıkçıların ve yapılan savaşların hikayelerini; Lokman Hekim ve ermişlerin kerametlerini ve yığınla efsaneyi anlatan bu masalcı teyzelerin

etrafını, hem zevkle ağzının içine bakan hem de anlatılanlardan çok korkan çocuklar çevirirdi.

Artık iyice ut çalmasını öğrenen Nuran, bu gecelerde ut çalar, hanımlar da şarkı söyleyip oynar, hoş sohbet ve şakalarla güzel vakit geçirirlerdi.

O gecelerden birinde, Nuran'ın annesinin yanına oturan Selim'in ikiz halaları:

"Allah'ın emri, Peygamber'in kavliyle kızınız Nuran'a görücü gelmek istiyoruz," dediler.

Çok şaşırان Mönire Hanım, "Tabii ki... Buyurun," demek zorundaydı.

Ertesi gün, avludaki bisikletine atlayan Nuran, annesinin:

"Nereye gidiyorsun?" sorusuyla karşılaşınca:

"Değirmen Önü'ne gidip şöyle bir turlamak istiyorum." diye cevap verdi.

Mönire Hanım:

"Bundan sonra öyle vırt zırt bisikletine atlayıp dolaşmalar yok. Kocaman bir genç kız olduğunun farkındasındır umarım... Bak seni istemeye bile gelecekler yakında." dedi.

"Nee?!" nidasıyla hayretini ifade eden Nuran:

"Evlenmeyeceğim ben. Söyle gelmesinler!.." diye bağırdı.

"Olur mu kızım. Çok ayıp! Gelmek isteyene, gelmeyin denir mi hiç?!"

Nuran, annesinin bu sözlerine aldırmadan, omuz silkeleyip seleye atladığı gibi son sürat pedallara basmıştı bile...

"Beni istemeye geleceklermiş... Ben Selim'den başkasına varır mıyım hiç? Annemin dediğine de bak!.." deyip kendi kendine söyleniyordu boyuna...

Birden, Değirmen Önü'ne gitmekten vazgeçti. Murat Reis Camii'nin yanından geçtiğini fark edince içeri girdi.

Kale dışında, on yedinci yüzyılın başlarında yapılan; türbe, tekke ve çeşmeden meydana gelmiş bir külliye idi burası.

Caminin avlusundaki dört asırlık ulu çınara, etraftaki çam ve okalıptüs ağaçlarına baktı. Deniz kenarından toplanan siyah, beyaz, kahverengi, yeşil çakıllarla işlenmiş, avludaki muhteşem desenlere hayran oldu. Murat Reis'in çakıl taşıyla yapılmış mozaikten çapası, pusulası, bir de sofra motifi vardı yerde. Diğer tarafta da çok şık bir halı motifi işlenmişti avluya. Geri kalan yerler ise çift renkli çakıl taşından, zig zaglı, dalgalı motiflerle bezenmişti.

Nuran üzüntüsünden, ağaçlarda şakıyan, çok sevdiği kuşları fark etmedi bile... Onu istemeye gelecekleri için neredeyse ağlayacaktı. O Selim'inden başkasıyla evlenemezdi bir defa...

Ellerini açıp Allah'a dua etti onu Selim'ine kavuşturması için... Birden aklına, annesine kimlerin görücü geleceğini sormadığı geldi.

"Ya Selimlense..." diyerek heyecanlandı.

Olabilir miydi acaba? Bisikletine atladığı gibi evin yolunu tuttu. Kimin geleceğini öğrenmeliydi.

"Ya Selimlense..."

Pedalları daha da hızlı çevirmeye başladı.

"Ya onlarsa..."

Annesi onun isteğine göre gidip "Hayır gelmeyin, kızım görücü istemiyor," dediyse!..

Kalbi küt küt atmaya başladı.

"Ya onlarsa... Ya gelmeyin dediyse..."

Daha da hızlandı, bacak kasları acımişti süratle pedal çevirmekten.

Avlu kapısının önüne geldiğinde kapıyı çabucak açıp bisikletini bir kenara fırlattığı gibi eve koştu.

"Oh!..." Neyse ki annesi evdeydi.

Nefes nefese kalmış, yorulmuştu.

"Kimler onlar anne? Kimler gelecekmış beni istemeye?" diye seslendi.

"Deli kız..." dedi Münire Hanım.

"Şimdi mi aklına geldi, kim diye sormak. Söylemeyeceğim işte..."

"Annecim n'olursun uğraştırma beni! Kim bunlar?"

"Sen bul bakalım!.. Beklediğin biri mi var yoksa?! Ortadan kaybolup derin düşüncelere daldığından anlamalıydım bunu. Beklediğin biri var senin. Yoksa bu halde olmazdın sen. Ben kızımı tanırım. Yüzün kıpkırmızı, ter içinde, nefes nefese... Şu haline bir bak!"

"N'olur anne, söyle işte!..."

"Aklına estiği gibi hareket etmeyeceğine, çok mecbur kalmadıkça bisiklete binmeyeceğine söz verirsen söylerim."

"Peki peki, söz veriyorum." dedi telaşla...

Nefes bile almamıştı düşünmek için... Bir tek şey önemliydi onun için.

"Ya Selim'iyse..."

Annesi:

"Seni Selim'e istemek için geleceklermiş," der demez, dizlerinin bağı çözülüp yere yığılıverdi.

Zaten son sürat pedal çevirmekten ve duygusal telaşından derman kalmamıştı dizlerinde... Annesi onu kaldırıp divana oturturken içi içine sığmıyordu kızcağızın.

Münire Hanım, su getirmek için mutfağa koşarken Nuran: "Belli etmemeliyim. Zaten yeteri kadar rezil oldum," diyordu; ama içinden de nara atmak geliyordu.

"Heeyyyt!.. Başardım işte!.. Sonunda başardım!.. Kendimi gösterebildim, derdimi anlatabildim Selim'e" diye bağııyordu içindeki fırtınalar arasından, sessizce...

Ellerini açıp:

"Oh! Ya Rabbi şükür. Allah'ım dualarıma ne kadar da çabuk karşılık verdin. Çok şükür sana Allah'ım... Teşekkür ederim Rabbim..." deyip sevinç gözyaşlarını akıtmaya başlamıştı yanaklarından.

Kendini biraz toparlayıp üst kattaki odasına çıkarken annesine seslendi. "Söyle gelsinler... Ayıp olmasın... Bakarsın kismetse olur..." dedi biraz da sıkılarak.

"Anlamıştım ben zaten... Bakarsın olurmuş... muş... muş..." diye manidar bir ses tonuyla cevapladı kızını Münire Hanım.

Tütün Bahğı Salatası

Halaları Selim'e:

"Kız tarafına gelmek istediğimizi söyledik," deyince o da akşam bir meyhaneye uğrayarak heyecanını yatıştırmak istedi.

Bir- iki arkadaşına da haber verip kapısı oymalarla süslü kahvehanede buluşarak bisikletlerine atladıkları gibi bahçe-siyle ve ızgaralarıyla meşhur bir lokantaya gittiler.

Amber kokulu çiçeklerle ağaçlardan yayılan reçine ve ot-su kokular, gökyüzünde ışıldayan yıldızlar, bu güzel Rodos havasında, içini daha da açıyor, rehavet basıyordu Selim'e. Duyduğu bu rehavet, verdiği evlilik kararından da kaynaklanıyor olabilirdi onca... Hiç ummadığı, düşünmediği bir kararı vermişti Selim. Ne çok kız ona cilve yapıp durmuştu da gönlü, kendinden çok küçük bu kıza kaymıştı işte.

"On bir yaş büyüğüm ondan" dedi.

Arkadaşının, oğlan çocuğu gibi yetişmiş kardeşine yamıştı gönlü. "Demek ki, kısmet ne ise karşımıza o çıkıyor. Bakalım Nuran'ın ağabeyi, İstanbul'dan gelince bu karara ne diyecek?" diye düşündü.

Gelen garsona, onların tütün balığı dediği, tütsü ile kuru-tulmuş ringa balığı salatasını, yemekten önce getirmesini söyledi.

Bol domatesli, limon soslu, patlıcan, biber kızartması ile kekik kokulu kuşbaşı şiş ve yumuşacık pırzola siparişi verdi. Annesinin özellikle onun için yaptığı sahan köftesini ve bu lokantanın cızbız köftesini çok severdi.

"Cızbız köftenin yanında, biraz da sahan köftesi," dedi.

Arkadaşlarıyla rakı kadehlerini tokuşturup ortaya gelen tütsülenmiş uskumru balığı iriliğindeki bu tütün balığı salatasını meze yaparken verdiği kararı, arkadaşlarıyla birlikte kutluyordu; ama aldığı duyumlara göre Nuran'ın içki düşmanı olduğunu öğrenmişti bir yandan da...

"Aman içmeyiveririm ben de..." diye geçirdi içinden.

"Bir tane tütün balığı salatasıyla dört-beş kişi doyabilir" diye konuşup bol zeytinyağlı, bol limonlu, tuzlu balığın suyuna, yumuşacık ekmeklerini bandırırırken en sevdiği yiyeceğin bu olduğunu düşünüyordu Selim.

Bazen bu balığın içinden çıkan yüzlerce yumurtayı, dişleri arasında çıt çıt sesler çıkararak çıtlatmaya bayılırdı. O zaman annesi:

“Dişisiymiş bu” diyerek sevinir, bazen de içinden yumurta yerine, beyazımsı koyu bir mayi çıkınca “Bu sütlü çıktı, erkeğiymiş.” diye söylenirdi. Öyle diyordu annesi, halk arasında böyle söylendiği için. Doğrusu neydi bilemedi...

Gökte Düğün Var Deseler...

Nuran'ın ağabeyleri haberi duyar duymaz, Türkiye'den Rodos'a geldiler. Onlar, bu sürprize hem çok şaşırmış hem de çok beğendikleri bu gencin, enişteresi olacağı için mutluluk duymuşlardı.

Ertesi gün, çok sevdikleri Sümbüllü Parkı'na ailecek gidip piknik yapmak istediler.

Faytonlarına binip Uzgur Köyü'ne doğru yola çıkarak kanallar üzerindeki köprüleri ve muhteşem güzellikteki göl kenarıyla bu romantik parka vardılar.

Sümbüllü Parkı'nın girişindeki, Sümbül Hanım'ın türbesi önünde durup ruhuna dua ettiler. Şeker gibi Sümbüllü suyundan doyasıya içerek mermer oluktan akan buz gibi suyla ellerini yüzlerini yıkayıp ferahladılar.

O ara Nuran, Selimlerin de ailecek orada olduğunu görünce şaşırdı.

“Buraya geldiğimizi sanki benim haber verdiğimi sanacaklar,” diyerek mahcup oldu; ama bir yandan da sevindi doğrusu...

Ağabeyleri Selim'i görünce o tarafa doğru yürüyüp:

"Bak burada görüşmek nasipmiş. Sizin için geldik enişte bey... Bakalım sana kızımızı verecek miyiz?" dedi büyük ağabeyi.

Fethi ağabeyi de aşağı kalır mı?

"Biliyorsun en çok benim söz hakkım var. Nuran'ı ben sırtımda taşıyarak büyüttüm. Ona emeğim çok. Önce benden isteyeceksin; eğer veririm, o zaman anamdan, babamdan istersin," sözleriyle Selim'i daha da mahcup etti.

"Nasıl olduğunu ben de anlayamadım. Aniden böyle bir karar aldım işte... Demek ki nasip böyleymiş," dedi Selim.

Arkadaşlarının şaka yaptığını tabii ki çok iyi biliyordu o... Uzaktan bir bakışla Nuran'a gözü kayınca onu başıyla selamladı.

Nuran, süzgün süzgün bakarak hafif bir gülümseyişle gözlerini mahcupça yere çevirdi. O cesur kız gitmiş, iş ciddiye binince utangaç bir mizaca bürünmüştü nedense...

İnsanların, hoşça vakit geçirecekleri en büyük eğlenceleri, kır ve deniz gezileriydi. Rodos'ta radyo bile yoktu bir kaç tanenin dışında. Radyo sahibi olmak, o kadar ayrıcalıklı bir zenginlikti ki... Komşuluklar, dostluklar çok daha önemliydi. Ev eğlenceleri, düğünler, nişanlar ise kaçırılmayacak şenliklerdi o günlerde... Hani halk arasında bir söz vardır.

"Gökte düğün var deseler, kadınlar göğe bile merdiven kurar," diye... Herhalde o çağlardan kalmadır bu söz.

Allah'ın Emri, Peygamber'in Kavli

Sümbüllü Parkı'ndaki piknikten iki gün sonra Nuranların kapısı çalındı.

Kapıyı açan Münire Hanım'a, kızı Nuran'ı iki gün sonra istemeye geleceklerini, bildiren bir haberci kadın gelmişti.

Haberciyi içeri buyur eden kadıncağz, misafirine bir fincan kahve ikram ederken:

"Selim oğlumuzla ilgili araştırma yapmamıza gerek olmadığınızı biliyoruz. O da benim oğullarımla birlikte büyüdü. Ailesini de iyi tanırız ve çok muteber insanlar olduğunu biliriz. Buyursunlar efendim" dedi.

Kız tarafının evinde, hummalı bir çalışma başlarken oğlan tarafı da alışveriş için çarşıya çıktı.

Önce gümüş bir çanağın içine, en kaliteli çikolatalardan koydurup sallantılı elmas küpelerle baklava şeklinde elmas bir yüzük aldılar.

Selim sevincinden bütün düğün alışverişini, şimdiden yapmak istiyordu sanki. "Şu gerdanlığı da alalım," diyerek sadece bilezik alımını, düğün zamanına bıraktı.

Evlenmeye karar verdiği o gün, Rodos'un sembolü, ge-yik motifli bir broş da almıştı zaten.

"Bugün, söz kesiminde bunu takarız" dedi annesine.

O akşam, oğlan tarafı kız istemeye giderlerken çok şıktılar.

Nuran da en hoş kıyafetini giymiş, arkadaşı Suzan, ona

birazcık makyaj yapmıştı. Çiçek kokularının yayıldığı parfümünün balonunu sıkarken dış kapı tokmağının tok sesiyle az daha kalbi ağzına gelecekti. Yine heyecandan midesi bulanmaya başlamıştı. Böyle olurdu hep... Çok heyecanlanınca midesinin altı üstüne gelirdi sanki...

Aşağı kapının açıldığını ve gümüş çanak içindeki çikolatanın sunulduğunu duydu.

Annesi, söz çikolatasını çift katlı, aynalı büfenin üzerine koyarken ötekiler de misafirleri buyur edip yer gösteriyorlardı.

Zelev ninesi yukarı çıkıp torununa baktı.

Bordo, ipek kadife elbisesinin, 'V' şeklindeki açıklığına takılan sivri yakasını, siyah yapma bir gül süslüyor; beline kadar inen açıklığı kapatan, öndeki siyah, uzun düğmelerinin opalimsi parlaklığı, göz alıyordu.

"Elbisesinin bordosu, sanki beyaz yuvarlak yüzünün yanaklarını ve dudaklarını kızartmış," diye düşündü ninesi; ama kadıncağzı bilseydi, Suzan'ın pudra pon ponlarından, ruj ve alıklardan, parmakla nokta nokta yaptığı makyaj hilelerini...

"Ah ne kadar güzel olmuşsun kızım. Bu esvaplar sana çok yakışmış!" deyince Nuran, Suzan'a göz kırpıp ninesinin elini öptü.

Kalbi gümbür gümbürdü...

"Benim için dua et" dedi elbisesinin truvakar kolunu itina ile düzelten Zelev ninesinin sırtını bir eliyle sıvazlarken.

Her iki taraf da çok ileri görüşlü insanlardı; ama o yine de çok heyecanlıydı.

Üst kattaki merdivenlerden, aşağıdaki konuşmaları dinlediler bir süre... Hal hatır sorulması bitmiş, sıra kahvelere

gelmişti. Arkadaşıyla beraber doğru mutfağa inerek kahveleri pişirip fincanlara boşalttı. Rodos'un kahvesi de oldukça meşhurdur.

Nuran, gelen görücülere kahve ikram ederken tepsiye dizdiği su bardaklarını da isteyenlere sunmayı ihmal etmedi.

Kendinden emin, dimdik, ayakta tepsi elinde bekledi. Kahveler, havadan sudan bir muhabbetle içildikten sonra Nuran boş fincanları topladı. Selim'iyle göz göze gelmekten imtina ediyor, çekiniyordu bu kadar büyüğünün arasında.

Fincanları mutfağa götürünce içerde neler olduğunu konuşmaya daldılar Suzan'la.

Ve Allah'ın emri, Peygamber'in kavli ile Nuran'ı Selim'e istediklerinde kız tarafından çıt çıkmadı. Etrafa büyük bir sessizlik hakimdi.

Oğlan tarafı, Allah'ın emri Peygamber'in kavli ile tekrar isteyince torununun Selim'e yanık gönlünü çoktan keşfeden dedesi, görücüleri uğraştırmak istemedi.

Refet Ağa:

"Biz oğlumuz Selim'i pek iyi bilir, tanırız. Naz yapmamıza ve sizi tekrar tekrar uğraştırmamıza gerek yoktur. Kızımızı verdik gitti... Bir yastıkta kocasınlar inşallah! Bizim ailemiz de bir oğlan daha kazandı," dedi.

Gelin ve damat adayı, büyüklerinin elini öptükten sonra müstakbel kayınvalide, Selim'in aldığı Rodos iğnesini Nuran'ın yakasına taktı.

Oğlan tarafından bir büyük, bu izdivacın hayırlı olması dileğiyle dualar okuyup Allah'a emanet etti. Artık gelen söz çikolatasını ikram etmenin tam zamanıydı...

"Tatlı yiyelim, tatlı konuşalım," dediler.

Arkasından kalburabastı, baklava ve turunç reçeli ikram edildi. Daha sonra da bahçelerindeki limonlardan yapılan, nane yapraklarıyla süslenmiş limonata ile el açması dereotlu börekler, soğanlı pideler...

Şen Kabkabalara Çınlıyordu Rodos Sokaklarında

Birkaç gün sonra oğlan tarafından, koca bir sini baklava gelmişti. Annesi, dört-beş çeyrek altın vererek getiren kişiye teşekkür etti.

Onlar da incecik baklava açan bir akrabalarına; kat kat yufkalı, cevizli, tereyağlı bir baklava yaptırtıp oğlan tarafına yolladılar. Bu işten kârlı çıkan, baklava tepsisini getirip götüreren kişi oluyordu tabii...

Nişan töreni için hazırlıklar bitmiş, tüm tanıdıklar çağrılmıştı. Birkaç aşçı tutularak Nuranların bahçesinde, uzun sofalar kuruldu. Refet dedesi aşığı kalır mı? Yedi-sekiz tane kuzu kestirerek yakılan ateşlerde kuzular çevrildi. Tandır, pilav, zerde... Çalan coşkun müzik...

*"Tiridine tiridine tiridine bandım.
Bedava mı sandın, para vedim aldım..."*

*"Kadifeden kesesi,
Kahveden gelir sesi..."*

*"Zeytinyağlı yiyemem aman,
Basma da fistan giyemem aman..."*

Güldüler, eğlendiler... Nuran'a, sallantılı elmas gül küpe-
lerle elmas baklava yüzük takıldı. Selim'in annesi, nişan yü-
züğüyle birlikte gül şeklinde elmas bir broş da takmıştı geli-
nine... Şen kahkahalar çınılıyordu Rodos sokaklarında... Böy-
lece muhteşem bir nişan töreni kutlandı.

Nişanın ertesi günü, kayınvalidesinin gönderdiği bohça-
da, Nuran'a enva-ı çeşit hediyeler vardı. Annesine, ninesine
bile... Her mevsim için elbiselik kumaşlardan şık çanta, terlik
ve ayakkabılara, gecelikten ipek çoraplara kadar...

Onlar da hemen karşılık olarak oğlan tarafına güzel he-
diyelerle dolu bir bohça hazırlayıp gönderdiler. İkiz halaların
hediyelerini de eksik etmemiştii tabii Nuran. Selim'ine kavuş-
masında en büyük etkenin onlar olduğunu çok iyi biliyordu.

Ağa Torunuydu O

Nişan sonrası bir gün, Selim'in tarafı, düğün gününü bil-
dirmek için onlara gelerek tarihin onlar için de uygun olup
olmadığını sordu.

Nuranlar için de uygun olunca artık birkaç gün sürecek
düğün için hazırlıklar başlamıştı. İki tarafın da durumları
iyiydi; ama düğünle ilgili tüm masrafları, doğal olarak oğlan
tarafı karşılıyordu tabii...

Düğünden bir hafta önce, kız tarafının evinde, Nuran'ın
çeyizlerinin yıkanıp ütülenmesi için akrabaları ve ahabları
toplanarak çeyizleri üst kattaki odalara yayıp duvarlara ve
gerdikleri iplere asarak sergilediler.

Nuran, yatak odası takımını çıkararak Selim'in ve kendi isminin baş harflerini işlediği yastık kılıflarını da yaymıştı artık çekinmeden.

Ertesi gün, çeyiz görmeye gelen insanlara, çeşitli şuruplar ve sıkılan meyve sularıyla kurabiyeler ikram edildi.

Nuran'ın kendi elleriyle Rodos ipliğinden yaptığı, iğne oyası oda takımları çok güzeldi. O da Selim'iyle evlenmek isteyen diğer kızlar gibi onun divan yastıklarının ölçülerine göre krem rengi, çizgili el dokuması ipek kumaşın ucuna, ipek Rodos ipliğinden sallantılı iğne oyası işlemişti.

"Kim bilir, kaç kızın çeyizinde de bu divan yastıklarına göre örtüler işlenmiştir; ama çok şükür ki Selim'le evlenmek bana nasip olacak inşallah" diye geçirdi içinden.

Yine kendi elleriyle makinede işlediği delik işi takımlar, kum iğnesi yapılmış yastıklar, kadife üzerine sırmalarla işlenmiş sandık örtüleri, elde tığla örülmüş perdelerle yastıklar, kıyafetler, dantel veya mekik oyası oda takımları, el tezgahlarında dokunup ortadan dikişli has ipek yatak çarşafı, kıvrır kıvrır su bardağı altlıkları, sim işli havlular, peşkirler, Çin iğnesi gecelikler, iç çamaşırları, tek parça seramikten gül demeti motifli tepsiler, gümüş hamam takımları, tasları, kemerleri, çift topuklu sedef kakma takunyalar, sürahi ve yemek takımları... Yok yoktu çeyizinde, ağa torunuydu o.

Çeyiz görmeye gelen halalar, genç kızın artık çekinmeden sergilediği harf işli, markalı yastık kılıflarının önünde durarak Nuran'a:

"Nuran kızım, bu N harfi senin de bu S harfi kimin, onu bilemedim. Bunu ben tanıyor muyum yoksa?!.." deyip kıkır kıkır gülüyorlardı onun haline...

Nuran, halalara teşekkür ederek, "Sizin öneriniz olduğunu tahmin etmiştim." diyerek o da onlarla gülüyordu artık.

Birkaç gün sonra Nuran'ın çeyizleri, şık bohçalara konarak ceviz ağacından yapılma sandıklar içinde, faytonlara yüklenip artık bundan sonra Selim'ile yaşayacağı gelin evine, törenlerle yollanarak yerleştirildi.

Gelin Hamamı Töreni

Düğünden önceki cuma günü, adet olduğu üzere gelin hamamı yapılacağı duyuruldu. Hem kız tarafından hem de oğlan tarafından akrabalar ve ahabplar hamama giderken Nuran da annesi ve ninesiyle Şövalyeler Şatosu'nun yanındaki, kalburüstü insanların yıkandığı, Sümbüllü Hamamı'na gitmek üzere yola çıktı.

Topuklu ayakkabılarıyla çakıl taşıyla döşenmiş Şövalyeler Caddesi'nde zar zor yürürken hâlâ gelin olacağına inanmıyor, Selim'ine kavuşacağı gün yaklaştıkça içi içine sığmıyordu. On altı yaşındaydı daha. Onlar küçükken annesi elinden tutup komşularıyla beraber Sümbüllü Hamamı'na yıkanmaya götürürken şimdi de gelin hamamına götürüyordu.

Hamamın giriş kapısından girip soyunma odalarına geçerek ellerindeki şık hamam bohçalarını tahtadan dinlenme sedirlerine bıraktılar.

Yanıdakiler hemen soyunarak sırma işli, püsküllü peş-tamallarına sarınıp çift topuklu, sedef kakma takunyalarını giydiler.

Nuran çok heyecanlıydı.

“Herkes bana bakacak,” diye düşünüp çekiniyor, en çok da iri göğüslerinden utanıyordu.

Ona, ipekten sırma işli, uzun elbisesini giydirip gümüş kabartma hamam taslarını ellerine alarak yürüdüler.

Tarihi şadırvanın, şırıl şırıl su seslerini duyan Nuran, biraz sakinleşti. Hamamın kurnalı tarafına geçen konuklara, oğlan tarafındaki genç kızlar, bir hasır sepetin içine doldurdukları saf zeytinyağından evde yapılan, lavanta ve gül kokulu sabunlardan dağıtıyordu.

Bu soğuk odalardan, hamamın sıcacık, kurnalı yıkanma kısmına, sabunlarını alarak geçtiklerinde bütün gözler onlara çevrilmişti.

Her tarafı bembeyaz mermerlerle süslü hamamın, kubbeli tavanındaki estetik, minicik pencerelerinden sızan ışık huzmeleri, gözünü aldı.

Hamamın kurnalarından akan suların şırıltısı, hamam taslarının tıkırtısı, tahta takunyaların takırtısı, kadınların kahkahalarından çıkan tiz seslerin oluşturduğu kakofoni, hamam kubbesinin yankısıyla kulaklarında çınladı.

Çoğunluğu şişman, peştamallarına sarılmış kadınlar, yıkandıkları kurnalarının başından kalkarak sisli bir havada gibi buharların arasından çıkıp gelin hanımı, ortadaki köşeli göbek taşının üzerine kaldırarak ellerindeki tefleri, darbukaları neşeyle çalıp göbek atmaya, şarkılar söylemeye başladılar.

Rüyada gibiydi Nuran, göbek taşında çiftetelli oynarken... Koca memelerinden de utanmıyordu artık, bazılarının yanında, küçük bile kalmıştı onunkiler.

Kadınların; kurnalardaki musluklardan akıp taşan sıcak buharlı suların şırıltısına karışan tiz kahkahaları, parmak şak-

latmaları, annesinin oynayan kadınların üzerine serptiği çeyreklerin şingirtısına karışıyor, hamamın kubbesinde yankılanıyordu.

Daha sonra göbek atarken çıkan ritimli takunya sesleri susmuş, maniler söylenmeye başlamıştı. Annesiyle ninesi, Nuran'ın üstündeki ipek elbisesini çıkarıp simli peştamalını vücuduna özenle sardılar... Adeta bir törenle kurna başına götürdükleri gelini, ellerindeki gümüş ve bakır hamam taslarından sıcak sular döküp kadınlarla beraber yıkayarak hayır duasında bulundular.

Bu arada, hamamın göbek taşına kurulan sofraya buyur edilen hanımlar, abdiçelebi böreğini, Uzgur'daki asma yapraklarından yapılan zeytinyağlı sarmaları, dereotlu sigara böreklerini, kuru köfteleri, limon soslu patlıcan, biber kızartmalarını afiyetle yedikten sonra yine eğlencelerine devam edip yıkandılar.

Saatler sonra herkes evine dönmüştü artık... Böylece Nuran'ın çok heyecanlandığı gelin hamamı töreni, nihayet bitmişti.

Ya Dedem Görseydi!

Selim'in arkadaşları, adet olduğu üzere ona bir bekarlık partisi hazırlamak istediler. Yine hepsinin toplanma noktası olan meydanın ortasında, fıskiyesinden her zaman şırl şırl suların aktığı küçük havuzun etrafında, atılan darıları yiyen güvercinlerin arasında buluşup hangi meyhaneye gideceklerini düşündüler. En sonunda kale içindeki bir lokantaya giderek en geniş masaya oturdular.

Mezelerini sipariş edip Selim'e takılmaya başladılar.

"Seni de bekarlar sınıfından, evliler sınıfına aktarıyoruz be Selim! Ne diyelim artık, darısı başımıza," diyen kuzeni Ramiz'e, bir arkadaşı:

"Hop! Valla kendi adına konuş arkadaşım. Bekarlık sultanlıktır bence..." dedi.

"Hiç büyük konuşma, seni de görürüz günü gelince!" diye cevapladı arkadaşını Selim.

Dalgalı saçları, düzgün fiziği, kulağına taktığı rengarenk gülleriyle bütün gece hareketli, kıvrak şarkılar söyleyip dans eden madamın ve buzukilerin sesi kulaklarında çınlarken onlar kadehlerini, arkadaşlarının bekarlığa vedaı için kaldırdılar.

"Aman ne güzel... Öyle çok seviniyorum ki evlendikten sonra yengem sana içirtmez haberin olsun. Bak ben içiyor muyum? İnsan içmeden de neşelenir..." dedi kardeşı Şükrü.

Bu arada, kolunda sepetiyle yanlarına yaklaşan çiçekçi kadından, bir kucak dolusu gül aldı Selim.

Kalktıklarında kardeşı Şükrü, ağabeyinin koluna girdi. "Galiba içkiden değil de mutluluktan sarhoş oldu... Ben, abimin daha çok içtiği günleri de bilirim. Tık demezdi hiç..." diye geçirdi içinden.

Selim'in hem evlilik heyecanından hem de içkinin tesirinden olacak devamlı başı dönüyordu. Buna rağmen Nuran'ın evinin önünden geçerken birden arka bahçe tarafına saparak arkadaşlarının da yardımıyla bahçe duvarına doğru tırmandı. Nuran'ın her sabah, arka bahçedeki duvarın kenarında duran büyük saksıdan, dedesine çay yapmak için balotu kopardığını öğrenmişti bir sohbet esnasında Refet Ağa'dan.

Kardeşi Şükrü'nün:

"Yapma abi? Şimdi düşeceksin oradan. Neden böyle tehlikeli işler yapıyorsun?" demesine aldırış bile etmedi.

Çakırkeyifliğin getirisi bir pervasızlıkla:

"Sen aşk nedir bilir misin ha?! Hiç aşık oldun mu sen? Aşk bir fedakarlıktır oğlum." diyerek saksının olduğu tarafa doğru sürünerek duvarın tepesinden, mercanköşk saksısını hizalayarak gül demetini yukarıdan bırakıverdi.

"Ben çok aşık olsam da asla senin gibi olamam abi. Ya şimdi oradan düşersen kızı zor durumda bırakırsın dedesine karşı. Ayakta bile doğru dürüst duramıyorsun," dedi Şükrü fısıldayarak.

Sabahleyin dedesine balotu koparmak için saksıların yanına gelen Nuran, kocaman bir gül demetiyle karşılaştığında bu sürprizin Selim tarafından yapıldığını anladı.

"Ben kendimi çılgın sanırdım; ama onun da benden kalır yanı yokmuş. Ya dedem görseydi ne derdi ona?! Bunu buraya nasıl bırakabildi acaba? Yook... Duvarın üzerine çıkabileceğini hiç tahmin etmem doğrusu," diyerek güldü.

Çok mutlu olmuştu. Bu ağırbaşlı, kibar gençten, böyle bir çılgınlık beklemiyordu hiç.

"Benim gülleri çok sevdiğimi nereden anladı acaba?" diye düşünerek mutlulukla gülleri kokladı.

Ya geceleyin gülleri atarken duvardan aşağıya düşseydi Selim ne olacaktı? İçtiği meydana çıkacak; dedesi de böyle sarhoş birine, torununu vermeyecekti tabii. Bekarlık partisi filan anlamazdı koskoca Refet Ağa. Nuran da bilmiyordu ki onun zaman zaman içtiğini.

Adanın En Yakışıklı Bekarı

Düğünden önce adet olduğu üzere, kız tarafında, kına gecesi için hazırlıklar başladı. O akşam, erkekler başka yerde yiyip içip eğlenirlerken kadınlar da kızın evinde toplandılar.

Sırmalı kadife ya da ipek kıyafetlerini giyen kadınlar, tepsiye koydukları kınalar ve yaktıkları mumlarla duygu yüklü maniler ve şarkılar eşliğinde, Nuran'ın avucuna kına yaktılar.

Nuran'ın kınalanmış elleri, bir bezle sarılmadan önce Selim'in annesi, iki avucuna da altın lira koydu.

İsteyenler kendi avuçlarına, tepsideki gelin kinasından yakarken kına hamurunun içine sürpriz olarak konan iki altından biri, Nuran'ın samimi arkadaşı Suzan'a çıktı.

Kına töreninden sonra ut, tef, darbuka eşliğinde söylenen şarkılarla göbek atıp eğlenen kadınlara; gül kokulu şerbetler, naneli limonatalar ve meyve sularının yanında kurabiyeler, börekler ikram edildi.

Bir gün aradan sonra sabahleyin, nikah töreni için hazırlanılmaya başlandı. Nuran, gri satenden, boyundan büzgülü, reglan, kısa kollu, uzun etekli bir elbise giydi. Dirseklerine kadar, siyah renkte saten eldivenle başına, kenarı güllü, siyah bir şapka ve koluna da bir çanta geçirdi. İpek çorapları, alçak topuklu, uzun burunlu ayakkabılarıyla çok şık olmuştu. Hafif bir makyaj da ona yakışmıştı.

Selim; nikah için giydiği koyu renk elbisesi, beyaz geniş yakalı gömleği, siyah kravatı ve başından eksik etmediği şık fötr şapkasıyla tiril tirildi. Yanındaki yakışıklı kardeşi Şükrü de en az onun kadar şıktı.

Beyaz çakıl taşıyla döşenmiş dar yollardan yürüyerek nikah töreni için ayrılan salona, ayrı ayrı girdi gelinle damat.

Nikahları kıyılırken ilk defa birbirlerine bu kadar yakın oturmuşlardı. Nuran garip bir haz ve utangaçlık içinde, gelgitler yaşıyordu.

Büyüklerinin ellerini öperlerken kayınvalidesi, Nuran'a epeyce bilezik taktı. Münire Hanım da Nuran'ın ısrarla almak istediği, iki geyik motifinin süslediği köstekli cep saati taktı damadına. Selim, cep saatini iki geyiğın süslediğini fark edince hayretle Nuran'a baktı. Göz göze takılıp kalmışlardı zaman durmuş gibi... Muzipçe ona gülümseyen genç kızın bakışlarından, onun fikri, onun zevki olduğunu anlamıştı sanki...

"Sende mi aynı şeyleri hissetmiştin yoksa... Biri dişi, biri erkek... Selim Nuran'la evlenecek..." der gibiydi delikanlı; ışıltılı, hayret dolu bakışlarıyla...

Dönüşte herkes alelacele kendi evine gidip akşama yapılacak düğün töreni için hazırlık yapmaya başladı.

Nuran'ın başını; çiçeklerle donanmış yelpaze şeklinde bir taç ve yanlarından aşağıya kadar sarkan gelin telleri ile duvak süslüyor; büzgülü kollu, parçalı uzun etekli gelinliğini, elinde taşıdığı taze beyaz zambaklar tamamlıyordu.

Onu giydirip süsleyen bezekçi kadın, gelin makyajı için koyu kırmızı bir ruj sürdü. Hazırladığı gelini döndürerek elindeki parfüm şişesinin lastik baloncuyuyla her tarafına fıs fıs yase-

min kokularını püskürtürken sanki bütün evde beyaz yasemin çiçekleri açmıştı. En mutlu günleriydi onların bugün.

Dedesinin kıyafeti hiç değişmiyordu. Babasının tarzı ise hep aynıydı. Başında ressam beresi, hakim yaka beyaz gömleği, mum gibi gri takım elbisesi, aşağıya doğru sarkan bıyıklarının çenesindeki bir parmak sakalıyla birleşimi, ona hoş bir hava katıyordu.

Annesi yine çeyrek altınlarını harcamış; ipek kreptamurdan uzun bol kollu, diz altı diktirdiği elbisesini giymiş; havuz yakasının kenarına ilıstirdiği yapma çiçek demeti, bilekten bağılı topuklu ayakkabıları, ziynetleri ile çok şık; siyah kreptamur (crepe d'amour) fularıyla başını geriye doğru sarıp alınının ortasından ve kulak hizasından, siyah saçlarını çıkardığı cinalarıyla da çok hoştu. Zarif endamıyla uyuşan, bal rengi gülen gözleri, mutluluktan pırıl pırıldı.

Artık hepsi hazırды... Damat da siyah takım elbisesinin içinde çok yakışıklıydı. Herkes damadın gelinden daha güzel olduğunu konuşuyordu fısır fısır...

"Ay vallahi! Damat, adanın en yakışıklı bekarıydı. O kadar kız peşindeydi; ama o Nuran'la evlendi."

"İnan ki komşum, şu anda Selim'le evlenemediği için kaç kişinin içi yanıyor, biliyor musun?"

"Biliyorum, biliyorum... Bunu bilmeyen mi var. Neredeyse evlenecek kızların çoğu akıllarından Selim'i geçirmişlerdir; ama hakları da yok değil hani..."

"Evet gerçekten de haklılar. Baksana ayol! Gelinden bile daha güzel bu delikanlı..."

Biraz sonra eğlence başladığında davulların, teflerin, darbukaların, keman ve klarnetlerin, kanunların, utların,

akordeon ve saksofonların sesi, dedikoduyu unutturmuş; herkes eğlenmeye, yemeye içmeye koyulmuştu.

Erkeklerle, çerez ve meyve eşliğinde sakız rakısı, bira ve Rodos'un bakımlı bağlarından toplanan üzümlerle yapılan meşhur şaraplarından ikram edildi; ama Selim, tüm ısrarlara rağmen o akşam hiç içmedi... Biliyordu artık içkiye kızdıklarını...

Tutulan davulların ve orkestranın eşliğinde, davetliler çok eğlendi. Her yanı şarkı, türkü sesleri kaplamıştı.

"Saysana liraların beşini vay vay..." "Tin tin tını mini hanım..."

Çiftetelliler, zeybekler oynayıp halaylar çekip göbek attılar... Yenildi, içildi, coşuldu... En son etli pilavla zerde ikram edilerek düğün töreni sona erdi.

Geç vakit düğün dağıldığında artık bundan sonra yaşayacağı bu evdeki gelin odasına, akrabaları tarafından getirilen Nuran, duvağını yüzüne örttü. Yatağının üzerinde öylece oturup Selim'ini bekliyordu heyecanla...

Kapının yavaşça açılıp artık kocası olan bu gencin, odaya girdiğini hissedince kalbi gümbürdemeye başladı. İşte deli gibi aşık olduğu Selim'inin karısıydı şimdi o... Onun için erkek Nuran'lığından vazgeçmiş; bakımlı, süslü bir kız olup çıkmış, hanım hanımcık davranmayı öğrenmişti.

"Ama etrafında bu kadar güzel kız varken niye beni tercih etti acaba? Benim neyimi sevdi ki?! Belki de benim, diğer kızlara hiç benzemeyen atik, becerikli, biraz da erkek gibi mücadeleci ruhumu sevmiştir... Kim bilir?..."

Besmeleyle odaya giren Selim, abdest alıp seccadesini serdi. İki rekat namaz kılıp mutlu bir evlilik olması için dilekte bulunarak dua etti. Daha sonra Nuran'ın karşısına geçip duvağını kaldırarak gül motifleriyle süslü gadinayı, (gerdanlık) yüz görümlülüğü olarak karısının gerdanına taktı. Nuran duvağını çıkarıp yatağın üzerine koyduğunda kalbi hala gümbürdüyordu.

“Dışarıdan da duyulur mu acaba kalbimin tik takları?.. Heyecanlandığımı belli etmemeliyim. Aman Allah'ım!.. Şimdi beni kollarına mı alacak?! Yok utanırım ben öyle... Çabucak yatağın içine girip üstümü örtmeliyim. Şimdi ben her akşam Selimimle yatıp Selimimle mi kalkacağım? Güneşin doğuşunu birlikte mi göreceğiz hep? Kalbim buna, bu kadar mutluluğa dayanır mı acaba?!”

Selim, Nuran'ın arkasına doğru oturarak gelinliğinin sırtındaki, sık aralıklarla dikilmiş, biritli, baskı saten düğmelerini, büyük bir sabırla çözmeye başladı.

“Onun koynunda yatacağım her gece... İsteddiği kadar da çocuk doğururum. Bak annem kaç tane doğurmuş. Doğururum ben de...” diyerek tüm sokulganlığınla cilveli edalarıyla sarıldı sevdiğine...

Tüm vücudu arzudan titriyordu yine... Sıcaktı, sımsıcacıktı yine... Başarmıştı, başka genç kızlara kaptırmamıştı Selim'i... Rodos'un gözde bekarı onun olmuştu artık... Küçüktü o; ama akıllıydı, işveliydi, sempatikti... Başarmıştı işte...

Evinin Kadını

Sonunda Nuran muradına ermiş, evlenmeyi çok arzu ettiği bu delikanlıyla yeni hayatına adımını atmıştı. Artık evinin kadını olmuş, mutfakta eşine, onun çok sevdiği Rodos'un meşhur ot yemeklerinden yapıyordu.

Dalayan diken dedikleri ısırgan otundan börekler, pide-ler; ebegümecinden dolmalar; sıra veya arapsaçı dedikleri rezeneyi; pastırmalı, yumurtalı kavurma yapıyor ya da nohutlu, börülceli pişiriyordu. Arka bahçedeki kabakların yeni açmış sarı çiçeğini, sabahın erken saatlerinde, çiçek kendini kapatmadan toplayıp zeytinyağlı kabak çiçeği dolması yapıyor ya da yumurtaya bulayarak kızartıyordu.

Rodos'ta halk; bitkilerden yararlanmayı, tarla ve bayırlarda yetişen otlardan yemek yapmayı öylesine hüner haline getirmişlerdi ki...

Söylendiğine göre eskiden doktorların çok kıt olduğu bir zamanda, başka bir ülkeden Rodos'a gelen bir baba oğul doktor, şehirde muayenehane açarak hasta beklemeye başlamışlar; fakat ne gelen olmuş ne de giden...

Rodos ahalisi, çevrede yetişen bitkilerden, hangisinin yemek olarak tüketileceğini, hangisinin de kocakarı ilacı olarak kullanılabileceğini öyle iyi biliyormuş ki dedelerden torunlara... Bunu fark eden doktor baba, oğluna:

“Haydi oğlum, kalk gidelim!.. Buradakiler, tarlalarında yetiştirdikleri zeytinlerden, zeytinyağını; bahçelerindeki ağaçlardan dut, incir, limon ve portakalını; bağdan üzümlerini; tarla ve bayırdan da yiyebilecekleri şifalı otları öylesine keşfetmişler ki... Sabah çayında bile ya mercanköşk ya adaça-ya ya kekik ya da nane, limon içiyorlar..

Hadi hadi gidelim!.. Burada bize ekmek parası yok. Bu adadakiler bu gidişle hiç hasta olmazlar. Lokman Hekim’in ye dediğini yiyip yap dediğini yapıyor bunlar,” demiş diye halk arasında gülüşerek anlatılırmış darbimesel olarak.

Kelebeklerin Aşk Bahçesi

Nuran, ev işlerini artık yalnız başına idare etmeye alışıp vakit bulduğunda makinede yaptığı el işleriyle vakit geçiriyor, konu komşuya gittiğinde de Rodos ipliğinden yaptığı iğ-neoyası işini alıyordu eline.

Gezmeyi çok seviyordu. Ev işleri de ona kolay gelmeye başladığında her gün bir ahababına, komşusuna gidiyor; kadınları toplayıp bir gün kır gezisine, bir gün deniz kenarına, bir gün de hamama götürüyordu.

Sümbüllü Hamam’ı yıkıldığından beri Yeni Hamam’a gitmeye başlamışlardı. Rodos’taki Türk eserleri arasındaki en büyük kubbe, Kanuni Sultan Süleyman tarafından yaptırılan bu Yeni Hamam’ın on üç metre çapındaki kubbesiydi.

Yine bir gün toplanıp Rodos Adası’nın batısında yer alan, Kelebekler Vadisi’ne gitmek üzere yola çıktılar. Buraya git-

mek üzere, konu komşu kadınları, Nuran razı etmişti her zaman olduğu gibi. Elinde değildi, gezmeden duramazdı o... Belki insanlar yadırgar diye evlendiğinden beri bisiklete de çok sık binmiyordu artık. Annesi de kızılıyordu zaten. Ona kalsa binerdi. Bir ulaşım aracıydı o; ama ata, eşeğe binmekten asla vazgeçemiyordu. Enerjik bir yapıya sahipti; bir erkek çocuğu gibi yetiştüğinden ata binmeyi, doğayı, gezmeyi, değişik yerler görmeyi çok seviyordu.

“İşte muradına erdi, Selim’yle de evlendi; ama hala erkek Nuranlığından vazgeçemedi bu kız. Koskoca kadın oldu; çocuklar gibi hiç utanmadan o kör olasıca bisikletine biniyor hala...” diyordu annesi.

Yazın bu en sıcak gününde, Kelebekler Vadisi’ne vardıklarında, o kadar mutlu olmuşlardı ki... Görkemli ağaçların, buz gibi gölgesiyle ferahladılar.

Doğa muhteşemdi... Şarıldayan su sesleri; reçine, defne, ıtır ve ormandaki yabani çiçeklerin, misk otlarının değişik kokuları, insanın içini açıyordu. Her tarafta bir kartpostal manzarası vardı sanki.

Siyah, beyaz, kırmızı, yeşil karışımı renkleri ve yaprak görünümlü çizgileriyle bir yığın kelebek vardı burada. Milyonlarca... Milyonlarca... Öylesine çoktular ki... Öylesine güzeldiler ki... Öylesine bir rüya alemiydi ki burası.

“Milyonlarca kelebek ve içinde ben... Cennete filan mı geldim yoksa... Cennetten bir köşede de bu manzara mutlaka vardır...” diye düşündü Nuran.

Yaz aylarında çiftleşmek için bu adaya gelen kelebeklerin adının, Calimorpha olduğunu duymuştu dedesinden.

“Kelebeklerin aşk bahçesi bu belde. Kendi güzelliklerine ve zarafetlerine yakışır bu vadiyi nasıl da keşfetmişler. Al-

lah'ın bu güzel kelebeklere armağanı burası. Keşke bu kelebeklerden biri ben, biri de Selim olsaydı. Rüzgarın ılık üfürmelerine kapılıp sevişseydik doyasıya gökyüzünde süzülerek..." dedi.

Nuran bu durur mu!.. Ancak keçilerin geçebileceği patikalardan arkadaşlarıyla yarış ederek en tepeye, en önce o vardı. Ötekiler, aşağıda nefes nefese kalmışlardı bile.

"Hay Allah! Yine evli bir kadın olduğumu unuttum... Genç kızlığımdaki gibi çocuksu davranmaya devam ediyorum. Biraz daha ağırbaşlı olmam gerekir. Bak kadınlar aşağıda... Bense henüz evlenmeyi bile düşünmeyen genç kızlarla birlikte en tepede!.. Olsun... Bu uçan coşkulu kelebekler kadar mutluyum artık. Şu rengarenk kelebeklerin içindeki aşk coşkusuyla dolu içim. Ben de onlar gibi kanatlarımı açıp uçuyorum sanki..."

Karısı gezide olduğundan "Öğle yemeği için nasıl olsa eve gidemeyeceğim," diye düşünen Selim'in canı, bir lokantaya giderek balık yemek istedi.

Zaten sabah kahvaltısında bile balık verseler yerd. Hepsi öylesine seviyorlardı ki deniz ürünlerini. Hani, 'Denizden babam çıksa yerim' derler ya... O da o cinstendi işte. Bir deniz hayranı, bir deniz tutkunu...

Kuzeni Rasim'in de onun dükkanına doğru geldiğini görünce:

"Hah Rasim de buraya geliyor. Beraberce gideriz artık," dedi.

Kuzeni Rasim'i çok seviyordu Selim. Ondan küçüktü; ama çok olgundu. Hassas, bilgili bir delikanlıydı. Onun da tüm sakın görüntüsüne karşın karısı Nuran gibi kabına sığamayan bir yapısı vardı.

Kendince, bu yaşamda ağırbaşlı bir rol üstlendiğinden olacak galiba, seviyordu böyle tipleri Selim.

Rasim'le Selim minik lokantadaki yerlerine oturmadan, lokantacının her sabah balığa çıkıp tuttuğu taze balıklardan beğendiklerini seçtiler.

Bunları çabucak ayıklayıp yıkayan adam, ızgaraya atılmak üzere mangalın başında bekleyen karısına verdi.

Selimler de diğer müşteriler gibi kapının önündeki küçücük masalara oturdular.

Koca cepli, beyaz keten önlüğünü beline takan lokantacı, balığın pişmesini bekleyen müşterilerine, vakit geçirip oyalandınsınlar diye adeti olduğu üzere hemen iri doğranmış soğan ve domatesten oluşan bir salatayla birlikte, büyük kulplu bardaklarda bira verdi.

Çatallarını yavaş yavaş salataya batırıp yudum yudum biralarını içerlerken nefis ızgara kokusu iştahlarını kabartıyordu. Sevmiyordu Selim bira içmeyi:

"Ne yapıyor benim çocuk ruhlu karım Kelebekler Vadi-si'nde acaba?" diyerek dalıp gitti.

Birden Nuran'ı, altında kısacık şortu, kareli gömleği, başında kasketi, elinde sopalı bir kelebek ağıyla kelebeklerin peşinden koşarken hayal etti. Sonra da kendi kendine güldü.

“Daha da neler... O kadar da çocuk değil canım!.. Beni de çok seviyor. Zamanla büyür. Hayat onu da olgunlaştırır. Hele bir çocuğumuz olsun. Çocuğu olunca kendini büyümüş hissedecektir” diye geçirdi içinden.

Rasim:

“Şu birayı, alkolsüz yapmaları mümkün değil mi acaba? Sanki o zaman daha hoş bir tadı olacaktı gibi geliyor bana. Hey Selim! Sana diyorum güzel kardeşim!..”

“Oh... oh dalmış gitmiş bizimki yine... İlgisini çekecek şeylerden bahsedeyim bari...” diye geçirdi içinden.

“Evlilik nasıl gidiyor Selim? Darısı başıma, ben de senin gibi beni kendisinden daha çok seven biriyle karşılaşmadan evlenmem,” dedi yüksek sesle.

Selim:

“Doğru diyorsun kardeşim,” diyerek onayladı.

“Hah! En kısık sesimle de söylesem bunu duyardı zaten” diye düşününce gülümsedi.

Lokantacı, karısının pişirdiği tazecik balıkları servis yapıp kendisinin yeni yaptığı koruk suyu eklenmiş karışık bir salata, tarama ve tahini masaya koyar koymaz, bira bardaklarıyla tek dublelik rakı kadehlerini değiş tokuş yaptı hemen.

İki kuzen, kendi aralarında bile çok az konuşurlardı. Sanki birbirlerinin kalplerinden geçeni anlarcasına, genellikle susarlardı. Her zaman, susmanın fazilet olduğunu söyleyip kendilerine terslenenlere bile ses çıkarmazlardı.

Mutedil adamlar gibi mütevazı olmayı deneyip sabırlı kimseler gibi bütün ıstaplara en güzel sözün, sükut olduğunu’ söylerlerdi.

Kadehlerini, gelecek güzel günler için tokuştururlarken Rasim:

"Kederin varsa avut,

Bana gazezin varsa unut;

Hayat hepimiz için geçici bir bulut;

Küçüğünüm; ama sözlerimi aklında tut..." diyerek o an doğaçlama aklına gelen bir mani sıraladı.

Selim:

"Çin... çin..." diyerek cevapladı sakız rakısıyla doldurulmuş minik kadehini tokuşturmak üzere tekrar uzatırken.

"Şerefe kardeşim, sıhhatimize" deyip kadehini kaldıran Rasim, birden aklına bir şey gelmiş gibi:

"Gel be dostum, şu içkiyi bırakalım; sıhhatimize diyoruz da bundan kime fayda gelmiş ki zarardan başka..."

Hiç sesini çıkarmayan Selim'e,

"Anlayana sivrisine saz,

Anlamayana davul zurna az," diyerek gülümsedi yine de...

"Nasil olsa zararını anlayacaktır günün birinde..." diye geçiriyordu içinden ki biraz sonra kalkıp dükkana doğru yürürlerken ciddi bir ifadeyle Rasim'e bakan Selim:

"Hiç adetim değilken iş zamanı içtim. Sana söz, bir daha yapmayacağım. İnan bırakacağım şunu," derken içki kokusu belli olmasın diye ağzında minicik bir karanfil tanesini çiğniyordu hızlı hızlı...

Meydandan geçerlerken bir laternacı kadının ezgilerinden çıkan büyümlü bir ses, ortamı romantikleştirdiğinden olacak için için karısını özledi Selim...

Akşam eve geldiğinde karısının mürekkep balıklı makarnayla turp otu salatası yaptığını görüp sevindi.

Doğal olarak, mürekkep balığının renginin yansıdığı, simsiyah soslu makarnasını iştahla yerken:

“Aferin. Bak görüyor musun?.. Gezmeyi çok sevdiği halde benim yemeğimi de evinin işini de hiç ihmal etmiyor,” diye geçirdi içinden.

Karısına sevgiyle bakıp gülümseyerek:

“Nasıl geçti bugün. Eğlendiniz mi?” diye sordu.

“Keşke sen de gelseydin. Rüyalar ülkesindeydim sanki,” diyen genç kadının, gözünün önünde, kelekler uçuşuyordu hâlâ; içlerinden biri Nuran, biri Selim...

“Bir de minik kelegeğimiz olsaydı!” diye düşününce deren bir iç geçirdi...

Ayşe Bebek

Aradan iki ay geçmişti, Nuran hala regl olmamıştı. Mide bulantıları da buna eşlik edince hamile olduğunu anladı.

Akşama kocasına bu durumdan bahsettiğinde gözleri daha da parladı Selim’inin.

Artık ara sıra gezmeye gidip daha çok evde vakit geçiriyordu Nuran. Daha küçüktü; ama karnında yeni bir can vardı.

“Anne olacağım.” dedi. Bir tuhaf oldu. Bütün vücudunu, garipsediği bir ürperti bürüdü. Dişi olduğunu, ana olduğunu hissetmek onu değişik bir haz duygusu içine attı.

Aylar ayları kovalamış, siyah saçlı, şirin mi şirin, şeker mi şeker Ayşe’leri olmuştu Nuran’la Selim’in.

Bu dokuz ay boyunca Nuran boş durmayıp bebeğinin çeyizlerini hazırlamıştı tabii.... Makinede yaptığı delik işi minik motiflerin süslediği kundaklar, yastıklar, nevresimler, çarşaf- lar; elinde diktiği zıbinlar, bezler, pijamalar, tulumlar; ördüğü patikler, yelekler, hırkalar... Ne çok özenmişti, ne çok... Sade- ce kendisi mi? Hayır, bütün sülale özenmiş, enva-ı çeşit hazır- lık yapılmıştı bu bebecik için.

Mevlit günü, loğusa yatağı hazırlandı. Bebeğe yapılan giysiler, çeyiz sergileniyor gibi gösterime sunuldu adet oldu- ğu üzere.

Gelen davetliler, bebek için yapılan bu hazırlıklara bakıp bu özene hayran oldular.

Bu bebeciğe en çok sevinenler Selim'in ikiz halalarıydı. O gün onu tebrik etmeye geldiklerinde Nuran:

"Ben bebek bakmasını bilemem. Nasıl büyüteceğim?" deyince iki hala bir ağızdan, "Hiç merak etme kızım!.. Biz her gün gelir, sana yardımcı olur, bebeğine bakarız," dediler.

Çok sevinmişti genç kadın böyle bir destek aldığı için.

İki Büyük Acı

Gerçekten de halalar bebeğini büyütürken ona çok yar- dımcı olmuşlardı. Böylece hiç zorluk çekmeden büyümüştü bebeği; ama bir gün esen kötü rüzgarlar, hasta etmişti minik Ayşe'sini...

Ata'sının öldüğü 10 Kasım 1938 günü, o da bebeğini kaybetmişti. Hem çok sevdiği Ata'sının acısı, hem de çok sevdiği bebeğinin acısı oturmuştu ciğerine kor gibi.

Kâh Ata'sı aklına gelip ellerini dizlerine vura vura yüksek sesle ağlıyor, kah bebeciği aklına gelip katıla katıla ağlıyordu. İki büyük acıyı birden yaşıyordu şimdi o.

Etli butlu kadınların makbul sayıldığı, o zamanın topluca Nuran'ı gitmiş, zayıflayıp incecik olmuştu şimdi. Hepsinin gözünün içine bakıyor, gezmeyi çok sevdiğini bildiklerinden her gün değişik bir yerlere götürüp oyalamak istiyorlardı.

Refet Ağa, Nuran'ı Kanamat'a götürüp eskiden beri çok isteyip sevdiği bir doru atı, torununa hediye etti...

Selim, şehirde kalmıştı karısı Kanamat'a gidince... O da çok üzülüyordu Nuran'ın bu haline... Neler yapmamıştı ki onu avutabilmek için. Sevgisinin, ilgisinin en doruk noktalarını sunuyor; ama yine de hiçbir şey etkileyemiyordu kadıncağızı...

Öylesine Moralsizdi ki...

Yine kuzeni Rasim'i çağırıp Sokratus Caddesi'ndeki Delik Tava'nın meyhanesine gittiler bu defa da... Herkesin tanıdığı Delik Tava, hem kahvehane hem de meyhaneydi.

Biraz dertleşmek, sıkıntısını unutmak istiyordu Selim. Anneciği de yeni vefat etmişti. Arkasından doğumuna çok sevindiği, evinin altın topu bebeğini yitirmiş, aynı gün büyük kurtarıcı, ulu insan Atatürk'ünü kaybetmişti o uğursuz 10 Kasım günü. Öylesine üzgün, öylesine moralsizdi ki...

Karısının hiç alışkın olmadığı sakin hali, evde bir ruh gibi sessiz ve asık bir şuratla dolaşması, çok sevdiği şeylerden bile zevk alamaması, Selim'i daha da karamsar yapıyordu. Hele şimdi Kanamat'ta olan karısından uzak olmak, daha da üzüyordu onu.

Hiç istemediği ve Rasim'e söz verdiği halde kendini yine meyhanede buldu avunmak için. Hem de onu dertleşmek için çağırarak.

Rasim'le Selim, bu küçük; ama ünü büyük meyhanede, minicik bir masaya tahta sandalyelerini çekip karşılıklı oturdular. Rasim, dostuna derin bir üzüntüyle bakarak:

"Uğrumuzda gülerken ağlayan, ağlarken tebessüm bağışlayan, rahmetli aziz annelerimizin, mübarek rahminden doğduğumuz andan itibaren, mukaddes kucaklarında, lahin ninnüler, derin uykularla başlayan bu hayat; müezzinlerin, haberdar elveda salalarıyla vaki memet, gözle kaş arası kadar birbirlerine yakındırlar. Binaenaleyh bu kısacık hayatın her dakikasında bir kıymet vardır. Hatta sporda, saniyenin bile kıymeti mühimdir. İşte, belki bunun için beyhude kaybedilen vakit değil, icabında kazanılan 'vakit nakittir' denilmiştir zannediyorum. İşte Selim kardeşim, biz de bu kısacık hayatımızdaki vaktimizi, güzel işler yaparak değerlendirip iyilikler sunarak geçirelim atalarımız gibi... Hepimizin gideceği yer orası. Onun için bu dünyadaki vaktimizin kıymetini bilip onu kazançlı nakit haline getirelim.

*Üzülmemek tabii ki elimizde değil; ama bunalıma girmemeyi vaktimizi en iyi şekilde değerlendirerek başarabiliriz ben-
ce. Bunalıma girersek hiçbir kimseye faydamız olmaz. Kendini toparla...*

Nuran'ın da kendini toparlaması için sana ihtiyacı var. Bana kalırsa hemen bir bebek daha yapabilirsiniz. Bu hepiniz için iyi olur.” dedi.

Bu arada seri hareketlerle izmarit balığına benzeyen, kum balığı dedikleri minik balıkların, dördünü bir araya getirerek kuyruklarından birleştirip kızartan meyhaneci, onları minnacık tabaklar içinde servis yaparak önlerine koydu. Tüm mezeleri, küçük tabaklar içinde sunmak adetiydi onun. Böylece her şey daha da lezzetli oluyor, değişik mezelerin tadına bakılabiliyordu burada.

Masaya, müşterinin yeme içme kapasitesine göre içki ve meze getirirdi meyhaneci. Gözünün bir ucu ile her masayı takip eder, müşterisine ikram ettiği mezeleri ve içkiyi, kendisi tayin edip servis yapardı. Önce illa bir karafakiyle salatayı masaya koyar, müşterisiyle tanışıklık derecesine göre o da onlarla bir tek atar, espri katardı. Son derece hazırcevap, şakacı bir adamdı. Arnavut ciğeri ve piyazı da çok meşhurdu. Müşterisi; eğer hala içmeğe ve yemeğe devam ediyorsa hemen minik tabaklar içinde; ahtapot salatası, tütün balığı, sübye, acılı tahin gibi yeni mezelerle masayı yeniden donatır, karafakiyi yenilerdi.

Lokantacının şen hali, sohbeti ile biraz moral bulan Selim, kuzeninin felsefi destekleriyle de evine döndü.

Biraz rahatlamıştı sanki... Lakin Rasim'in:

“Sakin teselliyi içki kadehlerinde arama... Canına da kârına da yazık... Onun sana her zamankinden fazla ihtiyacı var... İçki şişelerinde aranan teselliden hayır gelmez. Her dem seni batağına çeker” sözleri, kulaklarında çınlıyordu.

Dedesinin Elini Omzunda Hissediyordu

Kanamat'ta her gün atına binip deniz kenarına inen Nuran'ın, denizin hışırdayan hüzünlü dalgalarını seyrederken gözünün önünden, ne Ata'sı ne de küçük Ayşe'si gidiyordu. Bu hayatının en büyük acısıydı.

Gözyaşları denizin sularına, hıçkırıkları denizin sesine karışırken eşeğine atlayıp onu almaya gelen Refet dedesinin elini, omzunda hissediyordu her gün.

Yavaşça oturduğu kumlardan kalkıp hiç konuşmadan Refet Ağa'yı takip ediyor; büyük bir bunalım geçiriyordu. Herkes onun için endişelenip:

"Ne olacak bu kızın hali... O kıpır kıpır kabına sığamayan kızın yerinde, şimdi rüyadaymış gibi yürüyen suskun biri var" diyorlardı.

Münire Hanım o gün ocağın başında, çevreden topladığı ebegümecini bol soğanlı, zeytinyağlı, pirinçli pişirmiş; üstüne sarımsaklı, limonlu sosunu da ilave edip tahta bir kaşıkla karıştırırken:

"Yeter ki kızım eski neşeli haline dönsün; billahi bir daha ona, yine erkek Nuran'lık yapma demeyeceğim!.. İsteddiği gibi davransın, canı isterse bisiklete bile binsin," diyordu.

Bir gün yine eşeğine atlayıp onu sahilden almaya gelen dedesinin elini omzunda hisseden Nuran, oturduğu kumsaldan sessizce kalkıp atına atladı. Dedesi önde, o arkada yola çıktılar her zamanki gibi.

Bağdaki evlerine yaklaştıklarında eşeğin huysuzlaşarak Refet Ağa'yı sırtından attığını gören Nuran, atından atlayıp yere düşen dedesinin yanına nasıl gittiğini bilemedi.

Otların arasından süzülen bir yılanı gördüğünde de eşeğin neden ürktüğünü anladı.

Dedesi yerde acıdan kıvranırken:

“Galiba bacağım kırıldı kızım,” dedi.

Bağa çok yakın olan Nuran, atına atladığı gibi yardım almak için eve doğru atını dört nala sürmeye başladı. Yine o enerjik haline bürünüp dedesine yardımcı olmak, onu kurtarmak için var gücüyle bağırıp imdat istiyordu.

Bağda çalışan yardımcılar, hemen koşarak yerde yatan yaşlı adamı eve taşıdılar. Biri de koşup kırık çıkıkçıyı çağırdı; ama çıkıkçıyı evde bulamayan adam, üzgün bir halde geri döndü.

Dedesi sancılar içinde inerken ne yapacağını şaşırان Nuran, deli divane olmuştu ev halkıyla beraber. Nasıl bir çare bulabilirlerdi ki?..

Çıkıkçı geldiğindeyse zaman aşımına uğrayan kırığa, iyi müdahale yapılamadığından kemik yanlış kaynamıştı. Tüm ısrarlara rağmen inatçı dedesi, bacağını tekrardan elletmek istemedi. İşte bu yüzden de artık ömür boyu yanlış kaynayan bacağıyla gezecekti koskoca Refet Ağa...

Hiç Bir Zaman Ayşe'sini Unutamazdı

Dedesinin başına gelen bu olay, Nuran'ı kendine getirmiş, başka bir üzüntü daha eklenmişti üzüntüsüne...

Selim'inin yumuşacık şefkatli kollarında, şifasını aramaya başlarken yavaş yavaş kendini topladı.

Tekrar hamile olduğunu öğrendiğinde de artık yeni bebeği için kuvvetli olmaya çalışıp yavaş yavaş konu komşuya, arkadaşlarına gidip gelmeye başladı; lakin bu defa bebeği için hiçbir hazırlık yapmamıştı Nuran... "Ayşe için çok hazırlık yapmıştım. Nazarı değdi insanların... Bu defa hiçbir şey yapmayacağım," diyerek korkusunu dile getiriyordu bazı bazı.

Bu defa hamileliğinde adım atarken bile dikkat ediyor, "Kaç saattir karnımı tekmelemiyor. Bir şey mi oldu bebeğime acaba?" diye evhamlar içinde kıvranıyor, hemen karnını dinlettirmeye ebeye koşuyordu.

Çana benzer bir dinleme aletiyle dikkatle karnını dinleyen ebe, "Korkma bir şey yok!" diyordu ona sık sık.

Neyse... Aylar gelip geçmiş; bu defa, sarışın, Selim'i gibi mavi mavi iri gözlü Sevim'i olmuştu Nuran'ın.

Avundu Sevim bebekle; ama yine de Ayşe bebeği hiç aklından çıkmıyordu. Sevim'in altını alırken mama yedirirken emzirirken uyuturken hep Ayşe bebeği geliyordu gözünün önüne. İlk göz ağrısıydı o... Hiçbir zaman Ayşe'sini unutamazdı.

İki hala da her gün Nuranlardaydı. Ona her zaman yardımcıydılar; hatta: “Hadi sen çık, gez, dolaş biraz... Arkadaşlarına, misafir günlerine git, için açılınsın. Biz Sevim’e bakarız,” diyerek onun moralini iyice düzeltmeye, oyalamaya çalışıyorlardı.

Çok sevdiği arkadaşı Suzan’la bir misafir gününde karşılaşan Nuran, onun Selim’in kardeşi Şükrü ile evleneceği haberine çok şaşırırdı.

“Bana niye hiçbir şey söylemedin? Biz seninle çok yakın arkadaş değil miydik? Selim de bana bir şey söylemedi.”

“Siz o kadar kendi üzüntülerinizle içinize kapanmıştınız ki size bunu açıklayamadık. Selim’in de bundan haberi yok. Ne yapalım işte... Şükrü bana deli gibi aşık oldu... Ben de kabul ettim,” dedi.

Bu haber karşısında hala şaşkınlığı geçmeyen genç kadın, kocasının bu sürpriz karşısında ne tepki vereceğini merak ediyordu.

Bayram Yeri

Ondan sonraki günlerinde, arkadaşının ve kayınbiraderinin düğün hazırlıklarıyla vakit geçirip oyalanan Nuran’ın, ruhsal durumu biraz daha düzelmişti.

Nuran’ın bir ağabeyi İstanbul’da, bir ağabeyi İzmir’de evlenip bu şehirlere yerleşmişlerdi. Düğünleri, onun en

üzüntülü ve hamile olduğu günlere denk geldiğinden iki ağabeyinin de bu mutlu gününde bulunamamıştı. Çok sevdiği bu insanların, sevinçlerini paylaşmak için onların yanına gidemediği aklına geldikçe içi sıkılıyor, özlemi daha da artıyordu.

Fethi ağabeyi askerliğini, Ege'nin şirin ilçesi Karaburun'un deniz manzaralı bir dağ köyünde, öğretmen olarak yapıyordu. Onun gönderdiği fotoğrafı eline alan Nuran, ağabeyini öperek resmi inceledi. Köy okulunun kırık camlı kapısı önündeki tahta sandalyede oturan Fethi'nin etrafını; güneşten ağarmış önlükleri, kocaman, bembeyaz yakalarıyla sevimli öğrencileri sarmıştı tüm içtenlikleriyle.

"Ah abicim seni çok özledim. Şu anda keşke yanımda olabilseydin," diye geçirdi içinden. Resmi, büfenin üzerindeki çerçeveye yerleştirirken kocasının sesini duydu.

"Nuran, yarın ramazan bayramı biliyorsun. Büyükləri ziyaret edip bayramlaştıktan sonra Sevim'i de alıp Çimenlik'te kurulan bayram yerine gidelim. Hem bizim için bir değişiklik olur hem de çocuk, bayram yerindeki oyuncaklara binip biraz eğlenir," dedi.

Selim ve Nuran, o arife günü, mezarlığa gidip minik Ayşe'nin mezarına hurma ve mersin dalları bırakıp dua ettiler.

Ertesi gün gittikleri Çimenlik'teki bayram yeri, öylesine kalabalık, öylesine eğlenceliydi ki...

Ziyaretleri ancak bitmiş, akşamüzeri gelebilmişlerdi Çimenlik'e... Birbirleriyle bayramlaşan büyüklər; pamuk helva yiyip sopalara sarılan rengarenk macunları yalayan çocuklar;

şen şakrak kahkahalar; insan gücüyle çalıştırılan oyuncaklardan çıkan sesler ve yanmaya başlayan ocaklardan çıkan dumanlar, iştah açan ızgara kokuları, her tarafa yayılmış; gaz lambaları, fenerler yavaş yavaş ışıldamaya başlamıştı. Atlı karıncalar, salıncaklar, dönme dolaplar...

Çocuklar için güzel bir eğlence yeri olduğu gibi büyükler de şiş kebabçılara ızgaralarını sipariş edip yanında biraz da içki alırlardı.

Selim de bu fırsatı kaçırmadı. Fenerlerin romantik aydınlığında, gizlice içkisini yudumlayıp kızını dönme dolaba bindiren Nuran'a el sallıyordu bir yandan. Sevim ise bu oyuncaklara bindiği için o kadar mutluydu ki...

Nuran:

"İyi ki geldik. Sevim'in çok hoşuna gitti," dedi; ama Selim'e sert bir bakış fırlatmayı da ihmal etmedi yine içki içtiğini anladığı için.

"Bayramın son günü de Çamlık'a pikniğe gideriz" diye cevapladı Selim.

Çamlık

Arkadaş ziyaretleri, gelenler, gidenler derken günler su gibi gelip geçmişti. İşte bayramın son günüydü o gün.... Süm-büllü'deki Çamlık bölgesinde, mis gibi reçine kokan ağaçların altına oturdular onlar da diğerleri gibi. Çoluk çocuk, büyük küçük herkes çok mutlu, coşkuluydu Rodos Adası'nın bu ılık, güzel akşamında...

Şiş kebabçılardan etlerini, tatlı satıcılarından şambali tatlısını, çerezci den de çok sevdiği, çifte kavrulmuş, kabuklu fıs-

tığını alan Selim, bu yiyeceklerin yanında, rakısını da yudumlamayı ihmal etmedi yine.

Keyfi pek yerindeydi... Ama Nuran, Selim'in bir şeyleri fırsat bilerek içki içmesine artık çok sinirleniyordu.

"Belki o da böyle avunma yolunu seçmiş; lakin sağlığına zarar... Kendine başka meşgaleler bulabilir..." diye düşündü.

Onun içki bardağına ters ters bakan karısını gören Selim:

"Tamam Nuran!.. Bir daha içmemeye çabalarım. Kızma..." dedi sıkıntıyla...

Çok beyefendi, iyi bir insandı o... Çok da iyi bir aile babası. Karısını üzmeyi hiç mi hiç istemezdi.

İkinci Dünya Savaşı

Dünya o sıralar o kadar karışıktı ki... İkinci Dünya Savaşı yayıldıkça yayılıyor, her tarafta savaş rüzgarları esiyor, insanlar radyodaki haberlere kilitleniyorlardı.

Yine mide bulantıları hisseden Nuran, hamile olduğunu anladığında, "Eh bir bebek daha... Hayırlısı olsun inşallah. Selim bu habere sevinecek," dedi.

Müjdeyi alan Selim, gerçekten çok sevindi.

"Artık Nuran, tüm üzüntülerini atacaktır bu ikinci bebekten sonra... İşlerin çokluğundan değil üzülecek, nefes alacak zamanı bile bulamaz," dedi.

Bu sefer Nail adında, bir oğlan çocukları oldu. İkinci Dünya Savaşı'nın korkunç yüzü, iyice kendini göstermeye

başladığından bu bebeğe sevinecek moralleri bile kalmamıştı.

“Bu çocukların istikbali ne olacak?” diye düşünüp durmaya başladı Nuran’la Selim.

1912’den beri İtalyanların idaresindeki Rodos, İkinci Dünya Savaşı sırasında, Almanların üssü konumundaydı.

Gece uyurken bile sokaklarda, Alman ve İtalyan askerlerinin ayak seslerini duyarlar, bir an önce bu savaşın bitmesi için Allah’a yalvarırlardı.

Savaş tüm hızıyla devam ederken halk yiyecek sıkıntısı çekmeye başlamıştı. Ekmek bile karneyle alınıyordu. O da kaliteli bir ekmek değildi.

Nuran, kapısının önünde, komşusuyla ayaküstü konuşurken bir İtalyan askeri, kaldırımında oturan Sevim’e yaklaşıp çikolata verdi.

“Benim de İtalya’da senin kadar bir kızım var,” dedi üzgün... Sevim’in sarı saçlarını okşarken da yavrusunu çok özlediği belli oluyordu. Sevim öyle çok sevinmiş ve şaşırmıştı ki bu çikolataya.

Bu arada İtalya, taraf değiştirerek Almanlardan ayrılıp müttefiklerle birleşince bu sefer de adadaki Almanlarla İtalyanlar arasında bir iç savaş patlak vermiş ve üç günün sonunda, ada Almanların idaresine geçmişti.

Müttefik kuvvetler de dışarıdan adaya bir yardım gelmesini önlemek için hem uçakları hem de gemileriyle adayı kontrol altına alınca Rodos halkı, çok büyük bir açlıkla karşı karşıya kalmış; halktan bazı kişiler, küçük sandallarla Türkiye'nin güney kıyılarına kaçarak adayı terk etmeye başlamışlardı.

Savaşın tüm sıkıntıları çekilmeye başlamış, dışarıdan yiyecek getirilmesinin engellenmesiyle de ada halkı açlıktan, bakımsızlıktan ölümle burun buruna gelmişti.

Savaş tüm hızıyla devam ettiğinden balık da tutamıyorlardı. Adanın etrafı, korunma amaçlı, tel örgülerle çevriliydi çünkü...

Tarlaların bazıları da mayınlarla döşenince toprakları da ekip dikemediler. Halk artık açlıktan ölmeye başlamıştı.

"Aç mezarı mı var?" derler ya...

Vardı... Açlıktan ölen öleneydi adada... Halkın elinde hiç hayvan kalmamış, hepsini tüketmişlerdi açlıktan. Ada halkı, Türkiye'ye doğru göç etmeye devam ediyordu.

Bebeğim Nerede?!

Alman işgali altındaki Rodos'a, aynı zamanda İngiliz uçakları, gece gündüz demeden havadan bomba yağdırıyordu.

Ada, bu anlarda sanki bir ateş yığınıydı. Şehrin elektrikleri, havanın kararmasından, gece yatma vaktine kadar yanabiliyor, daha sonra şehir cereyanı kapatılıyordu.

Gaz lambasının dibinde, eskiden kalan iki parmak gazı, gıdım gıdım kullanıyordu Nuran. Akşam, gaz lambasının is-

ten kararmış şişesine çarpan minik pervanelerden rahatsız olunca lambayı iyice kıstı.

Perdeyi kontrol ederek iyice kapanıp kapanmadığına baktı. Emin olmak için iyice iğneledi. Dışarıya ışık sızmamaması gerekiyordu. Savaştaydılar...

Bebeğini kucağına alıp bir yandan emzirirken bir yandan da fısıltıyla karışık lahin ninniler söylemeye başladı.

Nuran, İngiliz uçaklarının yaklaştığını haber veren sirenler çalınca hemen çocuklarını toplayıp en yakın sığınağa gidiyor; ama Selim hiç aldırış etmeyip evde kalıyordu.

O gün, yine siren sesini duyduğunda Sevim'e mantosunu giydirip bebeğini de battaniyeye sararken Selim'e yalvarıyordu.

"Hadi Selim! Sende gel; hep böyle yapıyorsun. Biz sığınağa her gidişimizde gelmeyi reddediyorsun. Neden?! Ya eve bir bomba düşerse biz babasız ne yaparız? Ne olur, inat etme!"

"Hadi, sen al çocukları git. Ben gelmeyeceğim işte. Oduktan sonra sığınağa kaçarken yolda da başıma bomba düşebilir. Allah ne yazdıysa o olur."

"Ama Selim... Allah tedbirinizi alın, demiş. Niye böyle yapıyorsun?"

"Tedbiri de aldırın Cenab-ı Allah. Ben teslim olmuşum bir kere..."

"Sakin perdeyi açıp mum yakma! Karartma var," diyen Nuran, sığınağa doğru koşturdu.

Mum bile öylesine kıymetliydi ki... Gece elektrikler kesildiğinde, bebeğe bakmak için ya da tuvalete giderken kullanıyorlardı mumu. Ekmek, şeker, mum, yağ... Elzem tüm ihtiyaçlar, karne ile satılıyordu.

Sirenlerin kulakları tırmalayan tiz sesi, onu çok rahatsız ediyor, korkutuyordu her zaman.

“Sus artık sus!.. Sus!.. Kulaklarım sağır olacak bu ses-ten...” diyerek Sevim’in elinden çeke çeke evlerine en yakın sığınağa girdi o gün de.

Sığınakta, üstlerine yağdırılan bombaların, beyinleri tahrip eden sesini duydukça canhıraş sesleriyle bağırp çağırın, ahlayıp inleyen insanlar, iyice moralini bozuyordu. Bebeğine sıkı sıkı sarılıp kocasının tepesine bomba yağmasın diye dua etti.

Cehennemî yaşıyorlardı. Gerçek bir cehennemdi kale içi... Bu bombardımanlardan, en çok kale içindeki eski şehir zarar görüyordu. Günde birkaç kez, İngiliz uçakları şehre bomba yağdırıyordu.

Selim, o gece yağın bombaların ardından, sabah uyanır uyanmaz, Eski Çarşı’daki Ağa Camii’nin, Arap mimarisi tarzında yapılmış, tahtadan zarif minaresini görüp içeri girdi. Caminin tahtadan minberine, çıtalarla karelere bölünmüş süslü tavanına hayran oldu savaşın bitmesi için dua ederken.

Bombardımanların durması, bir daha açlık çekmemeleri için bildiği bütün duaları okuyup Allah’ına yakardı.

Allah’a sığınmaktan başka yapabileceği hiçbir şey yoktu. Zaten her şeye kadir olan Allah’tı. Gün gelecek, bu savaş da bitecekti elbette...

Ertesi gün yine siren seslerini duyan Nuran, çocuklarını topladığı gibi sığınağa koştu.

Selim yine gelmemişti.

“Bari çocukların birini tutarsın. Hem koşup hem ikisini birden idare etmem zor oluyor,” diyordu kocasına; ama Selim, inatla sığınağa gelmemekte direniyordu.

Koşarken bebeğin battaniyesini dőřürdü. Aceleyle eğilip alayım derken de bileğini fena burktu.

Korku ve telaştan acı bile hissetmiyor, sadece topallıyordu. Sığınağın kapısına geldiklerinde, yanında kızı, kucağında bebeğiyle topallayarak zar zor yürüyen Nuran’ın, bu haline acıyan adamın biri:

“Bebeğinizi ben taşıyayım. Siz kızınızın elinden tutup yürüyün.” dediğinde, Nuran bu yardım için teşekkür ederek o izdihamda Sevim’in elinden tutarak içeri girdi.

Kalabalığı iteleyerek yürürken arkasını döndüğünde, ne bebeği vardı ne de o adam...

Başından aşağı kaynar suları boşaltmışlardı sanki. Bütün gözeneklerinden şimşek şimşek ateş çıktığını hissetti.

“Bebeğim, bebeğim nerede? Oğluum!.. Nail’im neredesin?!” diyerek feryat ediyor, kızının eline sımsıkı sarılıp o kalabalıkta insanları ite kaka bebeğini görebilme heyecanıyla tutuşuyordu.

Nafileydi... Atılan bombaların gürültüsüyle yerde bir çıkıntının üzerine oturdu. Yanında bir ihtiyarın, en içli sesiyle yürekten okuduğu Yasin suresiyle sakinleşti.

“Bebeğimi kaybettim, bulamıyorum. Bebeğim...” dedi.

Sıkıntılı zamanlarında adeti olduğu üzere, yine midesi bulanmaya başlamıştı. Yanındaki yaşlı kadın, elinde tuttuğu kese kağıdından ekmeğini çıkarıp kraft kese kağıdını ona uzattı. Midesindekileri boşalttığında biraz ferahladı. Hüngür sümük ağlıyor, ellerini dizlerine vura vura dövünüyordu.

"Ah ne aptallık yaptım!.. Adam arkamdan geliyor sandım. Ahh!.. Gitti bebeğim!.." diyerek feryat ediyor, atılan bombaların gürültüsüyle de kulaklarını tıkıyordu. Yanındaki minik Sevim de annesinin bu haline, çığlık çığlığa bağırıp ağlıyordu.

İhtiyar kadın, sırtını sıvazlayarak:

"Sakin ol kızım. Allah'a emanet et. Göreceksin, bulursun bebeğini." dedi.

Bombardıman bittiğinde herkes sığınaktan çıkarken sonradan yapılma tahta kapının önünde durup kundaktaki bebeği havaya kaldıran adam:

"Bu çocuk kimin?! Bu çocuk kimin?!" diye bağırıyordu.

Duyduğu sesle kafasını kaldıran Nuran, onları görünce doyumsuz bir sevinç yaşadı.

"Benim o! Benim bebeğim, benim kuzum o... Oh çok şükür Ya Rabbim! Ne büyüksün Rabbim!.." diyerek bebeğine doğru atılıp adamın kucağından kaparcasına çekip bebeğini kucakladı.

Kenardaki tümseğe oturdu kaldı heyecanını yatıştırmak istercesine. Dizlerinin bağı çözülmüş gibiydi yaşadığı gerilimden... O ara sığınaktan çıkan yaşlı kadınla göz göze geldiklerinde kadının, 'ben sana demiştim' diyen anlamlı gülümseyişini 'evet' dercesine gözlerini kapatıp kafasını sallayarak yanıtladı Nuran.

Hem sevinçten ağlıyor hem de:

"Görüyorsun değil mi Nuran?.. Bu korkunç savaş ortamında bile beterin beteri varmış," diyerek kendi kendine gülüyordu.

Zelevanesi anlatırdı hep. Eski zamanlarda, adamın birini asmaya götürürlerken karşısına çıkan biri:

“Beterin de beteri var, betterin de beteri var...” deyip durmuş.

Asılmaya götürülen adam sinirlenip:

“Bundan daha beter bir şey olabilir mi be adam?! Asmaya götürüyorlar işte beni!” demiş.

Adam hâlâ:

“Beterin de beteri var, betterin de beteri var...” diye söyleniyormuş...

Adamı idam sehpasına çıkarıp yağlı ilmiği tam boynuna geçiriyorlarmış ki... Yeni gelen bir emirle adamın kazığa oturtularak infazı istenmiş.

İp boynundan çıkartılıp kazığa oturtulan adam, günlerce acı çekip ıstırap içinde kıvrılırken:

“Doğru” diye inlemiş, “Beterin de beteri varmış...”

Salyangoz Avcı

Kocasına, onunla sığınağa gelmediği için öyle çok kızmıştı ki... O zor şartlar altında bile o çok sevdiği Selim’iyle elzem konular dışında, pek konuşmadı günlerce...

Refet dedesi; onları, şehirden yedi kilometre uzaklıkta bulunan, Uzgur Köyü’ne götürmek isteyince memnuniyetle kabul etti Nuran. Orada daha güvencede olabilirlerdi... Belki orası daha az bombalanırdı... Bahçelerde daha çok yenebilecek cinsten ot bulabilirlerdi belki...

Selim bu karara çok sevindi. Karısı bebeğini emziriyordu. Süt olması için iyi beslenmese bile hiç olmazsa karnının doyması gerekiyordu.

Çiftlikteki evlerine yerleştiklerinde Uzgur'daki bahçelerinde, toprakta kalmış patatesleri tüm gücüyle kazarak çıkarmak isteyen Nuran, kazdıkça kazıyor, bulduğu her patates yumrusunu altın madeniymiş gibi saklıyordu önündeki çift kat yaptığı önlüğüne...

Bazen pancar, turp, havuç kökleriyle karşılaştığında da sevincinden deli oluyordu. Nuran, ailesini doyurabilmek için etraftan da yenilebilir cinsten otları ve bitki köklerini arayıp topluyordu. Doğada; ısırgan, radika ve şevketibostan bulduklarında çok seviniyor, haşlayıp yiyorlardı.

Ne zeytin kalmıştı ellerinde ne zeytinlik, ne bağ ne de bostan... Hatta yağmur yağdığında hemen salyangoz avına çıkıp bulabildiği tüm salyangozları toplayarak güveç yapıyordu.

Üstü başı ıslanmış, ayakları çamur deryasına dalmış, önemli değildi onun için. Erkek Nuran'dı o...

Yine elinden gelen tüm gücünü kullanıyor, yaptığı güvecin içinden salyangozları alıp kabukları içindeki etli kısmı, zevkle hüüp diye çeken ailesinin; karınlarının doymasını izliyordu mutlulukla...

"Keşke her gün yağmur yağsa da sonrasında dışarıda dolaşan bu salyangozlardan bulabilsem. Hem lezzetli oluyor hem de hepimiz için protein kaynağı bunlar..." diye düşünüyordu.

Salyangoz buldukları zaman, baklava börek yemiş kadar mutlu oluyorlardı.

“Bugün de karnımızı doyurabildik,” diye şükreliyordu Rabbi’ne Münire Hanım; çünkü etrafta protein kaynağı olarak hiçbir şey bulunmuyordu artık.

Her zaman etrafta dolaşan atlar, eşekler ise ne zamandır görünmüyordu. Yok olmuşlardı etraftan birdenbire...

Nuran, ne dedesinin ona hediye ettiği doru atı, ne de diğer atları, eşekleri bulamıyordu uzun süredir. O kadar aramasına rağmen etrafta yoktular maalesef...

“İnsanlar onları da kaçırıp yediler herhalde. Açlıkla kimse mücadele edemiyor...” diye düşündü.

Bir arkadaşı, hayvanat bahçesinde hiçbir hayvanın kalmadığını söylemişti; ama inanmamıştı Nuran ona. Şaka yapıyordu herhalde...

Başını havaya kaldırıp elini alnına siper ederek görebildiği en uç noktaya kadar baktı... baktı... Gökyüzünde dolaşan kuşlar bile yoktu... Belki insanlar onları da avlamışlardı; belki de bombardımanlardan korkup göçmüşlerdi kim bilir?

“Kuşların yerine artık bu masmavi semada, bombardıman uçakları dolaşiyor... Korkunç, canavar kuşlar bu uçaklar... Korkunç, kocaman, demirden kuşlar...” deyip dizlerine vurup duruyordu sinirden.

Bacaklarında derman kalmayınca büküldü dizleri çimenlerin üzerine... Artık yumruklarını toprağa vura vura ağlıyor, avuçladığı toprakları fırlatıp fırlatıp atıyordu etrafa...

“Her şey senin yüzünden mi toprak... Her şey senin yüzünden mi? Şu koskoca dünya yetmiyor mu herkese... Neden savaşıyor bu insanlar?! Neden?!” diye hıçkırığa hıçkırığa ağlıyor, sinir krizleri geçiriyordu.

Bir türlü bilemedi insanların niye savaştıklarını... Bir türlü anlayamadı o kadar zamandır düşünmesine rağmen. Keşke kuşlar kadar özgür olup gidebilselerdi buradan; keşke onlar da kaçabilselerdi. Kuşlar gibi kanatları olsaydı onların da...

"Keşke..." diye mırıldandı.

"Keşke..."

Çok zordu açlık, çok zordu korku, çok zordu savaş... İnsanın akli dengesini yitirmemesi bir mucizeydi sanki...

Kurbağa Toplamak

Suzanlar da, Uzgu'daki babasının evine gelmişlerdi. Bu savaş zamanında, Uzgu'da yaşamak daha kolaydı herhalde... Yenebilecek otlar, burada daha boldu.

Suzan da o gün salyangoz toplamaya çıkmıştı, Nuran da... Sanki yağmurdan sonra çıkan salyangozları kapışıyorlardı. Yağmur suları biriken gölette, kurbağa seslerini duydu Nuran.

"Yaşasın, işte bir protein kaynağı daha!" diye bağırdı.

Suzan da duymuştu kurbağa vıraklamalarını... İki bir-den gölete doğru seğirttiler.

"Ne yapalım? Kurbağa da yiyebiliriz herhalde... Annemin dediğine göre şehirde fare bile yiyenler varmış açlıktan ölmek için... Bilmem doğru, bilmem yalan... Annem de kimden duyduysa..."

"Ay fare ha!..." dedi kızcağız tiksintiyle...

'Aman, o bulmadan, ben bulayım bütün salyangozları, kurbağaları...' bencilliği, bütün ruhlarını esir almıştı... Büyük

bir yarış vardı aralarında sanki... Sanki salyangoz, kurbağa değil de pırlantaydı topladıkları ottan, dağdan, taştan, çamurdan...

“Demek ki bir salyangoz, bir kurbağa, bir pırlantadan daha da değerli olabiliyormuş yeri geldiğinde...” diye düşün-dü Nuran.

Açlık ne kadar da zordu... Bir bitki kökü, bir kaşık yağ pırlantadan daha kıymetliydi... Değer ölçüleri nasıl da şartlara göreydi. Pırlanta; yenilmez, içilmez bir madendi alt tarafı...

“İyi ki bugün çuval getirmişim. Kurbağaları bunun içine tıkarım. Salyangoz sepetinden fırlar bunlar,” dedi.

Suzan:

“Ben de tuttuğum kurbağaları, senin çuvalına koyabilir miyim Nuran? Benim yanımda şu yayvan sepetten başka bir şey yok...” dedi.

“İyi koy... Yalnız say da koy.... Karışmasın benim yakaladıklarım!” diyen Nuran, arkadaşına baktı biraz sinirli...

“Al tuttum, bu biiir...”

“İşte bu ikiii...”

“Şeyy... Nuran sana bir şey soracağım. Biz bu kurbağaları topluyoruz da yenir mi acaba bunlar?..”

“Dedemden duyduğuma göre galiba bacakları yani but kısmı yeniyormuş herhalde... Dedeme sorarız yenip yenmediğini, biz toplayalım da...”

Hiç kolay değildi kurbağaları toplamak. Çamurlara mı düşmediler, elleri mi kanamadı, yüzlerini çizilmedi... Çok uğraştılar, bir sürü metot denediler bu zıp zıp zıplayan hayvancıkları yakalamak için...

Ne kadar süre geçtiğini fark edemediler... Daha sonra yorgun düştüklerinde gözleri birbirlerine takılı kaldı.

Suzan, Nuran'a bakıp bakıp kahkahalarla gülmeye başladı birden.

"Ne var? Niye gülüyorsun öyle... Komik bir şey mi oldu?!.."

"Ay Nuran'cım!.. Hah hah ha!.. Ay! Kusuruma bakma n'olursun!.. Hah hah!.. Birden kendimi tutamadım... Senin bisikletle Selim'in yanına gittiğin, o günkü şık halin gözümün önüne geldi de... Hah ha ha!.. Birden seni böyle... Hah ha!.. Elin, yüzün, üstün başın çamur içinde görünce çok komik geldin bana... Sinirlerim bozuldu herhalde... Ay!.. Kasıklarım çatladı gülmekten... Bak nasıl yarış ettik seninle farkında mısın?.."

"Ah! Bana diyene de bak! Tabii sen kendini görmüyorsun değil mi? Eteklerin zırl zırl çamurlu su; yanakların, alnın, burnun bile çamur içinde... Hah ha... Bana gülene bakın!.. Ellerin derin derin çatlayıp yarılmış... Aynen bir zımpara gibi hatır hatır... Tırnak ve parmaklarının arasına çamur dolmuş... Saçların yapış yapış, keçe gibi olmuş terden, çamurdan... Güleriz ağlanacak halimize... Vah bize!.. Ağa torunları, şık aile kızları... Vah bize! Vah ki ne vah!.."

"Şu savaş ne kadar kötü... En can iki arkadaş bile birbirimize rakip olduk; kendi ailemizin karnını doyurabilelim diye..."

Artık çamurlu giysileri, ıslak saçlarıyla da olsa, birbirlerine sarılmış, kahkahalarla gülüyorlardı hallerine... Savaşta da olsalar, iyi arkadaşları onlar. Ne olmuştu birden böyle hırslanmışlardı? Bencil yapıyordu savaş insanları, bencil yapıyordu

açlık; ama kendisinden önce, ailesi geliyordu insanın aklına... Öncelikle ailesinin karnını doyurmaya uğraşıyordu insan. Arkadaş, akraba düşünecek durumları yoktu ki... Birden yaptıkları bencillğe, ikisi birden üzüldüler. Kız kardeş gibi büyümüşler, hep canciğer dost olmuştu yıllar yılı...

"Al!.. İstedğin kadar alabilirsin. Gerçek söylüyorum, çekinme al!.. Benim kurbağalarım epey fazla... İstemezsen de yarı yarıya bölüşürüz artık," dedi Nuran, çuvalı açarak.

"???!!!.."

Şu Savaşın İnsanlara Yaptığına Bak!

Bir gün yine Uzgu'da ot toplarken Muradiye Camii'nin, avluda bulunan minaresinin hemen yanındaki tahta kapının önünde, kırılınca yanlış kaynamış bacağına tüm çıkıntısını, elindeki bastonuna sıkıca dayanarak hala gururla bertaraf etmeye çalışan dedesini, arkadaşlarıyla konuşurken gören Nuran'ın içi cız etti.

"Hey gidi, koskoca Refet Ağa! Güçlü kuvvetli, dev gibi adam... Bir bağırınca etrafını tir tir titreten, sinirinden herkesin korkup çekindiği Refet Ağa... Ben seni böyle çaresiz, böyle aciz, böyle gözlerin nemli mi görecektim?... Her duygunu içinde saklayıp kimseye bir şey hissettirmeyen güçlü dedem... İnan, ben seni böyle görmeyi hiç istemezdim. Şu savaşın insanlara yaptığına bak!.."

Ömründe hiç ağlamamış dedikleri Refet Ağa'nın, gözlerini zaman zaman nemli görünce içi burkuluyordu torununun.

“Bu hallere de mi düşecektin sen dedecim?” dedi fısılda-
yarak.

Dedesinin bu durgun, çaresiz hali, yüreğini acıtıyordu.

Belli etmiyordu; ama bastonuyla bile çok zor yürüyebil-
mesi, Refet Ağa’yı çok yıpratıyordu.

Nuran, dedesinin eşekten düşüp bacağına kırdığı o günü
hatırlayarak:

“Benim yüzümden” dedi.

“Eğer ben bunalıma girmeseydim, beni almaya her gün
deniz kenarına gelmeyecekti. Benim yüzümden...” diyerek içi
sıkıldı.

Önündeki önlüğe topladığı otları düzeltip bohça yapar
gibi bağladı. Eve doğru acele acele yürürken babası da onu
merak etmiş karşılamaya geliyordu.

İnsanlar Açlıktan Kırılıyorlardı

Ellerinde kalan tek horozla tavuğu, bodruma saklamış-
tı Nuran. Etrafa bıraksa “Bunlar kimin?” diyen olmaz, yer-
lerdi onları...

Hem de nasıl yemek?!.. Kırılıyordu insanlar açlıktan
çünkü...

Bir gün bir şey sormak için onlara gelen tanımadıkları bir
kadın:

“Sizin buralarda bir horoz sesi duydum geçenlerde” dedi.

Nuran:

“Allah Allah!.. Ben niye duymadım acaba? Açlık kulaklarınıza vurmuş sizin. Hayali sesler de duymaya başlamışsınız” dedi.

Bu arada, sokak kapısının aralığından, salondaki mangalın yanında kıvrılıp yatan kedilerine, acayip acayip bakan kadının gözlerindeki ışıltıyı gören Nuran:

“Yok daha da neler? Bizim kedimiz çok kıymetlidir,” dedi, onun aklından geçenleri okurcasına...

“Ne demek istiyorsun sen? Ben bir şey demedim ki...” diye söylenen kadına:

“Çevrede her zaman dolaşan kediler, köpekler yok da... Aklıma kötü kötü şeyler geliyor dolayısıyla. Kusura bakmayın! Savaşın ve açlığın gerginliği herhalde...” deyip kapıyı aceleyle yüzüne kapattı kadının.

Etrafta ne kurbağalar vardı, ne de kuşlarla tavşanlar... Hiçbir şey kalmamıştı çevrelerinde. Kendi hayvanlarını zaten kendileri kesip yemişlerdi iyi ki... Ellerinde kalan tavukla horozu, sabahın köründe bahçeye çıkarıp ot, çöp, solucan gibi yiyecek bulmaları için bırakıyor, kalbi gümbür gümbür atarak kimse görmesin diye peşlerinden ayrılmıyordu. Doyduklarına kanaat getirdiğinde ise hemen bodruma kapatıyordu hayvancıkları... Çocuklarının yumurta garantisiydi onlar. Yaptıkları yumurtalar, çocuklarını besliyordu her gün.

Ve bir gün, artık açlıktan kırıldıkları bir gün, horozu kesip yediler. Başka bir çaresiz günlerinde de tavuğu... Mecburdular... Ellerinde yiyecek bulabilmek için ne ziynet kalmıştı, ne altın... Yalnızca çift geyikli Rodos iğnesi duruyordu hala... Bir tek onu sattırmamıştı Selim...

“Bu, çocuktan çocuğa aile yadigarı olarak geçecek” di-yordu Nuran’a.

Zaman içinde diğer ziynetlerini, yiyeceklerle değiştir-mişlerdi hep... Kuzeni Rasim, bu zor zamanlarında, Se-lim’in en büyük yardımcısıydı; onu hiç yalnız bırakmamış-tı. Zaten ellerinde başka ziynetleri de olsa, kimsede yiyecek yoktu artık...

Her Dünyaya Gelen Rızkıyla Doğar

İkinci Dünya Savaşı sırasında ailesinden, kardeşinden hiçbir haber alamayan Fethi de merak içinde kıvranıyordu. Ne yapıyorlardı acaba? Sağlıkları nasıldı? Ne durumdaydı-lar? Bir sürü evhamlar içinde kalıyor, ailesine ulaşmak için çırpınıyordu.

Selim’le Nuran da korkunç savaşın tüm çilelerini, birbir-lerinin kollarına sığınarak unutuyorlardı zaman zaman. San-ki daha bir müşfik daha bir sevgiyle sarılıyordu Nuran koca-sına... Savaşın tüm yıkıcı, usandırıcı, kahredici acılarını yok sayarcasına...

İşte böyle gecelerden birinde, sabaha karşı mide bulantı-sıyla tuvalete koşan kadıncağız, önceki tecrübelerine dayana-rak hamile olduğunu anladı. Sevinemedi bile bu ocuğa... Sa-vaştaydılar... Bakmak, beslemek zorunda oldukları iki çocu-ęu vardı. şimdi de hamilelik... Kendisinin de iyi beslenmesi gerekecekti. Nasıl olacaktı bu şartlarda? evresindekileri do-yurabilmek için uğraşıp durmaktan kendine bakamıyordu

bile... Hem karnı büyüdükçe hareketleri de kısıtlanacaktı. Ne yapmalıydı? Bir çözümü olmalıydı bu işin... Selim'e kızıp durdu...

"Bu zor şartlarda korunamadın bir türlü! Sırası mıydı şimdi bu bebeğin! Bizi ne zor durumda bıraktığının farkında mısın?"

Söyleniyordu, o çok sevdiği kocasına... Sesini çıkarmıyordu Selim... Karısının sinirleri öylesine bozuktu ki...

"Halbuki korunduğumu sandım ben... Olacağı var.. varmış, oldu," dedi kekeleyerek.

Uzun süre konuşmadı Selim... Kendisine hala kızıp söylenen, hiç susmayan karısını, odada bırakarak sıkıntıyla merdivenlerden inip dışarı çıktı.

"Çok dikkatli olmalıydı; sırası değildi..." deyip odanın içinde dört dönen Nuran:

"Düşürmeliyim bu bebeği..." diye geçirdi içinden.

Aşağıya inip Münire Hanım'ı mutfağa çağırarak derdini anlattı. Dedesi, ocağın başındaki divanda uyukluyordu:

"Bu çocuğu doğurmak istemiyorum anne... Bu kadar zor şartlar altında, bir bebek daha. Nasıl olacak?! Nasıl bakarız anne?!.."

"Çabuk, tövbeden gel... Allah bize böyle zor bir zamanda, bir mutluluk bağışladı. Yeni bir hayat gelecek, bu sıkıntılı evimize güzel bir bebek... Sakın ha!.. Duymamış olayım. Bu bebek doğacak! Allah büyük. Her dünyaya gelen rızkıyla do-ğar," dedi.

Nuran öyle pişman olmuştu ki böyle asabi davrandığına...

“Sinirlerim çok bozuldu. Artık hiçbir şeyi kaldıramaz oldum. Herkesi de kırmaya başladım,” diyerek bahçeye çıkıp etrafına bakındı; ama kimseyi göremedi.

Heyecanla koşup bahçeyi gözleriyle tararken Selim’i, bir ağacın altında oturup eline geçirdiği dut ağacının kuru çer çöplerini, sinirli sinirli kırarken buldu.

“Evet Selimcim!.. Bu üçüncü bebeğimiz de hayırlısıyla doğar inşallah,” diyerek kocasına sıkı sıkı sarılıp yanaklarından öptü.

Yüzü gülmeye başladı Selim’in... Karısının morali yerine gelmişti.

“Hayırlı evlat olur inşallah!” diyen genç adam, onu mutlulukla havada döndürmeye başladı.

“Dur, yapma öyle!.. Bebeğimiz düşer sonra...” dedi Nuran gülerek.

Kekikli, Zeytinyağlı Ekmek

Savaş tüm hızıyla devam ederken açlık krizinin yoğun yaşandığı o günlerde, tüm zeytinyağı depolarına da el konmuş, zeytinyağı içinde büyüyen bu insanlar, yemeklerini ancak suda haşlayarak pişirmeye başlamışlardı.

Şükrü’nün karısı da hamileydi o günlerde. Suzan’ın aşerdiği tek şey de bir kaşık zeytinyağına, kekik atıp ekmek banmaktı. Her gün... her gün sayıklıyordu bunu... Gece rüyalarında bile...

“Bir kaşık zeytinyağı da olsa razıyım. İçine kekikleri ufalayıp yumuşacık ekmeğimi bandıra bandıra yiyeyim,” diyordu.

Artık o gece, büyük bir tutkuyla bağılı olduğu karısının, kekikli zeytinyağı sayıklamalarına dayanamayan Şükrü, sessizce kalkıp pijamasının üzerine pantolonunu geçirdi.

Tanınmamak için kayınpederinin uzun ipek bel kuşağını başına dolayıp mutfağa indi. Mutfaktan boş bir cam şişe aldığı gibi bahçeye çıktı yavaşça...

Zeytinyağlarının bulunduğu depoya doğru giderken bahçedeki ağaçların gövdelerini siper alıyordu görünmemek için. Gecenin karanlığında onu hiç kimse göremezdi; ama yine de ihtiyatı elden bırakmaması lazımdı. Birden canı sıkıldı.

“Kendi bağ bahçemizin, kendi zeytinyağımızın hırsızız olduk. Bu nasıl bir iştir böyle?!..” diye söylendi.

Deponun kapısına az kaldığında görünmemek için yerde sürünmeye başladı. Kapının düğüm olmuş zincirini, ses çıkarmadan açmaya dikkat ederken yüreği güm güm atıyordu. Ufacık bir şingirtı, gecenin sessizliğinde büyük bir yankı oluşturabilirdi.

“Kalbim duracak neredeyse korkudan, heyecandan...” diye düşününce titriyordu.

Kapının zincirini açmıştı nihayet... Şimdi gıcırdatmadan da içeri girebilirse başaracaktı...

İşte olmuştu, aralık kapıdan yavaşça içeriye süzüldü. Varillerin yerini ezbere biliyordu zaten. Zeytin zamanlarında, hep kendi elleriyle doldurmuştu yağları bu fıçılara...

Tahtadan zeytinyağı varillerinin musluğunu açarak şeyi doldurdu. Musluğu özenle kapatıp yavaşça kapıyı araladı. Görünürlerde kimse yoktu. Sessizce çıkıp yerde sürünmeye başladı.

Mis gibi kekik kokan bir çalının yanına vardığında bir dal koparmak istedi.

“Sabah, zeytinyağını tabağa doker, içine de bu taze kekikten koyup karımı uyandırırım. Bu sürpriz karışında gözlerine bile inanamayacak” diye sevinliyordu şimdiden.

Bu arada, şişe yerdeki taşa çarpıp ses çıkarınca sert, emredici, hiç tanımadığı bir ses duydu. Korku ve geçirdiğı gerilimden olacak kulakları uğıldamaya başladı ve ona hangi dilden seslenildiğini dahi algılayamayıp geçici bir bulanıklık yaşıtan beyninde; kelimeler uzaya doğıru yankılandı. Adını bile sorsalar, unutmuştu korkudan. Bildiğı, ğrendiğı, tanıdğı her şeyi unutmuştu. Ellerini kaldırıp cevap vermeyi akıl edemedi bu yüzden. Beyninin ona emrettiğı tek şey ‘kaç’ oldu. Panikle alacele yerden kalkıp hızla koşmaya başladı. Koştı... koştı... koştı ve art arda patlayan silah sesiyle yere yğıldı.

Yğıldı yğılmasına; ama bir elinde kekik, bir elinde yere düşünce kırılan şişenin ucu... st başı zeytinyağı ve kan içinde, gözleri açık... Son sözü de:

“Kekikli, zeytinyağılı ekmek sevdiceğim...” oldu.

Ertesi gün uyandığında, yanında kocasını göremeyen Suzan, aşığı indiğini sanıp mutfağa baktı. Herkes birbirine:

“Şükrü’y gördünüz mü?” diye soruyordu.

Günlerce, haftalarca bu soruyu sordular...

“Şükrü’y gördünüz mü?..”

Şükrü hiçbir yerde yoktu... Günlerce, haftalarca, aylarca aradılar, yoktu. Suzan zntden düşük yapmış, uzun süre kendine gelememişti.

Aylar sonra Şükrü'nün başına gelenleri öğrendiklerinde onu bulabilme umudunu da yitirmişlerdi artık...

"Kulağımıza gelen haberlere göre savaş da bitmek üzereymiş... Bundan sonraki barış içinde yaşayacağımız hayatımızda, zeytinyağından vazgeçemeyiz belki... O bizim için bir alışkanlık, su kadar elzem bir şey; ama bir daha asla zeytinyağına kekik atıp yiyebileceğimizi zannetmiyorum," diyen Refet Ağa'nın hüznü dolu gözlerinin kirpik dipleri ıslanmıştı.

Gıda Yardımı

Türkiye'den yine gıda yardımı geldiğini duyan Selim, golf pantolonunun altına, dizine kadar gelen siyah çizmelerini çekip başına elbisesiyle takım, kasketini taktı. Çok cepli spor ceketinin içine giydiği süveteriyle bisikletine atladığı gibi Marmaris'ten Rodos'a gönderilen, gıda maddeleri yüklü Türk teknelerini karşılamaya, limana gitti.

O da herkes gibi gelen yardım gemilerinden dağıtılan bir-iki gıda maddesini alabilmek için sıraya girdi. Bu yardım, aç çocuklarının ve hamile karısının karnını doyuracaktı. Bolluk içinde yaşarken farkında bile olmadıkları bazı gıda maddelerinin, ne kadar hayati olduğunu fark etmiyorlardı. Kızı Sevim de oğlu da ne kadar küçüktü. Onların tam gelişme çağında, bu kıtlık...

Gelen yardımı alan Selim'in, belki de ne zamandır en mutlu günüydü o gün...Yardım paketlerini eve bırakırken gülümsüyordu. Gülmeyi, gülümsemeyi unutmuşlardı ne za-

mandır. Korku ve açlık çekiyorlardı. Ne zaman hasta olacaklar, ne zaman açlıktan ölecekler belli değildi hiç... İkinci Dünya Savaşı'nın getirdiği sıkıntılar her geçen gün artıyor, onlar da çocukları gibi anavatana gitmek için sabırsızlanıyorlardı.

İkinci Dünya Savaşı Bitmişti

Nihayet azap ve açlık içinde geçirdikleri buhranlı günler bitmiş, İkinci Dünya Savaşı sona ermişti. 1945 yılının mayısında, İngiliz kuvvetleri Rodos'a çıkmış, adadaki Alman bayrağını indirip İngiliz bayrağını çekerek Rodos'a egemen olmuşlardı.

(İkinci Dünya Savaşı sonunda, 1947 yılında yapılan Paris Antlaşması ile Rodos Adası, Yunanistan'ın hakimiyetine geçmişti.)

İkinci Dünya Savaşı biteli bir-iki gün olmuştu. Artık tepelerine bombalar yağmıyordu; ama her yer, savaşın izlerini taşıyan yıkıntılar, hala tüten dumanlar, yanan korlarla kaplıydı. Şehir ise adeta işlerle kaplanmış kapkara bir yıkıntı, bir harabe görünümündeydi.

Nuran'ın karnı, yavaş yavaş belli olmaya başlamıştı. Ailesine yeni bir fert katılacaktı.

"Bir daha doğurmam. Bu kadar yeter," dedi.

Bu cehennemi savaşta, çocuklarını ve ailesini doyuramayıp açlıktan bir deri bir kemik kalmış olan Nuran'la Selim, bu savaşın ıstıraplarını, dayanılmaz açlığı, çektikleri yokluğu unutamayacaklardı hiçbir zaman...

Rüyalarında bile hala atılan bombaların seslerini, korkularını yaşıyor; uykularından sıçrayarak uyanıyorlardı.

Türkiye'ye Göçelim

Aylar sonra, bebekleri doğduğunda bir oğlan çocukları daha olmuştu. Refet Ağa, kendisine çok benzettiği bu bebeciğın ismini, doğduğu o gün koydu.

“Adı Vehbi olsun. Vehbi koyun ismini. Adıyla bin yaşasın torunum,” dedi.

Eski Çarşı’dan her geçişlerinde, savaşın bıraktığı derin izleri görüp harabeye dönmüş kale içine bakıp üzüüyorlardı.

Refet dedesi bir gün karar verip, “Hadi gidelim artık burarlardan... Atalarımın, Kanuni zamanından beri oturduğu bu adada, İkinci Dünya Savaşı’nın o boğucu, buhranlı yıllarını yaşadık,” dedi.

“Türkiye’ye göçelim.”

“Zaten bir kızım da torunlarım da hepsi anavatandalar. Herkes orada... Haydi biz de gidelim!” diyerek verdiği karara mutlulukla gülümseyip sevindi.

Evleri, dükkanları, bağları, bahçeleri tüm mal varlıkları, Rodos’ta kalmıştı. Gözleri hiçbir şeyi görmüyordu ki... Onlar bu dünyada, cehennemi bir savaş, savaş sonrasında ise doğup büyüdükleri bu güzelim yerleri; bir yangın yerine, bir harabeye dönmüş vaziyette görmüşler, çok da acı çekmişlerdi.

O gün, geyik heykellerinin bulunduğu Mandraki Limanı’na giden Nuran; şehre şöyle bir bakıp “Kim bilir, kaç sene sonra tekrar aynı güzelliğine kavuşur Rodos; ama ben yaşa-

dığım o korkunç savaş yıllarını, hiçbir zaman unutamayacağım,” dedi içini çekerek.

Ana Kucağı

Ailecek, limanda onları bekleyen tekneye yetişebilmek için o eylül sabahı, daha güneş doğmadan kalkıp aceleyle hazırlanarak bir telaş limana gittiler. Onları Türkiye’ye götürecek olan tekneye heyecanla bindiler.

Güvertede; ılık ılık esen rüzgar, saçlarını okşamaya başladıığında bu Akdeniz’in incisi güzel ada, onlara güle güle diyordu sanki...

Yara almıştı parlak inciye benzetilen ada, bu savaştan. Tekrar etrafındaki sedefi sarıp sarmalayıp eski parlak haline kavuşabilecek miydi acaba?

Rodos’un çok sevdiği geyikleri geldi aklına Nuran’ın. Onlar da insanlar gibi bu bombardımanlarda yaralanıp ölmüşler miydi yoksa? Gün gelir, onlar da yaralarını sarabilirler miydi acaba?

“Ya biz yaralarımızı sarabilecek miyiz? Onca çileye, açlığa dayanma gücü gösterdiğimiz sabrımızın, bombardımanların ateşinden yaralanan yüreklerimizin, korkuyla çırpınan ruhlarımızın yaralarını sarabilecek miyiz acaba?” diye gayri ihtiyari bir ‘ah!’ nidası ile iç geçirdi derinden.

Bindikleri tekneden, Marmaris kıyılarına yaklaştıklarını gördüklerinde teknenin güverte parmaklıklarına yapışıp se-

vinçle mutlulukla baktılar. Gözyaşlarını tutamıyorlardı. Türkiye kollarını açmış, onları kucaklıyordu. Hepsinin yüreğini, ana kucağına kavuşmanın huzuru sarmıştı. Onların yaralarını sarıp sarmalayacak, gönüllerini avutacak, savaşta yaralanan ruhlarını onaracak analarına kavuşmuşlardı. Onları kucağına alıp sallayacak, "Haydi bebeğim... Hepsi geçti, korkma!.. Ben seni korurum," diyecekti.

Kendilerini güven içinde hissettiler. İleri huzurla doldu.

"Yaşasın!.. Cehennemden kurtulup cennete geldik. Ana kucağındayız artık..." diye haykırdılar sevinçle...

İkinci Bölüm

Anavatan

En İyi Öğretmen Yaşam Deneyimleri...

Marmaris'e çıktıklarında anavatan toprağını öpüp Türkiye'ye iltica etmişlerdi o gün. Marmaris'ten Fethiye'ye geçtiler. Fethiye'deki akrabaları, onları güzelce ağırlayıp hepsine bakıp doyurabilmek için ellerinden geleni yapıyorlardı.

Artık açlık bitmişti... Nasıl da özlemişlerdi doyuncaya kadar yemek yiyebilmeyi... Öylesine öğrenmişlerdi ki hayatı... Bir arpa tanesinin kıymetini; bir yudum tertemiz suyun lezzetini; hele yıllardır burunlarında tüten hurma zeytinin, çekişte yeşil zeytinin tadını; kepeksiz, katışıksız bir undan yapılan yumuşacık, sıcacık, buram buram ekme kokusunu...

"Normal yaşantımız sürerken tüm bunların farkına varmayıp dert bile edinilmeyecek bir çok küçük sıkıntıyı devleştiriyoruz. Biraz daha derin düşünebilmeyi, hoşgörülü olmayı, her şeyi dert etmemeyi illa ki bir takım sıkıntılarla mı öğreneceğiz? Ben mutluluğun bir parça mis gibi kokan ekmeğin tadında, korkusuz geçen her saniyede, içebileceğim tertemiz bir suda, çocuklarımla sağlıklı gülümsediği o anlarda bulmayı öğrendim.

Mutluluk; parada, pulda, başarıda değil; mutluluk, iç huzuru ile gülümseyebildiğimiz her saniyede bence... Keşke bunu, bu kadar sıkıntıyı çekmeden öğrenebilme bilincine sahip olabilseydim; ama hayat insanı yoğurup öğretiyor işte... Yaşam deneyimleri, en iyi öğretmen" diye düşünen Nuran'ın gözü, kılık kıyafetlerine takıldığında:

“Hey gidi hey!.. O kadar zenginlikten varyetten, bir giydiğini, bir daha giymeyen bizlerin, şu haline bak! Ama gene de öylesine mutluyuz ki... Çok şükür, sağ salim anavatanımıza, Türkiye’imize kavuştuk,” dedi.

Çocuklarının sağlığı, sıhhati, gıdası, geleceği güvence-deydi artık. “İnsanın barış içinde, huzur içinde, özgürce yaşaması en büyük mutluluk” diye geçirdi içinden.

Türkiye de İkinci Dünya Savaşı yıllarında, zor günler geçirmişti. Savaşa girmemişti; ama tedbirli olmak zorundaydılar. Onun için anavatanda da her şey karneyle alınıyordu o yıllarda. Neyse ki artık savaş bitmişti. Türkiye, bu savaşı yara almadan atlatan ender ülkelerden biriydi çok şükür.

(Yıllar sonra; halk arasında dilden dile anlatılan bir olayı, arkadaşından duyan Nuran, hıçkır hıçkır ağlamaya başlayacaktı.

Ekmeğin karneyle satıldığını bilen, duyan bir çocuğun, İsmet İnönü’yü gördüğünde yanına gidip:

“Sen bizi ekmezsiz bıraktın,” demesi üzerine:

“Ben belki sizi ekmezsiz bıraktım; ama babasız bırakmadım...” diyen İsmet Paşa’nın verdiği bu cevap, bir hayli ilginç, bir hayli duygusaldı herkes gibi Nuran için de...

Nuran, bu olayı anlatan arkadaşına bakıp:

“Ne kadar şanslı olduklarını bir bilseler... İsmet İnönü’nün kıvrak zekasıyla bu savaştan kurtuldukları için ona ne kadar teşekkür etseler yine de azdır. Ah bir bilseler... İkinci Dünya Savaşı’na katılan ülkelerdeki birçok çocuk; aç bilaç, ba-

kımsız, evsiz kaldığı gibi en önemlisi, babasız ve annesiz kaldılar... Bazıları ana karında olduklarından babalarını görmeden doğdu... Birçok çocuk da bu savaşta öldü gitti ne yazık ki..." diyerek hıçkıklarını tutamayacaktı.)

Nuranlar, Fethiye'ye gelin giden görümcesinde, anneleri de bir başka akrabalarında kalıyorlardı... Görümcesinin eşi, Fethiye'nin eşrafındandı. Tam dört tane oğulları olmuştu. Sekiz ay süresince görümcesi onları misafir etti. Kalabalıktılar... Bu kalabalık yeni sorunlar doğurmadan, görümcesine daha fazla yük olmadan, onlar da kendi düzenlerini kurmalıydılar. Nuran'la Selim, çareler aramaya başlayarak İzmir'de oturan Fethi ile yazıştı. İzmir'e onun yanına gelmek istediklerini belirttiler. Çünkü yıllar yıllar önce, Selim'in baba dedeleri, İzmir'den Rodos'a gitmişlerdi. Baba toprağı, onlara yeniden İzmir'e gel, diyordu sanki.

İzmir... İzmir...

Ailesinin, Rodos'tan Marmaris'e çıktığını öğrenen İzmir'deki Fethi ağabeyi, *'Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaleti'*ne müracaat ederek ailesinin Türkiye'ye iltica ettiğini öğrendiğini ve onların hükümet eliyle İzmir'e gönderilmesi için emir ve müsaade isteyerek ailesinin bakımını ve geçimini üstlenerek İzmir'e gelmelerine vesile oluyordu.

Ağabeyi, o günkü ismiyle Mekke Yokuşu'nda, (842. Sokak) tek katlı bir evde oturuyordu. Ailesini de İzmir'e getirebildiği için çok mutluydu.

Nuranların yanında, sadece bir ev alabilecek kadar paraları vardı. Bir müddet Fethi ağabeyleriyle birlikte oturarak kiralık ev aramaya başladılar.

Mekke Yokuşu'ndaki bu evde oturlurken aynı sokağın yirmi kapı numaralı evinde, bir zamanlar, 1884 yılında İsmet İnönü'nün doğmuş olduğunu öğrendiğinde bu tesadüf için çok sevindi Nuran... Gerçi İsmet İnönü, kırk günlükken bu evden ayrılmıştı. Babası Reşit Bey'in noter olarak Foça'ya tayini çıkmıştı çünkü.

Nuran o gün; Mustafa İsmet, Harp Okulu ve Harp Akademisi'nde öğrenciyken yaz tatillerini, çok sevdiği İzmir'de; Hakkı dayısının Mekke Yokuşu'nda, 842. Sokak'taki bu evinde geçirdiğini öğrendiğinde çok mutlu olmuştu. Akşam Selim'i geldiğinde; "Bu sokaklarda dolaşmış İsmet Paşa'm!" diyerek heyecanla bütün öğrendiklerini anlatmaya başlamıştı.

Bir ay sonra, büyük kızları Aydın'dan gelip Refet Ağa'yla Zele nineyi yanına aldı. Münire Hanımları da İstanbul'daki büyük oğlu. Hepsi de aileden birilerinin yanına yerleşmişti; ama onlar da zaman içinde kendi düzenlerini, evlerini kuracaklardı gayet tabii...

Nuran, vaktinin çoğunu ev aramakla geçiriyor, kardeşine daha fazla yük olmak istemiyordu; ama her gün yorgun ve ümitsiz eve dönüyordu. Kiralık evler o kadar azdı ki... Genellikle herkesin kendi evi vardı burada.

Ağabeyinin komşusu bir hanım, o gün nefes nefese Nuran'ın kapısındaki el tokmağını vurmak üzereydi ki kapıyı açan genç kadına neşe içinde:

“İstanbul’a tayinleri çıkan bir ahababımızın, taşınacağını duyunca; ‘Aman benim komşum ev arıyor. Kimseye evi boşaltacağınızı söylemeyin. Ben gidip hemen onlara haber vereyim’ dedim,” sözleriyle Nuran’ı çok sevindirdi.

“Çok sağ ol... Beraber gidelim de ev sahibini bulalım hemen,” diyerek çocukları kızına bırakacağı için bin bir tane tembihini sıralarken bir yandan ceketini sırtına geçirip komşu kadınla beraber yola koyuldu.

Kestelli Yokuşu’nda, açık yeşil boyalı, ince el işlemleri ile süslü, büyük bir demir kapının, yuvarlak, kocaman kulbundan tutup hızlı hızlı vurarak bir süre durup kapının açılmasını beklediler. Cevap alamayınca daha kuvvetli çaldılar. Nihayet kapı açıldığında Nuran, buranın aynı avluyu paylaşan üç tane tek katlı evden oluştuğunu gördü.

Kapıyı açan altmış-altmış beş yaşlarında, gri saçlı, beyaz tenli, mavi gözlü, şivesinden göçmen olduğu anlaşılan, güler yüzlü bu hanımın, ev sahibi olduğunu öğrendiğinde sevindi.

“Demek ev sahibi de burada oturuyor,” diye düşündü. Onları sevecenlikle eve davet eden kadının peşinden gittiler. Ev, mis gibi değirmende yeni çekilmiş Türk kahvesi kokuyordu. İkinci Dünya Savaşı’nın getirdiği kıtlıkla ne zamandır bu kokuya hasret kalan Nuran, derin derin bu buruk kokuyu soludu.

Ev sahibi kadın, sanki hissetmiş gibi tazecik kahveden, antika fincanlarında Nuranlara da sunarken onlar da kadının kocasıyla yaptıkları pazarlık sonucu, evi kiraladılar.

Acaba Selim ne diyecekti bu işe? Onun haberi bile yoktu. Ama bu evi kaçıramayacak kadar akıllıydı Nuran.

Zaten kocası her gün Kemeraltı'na inerek berber dükkanını açabilmek için kiralık bir dükkan baktığından ona haber verebileceği bir yer de yoktu. Ne telefon vardı o zamanlarda, ne de bu kadar taksi, dolmuş...

Avluda asılan çamaşırların arasından geçerek kiraladıkları eve doğru yürüdüler. Bahçedeki taş avlunun ortasından fışkıran, dev bir kara dut ağacının yakınındaki çeşmenin; suyu açık kalmış, altında bulunan mermer kurnaya dolan sular taşarak yavaşça etrafa yayılmaktaydı.

Bahçede gezen beyaz kazlar, avludaki kırık taşların oyuklarına dolan sulardan, gagalarını havaya kaldıra kaldıra içiyorlardı.

Çeşmenin etrafına rengarenk sardunya, begonya, yaprağıgüzel, camgüzeli, küpeli ve fesleğenlerin ekildiği büyük tenekeler sıralanmıştı.

Evin pencerelerindeki yeşil boyalı, demir cumbalara da saksılar konmuştu. Artık yavaş yavaş boyası dökülmeye başlamış sarı badananın çirkin görüntüsünü, bu güzel çiçekler kapatıyordu.

Yeşil yağlıboyalı kapının, el şeklindeki tokmağını yavaşça tıklattılar. Kapıyı açan kadın, taşınma hazırlıklarını tamamlamış, denklerini bağlıyordu.

"Evi tuttuk. Çok teşekkür ederiz." diyerek memnuniyetini dile getirdi Nuran.

Kadın:

"Camın önündeki çiçekleri götüremeyeceğim. Onlar sizde kalsın isterseniz," dedi.

Nuran sevinerek teşekkür etti.

Burası Fethi ağabeyine de yakındı. Çok iyi iş başarmıştı. Sokak kapısından girer girmez büyükçe bir salona açılan; mutfak, tuvalet ve yatak odası kapıları vardı boylu boyunca. Yatak odasına bakıp "Gardıropla karyolayı duvara dayarsak sığar," dedi.

Sadece tuvalet vardı.

"Banyo yok.. Nerede Rodos'taki evimizdeki hamam," diye geçirdi içinden.

Mutfaktaki yerli kuzinenin üzerine, boruya göre oyulmuş bir bakır suluk konmuştu.

"Bu kazanda devamlı sıcak su olur. Tuvaletin üzerini de bir tahtayla kapatır, dökme suyla yıkanırız artık" dedi.

Arkasını dönüp sutyeninin içinde itina ile taşıdığı paradan, ilk kirayı verdi.

Rodos'taki şaşaalı günleri bitmişti artık. Annesinin har vurup harman savurduğu çeyrek altınları da yoktu burada. Harcadığı her kuruşun hesabını, gıdım gıdım yapmak zorunda kalıyordu.

Biraz hoşbeşten sonra ancak akşamüzeri eve girdiğinde Selim'in gelmiş olduğunu görüp:

"Sana bir müjdem var," dedi.

"Benim de sana!"

"Yaa..."

"Önce sen söyle..."

"Hayır, çok merak ettim... Önce sen"

"Peki... Ben bugün eve yakın olabilmesi amacıyla ne zamandır aradığımı dükkkanı, nihayet buldum. Başdurak Camii'nin hemen yanında, küçük ama sevimli bir dükkkan kiraladım."

“Çok sevindim. İşler rast gitmeye başladı. Ben de bir ev kiraladım. Hem de buraya çok yakın.”

“Sahi mi?”

“Evet sahi... Pek beğenmeyeceksin; ama ne yapalım? Bak bana! Ağa torunu olduğumu unuttum bile... Rodos’taki yaşıntımızı unut. Bu İkinci Dünya Savaşı, hepimizi mahvetti. Elimizdeki para sınırlı. Her gün yavaş yavaş yanımızda getirdiğimiz paralar suyunu çekiyor, diye geceleri gözüme uyku girmiyor zaten. Elimizdekini milim milim harcamalıyız. Bak daha dükkân açacağız, ev alacağız, oh... oh... oh... Zaten okula kayıt yaptırırken Sevim’i de bir yıl geri çektiler. Çocuk yeniden birinci sınıftan başlayacak.”

“Eh, sen yavaş yavaş hazırlanmaya başla da taşınalım madem.”

Akşam geldiğinde ağabeyine de taşınacakları haberini veren Nuran’a, Fethi:

“Acele etmeseydin Nuran. Benim yarın, öbür gün, mal müdürü olarak tayinim çıkacaktı zaten. Siz yine bu evde oturdunuz. Bu habere, işten gelince yengen de şaşırarak,” dedi.

Sabahleyin topladığı kabak çiçeklerinden yaptığı zeytin-yagli dolmayı sofraya koyarken ağabeyinin bu haberi onlara daha önce vermeyişine üzüldü Nuran.

Yemek masasının üzerinde, çok özlediği kabak çiçeği dolmasını gören Fethi, kız kardeşine gülümseyerek teşekkür etti.

O günden itibaren, son sürat hazırlıklarını tamamladılar. Üç gün sonra yeni evlerine taşınmışlardı bile.

Sevim’le Nail’in oyuncadı, bahçedeki beyaz kazlar olmuş, her gün arkalarından koşturup onlarla neşeli vakit geçiriyorlardı. Vehbi ise daha bebecikti...

Bir gün, pencere önündeki çiçeklerini sulayan Nuran’ın; bahçeden kaçan kazları yakalamak isteyen çocuklarını, azarlayıp dövmeye yeltenen birini, avludaki dut ağacının yaprakları arasından zar zor görmesiyle birlikte, elindeki süzgeci fırlatıp koşarak atmaca gibi üzerine çöl mesi bir olmuştu.

“Minnacık çocuklara el kaldırmaya utanmıyorsun? Gücün yeterse gel de beni döv,” diyerek kadını hırpalamış, çocuklarını koruma gayesiyle onu dövüp kaçırtmıştı. Erkek Nuran’lığı tutmuştu işte...

Selim de Başdurak Camii’nin hemen yanındaki küçük dükkanında, eski mesleğini sürdürebilmek için berber dükkanını nihayet açmıştı.

Buram buram tarih kokuyordu Kemeraltı... Başdurak ise adı üstünde... Civar il ve ilçelerden gelenlerin ilk konakladıkları yer... yani baş oturak... Hemen hemen her meslek gurbundan temsilciler vardı; ama oraların tek berberi Selim’di.

Komşuları ise tenekeçiler, sobacılar, tahta küpçüler, soğuk demirciler, İzmir’in en ünlü balık satıcıları, sakatatçılar, turşucular, tatlıcılar, kireç satıcıları, tahta el oymacılığı yapan zanaatçılar, cami altındaki tatlıcı ve yoğurtçular, yemciler, boyacılar, zahireciler, kuru yemişçiler, kağıtçılar, urgancılar...

Rodos'taki Evleri Kadar Güzeldi

Bir gün İzmir'e geldiklerini Fethi'den duyan Rodoslular, Nuran'a ziyarete geldiler. O gün Nuran, öylesine mutluydu ki... Eski arkadaşlarına, ahabplarına kavuşmanın sevinci vardı yüreğinde. Arkadaşlarını uğurladığında:

"Çoğumuz Karşıyaka'da oturuyoruz. Orası Rodos'a daha çok benziyor. Deniz kenarı, sahil, düzayak, bağ bahçe... Siz de oraya gelin. Biz size orada satın alabileceğiniz bir ev buluruz," sözleri çınlıyordu kulaklarında.

Bir gün Karşıyaka'yı görmek için Vehbi'yi de yanına alıp Rodoslu arkadaşlarından birine gitmek istedi. Öteki çocukları okuldaydı nasılsa.

İki vagonlu tramvaya binip İzmir'in simgesi; tarihi saat kulesinin önünde indiğinde, inip kalkan güvercin güruhu arasından geçerek Konak İskelesi'ne doğru yürümeye başladı. Konak Camii'ne gözü takıldığında ağabeyinin:

"Konak'taki caminin bir özelliği vardır ki... Belki bu, kimsenin aklına dahi gelmemiştir. Bu cami, hiç kimseyi öteki dünyaya uğurlamamıştır; çünkü İzmir'de, musalla taşı olmayan tek cami odur..." deyişini bugünkü gibi hatırlıyordu.

Vapuru kaçırmamak için adımlarını hızlandırdığında iskeleye az kalmıştı zaten. Hemen biletini aldı. Yolcular için uzatılan seyyar tahta iskeleden, çocuğunu kucağına alarak geçip gemiye bindi. Açık havada gitmek istediğinden vapu-

run dış banklarından birine hırkasını yayıp Vehbi'yi oturtttuktan sonra kendi de yanına yerleşti. Amacı; İzmir'i şöyle seyredebilmektir güverteden... Bu güzeller güzeli şehre baktığında 15 Mayıs 1919'da İzmir'i işgal etmek için giren düşmanlara, ilk kurşunu atarak direnen, gazeteci Hasan Tahsin geldi aklına... Gözleri dolu dolu; onu minnet ve şükranla yad ederek dualar okudu yol boyunca. Oğluna sıkı sıkı sarıldı... Gelecek nesillerin özgürlük içinde, güzel bir vatanda yaşaması için şehit olmaktan kaçınmayan kahraman erlerimize, ne kadar dua ederse etsin, az gelirdi. Onlara borçlarını asla ödeyemezlerdi.

Elindeki delgeçle başında bekleyen biletçiye karton biletini uzattı. Karton bileti delip geri veren biletçiye teşekkür ederken uzaktan, Karşıyaka sahilleri görünmüştü bile... İçinde, buraya yerleşeceğine dair bir his uyandı aniden...

İskeleden indiğinde etrafına hayranlıkla baktı. Deniz kenarı ve düzayak olması onu cezpt etmişti.

Eveet!.. İzmir'in güzel sayfiyesi Karşıyaka... Sahilde ve deniz banyolarında yüzenler; güneşlenenler; tüm görkemiyle yalılar; faytonları çeken atların nal sesleri; mayolarıyla dolaşıp güneşlenen gençlerin neşeli, şen şakrak kahkahaları; çarşaf gibi denizde, kayıklarıyla dolaşıp kürek çeken kızlar, oğlanlar; uzaktaki balıkçı teknelerinin, yelkenlilerin, bir yağlıboya tablodan fırlamış görüntüleri; tüm samimiyetiyle herkesin birbiriyle selamlaşmadan yürüyemediği, hep tanıdık simaların, ahbabların, dostların, akşamüstü esen İmbat rüzgarlarının ılıkliğinden yararlanarak yürüyüşe çıktığı sahili; yalıdaki müstakil evlerin bahçelerini donatan çiçeklerin muhteşem renkleriyle bezenmiş hanımeli, ful, yasemin, gül kokularıyla parfümlenmiş İzmir'in minik, çağdaş ilçesi, Karşıyaka...

Dostlarının haklı olduğunu düşünüp buraya yerleşmeye karar verdi Nuran. Zaten Karşıyaka'daki ahabpları, devamlı yeni önerilerle gelip onlara konut buluyorlardı.

Evine gideceği arkadaşının adresini sora sora buldu. Kadıncağız Nuran'ı görünce gözlerine inanamadı. Onun da bu ilçeye yerleşmeye karar verdiğini duyunca daha da mutlu oldu.

Evin çocuklarıyla haber gönderip öteki dostlarını da çağırarak hep birlikte Rodos'taki eski günleri, anıları yad ettiler.

Arkadaşlarıyla güzel bir gün geçirmişti doğrusu... Gayet huzurlu ve mutlu, İzmir'deki evine döndü o gün...

Nuran, her aybaşı geldiğinde elindeki paradan harcamamak için dişini tırnağına takıyor, yoktan var etmeye çabalıyordu adeta. Selim, her sabah büfenin üzerine günlük geçim parası bırakırken:

"Ne yapalım Nuran!.. Bu kadar işte... İdare et," diyordu.

Kocasının her gün ev geçimi için bıraktığı paraya şöyle bir bakıp bir süre divanın üzerine çöküp oturuyor, evin günlük ne gibi ihtiyaçları olduğunu listeleyip en ekonomik şekilde nasıl harcama yapabileceğini düşünüyordu. Adamcağız ne kazanıyorsa zaten her gün bırakıyordu. Bu paradan artırım yapıp kira, yakacak ve çocukların masrafları için birikim yapması gerekiyordu.

O gün artık kararını verdi. Ev kira, dükkan kira... Bir an önce elindeki para suyunu çekmeden ev almalıydılar.

Bir ahabplarında kalıp ev aramak, bulunan evler arasından tercih yapabilmek için iki gün ayırmak istediler.

Nuran, minik oğlunu yanına alıp diğer çocuklarını, yengesinin Güzelyalı semtindeki deniz kenarında, müstakil bahçeli bir evi olan akrabalarına bırakmak istedi. Vehbi de artık büyümüş sayılırdı; ama üçünü de bırakmak istemedi kadıncağıza.

Çocukların çantaları, akşamdan hazırlandı. Selim de Sevim'le Nail'i, sabahleyin yengesinin akrabalarına götürüp 'uslu olun' diye tembihledi.

Güzelyalı'daki bu ev, çocukların çok hoşuna gitti; çünkü tam onlara göreydi. Çiçeklerle, meyve ağaçlarıyla süslenmiş geniş bahçesi son derece düzenliydi. Yürüme yolları, sebze tarhları, rengarenk katmerli güllerin oluşturduğu öbekler; kırmızı, beyaz mis kokulu karanfiller; uzun saplarında sallanan rengarenk gülhatmiller, süsenler, glayoller, filbaharlar, açalyalar; beyaz, sarı kasımpatılar; sarı yıldız çiçekleri, benekli zambaklar, şakayıklar, gecesevaları; hele giriş yoluna sıralanmış eflatun, mis kokulu leylaklar; ev sahibinin gözünün içine baktığı, bahçenin ortasındaki havuzun etrafına dizilmiş saksıların içindeki mavi, pembe ortancalara ne demeliydi!.. Tahta kafesli kameriyelere sardırılmış sarmaşık, hanımeli, yaban gülleri, akasyalar... Ne güzel bir evdi burası. Onların Rodos'taki evleri kadar güzeldi sanki...

Ev sahibi kadın, çocukları çatı katındaki terasa çıkarak oradaki kameriyenin minderli banklarına oturtup el açması börekle limonata verdi onlara. Tam karşılarındaki körfezin mavi sularına bakarak esen İmbat Rüzgarlarının ılık havasında, nefis böreklerini büyük bir zevkle yediler.

O gün evin çamaşır günüydü. Böreklerini yedikten sonra ev sahibinin anaokuluna giden kızı, onları tekrar bahçeye çıkardı. Evin yan kısmındaki taşlıkta, küçük bir bina vardı.

Evin kızı:

“Burası çamaşırhane. Babam burayı çamaşır günleri için yaptı. Haftada bir gün bize gelen Kezban Teyze, çamaşırlarımızı yıkar. O kadar erken gelir ki... Hatta o geldiğinde biz uykuda oluruz. Çok çalışkandır; ama çamaşırların yıkanması, ütülenmesi akşama kadar sürer. Çamaşırhanenin kapısını açtıktan sonra ilk işi; bu upuzun, içi su dolu bakır sobanın altındaki ocağı yakmak olur. Bakır kazandaki su kaynayınca çamaşırlara; beyaz ya da yeşil sabunu iyice sürttürüp elinde çitiledikten sonra köpük köpük yoğurarak tertemiz, bembeyaz yapar. Biz uyanınca mis kokulu, ıslak çamaşırları, bahçedeki iplere serilmiş buluruz. Eğer erken kalkmışsam Kezban teyzenin yaptığı sabun köpüğünün baloncuklarını patlatma oyunu oynarım. İnan çok eğlenceli olur. Gel, bak!.. Kezban teyze de burada işte.”

Sevim çivit, soda, lavanta ve sabunların istiflendiği, duvara asılı hasır çamaşır sepetlerinin, bakır leğenlerin ve kulp-lu kazanların sıralandığı, buğu içindeki çamaşırhaneden yayılan, mis gibi sabun kokularını derin derin soludu; ama sabit borulu bakır kazanın sobasında, çıtır çıtır kıvılcımlar saçarak yanan, eski zeytin ağacından parçalanmış odunlardan çıkan kokuların, genzini yakmasından da rahatsız oldu. Ağarmış saçlarından sular damlayan, elbisesinin kollarını, dirseğine kadar yuvarlayarak sıvamış yaşlı kadını süzüp hayretle, “Aaa! O da ne? Elindeki pürtüklü tahtaya çamaşırları niye sürüyor,” diye sordu kendi kendine.

Kezban teyze:

“Sen ne akıllı kızsın öyle. Bu çamaşır yıkama tahtasıdır. Çamaşırları buna sürterek kirlerini çıkartıyorum. Bu tahtaya plistra denir. Bazen bununla da yıkıyorum işte,” dedi.

Betondan dökülmüş çamaşır teknelerinden çıkan kaynamış suyun buharları arasından, zeytinyağlı yeşil sabunla köpürtülmüş renkli çamaşırlar, yıkanmak için sıralarını bekliyorlardı.

Çamaşırhanenin dışına çıktıklarında, evin yan duvarında yükselen, silindir biçimindeki bir depoyu gösteren kız:

“Bak, annem buna hazine diyor. Bu bizim evin hazinesi.”

“Ne yani... Şimdi burada hazine mi var? Hani masaldaki Ali Baba’nın hazinesi gibi mi? ‘Açıl susam açıl!’ dersem açılır mı?”

“Yok canım. Öyle bildiğin hazine değil bu. İçinde su var. Sular kesilirse annem bu depodaki suyu kullanıyor...”

“Haa!.. Demek ki sudan da hazine oluyormuş...”

Bu sırada, evin hanımı da içme suyu olarak kullanılan Osman Ağa suyunun vanasını açmış; toprak testilere, cam ve kalaylanmış bakır sürahilere içme suyu dolduruyordu.

Sevim merakla kadına yanaşarak:

“Ne yapıyorsunuz teyzeciğim?”

“İçme suyu dolduruyorum kızım.”

“Neden? Siz başka içme suyu mu içiyorsunuz? Musluk-taki sudan içmiyor musunuz?”

“Evet kızım. Bu meşhur Osman Ağa suyudur. Bu içme suyunu içmek isteyenler, müracaat ederek parayla Osman Ağa suyu tapusu alırlar. İçme suyu almak istediğimizde evi-

mize bağlanan bu suyun vanasını açarak içme suyumuzu doldurur, vanayı kapatırız. Bu suyun tapusunu alan aboneler, başka bir yere taşındıklarında, isterlerse aldıkları bu Osman Ağa suyu tapu aboneliğini, başkasına da satabilirler,” dedi.

Artık hava kararmak üzereydi. İçeri salona girdiler.

Zemin; birbirine paralel, enli tahtalarla kaplıydı. Yeşil yağlıboyayla boyanmış tahtaların etrafı, kahverengiyle çerçevelenmişti.

Yağlıboya duvarlar, bezekçiler tarafından kurdele ve değirmen motifleriyle süslenmişti. Duvarlardaki bu yağlıboya figürler, ortama öylesine sıcaklık katıyordu ki... Hele tahta tavanın, sanat harikası kabartma motifleri de yer tahtaları gibi içi yeşil, dış çerçevesi kahverengi boyanmıştı. Renkli bir salondu burası.

Onlar, akşam yemeği için yine çatı katındaki kameriyeye oturdular. Güneş denize doğru batarken kadıncağız da ‘çocuklar sever’ diye yaptığı köfte ve patates kızartmasını, domates soslu biber, patlıcan kızartmasıyla beraber servis yaparken bir yandan da kendi elleriyle kestiği eriştenin, mis gibi tereyağı kokuları, kızgın tencerenin kapağından, etrafa sızıyordu.

Yemek üzerine, evin beyinin iş dönüşü, İzmir’in meşhur tatlıcısı, Lokmacı Fethi’den aldığı nefis lokmaları, tabaktaki şurubuna iyice bandırıp yerlerken:

“Çocuklar size sevineceğiniz bir haber vereceğim. Mahallenin her sene yaptığı kır gezisini, yarın yapacağız. Hem bizim kır eğlencemizi de görmüş olursunuz,” diyen kadına gülerek bakan çocuklar, hep bir ağızdan, ‘yaşasın!’ diye bağdılar.

Ertesi günü iple çekip sabah erkenden uyandılar. Kadın-
cağızın onlar uykudayken zeytinyağlı yaprak sarması yapıp
yumurta haşladığını, gezi için hazırlık yaptığını öğrendiler.

Dünden kalma kuru köfte ve börekleri de kalaylı, dört
katlı, kocaman sefer tasına koyup mahalleliyle buluşma nok-
tasına gittiler.

Mahallenin Pervin teyzesi, eşeği olan bir adamla pazarlık
ediyordu.

“Her sene olduğu gibi bu sene de eşeğini bir günlüğüne
kiralıyoruz. Bu kadar para yeter. Sen ver bakayım şu eşeğin yu-
larını bana. Ben götürüp getireceğim eşeği. Sen de ne işin varsa
yaparsın. Bugün eşeğin bizde. Al bakayım sen şu paraları.

Hadi hadi bakalım mahalle halkı!.. Getirdiğiniz nevalele-
ri, eşeğin yanındaki küfelere doldurun bakalım.”

Eldeki bütün yemekler, kilimler, ipler, toplar, kömürlü
semaverler, bardak, çanak; eşeğin iki küfesini, ağzına kadar
doldurmuştu.

Pervin teyze de bu arada her sene olduğu gibi eşeği süs-
lemeye başlamıştı.

Evvela başına; önden bağlamalı, hasır bir güneş şapkası
geçirdi. Uzun kulaklarının iki yanına, gelincik ve papatyalar-
dan oluşan çiçekler koydu. Bu güzel gözlü, süslü, kara eşeği,
yularının ucundan tutup yavaş yavaş tepeye doğru tırman-
maya başlamadan;

“Haydi bakalım gidiyoruz! Herkes arkamdan gelsin,”
deyip sarı lüleli saçlarını, arkada at kuyruğu yaparak beyaz
inci çiçekleriyle süslemeye çalışıyordu Pervin teyze.

Neşeli, cıvıltılı konuşmalar; çocukların bağırımları; ka-
dınların kahkahaları; genç kızların vara yoğa kıkır kıkır gü-

lüşmeleri; yaşlı kadınların fısıltıları; tepelerinde, neşelerine iştirak eden kuşların, şakıyan sesleri ve herhalde ortamın güzelliğinden olacak arada sırada memnuniyetini belirtmek için anırma ihtiyacı duyan eşeğin oluşturduğu kakofoniyle Yeşilyurt sırtlarına doğru tırmanmaya başladılar.

Tepedeki Mızraklı Dede Türbesi'ne geldiklerinde herkes dua etmek için ellerini açmış, mum yakmak için telaşa girmişti.

Pervin teyze:

“Sakın mum filan yakmayın. Bizde böyle bir adet yok. Bu büyük zatın ruhuna, dua edin. İsteyeceğiniz her şeyi de Allah'tan isteyin. Allah'la aranıza başka vasıtalar koyup şirk yapmayın. Günahtır. Allah Kuran-ı Kerim'de, 'Ben size şah damarınızdan daha yakınım,' diyor. Öyleyse her dileğimizi Allah'tan isteyeceğiz,” diye yüksek sesle herkese anlatmaya çalışıyordu.

Çocuklar, tepedeki büyük alanda, onları ışınlarıyla okşayan güneşin altında, ip atlayıp top oynamaktan, uçurtma uçurmaktan yorulmuş, kocaman demetler yaptıkları kır çiçekleriyle yorgun, bezgin eve dönmüşlerdi.

Köşke gelir gelmez, evin annesi; hemen banyodaki bakır kazanı yakıp onları tahta banyo taburesine oturtturarak mermer kurnaya doldurduğu suyu ılıştırıp gümüş kabartma hamam tasıyla bol bol su dökerek çabucak yıkadı.

“Erkenden yatın. Yarın sabah okul var,” dedi.

Çocuklar, kaç gündür kendi okullarına da gidemiyorlardı. Zaten anneleri ev alınca okulları değişecek, Karşıyaka'daki ilkokula gideceklerdi.

Sevim'le Nail ertesi gün, o civarın tek anaokulu, Yusuf Rıza Anaokulu'na giden evin kızıyla birlikte hazırlanmaya başlarken evin hanımı da çocukların öğle yemeklerini, sefertasına koyuyordu.

Aşağıya inip hep beraber, onları anaokuluna götürecek amcayı beklemeye başladılar.

Zil çaldığında, heyecanla koşup kapıyı açtı Nail. Çocuklar, sefertaslarını gelen adama verip kapıda onları uğurlayan kadıncağıza gülümseyerek el salladılar.

Bu adam, anaokuluna gidecek çocukları, evlerinden tek tek toplayıp elindeki kocaman sopaya, çocukların sefer taslarının saplarını geçirerek sıralamaya çalışırken bir yandan da çocukları el ele tutuşturup yürütmeye çalışıyordu. Omzunda taşıdığı sopasına dizili sefertasları, her adım atışında ritimli tıngırtılar çıkararak bir ileri, bir geri sallanırken o, sorumluluk duygusuyla:

"Doğru yürüyün, düşmeyin, birbirinizin elini bırakmayın!" gibi komutlar veriyordu. Anneler, onları güvenle anaokuluna kadar bırakan bu adama, aylık para veriyorlardı.

1685 Sokak, Çıkmaz Bir Sokak...

Bu arada Nuranlar da Karşıyaka'daki ahabplarında kalıp her gün satın alabilecekleri bir ev bakıyorlardı. Aynı anda, onlarla birlikte ev arayan Rodos'taki ahabplarıyla karşılaştıklarında da beraberce ev aramaya başladılar. Nuran:

"İskeleye yakın olsun da küçücük olsun yeter. Selim de işten gelince yorgun argın yol yürümektense evine çabucak

gelsin" diyor, illa çocuklarının okuluna yakın, çarşı pazarın içinde, merkezi yerde olsun istiyordu Rodos'taki alışkanlığıyla...

Bir öneri daha vardı ki üzerinde çok düşünüp kararsız kaldılar. Uzgu'daki evleri, bahçeleriymi sanki... Şimdiki Girne Caddesi yakınında, üç dönümlük bir alan içinde, iki katlı evi, kocaman kuyusu ve erik, yeni dünya, kara dut, ceviz, ayva, şeftali, incir gibi meyve ağaçlarının; zeytin ağaçlarının; turunc, limon, greyfurt, portakal, mandalina gibi narenciye'nin süslediği bir bahçe... Üstelik bin lira... 1948- 49 yılları... Başka bir öneri de iskeleye, çarşıya, okullara yakın; tek katlı, küçücük 56 metre kare bir ev. Belediye kayıtlarındaki adıyla Gündoğdu Çıkmazı, yani '1685 Sokak'taki bu ev ise dört bin lira...

"Üstüne üstlük çıkmaz bir sokak... Üç dönümlük bir yer, bin lira; 56 metre karelik bir yer, dört bin lira. Ne yapacağımı bilemiyorum... Orayı alırsak elimizde yine epeyce paramız kalacak. Burayı alırsak da elimizde beş kuruş para kalmayacağı gibi küçücük bir evde oturacağız. Ne yapalım Selim? Sen de bir şeyler söylesene!.."

"Sen neye karar verirsen ben razıyım Nuran. Nasıl istersen öyle olsun."

"Orayı alırsak belki sana dükkan alabilecek para bile kalabilir; ama yok yok... Yol yok, çamur, bataklık, karanlık, kurbağa sesleri... Hem çocukların okulları var. O kadar uzak yerden gidip gelemezler. Çok merak ederim ben. Hangi birini getirip götüreceğim. Hem senin iş dönüşünde vapurdan iner inmez, evine ulaşabilme rahatlığın dururken... Çarşı pazar burnumuzun dibindeyken... Yok yok... Sanırım ben kararımı verdim. Galiba bu kadar kolaylıklardan, imkanlardan vazgeçemeyeceğim. Varsın pahalı olsun; varsın nohut oda, bakla

sofa olsun. Ben onayımı, çıkmaz sokaktaki evden yana kullanacağım.”

“Sen bilirsin Nuran. Sen nasıl rahat edeceksen, nasıl huzurlu olacaksan öyle olsun.”

Beraberce ev aradıkları Rodoslu ahabpları, üç dönümlük evi beğenip orayı almaya karar verdiler. Onlar, bağ bahçe ve doğa yaşamını çok sevdikleri için o günkü Karşıyaka’nın merkezinde oturmak istemediler.

“Eh biz de Uzgur’u özlediğimizde size gelir, özlem gideririz,” dedi Nuran.

“Aa... Ne demek? Her zaman bekleriz. Hem bizim saçlarımızı kim kesecek? Ayda bir de olsa gelirsiniz. Hem saçlarımızı kestirir, tıraş oluruz hem de Rodos yemekleri yapar, yeriz. Gördünüz işte, bahçede ne kadar çok ot vardı. Sıralar, şevketibostanlar, radikalar, ısırganlar, ebegümeçleri...”

“Ne kadar iyisiniz. Rodos’taki dostluğumuz burada da devam edecek tabii,” diyerek sevindi Nuran.

(Yıllar yıllar sonra bu çok sevdikleri arkadaşlarının, bin liraya aldıkları evin yeri, epeyce değer kazanıp bir sürü daire yapılacak, Nuranların dört bin liraya aldığı minik eve ise arsarın ufaklığından dolayı tekrar imar bile verilmeyecektir.)

Onlar da çıkmaz sokaktaki evlerini aldıklarında en çok, o sokakta oturan Rodoslu arkadaşları sevinmişti.

“Hadi, bir an önce İzmir’e doğru yola çıkalım da çocukları alıp Kestelli’deki evimize gidelim,” derken onları Karşıyaka’daki evlerinde misafir eden Rodoslu arkadaşlarına teşekkür edip yoldan geçen körüklü faytonu çevirerek vapura

binmek üzere iskeleyle gittiler. Tahta iskelede, vapurun gelmesini beklerken kucağında uyuyakalan Vehbi'ye sıkı sıkı sarılan Nuran:

“Çocuklarım beni özlemiştir. Kaç gündür el kapılarında. Kim bilir ne çok canları sıkılmıştır. Elimizden geldiğince çabuk hazırlanıp İzmir'den Karşıyaka'ya taşınalım,” dedi.

Daha taşınmamıştı bile... Ne çabuk da Karşıyakalı olmuştu Nuran.

Karşıyakalılar için ilçeleri dışına çıktıkları İzmir'deki her semt ve ilçe, İzmir'di nedense...

(Karşıyakalılar için karşı taraf hep İzmir olduğundan Karşıyakalılık buradan doğarak ayrıcalık kazanmıştır. İzmir'in karşı yakası Karşıyaka... Aynı zamanda İzmir'in sayfiyesi Karşıyaka'ya, denize girmek ve piknik yapmak için vapur dolusu insan, her hafta sonu gelirken onlar çalışmak, okumak ve önemli ihtiyaçlar için İzmir'e gidenlerin dışında, fuar zamanları İzmir'e inerlerdi. Öyle tabir ederlerdi... İzmir'e inmek... nedense... Herhalde Karşıyaka'dan vapura binip İzmir'de indikleri için. Bu ilçede her türlü ihtiyaçlarını karşıladıklarından İzmir'e inmeleri çok sık oluyordu.)

Çocuklarını almaya Güzelyalı'ya gittiğinde onları ummadığı kadar mutlu buldu. Burada çok eğlenen çocuklar, adeta gelmek istemiyorlardı.

Nuranlar, çocuklarını misafir ettiği için kadıncağıza çok teşekkür ederek Kestelli'deki evlerine doğru yola çıktılar. Yol boyunca çocukların çenesi hiç durmamış; eşeği, kır gezilerini, oyunlarını, terastaki yemekleri, bahçedeki çiçekleri anlatıp durmuşlardı.

Fazladan kira ödememek amacıyla eşyalar, elden geldiğince çabuk toplanarak Karşıyaka'daki evlerine taşındılar. Sevim ve Nail de evlerine yakın, Cumhuriyet İlkokulu'na gitmeye başladılar.

1685 Sokak, çıkmaz bir sokak... Çok uzun değil, çok ünlü değil, çok görkemli değil; ama çok içten, çok sıcak, çok renkli bir sokak...

Sokağın çıkmasına izin vermeyen ev ise Karşıyaka trafiğini; iskelenin önünden, üzerinde fay reklamının bulunduğu, şemsiyeli bir silindirin içine girip yönlendiren Fethi amcanın eviydi. Bu ev sanki son duraktı. Herkese yol veren Fethi amca, '1685 Sokak'a yol vermiyordu. Çünkü onları, o sokakta oturan herkesi çok seviyordu...

Sabahları; ütülü, tertemiz elbisesi, beyaz eldivenleri ve kolluklarıyla küçük büyük herkesi selamlayışı, polis sevgisini fark ettirmeden sunuşu, çocuklara trafik kurallarını öğretişi ile ellili yıllarda herkesin tanıdığı, sevdiği, güzel bir insandı Fethi amca...

1685 Sokak'ta artık düzenlerini kurmuşlardı... Komşuluk ilişkileri, içtenlik doluydu.

Evin temel sorunları çözülmüş, sahiplenilen ev, artık mutluluk şarkılarıyla çınılıyordu. Yalnız yağmur yağmasın diye bakıyorlardı. Sokaktaki kanalizasyon, yağmur sularıyla dolup taşıtığında sular eve doluyordu çünkü...

Nuran'la Nail, ellerinde kürek, mazgalın içindeki pislikleri temizleyip suyun akmasını sağlarlarken hem çok yoruluyor hem de ıslanıyorlardı o yağmurlu havalarda...

"Hey gidi günler dedecim. Rodos'ta, elime kürek alırmıydım hiç, onca işçi dururken?!" diye dalıp düşünüyordu bazen Nuran.

Selim, pazar günleri, 1685 Sokak'ta gereksinimi olan çocukların ve komşularının saç tıraşını yapardı canı istediğinde... Elinden gelen yardım oydu çünkü.

Her on beş günde bir, pazar günü programı yapıp gezmeye giderlerdi; ama iki ayda bir illa ki Rodos'taki ahabplarının üç dönümlük bahçesine gidebilmek için Bostanlı'ya doğru tramvaya binerler, indikleri duraktan sonra da bir süre yürürlerdi.

Çocuklar, hemen bahçedeki meyvelerden gönüllerince toplarlarken Selim, evin beyinin tıraşını yapar; Nuran da arkadaşıyla birlikte, bahçeden fışkıran bolluğa dalıp çeşit çeşit otları yolardı.

Toplanan çeşitli otlar karıştırılarak iç hazırlanınca ahabpları onlara; el açması, kol böreği yapmaya koyulurdu. Nuran da toplanan otlardan; turp otu ve radika salatası; sıra kavurması, zeytinyağlı şevketibostan yaparken kıyıda köşede saklanan, kıymetli tütün balığı da değişmeyen mezeleri olurdu. Tabii bir de karafakileri... Vazgeçememişti Selim şu içkisinden bir türlü...

Çocuklar ise hiç eve dönmek istemezlerdi o günlerde... Üç dönümlük bir yerden, elli altı metre karelik bir yere dönmek zor gelirdi onlara.

Sünnet Düğünü

Çocukların sünnet olma zamanları da gelmiş; onların hiçbir şeyden mahrum kalmasını istemeyen Nuran, adet olduğu üzere faytonlar tutmuştu. Karşıyakalıların, 'Karaço' dedikleri, çift atlı, siyah deri tenteli, körüklü faytonlar; evin önüne sıra sıra dizildiğinde '1685 Sokak'ın çocukları, pirinç aksamaları pırıl pırıl parlayan faytonları doldurmuşlardı bile.

Evin önündeki davul ve zurnacılar; günün oyun havalarını, şarkılarını çalıp söylerlerken müziğin ritmine ayak uydurup oynayan, halay çeken büyükler; sünnet çocuklarına çiftetelli oynattırıp onlar için hazırlanıp süslenen, beyaz atın üzerine oturttular. Üzerine; simlerle işli, minik, kadife bir halı atılıp gelin telleri ve çiçeklerle bezenmiş beyaz atın, yularını çeken bir adam, faytonların önüne geçip sıraya girdikten sonra mahallenin çocuklarıyla dolu karaçolar da sünnet çocuklarının süslü atını takip ederek başladılar Yalı'da ve mahallelerde turlamaya...

Her taraf, çocukların neşeyle şakıyan cıvıltıları, çalgıcıların ritimli oyun havaları ve karaçoların kuvvetli çingirak seslerinden oluşan kakofoniyle dolmuştu. Bu sünnet düğünü alayına, etrafın gülen yüzleri de eklendikçe ekleniyor; Yalı'daki kabuklu fıstık satıcılarından, kader kısmetçilere (*çıkan numaraya göre gofret ya da çikolata satan*), balonculardan, balıkçılara kadar herkes, karaçolara dolmuş çocuklara el sallayarak düğün alayının şenliğine eşlik ediyor; tören, evin önünde sonlanıyordu.

Bu gezme faslından sonra çocuklar; beyaz saten sünnet entarilerinin üzerine, simlerle işli, “Maşallah” yazılı kurdeleleri, başlarında pırıl pırıl parlayan yaldızlı şapkalarıyla kendilerini prensler gibi hissedip ortalıkta arkadaşlarıyla oynarlarken o sırada Karşıyaka’nın çocuklarını sünnet eden, başında hiç saç kalmamış Sünnetçi Emin amca, motosikleti ile köşeden görüldü. Onu gören mahallenin çocukları:

“Beş dakika kaldı... Sünnet çocuğu fitili aldı!..” diye hep bir ağızdan bağırmaya başladılar.

Onlara bin bir vaatte bulunan kirveler eşliğinde sünnet edilecek çocuklar; Selim’in Rodos’tan güçlkle getirttiği, Nuran’ın çeyizlik pirinç karyolasına yatırıldılar. Kum iğnesi işlenmiş, ipek saten takımlarla süslü yatak; balonlar, kedi merdiveni örgülü krepon kağıtları ve kağıt fenerlerle süslenmiş; eve de kocaman bir Türk bayrağı asılmıştı.

(Hangi evde düğün dernek kurulursa ilk önce o evin bulunduğu sokağa ya da evin kapısına, kocaman bir Türk bayrağı asılırdı.)

Kirveler çocukları tutup pipilerini, sünnetçinin keskin usturasına emanet ettikleri anda da:

“Ya ya ya... Şa şa şa sünnet çocuğu çok yaşa!..” nakaratları, cın cın öttü mahallede...

1685 Sokak’ın sakinleri, Nail’in koluna Nacar marka bir saat, Vehbi’nin kucağına da bir futbol topu koymuşlardı hediyeler olarak. Çocuklar, canları yanan kardeşlerine acıyarak bakan ablalarına:

“Bunlar en çok istediğimiz şeylerdi... Nasıl da bildiler?!” diyerek şaşkın ve hayret dolu gözlerini hiç çocukları olmayan komşuları Şevket ağabeyle karısına çevirdiler.

Artık kesilmiş pipilerinin acısını duymuyorlardı bile... Tek üzüldükleri, uzun bir süre futbol oynayamayacak olmalarıydı. Hele böyle meşin bir futbol topuna sahipken...

Nail'le Vehbi, gelen hediyelere dalıp yastığın arkasına ve altına konan hediye paketlerini açarlarken bir yandan da evde sünnet mevlidi okunuyor; misafirlerin avuçlarına, gülabdanlarla gül suları serpilip tabak tabak zerde-pilav dağıtılıyordu. Hem de çocuklara söylendiğine göre onlardan kesilen derinin suyuna yaptıkları pilavla (!)

Nuran'ın uzattığı zerde-pilav tabağını; "Yemeyeceğim işte... Ya pipimden kopan deri ağzıma gelirse..." diyerek inatla geri iten Vehbi'yi duyan misafirler, katıla katıla gülmeye başladılar.

Çocukların sünnet düğününden sonra hesap kitap yapan Nuran; elindeki birikimin azaldığını görünce kemerleri daha da sıkma kararı almıştı o gün...

6.25 Vapuru

Sabah 6.25 vapuru ile işine giden Selim; alt katta, vapurun kış kısmında bulunan girişin, sol tarafındaki ilk sıranın gidiş yönüne göre cam kenarında otururdu.

Hemen yanında, Başdurak esnaflarından Boyacı Hikmet abi, karşılarındaki koltuğun cam kenarında ise Tornacı Necati amca, onun yanında da Zahiracı Asım amca...

Herkesin yeri belliydi... 6.25 vapuruyla işe gelmeyen olursa gün boyu izlenir, işe gelip gelmedikleri kontrol edilir; eğer gelmedilerse iş dönüşü mutlaka evlerine gidilerek gelmeyiş nedenlerine göre yardımlaşırlardı.

Gidişte, vapurdaki sıcacık çayın yanında, Nuran'ın akşamdan yaptığı abdiçelebi böreğiyle veya iskeleden aldığı poğaçayla sabah kahvaltısını yapan Selim'in, her gün okuduğu gazetesi 'Demokrat İzmir' ortaklaşa okunur, üzerinde tartışmalar yapılır, yarım kalan yorumlara da dönüşte devam edilirdi.

Nuran, her akşamüzeri 19.10 vapuru ile dönen Selim'ini karşılamak üzere Vehbi'yi yanına alır, iskeleye doğru elinde nevaleleri yola çıkardı.

Vehbi'nin yemekle arası iyi değildi. Balık avlamayı sevdiği için iskeleye yakın bir yerde, duvarın üzerine bir kilim seren Nuran, evde hazırladığı köfte ekmeği, ona yedirirken çocuk da gündüzden hazırladığı oltasına taktığı midyelerle balık tutmaya çalışırdı.

O günlerde, iskelenin önünde otobüs durakları vardı. Bir de sürekli Yamanlar Suyu'nun aktığı artezyen. Her akşam, mutlaka o artezyenden su içerdi ana oğul.

19.30'da Karşıyaka'ya yanaşan vapurdan çıkan yolcuların yakınları, çıkış kapısında yan yana sıralanarak beklemeye başlarlar; bazen yer bulamayınca araya sıkıştırlardı. O zamanlarda İzmir'de çalışan babaları karşılamak, büyük bir zevk, eğlence ve meşgale idi.

Eğer Selim 19.10 vapurundan çıkmazsa önce bir telaşlan-salar da Hikmet Abi hemen Vehbi'nin yanına yaklaşarak:

"Babanın müşterisi var. 19.40 vapuruyla gelecek," derdi.

Vehbi, bir süre daha balık avlayabileceği için bu gecikmeye çok sevinir; ya da iskelenin önünde mısır patlatan, yaşlı, sevimli satıcıyı izlerdi.

Adam; kömür mangalının üzerinde, sık aralıklı kafes teli ile örtülü eleğin içine, mısırları koyarak iki elinin arasında belli bir ritimle sallar;

“İki kupa, on kuruuş!...”

İki kupa, on kuruuş!...” nakaratı ile etrafına toplanıp mısırların patlayışını seyreden çocuklara, takılmadan edemezdi.

Mısırlar kar haline dönüştüğünde eleğin kapağını açarak önceden hazırladığı saman kağıdından külahlara, iki kupa patlamış mısır doldurur, on kuruuş alırdı. Parası olmayana da bir kupa doldurur, beş kuruuş ister; eğer yoksa da gülerek canı gönülden:

“Hadi afiyet olsun!” der yollardı.

Bembeyaz yavru tavşanına çektiirdiği niyetleri satan adamın, tezgahının önünde alırdı soluğu Vehbi. Onun amacı niyet satın almak değıl, bıyıklı minik tavşanı seyredip sevmekti tabii...

Nuran da kırk yılda bir;

“Aa dünya küzeli hanimefendi, ativer beş kuruuş... Baka-yim bakla falına...” deyip ellerinde kuru bakla içleri, güllü şalvarlarıyla dolaşan falcı kadınlara;

“Fala inanma, falsız kalma...” diyerek bazen fal baktırırdı hiç inanmamasına rağmen nedense... Belki de dünya güzeli lafınaydı kıyıp da fala verdiğı para, kim bilir...

Selim vapurdan inince Vehbi hemen yanına giderek babasına sarılır öper, elindeki minik şambalı paketini heyecanla alıp taşımak isterdi.

Selim çok severdi minik oğlunu... Her çocuğuna çok düşkün olmasına rağmen nedense bir farklı seviyordu bu oğlunu... Vehbi de bir farklı düşkündü ona. Babası bir yana, herkes bir yanaydı küçücük yaşından beri... Acaba ana karnına düştüğümüz andan itibaren, birtakım şeyleri de hissedebiliyor muyduk?! Babasının:

“İlla ki bu çocuk doğacak, sakın düşüreyim diye uğraşıp sağlığını tehlikeye atma cahil insanlar gibi!” dediğini duymuş muydu annesine söylerken... Bilinemezdi...

İkinci Dünya Savaşı’nın en sıcak günlerinde hamile kalmıştı karısı ona. Çok zor bir hamilelik geçirmiş, aslında bu bebeği hiç doğurmak istememişti; ama sonradan da “Allah rızkını verir” diyerek hayır duasında bulunmuştu.

Selim ve Nuran, kol kola eve dönerlerken babasının elini hiç bırakmayan Vehbi de yemekten sonra yiyeceği, herkese bir parça düşen şambalisini düşünürdü.

Evet... Kemeraltı’nın en gözde tatlısı şambali, herkese bir dilim alınabilirdi ancak. Ama babası, oğlunun bu tatlıyı çok sevdiğini bildiğinden kendi hakkını da ona verecektir her zamanki gibi kimseye göstermeden, gizlice... Vehbi, babasının gözlerinin ta içine bakarak eliyle tatlıyı yavaşça ittirecek ‘sen ye’ der gibi. Babası ise gözlerini bir açıp bir kapatarak başını ‘evet evet, sen ye...’ der gibi sallayacak ısrarla. Aralarında, sessizce kaş göz işaretiyle konuşacaklar her akşam olduğu gibi... Bundan adı gibi emindir Vehbi.

Evde ders çalışacaklar diye babalarını karşılamaya gidemeyen Sevim’le Nail’s e onların yollarını dört gözle beklemektedirler her zamanki alışkanlıklarıyla...

Bazı akşamlar, iskeleye doğru giden yoldaki lokmacıda; yeni dökülen, tazecik lokmaların, nar gibi kızarmış, sıcacık görüntüsünden, bol tarçınlı hamurun etrafa yaydığı enfes kokusundan, bu tatlıyı çok seven minik oğlunun etkilendiğini düşünen Nuran, bazen ona kıyamaz, lokma tatlısı alırdı Vehbi'ye.

Selim bir gün vapurdan indiğinde onu karşılamaya gelen Nuran'a, kuzeninden bir mektup aldığını, Rasim'in bir İtalyan kızına aşık olup İtalya'ya yerleştiğini yazdığını söyleyerek:

"Onu çok özledim. Keşke o da bizimle beraber gelseydi," dedi.

1685 Sokak'ın Renkli Sımaları

Nuranların bitişik komşuları ise mahallenin Şevket ağabeyi ile Zehra ablası... Hiç çocukları olmadığı için tüm çocukları kendi çocukları gibi gören sokağın iki sevgilisi, iki ayrı karakteri...

Şevket ağabey, sokağın hatta mahallenin akıl hocası... İşsiz mi var, hemen iş arar. Karı koca kavgası mı var, o akşam aldığı bir ufak rakı şişesi ile konuk olur kavgalı karı kocanın evine. Kısa bir süreliğine ne kavga kalır ne kızgınlıklar. Her şey geçici olarak unutulur, her yanı neşeli kahkahalar bürür. Selim memnundu onun gibi çilingir sofrasından hoşlanan bir komşu bulduğuna... Nuran ise kocası içkiyi bıraksın diye dua edip duruyor, kim ne derse yapıp adaklar adıyordu.

Karşıyaka'nın maçı mı var, mahallenin tüm çocukları, maçtan üç saat önce Şevket ağabeylerin kapısının önünde

toplanmaya başlar; parası olanlar, olmayanlar belirlendikten sonra gerekli takviyeler yapılırdı.

Karşıyaka Spor Kulübünün (K.S.K.) bayrakları elde, sloganlar dilde, “Kaf Kaf Kaf... Sin Sin Sin... Kaf Sin Kaf Sin Kaf...” sesleri ve ritimli adımlarla iskeleye yürünür, hem de ‘Karşıyakalı’ şarkısını mırıldanırdı dudaklar.

*“İpek, siyah mantolu, beyaz beyaz yakalı,
Kalbim kalbim çarpıyor, sana sana bakalı...
Hem cakalısın, biraz da fiyakalı...
Ne güzel şeysin, ne yaman şeysin, Karşıyakalı...”*

Alsancak Stadi’na gitmek üzere iskele önünde vapur beklenirken diğer mahallelerden gelenlerle coşkulu, neşeli maç tahminleri yapılırdı.

Vapura gruplar halinde binilir; Alsancak Vapur İskelesi’ne kadar kimseyi rahatsız etmeden, küfretmeden, üzmeden, saygıyla bitmek tükenmek bilmeyen maç sloganları atılırdı. Bu arada Şevket ağabeyin gözü, hep çocukların üzerlerinde olur, bardağı taşıranları hemen kenara çeker uyarırdı.

Eğer dönüşte Karşıyaka galipse vapur düdüklere durmadan öter, çocukların neşe içinde çektikleri, heyecanlı Kaf... Kaf... seslerine, vapurun bariton sesi karışırdı.

Karşıyakalılar, bu çılgın kakofoniden maçı kazandıklarını hemen anlarlar, gülümseyen dudaklarının mutluluğu kaplardı yüzlerini...

Çocukluktan gençliğe geçiş dönemlerinde, Şevket ağabey, babalardan önce görevi üstlenmiştir bile...

“Bakın! Fazla mastürbasyon sizi güçsüz bırakır. Okulda da oynadığınız maçlarda da başarısız olursunuz!... Yaşınız on sekiz olmadan geneleve gidemezsiniz” derdi.

Ama on sekiz yaşından küçük olup da bu konuda çok ısrarcı olanlara da kıyamaz, yol gösterir:

“Tepecik’te polis yakalar da sizi içeri almazsa hiç itiraz etmeden, duvardan atlamaya kalkmadan geri dönün” derdi.

Turyağ’da mübayaa şefi olan Şevket ağabeyin iş dönüşü, tüm sokak sakinlerince beklenirdi. Yaz akşamları, kapı önüne atılan masalarda, en büyük tutkusu olan ‘blum’ oynamak için komşuları her zaman hazırды. Kaybeden ya şarkı söyler ya da şiir okurdu sonunda.

Kapı önüne atılan masalara sofralar kurulur; yemeğe katılmak isteyenler, evlerinden yemeklerini alıp masaya koyarak bu ortak sofraya iştirak ederlerdi.

Yemeklerini evlerinde yiyenler ise akşam neşesine, eğlencesine katılmak için ya masanın etrafına ya da kapılarının önlerine minder atıp kilim sererek otururlardı.

Bu şamatayı, neşeyi duyanlar, yavaş yavaş sokağa çıkmaya başlarlar; eşiklere, kaldırımlara oturup kavurdukları karpuz çekirdeklerini, çiğdemleri (*ayçekirdeği*) çitlatırlardı.

Nezahat Bayram ve Muzaffer Akgün’ün plakları çalınır; gecenin neşesine tüm sokak katılırdı. Şarkılar, türküler...

Hafta sonu programları ise ayrı tutulurdu. Belki İkinci Dünya Savaşı sonrası bir kıtlık, bir yokluk vardı; ama insanlar mutlu olabilmeyi, komşuluk sevgisini, saygısını, herkesin derdine, aileden biriymiş gibi üzülmeyi, paylaşmayı biliyorlardı.

Kimse kendini yalnız, çaresiz hissetmiyordu ki... Sadece kederleri, yoklukları değil, sevinçleri, mutlulukları da paylaşmayı biliyorlardı. Haris kıskançlıklar, hasetlikler yoktu. Sokaklarındaki birinin başarısı, onların başarısıydı. Üzüntüleri ise yine onların üzüntüleri... Böyleydi o zamanın 1685 Sokak'ında yaşayan insanlar...

Gerçek dostluğun, üzüntüyü paylaşmak olduğu kadar sevinci de paylaşmak olduğunu söylerdi Şevket Ağabey.

"Her insan sıkıntıya düşen birine üzülür. Çünkü o sıkıntı, kendi başına gelirse ne kadar üzüleceğini bildiği için paylaşır. Ama bence gerçek dostluk, karşısındakinin başarısına, mutluluğuna sevinendir. Benim mutluluğumu kıskanmadan, benim adıma da sevinebiliyorsa benim gerçek dostum odur. Yani çocuklar dost; seninle sevinen, seninle üzülendir." derdi.

Eşi Zehra abla:

"Şevket! Beni bu hafta, değişik bir sayfiyeye götür," dediğinde Şevket ağabeyin canı istemezse:

"Sana banyoya küvet aldım girersin. Canın güneşlenmek istiyorsa terasa çık, leğene de su koy, ayaklarını sok. Hem güneşlenirsin hem de serinlersin. Al sana işte ne güzel değişik bir sayfiye," derdi de gülüşürlerdi.

.

Sokağın ilk otomobilini almak da Şevket ağabeye nasip olmuştu. Kendisince düldül; ama mahallenin çocukları içinse Mercedes'ti sanki... Her gün arabayı yıkayıp temizliyorlar, hafta sonuna yatırım yapıyorlardı. O da hafta sonları, arabasına doldurduğu çocukları; gidemedikleri, göremedikleri yerlere gezmeye götürüyordu.

1950'li yıllarda, Karşıyaka'da araba çok azdı. Bugünkü anıt çevresindeki deniz kenarında oturup Naldöken istikametine baktıklarında Karşıyaka istikametine gelen aracı, rengi ile takip edip aracın plakasının son rakamına göre 'tek mi, çift mi?' oyunu oynarlardı.

Özellikle Şevket ağabeylerinin Turyağ'dan iş dönüşü, sarı arabasını takip etmek çok zevkliydi. Çünkü her akşamüstü, eski Tramvay Caddesi'nin köşesine gelince onu bekleyen çocukları arabasına alır, '1685 Sokak'a beraber girerlerdi. Halbuki elli metre ya vardı ya yoktu... Çocukluk işte... Hele dül-düle binmek, büyük bir keyif, sık bir ayrıcalıktı...

Selimlerin yan komşuları ise Kenan amcaydı. İzmir Belediyesi'nde zabıta şefiydi Kenan amca. Kemeraltı ondan sorulurdu. Uzun boyu, dimdik yürüyüşü, ciddi duruşu ile mahalenin yaramaz çocukları bile onu görünce hizaya gelip şamatayı, patırtıyı keserlerdi.

Eşi Emine Teyze ise çok nüktedan, sevecen, yardımsever çok da muzip bir kadındı.

1950'li yıllarda İzmir sıkça sallanırdı. Akşamları yapılan ev gezmelerinde, sohbetin en koyu, en ciddi yerinde Emine teyze:

"Eşhedu en la ilahe illallah!" diyerek ayağa kalkıp bir telaş, bir korku kendini alelacele dışarı atar; onun bu halini gören odadaki herkes de arkasından bahçeye fırlardı.

Bakarlardı ki onların bu bembeyaz yüzlerini gören Emine teyze, şakasının tutmuş olduğundan zevklenip karnını tuta tuta neşeli kahkahalar atıyor; işte, ancak o zaman ayarlardı.

Bir, iki, üç derken:

“Nasıl olsa şakadır,” diye aldırmadıkları bir gün, gerçekten deprem olmuş, sarsıntıya rağmen:

“Galiba bize öyle geliyor,” diye düşünmüşlerdi.

“Vallahi şaka değil, Billahi şaka değil; gerçekten sallanıyor,” diyen kadının, ikna etme çabaları ve telaşıyla sararan yüzünü görüp bu defa da onlar çok gülmüşlerdi.

Emine teyze mahcup;

“Tamam bir daha yapmayacağım, söz!” demişti endişeli bakan gözleriyle herkese...

1685 Sokak’ın renkli simalarından biri de Mehmet Ali ağabey idi. Rodos’tan Karşıyaka’ya göçen, son derece centilmen, kibar, yakışıklı, uzun boylu, yandan ayrılmış briyantlini saçları, dimdik yürüyüşü, sevimli ciddiyeti ile kış gecelerinin en çok aranan komşusu idi çocuklar tarafından.

Devamlı takım elbise giyer, kravat takardı. Yazın ise set-re pantolon... Rodos’tan da komşuları, ahbablarıydılar Selimlerin.

Zarif eşi Ayten Hanım ise Nuran’ın genç kızlık arkadaşısıydı.

Bir Rodos hayranı olan Mehmet Ali ağabey, Rodos’un Türk okullarının ilk öğretmenlerindendi.

Öğretmenliğinin ve Rodos özleminin getirdiği şevkle Rodos’ta eskiden beri anlatılmakta olan ninelerinden dinlediği kahramanlık hikayelerini, şövalye öykülerini, efsaneleri, korku masallarını, mangalın etrafına topladığı çocuklara anlatır; tıpkı kendi çocukluklarındaki gibi korku masallarından etkilenen çocuklara, arkası yarın deyip bir gece ara ile anlattığı

yeni korku masalı arasında, öyle bir bağ kurardı ki bir kış ay-
nı masalla geçirilirdi neredeyse...

Şair ruhlu Mehmet Ali ağabey, arada da çok sevdiği şiir-
lerinden demetler sunar, çocuklara hissettirmeden edebiyatı
sevdirirdi. Hepsi onun Rodos özlemi ve aşkı ile yazdığı şiir-
lerini okurken yüzüne çöken hüzne, buğulanan nemli gözle-
rine üzümlere bakardı.

Çıkmaz Sokak'ta, Musevilerin ibadet yeri olan bir havra
da bulunuyordu. Bazıları bu yüzden buraya Havra Sokağı
adını takmışlardı. Havradan sorumlu Sarina ve Bohor çifti,
havranın bahçesindeki tek katlı bir evde otururlar, çocukları
Coya ve Flora da her çocuk gibi Cumhuriyet İlkokulu'na gi-
derdi. Cumartesi günleri, en iyi elbiselerini giyerek çoluk ço-
cuk havraya ibadet etmek için gelen Museviler; inançları ge-
reği, cumartesi günleri ışıklara dokunamadıklarından o gün
için havranın ışıklarını kapatma görevini, mahalledeki Müs-
lumanlardan rica ederlerdi. Sarina da ışıkları kapatma ricası-
nı kırmayanlara, bahçelerindeki mersin ağacından topladığı,
bir tabak dolusu mersin meyvesi vererek teşekkür ederdi.

Keşke Ben de Asker Olabilseydim!

23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı kutlama-
larına bir gün kala, Sevim, yavrukurt olmak istemişti; ama
maalesef annesinden izin alıp okula yavrukurt elbisesi alma-
ya gittiğinde ona göre hiç yavrukurt elbisesinin kalmadığını
gördü. O kadar üzölmüştü ki eve dönerken artık gözyaşları-
nı tutamıyordu. Eve vardığında ise hıçkırmaya başladı.

Odada, yan komşusu Zehra teyzeyle kahve içen Nuran, kızının bu halini görünce meraklandı.

Ne olduğunu öğrendiğinde de:

“A evladım! Niye üzülüyorsun? Mutlaka bir çaresini bulurum,” dedi.

“Nasıl bulacaksın? Bayram töreni yarın yapılacak. Benim o kıyafeti, yarın giymem lazım.” derken gözyaşları yanaklarından süzülüyordu sessizce.

Zehra teyze, Nuran’a dönerek:

“Nuran Hanım! Eğer aynı kumaştan bulabilirsen ben sabaha kadar uyumam, gene de Sevim kızıma bu yavrukurt elbisesinin aynısını dikerim. Sen git öğretmenleriyle bir konuş bakalım. Hem örnek getir, hem de kumaşın aynısından bul. Hadi, hadi durma!...” dedi.

Nuran, kadıncağıza nasıl teşekkür edeceğini bilemedi. Ne iyi insanlardı bunlar.

Önemli ihtiyaçları için gıdım gıdım biriktirdiği, iğne oyalı ipek para mendilini açıp içinden bir miktar aldı. Bundan önemli ne vardı ki... Yarın 23 Nisan’dı ve kızı, bayram törenine mutlaka katılmalıydı.

Hemen okula giderek öğretmenleriyle konuşup çarşıya çıktı. Uzun aramalardan sonra nihayet aynı kumaştan bulmuştu.

O gece, sabaha kadar oturup yavrukurt kıyafetini diktiler. Uyumamak için sürekli içtikleri çay ve kahveye doymuşlardı artık.

Sabah, Sevim uyandığında o kadar mutluydu ki... Bir annesini öpüyor, bir Zehra teyzesini öpüp teşekkür ediyordu. Ne kadar içten, ne kadar özverili komşuları vardı. Ne

kadar da dost insanların bir araya toplandığı bir sokakta oturuyorlardı.

“Her sokakta aynı özveride bulunacak, herkesi kendi ailesi gibi hissedecek insanlar var mıydı acaba?”

Bu düşünceler içinde aceleyle giyinip sevinçle okulun yolunu tuttu.

Nuran da hazırlanıp Vehbi’yi elinden tuttuğu gibi komşusunu alıp bayram töreninin yapılacağı alana koştu. Yol kenarına sırayla dizilmiş insanların arasına doğru girip sıkışarak ellerindeki bayrağı sallayıp resmi geçit törenlerini izlediler.

Sıra Sevim’in okuluna geldiğinde Nuran, kızının en önde Türk bayrağını taşıdığını görünce yavrusuyla kıvanç duydu, göğsü gururla kabardı. Sevincinden gözyaşlarını tutamadı. İyi ki sabaha kadar uyumayıp kızının kıyafetini yetiştirmişlerdi.

Bir Cumhuriyet kızıydı Nuran. Çocuklarını her bayram törenine götürüp o da kendi gibi Atatürk sevgisiyle vatan, millet aşkıyla dolu, milli duyguları güçlü, Cumhuriyet çocukları yetiştiriyordu. En büyük arzusu buydu. O bir Atatürk hayranıydı her Türk genci gibi...

Bayram geceleri yapılan fener alayı törenlerini ise hiç kaçırmıyor, mutlaka ailecek sokağa çıkıp Alaybey’deki tersaneden, Karşıyaka İskelesi’ne doğru, atları üzerindeki süvarilerimizi ve meşalelerle geçen askerlerimizi gururla zevkle seyredip elleri kızarana dek alkışlıyorlardı. Zaten Nuran, her bayram törenini ve her 9 Eylül’de, İzmir’in Kurtuluşu’nu mutlaka izliyor, elinde salladığı Türk bayrağıyla hep en ön saflarda yer alıyordu.

Yurdumuzu, işgal etmiş düşmanlardan temizlemek, onları denize dökmek için İzmir'e giren kahraman Türk askerleri geliyordu gözünün önüne...

Yunanlıların, savaş gemilerine atlayıp ülkemizden kaçarken bile geçtikleri her yerde yakıp yıktıkları evler, konaklar, dükkanlar; kıpkırmızı alevlerin, simsiyah dumanların kapladığı İzmir geliyordu gözünün önüne... Yanmış, yıkılmış, harap olmuş bu şehirde, her yer perişan, kapkara is içinde...

Türk'ün azimli iradesi yeniden yapardı, yeniden güzelleştirirdi bu şehri... Düşman, gemilerine atlayıp kaçmıştı ya... Önemli olan da buydu...

O günleri yaşamışçasına görüyordu tüm bu olanları... O kadar çok anlatılmış, o kadar çok dinlemişti ki büyüklerinden... Savaşın ne demek olduğunu çok iyi biliyordu o Rodos'taki savaş yıllarından... Korkunçtu savaş... Kabustu savaş... Açlıktı savaş...

"Keşke ben de asker olabilseydim, yurdumu düşmanlardan koruyabilmek için keşke ben de o güzel elbiseleri giyebilseydim," diye iç çekiyordu her zaman olduğu gibi...

Genç kızlığından beri özlemiydi bu. Gerçekleştiremediği tek hayali... Bir resim karesinde, ağabeyinin üniformasını giydiği o gün gerçekleştirmişti belki de bu hayalini, birazcık da olsa...

Bayram günleri, sokaklarda dolaşan güler yüzlü bir kızla oğlan, Kızılay ve Çocuk Esirgeme Kurumu için yardım parası toplarlardı. Birinin elinde rozet dolu yayvan bir hasır sepet, birinin elinde de boynuna asılı kocaman bir kumbara olurdu. Sokakta yürüyen insanlara:

"Bayramınız kutlu olsun," deyip sepetteki kağıt rozetleri, toplu iğneyle yakalarına takarlardı.

Rozet takılan kişi de memnuniyetle yardım yapmanın hazzını duyarak gönlünden ne koparsa kocaman kumbarasının içine atardı. İşte o zaman, elinde ne kadar para varsa hiç bakmadan atardı kumbaraya Nuran.

“Damlaya damlaya göl olur. Paramız az da olsa, biz de elimizden geldiğince destekleyip her zaman yardım etmeliyiz,” derdi.

Boğucu Yaz Sıcakları

Yaz aylarında, çocukların en büyük eğlencelerinden biri, karpuzdan yapılan fenerlerle geceleri sokak sokak dolaşmaktı.

Karpuzların içini boşaltarak dış kabuğunu çeşitli motiflerde oyduktan sonra içine yanan bir mum yerleştirerek yaptıkları bu fenerleri, üstünden bağladıkları bir iple sokaklarda dolaştırırlardı.

O zamanın loş sokaklarını, ateş böceğİ sürüsü gibi ışıltılı fenerler kaplar, büyülü bir güzellik yayılırdı etrafa... Çocukların şen kahkahaları, cıvı cıvı sesleri yankılanırdı hep çevrede...

Her gün, ön tamponunun iki yanındaki süzgeçlerinden, zırıl zırıl akan suları fışkırtarak kırmızı renkli arazöz geçerdİ aheste... Yaz sıcaklarında, sokaklar biraz ferahlasın, insanlar serinlesin diye... Yaz akşamları, herkes kapısının önüne çıkardığı şezlonglarında, sandalyelerinde, masalarında, kapı önlerine yaydığı kilimlerinin üzerinde oturup sohbet eder; bu boğucu yaz sıcaklarında, evlerinin içine girmek istemezlerdi hiç. Bu arada, ellerindeki karpuz fenerlerle gezen çocukların

muzip heyecanları, mutlulukları, kapılarının önlerinde oturan mahalle halkına da geçer:

“Geldi bizim ateş böcekleri.” diyerek onların oyunlarına katılırlardı sanki...

İzmir’in o yakıcı yaz sıcaklarında, öğlen uykusu uyurdu herkes. Sıcığın insanı mayıştırdığı, gıdıklarda boncuk boncuk terlerin birikip aktığı, o halsiz, kuvvetsiz bırakan öğlen ısısında...

Nuran, zorla da olsa öğlenleri yatırırdu çocukları... Bir âdet, bir gelenektir sanki... Gece uykusu kadar elzem bir şey... Çarşıdaki dükkanlar bile öğlen uykusu için kapanır; etraf ancak imbat rüzgarlarının esmeye başladığı anda ferahlar; ılık ılık, püfür püfür bir canlılık yayılırdı her yere...

Gündüz, herkesin kapıları açıktı. Kilit nedir bilmezlerdi onlar. Sabaha kadar da pencereler açık olurdu zaten. Hırsızlık olayı hiç olmazdı ki... Hiç kimse kötülük düşünmezdi kimse için. Geceleri, sokaklarda dolaşan bekçi amcanın ayak sesleriyle düdüğünün tiz sesini duyarlar, bir de vücutlarındaki sıcaklığın nemini hissederlerdi.

Herkes birbirini koruyucu, herkes birbiriyle ağabey, kardeş...

Çocuklar, bu sıcak yaz gecelerinde, genellikle evin terasına çıkarlar; yere minder atıp annelerine yaptırdıkları cibinliklerle sabaha kadar açık havada yatarlardı.

Gecelerin kraliçesi Ay’ın gülün yüzünde huzur bulup hanımelinin baygın kokusunu solurlarken gökyüzünün bu son-

suz karanlığına asılmış, elmas taşlardan yapılma kandiller olarak gördükleri şıkırtılı yıldızlardan birini seçerek;

“Bu benim yıldızım olsun artık,” derlerdi.

Samanyolu’ndaki yıldız kümelerini merakla ararlarken her yıldız kaymasında, mutlaka dilek tutarlar; sivrisineklerin vızıltısı artınca da cibinliği kapatıp masal anlatırlardı. Ancak annelerinin:

“Haydi artık uyuyun! Sabah erkenden uyanamazsınız yoksa...” sesiyle kıkırdamaları da yarım kalırdı.

Çok düzenli bir kadındı Nuran. Yemek saatleri, kahvaltı saatleri, sabah kalkış saatleri hepsi belliydi... Keyfi hareket etmek yoktu. Baş edemezdi bu belli kuralları koymazsa... Herkesin keyfine göre hareket etse; evin düzeni, tertibi aksar, kendi de çok yorulur diye düşünürdü. O her gün gezmesine gitmek, çarşı alışverişini yapmak, dışarıya elışı de yapmak isterdi.

Haftada bir gün Alaybey’de pazar kurulurdu sadece... O gün, iki defa pazara çıkardı Nuran. ‘Sabahtan her şey taze olur’ diye gider; ama sabah pazarı pahalı olduğu için az sebze alırdı. Esas alışverişini akşamüzeri, fiyatların ucuzladığı zamana bırakırdı. Bütçesini ayarlayabilmek için ayağına hiç üşenmezdi. “Üşenenin çocuğu olmazmış,” derdi gülerek.

Çevredeki kır ve bayırlardan ya da hafta sonları gittiği mesirelerden, mutlaka Rodos’tan bildiği, tanıdığı otlardan toplar, haşlayıp salata ya da kavurma yapardı; ama pazarda, ‘şevketibostan’ satan birini bulduğunda sevinir, pahalı bile olsa bir hovardalık eder alırdı. Belki de tek hovardalığı buydu... Çünkü yanına kuzu eti alıp haşlar, soğanla kavurduğu etin içine attığı şevketi bostanlar pişince bol yumurta ve limonla terbiye yapardı.

Buzdolabı yoktu... Buz satıcılarından buz alınır ya da buzdolabı olan zengin komşulardan buz istenirdi.

Evin çocukları, sırayla Alaybey Tren İstasyonu'nun köşesindeki buz satıcısından buz almaya giderlerdi.

Babacan buz satıcısı, çuvalların içindeki buz kalıbını, tahta masasının üstüne koyarak kaç kuruşluk istediğini sorar; elindeki demir buz kesicisiyle yukarıdan aşağıya vurduğu tek hamleyle buzdu kestikten sonra duvarda daha önceden hazırladığı kısa iplerden bir tane çekip buzun ortasındaki delikten geçirir, ipi sıkıca bağlayınca çocuklara verirdi. Onlar da delikteki bu ipten tutarak son sürat evin yoluna koyulurlardı. Yolda lafa tutan olursa:

“Buzlar eriyecek!” diyerek konuşmazlardı.

Nuran, gelen bu buzlarla suları, meyveleri, kompostoları soğutur, sofrayı hazırlardı serin serin...

Mis Gibi Ekmek

Arka bahçelerinde bir musluk vardı bir de turunçla erik ağacı... Turunçla erikten reçel yapardı Nuran. Zordu turunç reçeli yapmak, tıpkı incir reçeli gibi...

Tatil sabahları, bahçede zevkle yapılan sabah kahvaltılarında, tatlı lor peyniriyle birlikte yenen turunç reçellerinin tadına hiç doymazdı.

Nuran, Rodos'un şurup güllerinden yaptığı gülbeşekleri özlediğinde, hemen reçellik güllerden bulur, genç kızlık günlerini özlemle yad ederek öncelikle uzun uzun koklardı.

Zaten misafire ikram olarak da gelenekti reel sunumu. Bir tepsi içinde, renkli camlardan yapılmış, ayaklı geniş kadeh biçimindeki özel reelliklere turunç, üzüm, incir reçelleri konur; bir su bardağının içine de bir sürü tatlı kaşığı. Ha... bir de mutlaka su dolu bir bardak. Misafirler, tutulan tepsinin içindeki kaşıklardan bir tane alıp sevdiğı reel kadehine uzanırlar, kirlenen kaşığı da su dolu bardağın içine bırakırlardı. nemli olan bir ağız tadı bırakmaktır; tatlı yiyelim, tatlı konuşalım dercesine...

Yazın sıcağında, bahçelerindeki ağaçlara çıkıp musluğun sulama hortumuyla birbirlerini ıslatan çocukların şamatalarını duyan anneleri, her zamanki deyiimiyle: "Tepeciğınızı derim." diye söylenirdi.

Arka musluk, çamaşır yıkarken de en büyük yardımcılarıydı.

Nuran, gazocağında kaynayan kazanın içine rendelediğı sabun ve sodayla kaydattığı beyaz çamaşırları, bu musluğun altındaki leğene koyup ivitle de yıkar, iyice çalkalayıp bahçeye asardı. ivitle eflatunlaşıp moraran çamaşırlar, ipe asılıp ılık rüzgarda uuştuka bembeyaz oluverirlerdi.

İzmir'deki rdeklerini zleyen Nail de arka bahçeye, ila ki bir kümes yaptıırıp horozla tavuk aldırımıştı annesine. Çocukların eğlenceleri olmuştu bu hayvancıklara yem verip peşlerinden koşmak. Nuran içinse çocuklarına yedirebileceğı yumurtalar... Zaten her şeyi o kadar itinaıyla o kadar idareli kullanıyordu ki kısıtlı belerini idare edebilmek için.

Selim, her gün kazandığı parayı, büfenin üzerine bırakıyordu burada da... “İşte kazancımız bu kadar Nuran... Ne yapayım elimden gelen bu. Yapabileceğim başka bir şey yok. İdare et” diyordu her zaman olduğu gibi...

Çocuklar büyüdükçe makinede dışarıya delik işi, nakış, kum iğnesi yaparak sabahlara kadar çalışıyordu Nuran. Bu arada, çok sevdiği gezmelerini de ihmal etmeyip ahabplarına gittiğinde bile sipariş aldığı iğne oyası takımlarını, eski alışkanlığıyla Rodos ipliğinden işliyordu titizlikle...

Eline geçen bu artı paralara o kadar çok seviniyordu ki... Her zaman yaptığı gibi kenarı iğne oyalı, ipek kreptamur mendilinin içinde, gıdım gıdım para biriktirmeye çalışıyor, nereden ne artırabilir şaşıırıyordu. Rodos’taki kıtlık günlerinin alışkanlığı ile her şeyi çok idareli kullanıyor ve zor durumda kalırsak kimden borç alır, kimden yardım isteriz, korkusuyla bir kenarda birikimi olsun istiyordu.

“Kimseye muhtaç olmadan şu çocuklarımı yetiştirip yüksek tahsil yaptırabilmeliyim,” diyordu boyuna... Her yakını, onun en büyük arzusunun bu olduğunu biliyordu artık.

Rodoslu akrabaları bazen onlara yemeğe geldiklerinde yaptığı Rodos yemeklerinin yanında; eğer evlerinde bir ahabplarının getirip özel günler için sakladığı, Ringa balığının tütsülenmesiyle kurutulmuş ‘tütün’ balığı varsa önce balığı ateşe göstererek açılmasını sağlar, daha sonra da ayıklayıp zeytinyağı ve bol limon sıkarak özenle sofraya koyardı. Rodos’ta yaşamış olanlar için bu tütün balığı en kıymetli yemekti. Yine Rodos’taki alışkanlıklarını yad etmek amacıyla eline

udunu alıp çalar, hep beraber şarkılar söylerlerdi. Selim, en sevdiği şarkısı:

“Al bir salon gelini, koy kalbine elimi...” diye başlar, ötekiler de “Çayır çimen geze geze...”, “Otomobil uçar gider...” gibi şarkılarla devam ederlerdi.

Bütün maddi imkansızlıklarına rağmen neşeleri yerindeydi. Belki paraları azdı; ama mutluluğun ve huzurun ne demek olduğunu, paranın her şey demek olmadığını çok iyi öğrenmişlerdi. Sıcak bir patates yemeği, huzurla yedikleri bir dilim ekmek, onlar için en büyük mutluluktuk; çünkü savaşta öyle bir kıtlık, öyle bir korku yaşamışlardı ki unutmaları asla mümkün değildi.

Nuran, sabahları mis gibi kokan, katışksız undan yapılmış ekmeği her eline alışında koklamadan, Allah’ın verdiği bu nimete şükretmeden koymazdı kahvaltı sofrasına.

“Acaba sabahları, kaç kişinin aklına gelip de şükrediyor dur bu mis gibi kokan ekmek için?.. Acaba kaç kişi; katışksız, yumuşacık bir ekmeğin, çok değerli olduğunu hatırlıyor dur?..” diye geçirirdi içinden.

Lokum Sandviçi

Artık okul çağına gelen Vehbi’yi, Cumhuriyet İlkokulu’na kaydettirmişler, o da ablasının öğretmenini Fatma Hanım’ın öğrencisi olmuştu.

Karşıyaka’nın ünlü okullarından olan Cumhuriyet İlkokulu; cumhuriyetin ilanından hemen bir yıl sonra kurulmuş, adını da cumhuriyetten almıştı. İlçenin en eski ailelerinin devam ettiği okul, zaman içinde nice ünlü mezunlar vermişti.

Cumhuriyet İlkokulu'nun arka kapısının önü, seyyar satıcıların yeri idi. Gevrekçiler; camdan yapılma çantalarında koz helva, susam helva, beze satan seyyar satıcılar; mısırcılar, pamuk helvacılarla kağıt helvacılar... Özellikle biri vardı ki... Sokağın devamlı sakinlerinden Muhittin... Küçük el arabasının üzerinde pestiller, horoz şekerleri, halkalar, portakallar ve çocukların en çok sevdiği şeyler... Bir kuruş, iki buçuk kuruş ya da yüz para harçlık onlara yeterliydi.

Portakal bir kuruş idi. Muhittin; iri elleri arasında, portakalları patlatmadan öylesine yumuşatırdı ki... Küçük kısa kargıdan yapılmış sorgucu batırdığı zaman, portakal suyu dışarı fırlardı. Çocuklar da büyük bir keyifle emer, suyu bitince de kargının girdiği delikten iki parçaya ayırır, içini yerlerdi. Eğer ceplerinde harçlıkları kaldıysa okul dönüşü mutlaka Bakkal Nazmi ağabeye uğrayarak:

"Nazmi abi, ben iki tane bisküvi, bir tane de lokum istiyorum," dediklerinde adamcağız hemen:

"Alın işte ordan"derdi.

Bilirdi çocukların bisküvi içi lokum yapacaklarını... Teneke bisküvi kutusunu açarak iki tane bisküvi, tahta küçük sandıktaki lokum kutusundan da bir adet lokum... En zoru ise iki bisküvi arasına koydukları lokumu yaymak için bastırdıkları andı. Başarılı bir lokum sandviçi yapabilmek için bisküvilerin çatlayıp kırılmaması gerekiyordu.

Çocuklar, okuldan eve geldiklerinde, mis gibi yemek kokularına, pompalı gazocağının kokusunun da karıştığı kendine has bir buharla karşılaşırldı. Yaşanan, sevgiyle ısınmış, sıcacık ev kokardı burunlarına buram buram...

Anneleri hemen sofrayı hazırlar, her gün saat on biri bekleyip Yamanlar suyuyla doldurduğu sürahileri de sofraya koymayı hiç unutmazdı. Şeker tadındaki bu içme suyu, belli saatlerde Karşıyaka'daki evlerin musluklarından akardı o zamanlar. Zaten çok acıkmış olan çocuklar, yemeklerini radyodaki Yurttan Sesler programının eşliğinde yiyip güvenli yuvalarında huzur bulurlardı.

Radyo da o kadar az, o kadar kıymetliydi ki... Radyosu olan evlere gıptayla bakılıp özenilirdi... Hatta radyo dinlemeye bile gidilirdi önemli haberlerde, maçlarda, temsillerde, radyo tiyatrosunda, çocuk saatinde...

Başdurak

Vehbi, okullar yaz tatiline girince babasıyla Başdurak'taki berber dükkanına giderdi.

6.25 vapuruyla Konak İskelesi'nde indikten sonra Sarıkışla'nın önünden geçerek hükümet binası önündeki Konak Camii'nin yanında, bazı günlerde kurulan darağacının önünde durup bakarlardı.

Selim, Vehbi'ye:

"Bak, suç işleyen adamların sonu işte bu" derdi.

İdam edilen adamın önünde asılı olan yaftada, mutlaka suçu yazılı olur, gelen geçen okurdu.

Baba oğul, el ele tutuşarak Kemeraltı Çarşısı'nda ilerleyerek dükkana vardıklarında çaylarının yanında, İzmir'in meş-

hur boyozu ve haşlanmış yumurtayla kahvaltı ederler; bazen fırından yeni çıkmış çıtır gevreğin (*simit*) yanına, biraz İzmir tulumu alıp yerlerdi. Hele bazı günler, Kemeraltı'nın tarihi börekçisinden peynirli börek alıp üzerine de mutlaka pudra şekeri ektirirlerdi. Çok severdi Selim, oğluyla birlikte kahvaltı etmeyi...

Vehbi artık gide gele, dükkanın yolunu öğrenmiş; annesinin sefertasına koyduğu öğlen yemeklerini, babasına götürmeye başlamıştı.

İskeleden, körfezin buharla çalışan gemilerini gözler; denizin ortasından Karşıyaka'ya gelmekte olan vapurların dış görünüşlerinden; 'Güzel İzmir, Dokuz Eylül, Karşıyaka, Alsancak, Sur, Efes, Selçuk, Bergama vapuru geliyor' diyerek isimlerini ezberlemeye çalışıp oturacağı yeri hayal ederdi.

Hele vapurdaki nane şekeri satıcısının önünde, kolye gibi asılı kağıtlardan birini çekip yalayınca kağıtta yazan rakam kadar nane şekeri çıktığını görmek ve afiyetle bu nane şekerlerini yemek ayrı bir eğlenceydi onun için.

Konak İskeleye'ne yanaşan vapurdan, önce inebilmek için hemen kalkıp geminin demir zincirlerinin önündeki ilk sırada olmaya çalışır, zaman zaman da vapur tam yanaşmadan atlardı.

"Annem görse, denize düşersin diye bana çok kızar, bir daha benimle babama yemek yollamaz," derdi; ama çocukluk işte...

Kemeraltı'nın Başdurak'a (*Başoturak*) açılan yan sokaklarını çok merak eder, esnaflarını ve zanaatlarını tanımaya çalışırdı. Onun için en renkli sokaklar, Başdurak ve çevresi idi.

Cami altındaki Rıza amcanın yoğurtçu dükkanı, tıklım tıklım... Etrafta çalışan işçilerle her zaman dolu ama menü hep aynı; yarım ekmek, yoğurt, bal... Öylesine canı çekerdi ki Vehbi'nin... Kalın kaymaklı yoğurt, hem de ballı...

Hele balık pazarı... Kemeraltı tarafından girince sağlı solu öylesine süslenirdi ki balık tezgahları... Aynen bir tablo gibi özenle tek tek boylarına göre sıralanır, renk olsun diye barbun ve mercanlar, narçiçeği gibi tezgahın ortasına yerleştirilirdi.

Hakkı amcanın tezgahından da ağzını açmış trançanın dişleri arasındaki bir duble rakı ile de akşamcılara mesaj giderdi galiba.

Yan yana onca balıkçı, gül gibi geçinip giderlerdi. Balıklarını önce bitiren, komşusuna yardım bile ederdi; çünkü elli li yıllarda tek soğutucu buz kalıpları idi. Şimdiki gibi derin dondurucular olmadığından balıklar da günlük satılmak zorundaydı.

Sobacılar, tenekeçiler, tornacılar Başdurak çevresinin de-ğişik bir kültürü idi. Öylesine zanaatkardılar ki yeter ki bir örnek getirip gösterin, size aynısını yapıp versinler...

Başdurak'ın toplu, güler yüzlü, sevimli, işinin erbabı bir ustası da mermerci Muzaffer amcaydı. Sabahtan akşama kadar önündeki mermere mezar taşı için yazılacak sözleri, özel keskiyiyle çinter, daha sonra da oyduğu yazıları, siyah yağlı-boyayla pür dikkat boyardı. Hatta yazı bozulmasın diye hiç

kafasını kaldırmadan çalışır, onunden kim geçerse geçsin, işi-
ne devam ederek bakmadan selamlarını alırdı. Kim bilir kaç
kişinin mezar taşını; bir nakkaş özeniyle bir ressam titizliği-
le yazmıştır Muzaffer amca...

Fırınlarında kor haline getirdikleri demiri, karşılıklı d-
vp şekil vererek soğumaya yüz tutunca da tekrar fırınlayıp
ıkaran, eli yüzü simsiyah olmuş; ama gönülleri ak, güler
yüzlü demirciler... ğle yemeklerinde, şişlere soktukları su-
cuğu, ateşe gösterip ekmek arası yaptılar mı... artık bu ızgara
sucukların nefis kokusu, burnunuzdan; lezzetli tadı da dama-
ęınızdan çıkmazdı hiç...

Tornacı Nejat amca, sokağın İstanbul beyefendisi idi. S-
rekli okuyan, bulmaca çözen aynı zamanda Selim'in seçkin
müşterisi bu bey, iki günde bir tıraş olur; giderken de Veh-
bi'ye yirmi beş kuruş başşış bırakırdı. Vehbi de ona, en mis
kokulu karışımların bulunduğu kolonyalardan dkerdi.

Kasap Mois amca, Başdurak'ın en ünlü kasaplarındandı.
Her akşam sakal tıraşı olmadan evine gitmezdi. Mois amca
da başşışı bol verirdi Vehbi'ye...

Uzun boylu, siyah saçlı, önünde her zaman giysisini ko-
ruyan önlüğü ile yere sağlam başığı her halinden belli, seve-
cen bir kişilikti. Onun vitrinine sıraladığı bembeyaz kuzu
ayakları ve işkembeler, tertemiz kelleler, beyinler, ciğerler,
pirzolalar sürekli aynı özeni korurdu. Sanki bir sanat icra edi-
liş gibiydi.

Vehbi, başşışı bol aldığı bu zamanlarda, koşa koşa Rıza
amcanın dükkanına gidip yoğurt üzerine bal yer ya da yakı-
nındaki bfeye giderek büyük bir bardak, karadut şurubu
içerdi. Bazen de evden getirdiği öğle yemeklerini, babasıyla
birlikte yedikten sonra; eğer o gün ki başşışler de iyiye Sa-

lepçioğlu İş Hanı'nın karşısındaki Sefer Usta'nın tıklım tıklım dolu olan küçücük dükkanında sıra bekleyerek, nefis kazan-dibinden ayakta da olsa yemeden edemezdi.

Bir insan kırk yıl sadece limon satabilir mi? Hem de büyük bir keyifle... Hüseyin amca, hep aynı yerdedir her gün... Başdurak Camii ile Şadırvan arasında...

"Balık alan, limonsuz olur mu?" diye bağırان kısık bir sestir, hep kulaklarınızda çınlayan...

Topan kireç satan, kireççi Aguş Ağa, Başdurak'ın sabır taşı... Ellili yıllarda, evler kireçle badanalanır; kireç, evlerde söndürölüp bekletildikten sonra duvarlara sürölürdü. Aguş Ağa, yarım kilogram kireç isteyene de on kilogram isteyene de aynı hizmeti verirdi hep...

Bazıları cumbalı, bazıları minik balkonlu, tarihi çift katlı binaları ve hanlarıyla Kemeraltı'nda kahveciler, ayakkabıcılar, kumaşçılar, tahta oymacılar; karabiber, tarçın kokulu baharatçılar; kuru yemişçiler, turşucular, kuşçular, kitapçılar, börekçiler...

Şekercilerde; elma şekeri, kızamık şekeri, halkalı şekerler, peynir şekerleri, keten helvalar, çeşit çeşit akideler, çifte kavrulmuş lokumlar... Portakal kabuklu, üzümlü, meyveli kocaman çikolatalar... Bayıldığımız o şemsiye şeklindeki çikolatalarla tüpün içinden zevkle emdiğimiz erimiş tüp çikolatalar...

Yediği gofretlerin, çikolataların; parlak yaldızlı, rengarenk, desenli (*yıldızlı, puantiyeli, noktalı, minik kareli*) ambalaj kağıtlarını biriktirir; tırnaklarının tersiyle ütölüyerek düzleştirip defterlerinin arasına koyardı Vehbi de her çocuk gibi; ama onun öteki çocuklar kadar çok süslü kağıdı olmamıştı hiç. Çünkü: çikolataya, gofrete fazla para ayıramazdı ailesi. O, ancak eline tutuşturulan bahşişlerle alabilirdi bunları...

Başdurak'ta bulunan Ali Paşa Meydanı'ndaki şadırvan-
da; elini, yüzünü yıkamaya bayılırdı Vehbi. Sekiz tane mer-
mer sütunun üzerinde bulunan, kurşunla kaplanmış metal
kubbesinin gölgeğinde dinlenir; akan suyun şırlıtısıyla da
serinlerdi o sıcak yaz saatlerinde.

Cuma günleri babasıyla beraber tarihi şadırvanın çeşme-
lerinden akan suyla abdestlerini alırlar; hemen yakınındaki
kurşun kaplama tek kubbesi, oyma taşlarla bezenmiş minare-
si ve şık vitray camlarıyla süslü on yedinci yüz yıldan kalma
tarihi Başdurak Camii'nin (*Eskiden Hacı Hüseyin Camii denir-
miş.*) taş merdivenlerindeki on iki basamağı da el ele tutuşa-
rak çıkarlardı... Taa küçücükten beri cuma namazlarını birlik-
te kılarlardı hep. Hatta Selim:

"Bak oğlum, sen sen ol, sakın cuma namazlarını kaçı-
rma," diyerek nasihat ederdi her defasında Vehbi'ye.

Kış Eğlenceleri

Kışın kar yağmazdı İzmir'e... Belki kaç senede bir... O da
tutmadan yağar geçerdi. Tuttuğu zamanlar ise çok azdı. O da
tarih olarak hiç unutulmazdı gerçi. Kar görmeden bu dünya-
dan göçüp gidenler bile olmuştur İzmir'de belki. Ama yalı-
dan esen rüzgarlar, soğuk eserdi kışın. Deniz kenarındaki
ayaz, üşütürdü insanın iliğini, kemiğini. Yine de çoğunlukla
odanın orta yerine konan mangallar ısıtırdı eskiden evleri.

Kış geceleri, konu komşu toplanıp kış eğlenceleri yapılır;
daha çok da Nuranların evi tercih edilirdi. Çünkü salonun
üçte ikisi, 'kerevet' dedikleri bir-iki merdivenle çıkılan, tah-

tayla kaplı, yüksek bir oturma alanıydı. Bu yükseltinin altı da bir kapakla açılıp soğan, patates, elma, portakal konulan bölme olarak kullanılırdı.

Kerevet, hasır üzerine serilen kalın halılarla kaplıydı. Ortada büyükçe bakır bir mangal, etrafı ise minderler ve sırt yastıklarıyla kaplıydı. Hani, masal anlatma odası gibi samimi bir ortamdı burası.

Kerevetin ortasındaki mangalda, pirina yakarlardı. Her akşam çocukların eline kovayı veren Nuran:

“Hadi pirina alıp gelin de ısınalım.” derdi.

Çocuklar, herkes gibi çarşı girişinde bulunan, sağdaki fırına gidip kovayı uzatınca yanan fırının kapağını açan fırıncı, pirinaları kürekle kovaya koyardı.

Köz halindeki pirinayı eve getirdiklerinde kovanın içinden, ortadaki mangala dökerler, epeyce bir süre ısınabilirlerdi. Çünkü pirina, zeytin çekirdeğinin yanmasıyla elde edilen bir yakıt olduğundan hem daha dayanıklı hem de ısısı daha fazlaydı. Sabah koyduklarında öğlene kadar hiç ellemeseler bile üstündeki külü biraz kenara doğru çektikleri zaman altındaki kıpkırmızı ateş, hala yanmaya devam ederdi. Çok dayanıklı olduğu için fırınlar genellikle bu yakıtı kullanırlardı.

İşte bu sıcacık odada, mangalın etrafındaki minderlerde toplanan mahalledeki komşular masallar, bilmeceler, fıkralar anlatırlar; kulaktan kulağa, yattı pırasa kalktı lahana ve yüzük oyunları oynarlardı. Bir yandan da mangaldaki küle gömülen patatesler közlenir, darı (mısır) patlatılır, kestane kebab yapılırdı.

Nuran bazen şekeri bol bulunca macun yapar, çubuklara dolayıp sararak limonlu suya batırıp çocuklara verirdi.

“Ben evde yapıyorum işte, dışardan alıp durmayın. Her şey para,” derdi.

Kış eğlenceleri için kerevetin etrafında toplanan komşularından birini, çocuklar hem çok sever hem de ona çok gülerlerdi.

Mangala sürülen bakır cezvelerde, yeni kavrulmuş, el değirmeninde daha henüz çekilmiş tazecik kahveler pişince tepsideki fincanlara boşaltılıp ikram edilirdi.

Yerdeki mindere, bacağına kıvrılarak oturan adamcağız, aldığı kahve fincanını, kıvırdığı sol dizinin iç kısmına koyar, arada sırada içerdi. Bu arada sohbet koyulaştıkça kocası, dizindeki kahveyi unuttur da el alemin evine dökülür diye karısı çok huzursuz olur; fincana pür dikkat kesilip çevredekilere hissettirmemeye çalışarak:

“İhhhh.... İhhhh.... Şışşt... Şışşt...” sesleriyle kocasını dürtükleyip:

“Dikkatli ol, dökme!” çağrısı yapar, kahve bitince de bir ‘oh’ çekerti.

Bu komşu teyzenin yüz mimikleri, çocukların çok hoşuna gider, akşamları bir an önce kahveler ikram edilsin diye beklerlerdi.

Karşıyaka'nın Babacan Doktoru

Kışın top oynayıp terleyen Nail, annesi kızmasın diye top oynadığını saklamış, teri üzerinde kuruyunca da üşütmüştü.

Saatlerce ateşli yattıktan sonra Nuran onu Karşıyaka'nın babacan doktoru Ziya Ertemer'e götürdü o gün.

Doktor Ziya Bey'in, bahçe içindeki köşkünün kapısını aceleyle açıp içeri girdiğinde oğlu hala ateşten cayır cayır yanıyordu.

Onun zatürree olduğunu öğrenen kadın, o günden sonra Nail'in üzerine titredi. Ne denize girmesine ne de top oynamasına asla izin vermedi. Zaten minik kızı Ayşe'sini hiç unutmuyor, çocukları hasta olmasınlar diye elinden geleni yapıyordu.

(Doktor Ziya Ertemer, o yıllardaki Karşıyaka'nın büyük çoğunluğunun çocukken doktoru olmuş, büyüdülerinde bile bir rahatsızlıkları olduğunda yine de Ziya amcalarına gitmişlerdi. Hatta Vehbi ve Nail gibi çocuklar, büyüüp baba olduklarında bile çocuklarını yine kendi çocuk doktorları olan Ziya Ertemer'e götürmüşlerdi. Öylesine güvenmişlerdi ona...

Çocukken baktığı hastalarının, kucağındaki çocuklarıyla yine kendisine geldiklerini gören Doktor Ziya Ertemer, öylesine mütehassıs olup öylesine sevinirdi ki... Hem çocuk hastalarına hem de onların kucaklarındaki, 'torunlarını' dediği yavrularına sarılırdı sınıksı... Hatta Karşıyaka'daki sokaklardan birine adını vermişti: Ziya Ertemer Sokağı.

İnsanın, yaptığı iyiliklerle anılması ne güzeldir... Ne büyük mutluluktur, ardından; 'ne babacandı, ne de iyi insandı' dedirtebilmek... Bu her kula nasip olacak bir şey olmasa gerek...)

Evde Soğanları Sana mı Doğratiyorlar?

Vehbi okullar kapanınca yaz tatillerinde mutlaka çalışırdı. Babasının yanında çalışmak zor gelmeye başlamış, birazcık da bıkmıştı.

Şevket ağabey, onu Kemalpaşa Camii'nin karşısındaki, Köfteci Ali Usta'nın yanına çırak vereceğini söyledi.

Vehbi, yeni işini çok merak ediyor, başarılı olup olamayacağını düşünüp heyecanlanıyordu.

İş başı yaptığı gün, Ali Usta, Vehbi'yi soğan çuvalının önüne oturtarak ona bir-iki örnekle soğanın nasıl soyulup doğrandığını gösterdi.

Soğan doğrama işini çabuk kavramıştı Vehbi. Ali Usta bile buna şaşırarak:

"Evde soğanları sana mı doğratiyorlar!..." diye takıldı.

Nuran'ın, Vehbi'yi her konuda kendi gibi yetiştirme çabaları, minik oğlunu becerikli bir insan yapmıştı; ama derslerle arası pek iyi değildi ağabeyi, ablası gibi. Onlar çok çalışkandılar. Hele Sevim'in başı, ders kitaplarından hiç kalkmazdı. Vehbi ise top oynasın, balık tutsun, yüz süsün, yemek yapsın bayılıyordu.

Onun gibi çırak olan Ahmet ise maydanoz temizleyip doğruyordu. Vehbi'nin gözleri sulanıp şıpır şıpır akarken Ahmet ise türkü söyleyerek maydanoz doğruyordu.

Vehbi günlerce soğan doğradı... doğradı... En büyük hedefi, maydanoz doğramaya geçmek olmuştu. Soğanın hem kokusundan hem yaşlı gözlerinden bıkar olmuştu.

Ali Usta'nın işleri iyi gidiyordu. Üçüncü çırağı aldığıında, buna en çok Vehbi sevindi. Çünkü; yeni gelen soğan doğramaya, Vehbi maydanoz, domat (*domates*) doğramaya, Ahmet de servise geçmişti.

Ali Usta onlara, hedefi olmayanın, başarılı olmayacağını öğretilmişti, bıyık altından gülerek...

Şap Kösele Ayakkabılar...

1950'li yılların sonuna doğru, çocukların oyun alanına, apartman yapılacağı söylentileri yayılmaya başlamıştı. Nuran, yenebilecek cinsteki ısırgan, ebeğümeci, sıra gibi otları toplardı bu kırlık alandan. Çocuklar da evdeki kilimleri alıp papatyaların arasına yayılarak ders çalışırlar, bazen de yumurtaları haşlayıp taze soğanla yiyerek piknik yaparlardı burada. Vehbiler bazen kızlara uyup onlarla evcilik bile oynarlardı. Kızlar, süslü tahta beşiklerini getirip bebeklerini şingir mungir sallarken erkekler de tel arabalarını, kırdı yürütüp para kazanırlardı güya... Çoğunlukla da top oynardı oğlanlar bu sahada. Annesi:

"Ayakkabılarını, top oynayarak mı eskittin?" demesini diye, çıplak ayakla oynardı topu Vehbi...

Önceleri acıyordu ayakları; ama oyunun heyecanından ayaklarının acısını unutuyordu hep... Acısa da vazgeçmedi top oynamaktan... Daha sonra da ayakları alıştı acınamaya.

Zaten ucuz olurdu şap kösele ayakkabılar... Ancak onu almaya güçleri yetiyordu; ama çok dikkatli yürümesi lazımdı Vehbi'nin. Eğer suya basarsa şap kösele ayakkabıların altı açılıp erirdi. Nuran her gün bin bir tembih:

“Aman oğlum, sakın ıslak yerlere basma! Tepeciğini de-
lerim.”

Her günkü k zma sözcükleri ydi annesinin, alışmıştı Veh-
bi. Ne yapsın kadın? Ancak idare edebiliyordu evi. Dışını tır-
nağına takıyor, çocuklarını okutabilmek çabasıyla maddi du-
rumunu ayarlamaya çalışıyordu. Dışarıya nakış yapmaya de-
vam ediyor, çocuklar da her yaz tatilinde çalışarak, gelecek
senenin okul ihtiyaçları için paralarını biriktiriyorlardı.

Bu kadar işinin arasında bile genç k zlığındaki gibi gez-
meyi ihmal etmiyordu Nuran...

Sabahın k r nde kalkıp işlerini bitiriyor, sipariş olarak
aldığı iğne oyalarını eline alarak on birden sonra gezmeye gi-
diyordu.

“Bana habersiz gelmek isteyen, on bire kadar gelsin. O
saatten sonra evde yokum,” diyordu ahablarına.

Öyleydi o, ne yapabilirdi ki... Küçüklüğünden beri hare-
ketli, durağanlıktan hoşlanmayan, enerjik bir yapısı vardı.
Çok seviyordu çevresiyle barışık olmayı... ‘Dostluk; emek is-
ter, ilgi ister’ diyerek mutlaka bir ahabında, bir arkadaşın-
daydı her gün.

 akal Deresi

  -dört ayda bir de olsa, çocuklarının ve Selim’in  zlem-
le beklediği anlardı  akal Deresi’ne gittikleri günler.

Bugünkü    Kuyular mevkiindeki  akal Deresi, şırıl çı-
rıl akan suları, meyve ağ ları ile yemyeşil, şişşirin bir piknik
yeriydi çocuklar için.

Ziyaretine gittikleri Selahattin Bey, Başdurak'tan arkadaş-
şydı Selim'in. Evleri, iki-üç dönüm içinde, bağlık bahçelikti.

Sabah çok erkenden yola çıkılırdı Çakal Deresi'ne gide-
bilmek için. Konak'tan trolleybüse binilir, Üç Kuyular'da ini-
lirdi.

Selahattin Bey, eşeği ile gelerek onları karşılardı. Ellerin-
deki eşyaları, eşeğe yüklerler, yaya olarak da on-on beş daki-
ka daha yürürlerdi. Bu arada Vehbi, eşeğe binmeden dura-
mazdı.

Nuran oğluna bakar:

“Bana çekmiş bu görüyor musun?.. Eşeğe binmeye bayı-
lıyor... Aslında benim de içim gidiyor; ama...”

Selahattin Beylerin hazırladıkları lezzetli yemekleri, açık
havada iştahla yerlerdi.

Selim, arkadaşıyla içtiği rakının etkisiyle şarkılara, türkü-
lere başlarken Nuran da çocuklarla birlikte, bahçedeki ağaç-
lardan sepet sepet armutlar, elmalar toplardı. Bir yandan da
her zaman olduğu gibi:

“Şimdi neşeyle türküler söylüyor; ama ciğerleri içkiden
harap olunca ne söyleyecek bilemem,” diye vırıldanırdı.

Ağaç tepelerinden inmeyen çocuklar; maymunlar gibi
bir o ağaca, bir bu ağaca tırmanıp dururlardı. Ağaçtan meyve
toplamak, balık tutmak kadar zevkli gelirdi Vehbi'ye.

Dönüşte hediye olarak verilen köy peynirlerini, yufka
ekmeklerini, torba yoğurtlarını, ağaçlardan topladıkları mey-
veleri, günlük yumurtaları koyacak yer bulamazlar, yorgun;
fakat çok mutlu bir biçimde Karşıyaka'ya dönerlerdi.

Yamık Acısı

Gene yaz tatili gelmiş, Vehbi bu kez Kemalpaşa Camii Sokağı'ndaki, elbise temizleyicisi dükkanında, çıraklığa başlamıştı.

Köfteci çıraklığından daha şık geliyordu Vehbi'ye bu iş. En azından üzerine sinen kokular değişmişti artık.

İlk hafta, ustası ütü yapmasını öğretti. O günlerde, pompalı gaz ocağı üzerinde ısıtılan ütünün demir tabanlıklarına, eldeki tahta tutaçlar takılarak ocak üstünden alınır, çok kızgın ise su dolu kovaya çok az temas ettirilerek ısı ayarlamasına gidilirdi ki temizlenmeye gelmiş pantolonlar yanmasın.

Vehbi'nin görevi, önüne konan on beş, yirmi pantolonu, ters yüz yapıp iç dikişlerini ütölemektir. Esas ütü, ustaların işiydi.

Vehbi bir gün, ocak üzerinde bir hayli ısınan ütüyü alıp kovaya fazlaca daldırmış olmalı ki, buhar, tüm sağ elinin parmaklarını yaktı... Canhıraş bir feryatla sokağa fırladı... Arkasından da etraftaki komşu esnaflar... Hepsi, çocuğun feryadının nedenini anlamak için peşinden pür telaş, son sürat koşup "Ne oldu Vehbi?" diye merakla bağırıp soruyorlardı; ama aşk olsun yanan elini havada sallaya sallaya, can havliyle koşturan çocuğu yakalayabilene... Kimi beyaz önlüğünü toplamış koşuyor, kimi elinde kalan maşasıyla, kimi salçalı kocaman tahta kaşığıyla, kimi de en son avucunda tuttuğu balığıyla ya da ağzına atmak üzere parmaklarının arasında kalan midye dolmasıyla...

Artık acıdan yorgun düşüp bir duvarın kenarına, nefes nefese oturan çocuğa; koştuktan dilleri bir karış dışarıda kalan esnaf yetişmiş, hemen soğuk su ile ilk müdahale yapılarak yanık acısı biraz dinince eczaneye götürülüp pomat sürülerek eli sarılmıştı.

(Nedense o zamanlar, ilk müdahale için insanlar öncelikle eczaneye koşarlardı.)

Vehbi'nin, yaşam boyu en kısa süreli işi bu olmuştu... Annesinin tüm ısrarlarına rağmen bir daha evde bile ütü yapmak istemedi... Hiç çalışmadı o yaz... Okullar açıldığında ortaokula başlayacaktı zaten.

"Bu tatilde de sana balık tutar getiririm anne" dedi Nuran'ın gözlerinin içine bakarak.

Vehbi'nin elinin yandığına çok üzülen Selim'in de çocukları çalışıyor diye içi yanıyordu. O gün, bir daha içmemek üzere içkiye tövbe etti. Hem son zamanlarda içkiden sağlığının bozulduğunu fark etmiş hem de içkiye vereceği parayla çocuklarına daha fazla bir şeyler alabilir diye düşünmüştü. Nuran ise çok mutluydu kocasının aldığı bu karardan... Allah dualarını kabul etmişti sonunda...

Şube

Artık ortaokulluydu Vehbi...

(Bugün 'Karşıyaka İlköğretim Okulu' olarak bilinen eğitim kurumu, ellili altmışlı yıllarda, Karşıyaka Lisesi'nin bir şubesi idi. Halen Karşıyakalılar tarafından ŞUBE olarak bilinir. O yıllarda, Karşıyaka Lisesi'ne başlayan orta birinci sınıf öğrencileri, burada

eğitim öğretim görürler, orta ikinci sınıfta, Karşıyaka Lisesi'ne geçerlerdi. İlçenin tek lisesi olan Karşıyaka Lisesi, nüfusun artmasıyla birlikte, yeterli gelmemeye başlayınca ŞUBE, artık Karşıyaka Ortaokulu adıyla ayrı bir eğitim-öğretim kurumu olmuştı.)

Cumhuriyet İlkokulu'ndan mezun olduktan sonra Karşıyaka Lisesi'ne başlamıştı. Tabii ki şimdilik, orta birinci sınıfı Şube'de okuduktan sonra ikinci sınıfta, Karşıyaka Lisesi'nin ana binasına geçecekti.

Ondan önce Karşıyaka Lisesi'ne giden ablasıyla ağabeyi, çok başarılı öğrenciler olduğundan Vehbi'yi soyadından ötürü bütün öğretmenleri hemen tanımıştı. Doğrusu çok şanslıydı...

Aman! Yine mi Balık...

Karşıyaka, apartmanlarla yeni yeni tanışlıyordu. Mis kokulu bahçeler içindeki iki katlı, üç katlı evlerin yanında yükselen apartmanlar dikkat çekiyor, ilgi ile izlenip oturanlar merak ediliyordu.

Sonunda, onların mahallelerindeki arsaya yapılan inşaat da bitti ve 1685'in köşesine, ilk apartman dikildi. Mermer tabelalı Halil Bey Apartmanı... Dört katlı bu yeni bina, çocukların oyun alanını, piknik yerlerini ellerinden almış; sokak sanki daralmıştı.

Yeni komşular yavaş yavaş taşınmaya başladılar. Ev sahipleri, kiracılar kim olacaktı? Bir merak... Bir merak...

Üç katta sürekli kiracı olduğu için sokak sakinleri ile pek kaynaşma olmuyordu; ama ikinci kattakilerin çocukları ile

sokak kadroları zenginleşmişti. Hele yaz aylarında, okullar kapanınca en büyük eğlenceleri denizdi.

1685'den çıkıp sağa dönünce 1685-elli metre bile yürümeden eski Tramvay Caddesi'nden denize çıkarlardı.

Oğlan çocuklarının altlarında şortları, yalınayak ayakları, sahille Çıkmaz Sokak arasında, devamlı gelip giderler, bütün yazı böyle geçirirlerdi. Kadınlar ise mayolarını evlerinde giyer, üstlerine eteklerini geçirip havlularını aldıkları gibi doğru denize... İzmir'in sıcaklarıyla baş edebilmenin tek yolu vardı, o da denize girmek...

Bir sahil kenarı, bir sayfiye şehriydi Karşıyaka o yıllarda... Kimsenin yazlık alma ya da yazlığa gitme gibi bir gereksinimi yoktu. Çünkü onlar zaten sayfiyedeydiler... Hatta bunaltıcı bir yaz günü, okuldaki arkadaşlarından birinin, eşyalarını kamyonu yüklediğini gören çocuklar:

"Hayrola, taşınıyor musunuz?" diye sormuşlar, o da:

"Yook... Babam Çeşme'de yazlık tuttu. Oraya sayfiyeye gidiyoruz," deyince:

"Allah Allah! Burası sayfiye değil mi? Ne gerek var bu kadar eziyete? Evinizin önü zaten deniz. Her gün de giriyorsunuz," deyip çok şaşırmışlardı.

Tuhaf ve lüzumsuz görülüyordu, yazlık için başka bir yerde ev tutmak... Evlerinin önünde böyle pırıl pırıl deniz dururken...

Mahallenin kızları, oğlanları, aileleri, anıtın oradan hep birlikte denize girerlerdi.

Hemen hemen bütün oğlan çocuklarının deniz kenarındaki taş oyukların içinde, yedek mayoları olurdu. Çünkü denize girmek için evden izin alamayanlar, deniz kıyısında sak-

ladıkları bu mayolarla denize girerlerdi. Bunlardan biri de Vehbi'ydi.

Nail'in zatürree olmasından sonra çocuklarının hastalanacağından korkan Nuran, Nail'i denize sokmadığı gibi Vehbi'nin de girmesini istemiyordu.

Sahildeki taş oyukların içinde sakladıkları, ıslak mayolarını giyen çocuklar, yine de denize girerler; sonra ıslak mayolarını çıkarıp taşın altına itinayla koyarak kuru şortlarını giyinip eve giderlerdi.

O zaman Karşıyaka'nın lağım suları, arıtılmadan denize akardı. Rüzgara göre akıntının yönü tayin edilir, ya tersane yönüne doğru ya da bugünkü anıt istikametine doğru yüzülürdü.

Deniz, pırıl pırıl ve bereketliydi. Çünkü Karşıyaka'nın nüfusu çok az olduğu için İzmir Körfez'i kendi kendini temizleyebiliyordu.

(Bugünkü artan nüfusa, körfez artık teslim oldu. Temizleyemiyor kendi kendini... Bu kez iş, yine denizi kirleten insana düştü. Gücü yetip de temizleyebilirse... Zira o kadar hızlı bir şekilde denizi kirletiyoruz ki...)

En büyüklerini seçerek topladıkları midyeleri, deniz kenarında yakılan ateşin üzerine koydukları tenekelere sıralayıp kızarmasını bile beklemeden, afiyetle ağızlarına atarlardı. Bazen çok sevdikleri madyaları toplayarak kabuğunu ikiye açıp limon sıkarak çiğ çiğ yemeye bayılırlar; ara sıra da deniz kestanelerinin irilerinden toplayarak bir taşla ikiye ayırıp içindeki yumurtaları, çay kaşığı ile çıkararak yine bolca limon

sıkıp yerlerdi. Sık sık canı midye dolması isterdi Vehbi'nin... O günlerde sadece midye çıkarırdı saatler boyu... Yeteri kadar midyesi olunca hemen mutfağa götürüp bankonun üzerine koyar, annesini çağırırdı. Vehbi midyeleri temizlerken *'ki... kabuklarının temizlenmesine hiç ihtiyaç duymazdı. Çünkü denizin temizliğinden midye kabukları bile pırl pırlırdı.'* Nuran da iç pilav hazırlardı dolma için...

Deniz tüfeği ile daldıkları sabahın ilk ışıklarında, tüm sessizliği, iri çipuraların dişleriyle midyeleri kırarken çıkardıkları çıtırtıların bozduğu işitilir, o yöne doğru yüzerek bir süre bu manzarayı ilgi ve keyifle izlerdi Vehbi. Uygun bir anda da çipuraların en irisini seçip yakalardı.

Balıkçılar, daha güneş doğmadan, Alaybey Tersanesi'nin önündeki kayıklarını, motorlarını alarak bugünkü anıtın, iskelenin, nikah sarayının, Bostanlı Vapur İskelesi'nin önünden geçerek körfezin ortası sayılabilecek bir yer olan, Kara Çamur mevkiinde demirlerlerdi. Hemen hemen bütün balıkçılar, kayıklarıyla burada toplanırdı. Çünkü körfezin en iyi çipura yuvası burasıydı ve boş dönmek mümkün değildi. Balık avlamasını hiç bilmeyenler bile bir sürü çipura tutabilirlerdi buraya.

Deniz kenarında ise rüzgar ve akıntıya göre yer belirleyen balıkçılar, balığı çevirerek ağlarını, Alsancak İskelesi'yle anıt arasından denize bırakırlar, daha sonra da çekerlerdi.

Çocuklar da ağ çeken balıkçılara yardım için aralarına girerler, onlar da asılıp çekmeye çalışırlardı.

Omuzlarına bağlı ucu düğümlü ipi, çektikleri ağ ipine dolamalarını öğrenmek için günlerce gözlem yaparlar, daha sonra onlar da balıkçılar gibi uygularlardı.

Ağ kıyıya yaklaştıkça martılar da yaklaşır, sürekli pike yaparak balıkları kapmaya çalışırlardı. Ağın sonu diz hizasına gelince çocuklar da balıkçılarla beraber denize girerek ağı iyice çekip silkelemeye başlardı.

Neler çıkmazdı ki... İsparoz, sardalye, hamsi, lidaki, çipura, levrek, çiçina (vatos), köpek balığı, sübye (mürekkep balığı), deniz atları... Ne bolluk ne bereket...

Balıkçılar; çiçinaları, köpek balıklarını, sübyelerin küçüklerini tekrar denize atar, büyüklerini de kıyıya fırlatırlardı.

Çocukları da unutmayıp:

“İstedığınızı alın” derlerdi gani gönüllü balıkçılar.

Nuran; Vehbi, sübye getirdiği zaman çok sevinir, mürekkep balığını ayıklayıp arka bahçelerindeki çeşmede yıkarken elleri simsiyah olurdu.

“Balığın bu mürekkebinin biraz da bırakmak lazım... Romatizmalara iyi gelir,” derdi.

Vehbi, annesi sübyeyi ayıklarken başında bekler, hem ayıklamasını öğrenir hem de terasta beslediği kuşu için balığın sırt kemiğinin çıkmasını beklerdi. Balığın biriken sırt kemiklerini toplayarak hemen kuş kafesinin teline bu elips şeklindeki kemiği asıp kuşun, süngere benzeyen iç kısmını gagalamasını seyrederdi. Bazen balığın büyük kemiklerinden oyuncak kayık yapar, sünger kısmını oyarak bir yelken takıp suda yüzdürürdü.

Nuran, yıkadığı sübyeleri, parmak patates büyüklüğünde doğrayıp tencereye çok az su koyarak ateşe koyar; sirke, karabiber, kırmızıbiber ve zeytinyağı ilave ederek yavaş ateşte, saatlerce pişirirdi. İşte en sevdikleri yemek buydu ana oğlun... En çok da yemeğin suyuna bandırdıkları ekmeğin tadına doyamazlardı hiç...

Komşularından bazıları:

“Aaa!.. Mürekkep balığı da yenir miymiş hiç?” diye dur-
sun, onlar zevkle lokmalarını atıştırırlardı.

Vehbi, yalnızca annesinin savaş zamanı öğrendiği sal-
yangoz yemeğini sevmezdi hiç... Alışmıştı Nuran bu yemeğin
tadına... Savaş zamanı, yiyecek bir şey bulamadıklarında pro-
tein olsun diye yapa yapa... Yine de bazen yağmurdan sonra
çıkıp toplardı salyangozları yahni yapmak için... Çocuklar,
annelerinin salyangozları zevkle hüüp diye çekişini izlerlerdi
bu yahniyi yerken... Vehbi sofraya bile oturmazdı o günler...
Acırdı bu minicik salyangozlara... Yağmurdan sonra ne de
çok çıkıverirler; kırlara, otlara yayılırlardı... Islak bitkileri ye-
meye bayılırlardı herhalde... Annesi bu yemeği seviyor da mı
yiyordu? Yoksa savaş zamanı çektikleri o açlığı, sıkıntıları
hep hatırlayıp unutmamak için mi bilemiyordu çocuklar...

Evlerinde, balık kızartma kokusu eksilmezdi hiç... Kıyı-
dan da balık avlamayı çok seven Vehbi, her gün balık getirir-
di eve... Hatta Nuran:

“Aman yine mi balık?” dediği bir gün çok üzölmüş, he-
men tövbeden gelmişti Allah’ın onlara verdiği bu güzel rızık-
lar karşısında...

Memnundu hayatından... Hem çocukları iyi besleniyor
hem de mutfak masrafından çok kâr ediyordu.

Çocuklar, sabahın köründe kalkıp daima vapur iskelesi-
nin yanında, sepet içinde sülines, mamun, minik yengeç ve
yosunlar içinde kurt satan yaşlı amcadan, balık yemleri alır-
lardı. Eğer erkenden kalkıp yem almaya gidemezlerse canlı

minik yengeçlerle canlı mamunlardan bulamaz; onlara da sadece sülînes kalırdı. Çünkü bu canlı yemlerin talibi çoktu; özellikle de Bostanlı açıklarındaki çipura yuvası olan 'Kara Çamur' mevkiine gidecek olanlar, çipura ve levrek yakalamak için canlı yengeç ve mamun almaya özen gösterirlerdi. Oltanın ucuna takılan minik canlı yengeçlerin ayakları hareket ettikçe bu büyük balıkların iştahlarını kabartır; ama yutmak istediklerinde de oltaya takılmaktan kurtulamazlardı.

Her zaman canlı yengeç ve mamun alabilmek için parası olmazdı Vehbi'nin. O da böyle zamanlarda, sülînesi 'Elli Metre' denilen mevkiden kendi çıkarırdı ince tel çubuğuyla... Bazen de çıkardığı midye ve madyaları kırıp etli kısımlarını oltaya takardı.

Yine bir gün, arkadaşı Gündoğan'la beraber eskiden 'Taş Banyo' dedikleri taş iskeleden, zargana yakalamak için yarıya bölünmüş sardalye balığını, olta iğnelerine takıp denize fırlattıkları anda, denizin mavi sularında, çığlık çığlığa balık arayan bembeyaz martılardan biri, anında denize doğru pike yapıp oltanın ucundaki sardalyeyi kapınca Vehbi'nin oltası bir anda gökyüzüne yükseldi. Çok şaşıran çocuk:

"Neye niyet, neye kısmet... Şimdi nasıl kurtaracağız bu balık oburu martıyı, oltanın iğnesinden bakalım?! Eyvaah... gagalar da bu hayvan bizim elimizi..." diyerek yavru martıyı ağır ağır, oltanın iğnesi boğazına iyice batıp da canı yanmasın diye pür dikkat çekmeye başladı. Martı, havada daireler çizerek can havliyle hızlı hızlı kanadını çırparken oltayı çekmeyi daha da yavaşlatan Vehbi, zor da olsa sonunda martıyı taşın üstüne çekti. Ellerini gagalayan martıyı, Gündoğan kanatlarından tuttuğunda Vehbi de sürekli kafasını çeviren yavru kuşun başını, bir ara yakalayıp gagasını açarak damağına

saplanmış iğneyi dikkatlice çıkarıp martıyı gökyüzüne saldı sevinçle... Zavallı kuş, sanki teşekkür çığlıklarıyla taş banyo-nun üzerinde, birkaç tur daire çizerek onlara doğru pike ya-pıp havalandı. Onun hayatını kurtarmaktan büyük bir keyif duyarak çocukça bir içgüdüyle onun çığlıklarını taklit edip beyaz yavru martıya mutlulukla el salladılar.

İyi Pırasa Oynar, Güzel Prafa Pişiririm

Balıkçıların ağlarına takılan köpek balıklarını, mahalle-deki İspanyol aileye götürürlerdi çocuklar. Vehbilerin karşı komşusu olan İspanyol aile, bu balıklara çok sevinirdi.

Balıkçıların köpek balıklarını attığını öğrenen kadın:

“Sakin köpek balıklarını atma! Onları bana getir. Köpek balığından çok güzel yahni olur,” dediğini, zar zor anlatabil-di Vehbi’ye.

Biri kız, biri oğlan çocukları olan bu aile, hiç Türkçe bil-memelerine karşın mahallenin çocuklarıyla el kol işaretleri ile tiyatro yaparak anlaşmakta hiç zorluk çekmezlerdi.

Prafa oyununu çok seven Şevket ağabey ile Selim, ma-hallelerindeki İspanyol beye de bu oyunu öğretmişler, hemen hemen her akşam prafa oynamaya başlamışlardı. Yine her za-manki gibi kaybeden taraf, ya şarkı söyler ya da şiir okurdu.

Türk yemeklerini çok lezzetli bulan İspanyol, özellikle Nuran’ın pişirdiği pırasaya bayılırdı. Yeni yeni Türkçe öğren-meye başladığından pırasa ile prafayı karıştırıp:

“Nuran Hanım, prafa pişirdin mi?” diye sorar ya da Se-lim’e:

“Var mısın pırasa oynamaya?” derdi.

Mahallenin bu İspanyol ailesi, 1685 Sokak’ta üç yıl kalmış; herkes tarafından çok sevilmişlerdi.

Bay İspanyol giderken bile:

“İyi pırasa oynar, güzel prafa pişiririm,” diyerek mahalleliyi kahkahalar içinde bırakarak veda etmişti.

Kuzu Hasta Olacağına, Sen Ol!

Münire Hanım, İstanbul’daki oğlunun yanında, daha fazla kalmak istemiyordu. Refet dedeyle Zele nine de Aydın’da yıllarca oturduktan sonra kızı İstanbul’da diye onlar da torunlarının yanına gelmişlerdi. Münire Hanımlar, zaten yeteri kadar yük olduklarını düşünüp kendilerine bir ev açmaya karar verdiler. Ayrıca Refet Ağa, bahçesiz bir evde yaşamak istemiyordu yılların alışkanlığı ile...

Hep beraber İzmir’e gelerek kalan çeyrek altınlarıyla Karşıyaka’nın yemyeşil bir köşesi olan Nergiz’ten, bahçe içinde; ancak küçücük bir ev alabildiler...

Münire Hanım, kızı Nuran’a yakın olmayı çok istiyordu; ama onun yakınında, Refet Ağa’nın ölçülerine uygun bir ev bulamamışlardı. Hayvanları çok sevdiğinden tavuklar için kümes, kuzu ve keçisi için de barınacak bir yer ve ekip dikebileceği toprağa ihtiyacı vardı. Yine de kızına yarım saatlik bir yürüyüş mesafesindeydiler.

Nuran, annesine yardım için Vehbi’yi de yanına alıp Nergiz’e giderek evi temizleyip yerleştirmeye başladı. Oğlu, onun her zaman sağ kolu, en büyük yardımcısıydı.

Bahçedeki olgun narları didikleyip günlük nafakalarını temin etmeye çalışan bir kuş sürüsünü şaşkın şaşkın seyre dalmış oğluna bakan kadın:

“Ne de olsa çocuk işte” diye düşünüp;

“Hadi yavrum! Hadi... Bana yardım et de bir an önce insanlar evlerine yerleşsinler...” dedi gülerек.

Annesinin sesini duymuyordu sanki Vehbi... O, kuşları ceplerinde taşıdığı sapanla vurmaya çalışan, bunu zevk haline getirmiş arkadaşını düşünüyordu üzgün üzgün. Hele bir gün, o çocuğu dayısıyla birlikte kuş avlarken görmüş; bir kayanın arkasına saklanarak onları izlemişti içi sızlayarak. O günden sonra da seyrettiği bu acıklı manzara, gözünün önünden hiç gitmemişti... Adam, ağaçların dallarına kurduğu tuzakla sanki dallarında meyve yerine sığircık kuşu yetiştirilmiş gibi duran ağacın tepesine çıkmış; ökseye yapışıp incecik sesleriyle çığrışan kuşların kafalarını, elindeki keskin çakısıyla koparıp koparıp aşağıya atıyor; ağacın altında bekleyen arkadaş da kafaları kopuk, can havliyle son bir kez kanatlarını çırpıp kuşları toplayıp getirdikleri sepete dolduruyordu.

O gece rüyasında, kabuslar görüp hiç uyuyamamıştı Vehbi. Tam uyuyacak gibi oluyor; ama son çırpınışlarıyla kanat çırparak ağaçtan aşağıya uçan kafasız kuşlar geliyordu gözünün önüne. Uykusuz geçen gecenin sabahında, hiç de samimi olmadığı bu arkadaşıyla konuşup yaptığının doğru bir şey olmadığını anlatmaya karar vermiş; sabahleyin, ek-mek almak için fırına doğru yola koyulduğunda gördüğü bu çocuğun yanına giderek kuş avlamanın hiç de insani bir şey olmadığını, minnacık etinden bir fayda sağlayamayacaklarını söyleyip durmuştu.

“İstersen sana kuş yerine, balık avlamayı öğretebilirim. Hem çok zevkli hem de bol bol eti var,” dediğinde, arkadaşı memnuniyetle kabul etmiş, o günden sonra o da iyi bir balıkçı olmuştu zaten. Daha sonraları çocuk, dayısını da bu işten vazgeçirmiş, her gün onunla birlikte balığa çıkar olmuştu. Vehbi, onların zevkle balık tutuşlarını her gördüğünde sahildeki çam ağaçlarının tepesinde oynayan kuşlara doğru bakıp kurtardığı her biri için sevinç duyuyor; cıvıl cıvıl şakıyan kuşların, sanki koro halinde ona teşekkür melodisi sunduklarını sanıp mutlu oluyordu. Belki de öyleydi, bunu kim bilebilirdi ki...

Annesinin:

“Sana diyorum Vehbi!.. Duymuyor musun? Hadi yardım et de bir an önce yerleştirelim ihtiyarcıkları. Onlar bizim gibi güçlü değiller. Fazla ayakta kalmaya dayanamazlar,” sözleriyle dalgınlığından kurtuldu.

Öncelikle Refet Ağa'nın yeri hazırlandı. Artık koltuk değneksiz yürüyemiyor, çoğu kez evin içinde emekliyordu. Bu nedenle salonda; kapıya yakın bir köşeye, yer minderini atıp önüne de mangalını koydular. Kapı ile minder arasına yerleştirdikleri bir sandıkta; Rodos'tan getirdiği kuzu tasmaları, organları, çakısı, budama makasları vardı. Onları gördükçe Rodos'taki günlerini yad edip mutlu oluyordu çünkü.

Çok zorlanmasına rağmen insanüstü bir gayretle o kırık bacağıyla sürüyerek bahçeye çıkıp koyunlarını, kuzularını seyrediyor, tavuklarına yem atıyordu.

Şimşeklerin devamlı çaktığı, bardaktan boşanırcasına yağmurun aniden indirdiği o gün, bahçede açıkta kalmıştı kuzusu.

Refet Ağa, Münire Hanım'a kızıp duruyor:

"Yağmurlu havada kuzumu niye dışarıda bıraktın?! Hasta olacak!.." diye bağırıp çağırıyordu.

"Çabuk o kuzuyu alıp eve getir!.. Şu mangalın yanında onu kurutup ısıtayım," diye ısrar ediyordu; ama kızı:

"Baba, çok yağmur yağıyor. Dışarı çıkarsam ıslanıp hasta olurum... Her tarafım da çamur içinde kalır... Bana acımıyor musun?.." diye cevap verince "Kuzu hasta olacağına, sen ol! Sen başının çaresine bakabilirsin. Onun ağzı var, dili yok. Derdini nasıl anlatacak. Çabuk getir onu buraya!.." dedi.

Sonunda çaresiz kalan Münire Hanım, söylene söylene dışarı çıkıp kuzuyu yakalayıp eve getirdi. Üstü başı çamur içinde kalmış, saçlarının ucundan zırıl zırıl yağmur suları damlıyor, yüzünde de pırlanta misali şebnemler parlıyordu.

"Yaşlandıkça iyice huysuz oldu bu... İstersen yapma!.. Kendini, eski günlerdeki gibi hala ağa zannediyor," diye için için kızdı.

Kuzusunu gören Refet Ağa, çocuklar gibi sevinip onu bir bezle güzelce kurularak mangalın yanında kurutup okşadı.

Islak koyun kokusu ve yağmur sonrası buram buram toprak kokusu eve dolunca Refet Ağa'nın mutluluğuna diyecek yoktu... Bu rutubetli ortamı, gözlerini kapatarak derin derin soludu. Dudaklarındaki mutlu gülümseyiş, herkesi duygulandırmıştı.

"Oh!.. Mis gibi Uzgur'daki çiftlik kokusu..." diye iç geçirip ona eski gençlik günlerini anımsatan bu havayı, yine ciğerlerinin her bir hücresine taşırçasına doyumсуzca kokladı.

Nuran, dedesinin onda kaldığı zamanlarda; boğazına düşkünlüğünü bildiği için her hafta Hacıhüsenler (*Bugünkü*

Şemikler) semtine, bazen de Çiğli kasaplarına gidip dana kellesi alır; sabahları, Refet Ağa'nın kelle paça çorbasını, akşamları da bol zeytinyağlı, limonlu beyin salatasını hazırlardı. Doksan yaşını aşmış Refet Ağa'nın, kırık ayağı dışında hiçbir sağlık sorunu yoktu...

Nuran:

"Doksanını da çoktan geçtim, bir şey olmadı, bundan sonra da olmaz. Yeter ki yediğinin yanında, yeşil bir şey olsun. Hiçbir şey bulamıyorsan, bir baş soğan kes..." derdi.

Eee... Refet Ağa'ydı o... İnatçılığıyla söz dinlememesi ile ünlü... Kolesterol, lipit dinlemezdi o. Nuran'ın yapacağı bir şey yoktu. Mecburen pişiriyordu sakatatları...

Refet Ağa, yanından hiç ayrılmayan Vehbi'yi çok sever, onunla büyük adam gibi dertleşirdi. Bir gün Vehbi'ye:

"Senden bir isteğim var. Ben öldüğüm zaman, bu kırık bacağımın; böyle kıvrık, çıkıntı gibi durmasını istemiyorum. Bu bacağımı düzelttikten sonra beni tabuta koysunlar, onlara söyle. Yoksa sığmaz." dedi.

Vehbi öylesine üzüldü ki...

"Sen hiç ölme büyük büyük babacım, n'olursun!" diye rek Refet Ağa'ya sarıldı.

"Ee... Yavrum! İnsanlar doğar, büyür, yaşar, ihtiyarlar ve ölür. Doğanın yasası bu... Önemli olan bu dünyada güzel işler yapmayı, iyi insan olmayı becerebilmek," diyordu torunun çocuğunu okşayarak.

Bir gün Manisa'daki kızı gelerek "Babama biraz da biz bakalım," deyip Refet Ağa'yı alıp Manisa'ya götürdü.

Vehbi; dedesinden hiç ayrılmak istemedi o gün. Onu her gün görmeye öylesine alışmıştı ki... Ona bitkiler, meyveler; at, koyun gibi hayvanlar hakkında bir sürü şey öğretmiş, doğa ve deniz hakkında bir sürü bilgi vermişti.

Erken Bunama

Vehbi, hemen hemen her gün, okul dönüşlerinde annesi Münire Hanım'a uğrayıp bakkal işlerini görür; annesinin, her günkü alışverişinden kalan para üstü on kuruşu da ona bırakmasına çok sevinirdi.

Zelevanesi ise pencere önündeki sedirinden, sadece namaz vakitleri iner, diğer zamanlarda tespih çekip camdan, bahçeyi seyrederdi. Çocukları gelip gittikçe kuşağına bağlı kesesine para koyarlar:

"Torunların elini öptükçe onlara verirsin." derlerdi.

Hele bayram günleri, Zele ninenin eli pek bol olurdu. Bunu bilen Vehbi, parasız kaldıkça, "Nine, portakal bayramın kutlu olsun." der elini öperdi.

Zelevanesi, paraları bilemez:

"Bu bayram, iki tane vereyim yeter," derdi.

Vehbi, iki gün sonra yine parasız kaldığında:

"Nine, elma bayramın kutlu olsun. Ver elini öpeyim" der yine bayram parası alırdı ninesinden.

Bu böyle iki günde bir devam ettikçe Zele nine, Nuran'a:

"Ne kadar da çok bayram varmış burada. Daha dün elma bayramıydı. Bugün de erik bayramıymış," deyince Vehbi, ona dik dik bakan annesine:

“Onların elini öpüp şakalaşmak, beni çok mutlu ediyor; biraz da onun için. Zaten o parayla onlara da sevdikleri bazı şeylerden alıyorum,” dedi.

Zelevanesi, üstüne başına saç düşmesinden hiç hoşlanmaz, elinde bükür bükür atardı.

Vehbi de:

“Bak burada da var, burada da...” diyerek ninesinin eline saç teli verir gibi yapar, ninesi de gerçek sanarak elinde yuvarlar yuvarlar atardı.

Katılırdı Vehbi gülmekten. Çok severdi onlarla ilgilenip şakalaşmayı, haşır neşir olmayı... Onların sevgileri sıcacık, tertemiz, canı gönüldendi.

İhtiyarlamışlardı tabii... Hepsinin ayrı ayrı sorunu oluyordu.

Nuran, en çok babasının erken bunama denilen bir rahatsızlığa yakalanıp ikide bir de evden kaçmasına çok üzülüyordu. Zaman zaman hepsi birden aramaya çıkıyorlar, evin yolunu bilemeyip bir yerlerde otururken buluyorlardı onu...

Genellikle onlarda kalıyordu babası... Ayakkabısız sokağa çıkmadığından çareyi ayakkabısını saklamakta bulmuşlardı artık. Ama bir gün nasılsa ayakkabısını bulup aklınca:

“Ben Meral kızımı özledim, ona gideceğim,” diyerek evden çıkmış, Alsancak’a kadar yürüyüp önüne gelene, Meral kızını tanıyıp tanımadığını sormuş, olumsuz cevap alınca da:

“Kimsecikler tanımıyor. Nasıl tanımazlar?! Kızımı çok göreceğim geldi benim...” deyip durmuştu.

O kadar yol yürüyünce karnı da acıkmıştı tabii... Yol kenarındaki çınar ağaçlarının dibine çöküp bastonuna yaslanarak derin düşüncelere daldığında gelen geçen:

“Kim bilir ne derdi var?” diye ona acıyarak bakıyorlardı.

Akşam olmuş, hava da iyice kararmıştı. Evde ise Nuranlar deli divane olmuşlar, herkes bir tarafa dağılarak babalarını arayıp durmuşlardı.

Bazı günler, onu iskele karşısındaki kahvehaneye bırakıp:

“Biraz hava al, gelen geçene bakıp vakit geçirirsin. Bir yere ayrılmak yok tamam mı! Selim dönüşte seni alır,” diyerek onu bir masaya oturtuyordu; ama son günlerde, babası her şeyi karıştırır olmuştu beyninde. Sağlığını pek iyi görmediğinden o gün onu dışarı çıkarmamıştı. Bir ara pazara gidip geldiğinde de babasını evde bulamamıştı Nuran.

Bütün gece ağlayıp durdular. Babasından hiç haber yoktu yoktu. O geceyi, kulakları kapıda, uykusuz geçirdiler. Merakla bir ses, bir haber bekliyorlardı.

“Şimdi kapı çalacak... Babanızı bulduk diyecekler...” diye umutlanıp durdular sabaha kadar...

Sabah olmuş, kimseden ses seda çıkmamıştı. Nerdeydi? Geceyi nasıl geçirmişti? Başına bir şey mi gelmişti? Hep evhamlar içinde kıvranıp duruyorlardı.

Saat on civarı, kapıları çalındı. Karşılarında Rodoslu bir ahbabları, yanında da babası vardı Nuran'ın. Ne çok sevinmişlerdi, babalarına sağ salim kavuştukları için.

Ahbabları:

“Alsancak'taki kaldırımdan evime doğru giderken Fransız Hastanesi'nin duvarının dibinde, çömelip büzüşmüş yaşlı adamı görünce eşime:

“Ben bu ihtiyarı tanıyorum, dedim. Sokak lambasının sarı ışığında, dikkatlice bakınca baban olduğunu gördüm. ‘Burada ne arıyorsun?’ diye sorduğumda ‘Meral’e gidiyorum ben kızım. Onu çok özledim; ama evini bulamadım. Kimse de tanımıyor... Allah Allah’ dedi.

Hemen eve götürüp karnını doyurdum. Hem de senden öğrendiğim şekilde, tekir balığının (*Barbun balığının küçüğü*) en miniklerini, tek tek seçerek almıştım o gün. ‘Barbunun en lezzetlisi bir kiloya, kırk tane girenidir’ demiştin ya bana... Unladığım tekirleri, dörder dörder kuyruklarından birleştirip kızgın yağda ktır ktır kızarttım. Kızarttığım balıkları, tekrar tavaya koyup azıcık su ve hazırladığım dövülmüş sarımsak ve bol limon suyuyla da tekrar tıkırdatarak iyice buğuladım. Neredeyse parmaklarını yiyecekti... bayıldı ayol... ‘Sen de Nuran gibi pişirmişsin’ dedi bana. Sonra da mis gibi yer yatağı hazırladım. Bir güzel uyudu... Çok yorulmuş. Ayol o kadar yolu nasıl yürümüş? Gençler bile yürüyemez onca yolu! Çok geç olduğundan getiremedik. Vasıta yok, bir şey yok... Haber verecek telefon yok.. En iyisi dinlensin. Yarın sabah evine götürürüz, dedik. İşte geldik...” diye neşeyle anlatıp duruyordu.

O günden sonra babasının ayakkabıları, Şevket ağabeylerin evinde saklandı. Ne olur, ne olmazdı...

Meral, babasının kendisini görmek için evden kaçtığını duyunca görevli bulundukları Darıca’dan gelip onun bir süreligine yanında kalmasını istedi.

Nuran’ın Refet dedesi Manisa’da, babası da Darıca’daydı artık... Onları çok özleyenlardı doğrusu...

Günler tekdüze devam ederken maalesef Manisa'daki teyzeden gelen acı bir haberle Refet Ağa'nın öldüğünü öğrendiler. Hemen ailecek toparlanıp alalacele Manisa'ya gittiler.

Vehbi de en az annesi kadar üzgündü. Refet Ağa'yı bir daha göremeyeceğini bilmek onun çocuk ruhunu acıtıyordu.

"Bir daha benimle hiç konuşamayacak. Onu çok özleyeceğim ben..." derken gözlerinden yaşlar akıyordu sessizce...

Zelevanesi ve annesiyle beraber, Refet dedesinin vefat ettiği odaya girince:

"Anne sana bir şey söyleyeceğim. Refet dedem, benim bacağımı düzeltmeden tabuta koymasınlar, onlara söyle. Yoksa sığmaz, demişti bana" derken eliyle dedesinin bacağını düzeltmeye çalışıyordu; ama bacağı düzeltmek mümkün değildi, hiç biri de düzeltemedi zaten.

Refet Ağa, sakat bacağının, kıvrık kalmış haliyle defnedildi. Maalesef vasiyetini yerine getirememişlerdi.

Nuran, onu çok seven dedesinin vefatıyla çok sarsılmıştı. Bulabildiği mersin dalıyla hurma yaprağını, Refet Ağa'nın mezarının üzerine bırakırken:

"Ah dedecim! Rodos'tayken mezarların üzerine hep sen bıraktıydın hurma dallarını, mersin dallarını... Bir gün gelecek ben de senin mezarına mı bırakacaktım bu çok sevdiğin bitkilerin dallarını. Hey gidi koca Refet Ağa! Hey gidi koca dedem benim..." diyor, onunla beraber geçirdiği günler aklından çıkmıyordu hiç.

İzmir'e döndüklerinde, doksanını çoktan aşmış Zele nine de her zamanki divanında oturup bahçedeki manolya ağacı

nın; beyaz, görkemli çiçeklerinden yayılan o baygın kokuyu, derin derin soluyup camdan bakarken:

“Biz onunla kardeş gibiydik... Beni bırakıp erkenden gitti. Şunun şurasında, yüz yaşını geçeli daha kaç yıl oldu ki...” diye sızlanıyor; “Yıllar yılı, manolyaların her açışında bana da bir tane koparıp getirirdi. Ayakları ceylan gibiydi o zaman... Görüntüsünden, sert mizacından beklenmeyecek bir hassasiyete sahipti adamım... Siz bilemezsiniz hiç...” diyordu, maziye hüznü gözleriyle dalıp dalıp giderken...

Kocasının arkasından o da çok yaşamadı zaten. Yaşlılar, teker teker bu dünyadan göçüyorlardı.

Bu acıların üzerine, bir acı haber de Nuran’ın Darıca’da ki kız kardeşinden geldi. Maalesef babacığı da çok sevdiği kızı Meral’in yanında vefat etmiş; ama telefon olmadığından bu haberi ancak mektupla iletmışlerdi.

Üst üste yaşanan bu acılar, onları çok yıpratmıştı. Uzun bir süre üzgün, somurtkan ve neşesiz bir halde günlük işlerini yaptılar.

En çok da ihtiyarlarla sürekli şakalaşarak aklına geldikçe ‘bugün portakal bayramı, elma bayramı verin elinizi öpeyim’ deyip onlardan mendil içinde bayram parası alan; onlara gösterdiği saygı ve sevgiyle de bu yaşlılara torun mürüvveti yaşatan Vehbi, çok üzölmüşüü. Onları anmadığı gün yoktu sanki...

Mahallenin Esnafları

Evin en küçük çocuğu olan Vehbi, sanki evin geliver gi-diver dingo zu, olmuştu. Ablası sürekli ders çalışır, başı kitap-lardan kalkmazdı. Sessiz, sakın, kibar, sarışın, mavi gözlü, çok hoş bir genç kızdı. Ağabeyi ise hep zatürree ihtimamı içindeydi annesi tarafından.

“Aman terleme!.. Aman koşma!.. Aman üşütme!.. Al ba-kalım bunu da ye!.. Kuvvetli olman gerek! Bünyenin güçlü olması lazım.” dedikçe Nail’i boyuna besliyor:

“Sakın top oynama terlersin!.. Sakın teneffüslerde koşma yorulursun!.. Sakın denize girme üşütürsün!..” diyerek çocu-ğun hareketlerini de kısıtladığı için o da günden güne tom-bikleşiyor, annesine daha da düşkün olup nazlanıyordu; ama yine de okul masraflarını çıkarabilmek için her tatil onun da çalışması gerekiyordu.

Matematiği çok kuvvetli olduğu için daha çok masa başı işlerinde çalışıyordu. Tekel’in tahakkuk katipliği için aranan isimdi ve Tekel’e tek sınavsız alınan sezonluk eleman oydu.

Nuran’ın sürekli oğlunu beslemesi ve masa başı işleri, Nail’in kilolarına kilo katıyordu her geçen gün.

Evin bütün dışarı alışverişleri de dolayısıyla Vehbi’yle Nuran’a kalıyordu.

Erkek Nuranlığıyla meşhur annesi, Vehbi’yi de kendi gi-bi becerikli, her şeyin üstesinden gelebilen bir yapıda yetiştir-mek için çalışıyordu.

“Bir de seni doğurmak istememiştim, savaştayız diye... İyi ki doğurmuşum. Elim ayağım oldun benim,” diyordu.

Vehbi, annesinin ikide bir de söylediği, ‘Seni doğurmak istememiştim’ sözünden çok etkileniyor, annesinin onu çok sevdiğini bildiği halde çocuk ruhunda annesinin gözüne girebilmek için becerikli, yardımsever, özverili davranıyordu. Herkese yetebilme çabaları içinde, derslerine ayıracak fazla bir zaman bulamıyordu; ama annesinin istediği gibi becerikli olsa yeterdi ona.

Vehbi’nin en sevmediği şey açık zeytinyağı almaktı. O yıllarda zeytinyağı dışında sıvı yağ, tereyağın dışında da katı yağ yoktu. Ya da yeni yeni çıkmaya başlamıştı.

Mahallenin tek yağcısı, Mavi Köşe yakınındaki Süleyman amca idi. Evinin altındaki bodrumu, dükkana çeviren Süleyman amcanın mekanına, üç-beş basamak merdivenle inilirdi. Dükkanda, kalitesine göre üzerinde fiyatları yazılı, beş-altı tane musluklu varil bulunur; herkes açık zeytinyağlarını, galon denilen cam şarap şişelerine doldurturdu. Bu işin, bir püf noktası da şişelerin taşınmasıydı; çünkü yağlanan şişe, ne kadar silinirse silinsin yağlı kalır, elden kayıp düşerdi. Onun için şişeler mutlaka bir filenin içine konarak taşınırdı. Vehbi de bir-iki şişe kırdıktan sonra artık şişeyi, file içinde taşımaya başlamıştı.

Süleyman amcanın eli çok hassastı. Varilden litreye, litre-den şişeye huniyle dökerken bir damla bile yere dökmezdi.

“Bir damla zeytinyağı, iki adet zeytin demek. İsraf olmasın! Aman dikkat!..” derdi.

Süleyman amcanın zeytinyağı, mis gibi zeytin kokardı. Tozşekerli ekmeğin üzerine, onun zeytinyağından gezdirip yemek, akşamüstlerinin değişmez kahvaltısı idi.

Sokağın bakkalı; dert babası, sırdaşı, güvenilir, dürüst, güler yüzlü Nazmi ağabeyi...

Hemen hemen her gün bir defa da olsa gidilirdi bakkala... Gazocağının gazı, iğnesi, ispiertosu her an bitebiliyor; çamaşırın sodasının, çivitinin erkenden alınması gerekebiliyordu. Hele gazyağı satışını Nazmi ağabey hiç sevmezdi. Dükkanına, elinde şişe ile her girene, öncelikle:

"Gazyağından başka bir şey istiyor musunuz?" diye sorar, çocuklar da kızacağını bile bile:

"Hayır istemiyoruz!" derlerdi.

Nazmi Bakkal gazyağını doldururken çocuklar da başlarıydı listelerini sıralamaya...

"250 gram zeytinle peynir, ekmeğe, altı yumurta..."

Elleri gazyağlı olduğu için çok kızar; yıkamaya giderken:

"Bekleyin! Size kaç defa söyleyeceğim... Alacaklarınızı önceden söyleyin ki ben de ellerimi en sonunda yıkayayım" derdi; ama bakkal kapısının arkasında saklanan başka bir çocuk da ona yine aynısını yapardı.

Bir-iki derken bunu oyun haline getirip dışarıda hep beraber gülüşürlerdi. Hepsinin çok sevdiği Bakkal Nazmi ağabeylerine, alışveriş sonrası veresiye defterlerini uzatırlar, o da borçlarını yazıp iade ederdi.

(O zamanlar güven vardı. Açık hesap defterleri müşteride olur, ay sonlarında defterlerini götürüp borçlarını toplattırıp paralarını öderler; bakkal amca, ödenen hesapların üzerine, kocaman bir çarpı işareti çekince yeni bir sayfaya geçerlerdi. O geçmiş zamanlarda böyleydi işte... Zaman ilerleyip insanlar arasındaki güven azaldıkça borç defterleri ikiye çıktı. Biri müşteride biri satıcıda...

Günümüze yaklaştıkça defterlerin yerini çekler, senetler aldı... Günümüzde ise senetli satışların yerini, kredi kartları aldı.

Nereden nereye... Ne güzelmiş o güven dolu, sözün söz, söz söyleyenin adam olduğu günler...)

Her gün gazete alamazlardı... Gazete için pazar günleri iple çekilirdi... Sabahın ilk saatlerinde, seyyar gazeteci Hayri, sağ koltuğunun altına aldığı gazeteleri, büyük meşin bir kemerle bağlar, boynuna asardı. Koltuk altını öylesine gazete ile doldururdu ki vücudunun dengesini sağlamakta zorlanırdı.

Sıraya soktuğu gazetelerin yerlerini hiç şaşırmadan, kendinden emin, bir hamlede çeker, müşterisine verirken hiç yanlışlık yapmazdı. Gazete boyası; onun kınası, gazete kokusu da losyonu gibiydi sanki...

Sokakta; kimin, hangi gazeteyi okuduğunu bilir, o kapıya yaklaştıkça gazetelerini hazırlardı.

Gür sesi ile sokağın başında gazete isimlerini bağırmaya başladığında; çocuklar, sabırsızlıkla bekledikleri bu sesi duyup hemen dışarı çıkarak ellerindeki yirmi beş kuruşlarla kapının önünde hazır beklerlerdi.

Alınan gazeteler, ev içinde hemen paylaşıldı. Nail'le Vehbi, spor sayfalarına önceliği verirlerken Sevim, Fatoş-Basri ve Güngörmüşler'i okurdu. Zaten gazetenin hemen hemen her yeri okunurdu; çünkü para verilmişti...

Gazeteyi sevme ve okuma alışkanlığının kazandırılmasında çok emeği vardı Gazeteci Hayri'nin.

Pazar günleri anlaşılmışçasına Gazeteci Hayri'den sonra seyyar ayakkabı boyacısı Mahmut amca, mütevazı boya sandığı ile sokağın köşesine oturur:

“Booooyaaacının geldi” derdi tiz sesiyle.

Evde boyanacak ne kadar ayakkabı varsa toplanır, Mahmut amcaya götürülürdü. O da gelen evlere göre ayakkabıları sınıflandırıp yere dizerdi.

Onun özelliği hem çok ucuz hem de çok güzel boyamayıydı. Yarım pençe ya da tam pençe yapılmış ayakkabılara, ayrı özen gösterir, mutlaka kenarlarına özel bir boya sürerdi.

“Baaahçıvan geldi, tahaan pekmeeczi, sütçüü, yoğurtçu, boooza...” sesleri hep kulaklara dolar, kimin neye ihtiyacı varsa alırdı.

Sabahları, eşek ya da atların yanındaki küfelere veya arabalarına sebze, meyve yükleyen bahçıvanlarla güğümlere doldurdukları sütleri satanlar ziyaret ederlerdi mahalleleri, sokakları.. Evlerde, sütçünün inekleri, bahçıvanın atları için biriktirilen kavun, karpuz kabukları ve kuru ekmek artıkları da unutulmadan verilirdi gelen satıcılara... Daha sonra da yoğurt tablaları, çingirak şingirtılarıyla yoğurtçular geçerdi sırayla... Turşucuları da unutmamak lazım tabii. Bardaklara koydukları turşu suyunun içine, uzunlamasına bir-iki dilim salatalık turşusu da koyar, öyle sunarlardı acılı turşu suyunu içmek isteyenlere...

Yaz sabahları sokak, genellikle bardacık satan, Yamanlar'dan atının iki yanındaki küfeleri özenle sıraladığı incirlerle dolduran Hüseyin amcanın sesi ile uyanırdı.

“Sabah doktoruu bardacık geldi!..”

Gani gönüllü Hüseyin amcanın terazi kefesi, müşteriden yana ağır basardı hep...

“Aman kul hakkı geçmesin!.. Yediveren benim incirim, yetim malı değil, yiyin yiyin...” diyerek büyük bir keyifle sattı incirini.

Mahalledeki çocukların, arada bir eşeğine binmesine hiç kızmaz; onları bir-iki sokak ötede indirerek ellerine birer ikişer bardacık vererek “Yolda yersiniz!..” derdi.

Hüseyin amca, bardacık sezonu bitince bu defa Yamanlar'dan topladığı kozalakları, çuvallara doldurup eşeğinin iki yanına bağlar, sokak aralarında satardı.

İki çuval kozalak, soba yakmak için çıra kadar gerekli olur, bir kış idare ederdi. İki çuval kozalak alana, bir bağ da çıra hediye ederdi. Renkli bir kişilik olan Hüseyin amca; sermayesiz, yazın bardacık, kışın kozalak ile evini geçindirirdi. Onun en büyük sermayesi, müşterileri idi. Komşulardan biri almazsa diğeri mutlaka alır, eşeğin yükünü boşaltmadan köyüne dönmezdi.

Buzlu kovalarda, Yamanlar gazozu satan çocuklar geçerlerdi mahallelerden o bunaltıcı öğlen sıcaklarında...

Yaz sıcağının iyice bastırmasını bekleyen dondurmacılar, öğleden sonra buzlu silindir dondurma kaplarının bulunduğ u, tenteneli seyyar arabalarını ittirerek mahalle aralarında,

en gür sesleriyle 'dondurmaam kaymaak!..' diye bağıarak mis gibi beyaz önlük ve kukulelarıyla yavaş yavaş yürürlerdi. Öğlen uykusundaki çocuklar, sanki bu sesi bekler; alelacele annelerinden beş kuruş, on kuruş alıp soluğu, dondurmacı amcanın beyaz tahta arabasının başında alırlardı. Onun saatlerce dövüp karıştırarak yaptığı dondurmayı, metal yuvarlak kaşığıyla sıyırıp ucu küt dondurma külahlarına koymasını, büyük bir merak, iştah ve sabırsızlıkla beklerlerdi. Bazen karadut bazen de sakızlı dondurma çeşitleri de olmuyor değildi hani...

Akşamüzerleri de hasır sepetlerinin içi, fırınlanmış yumurta dolu satıcılar geçer, yumurtaları tuzlayarak verirlerdi müşterilerine. Buzların üzerine koydukları bademleri satanlar çıkardı piyasaya sonra.

Nuran bazen kıyamaz, kocası mutlu olsun diye buzlu badem alırdı onun için. Bazı günler de çaldığı udun ezgileriyle eşlik ederdi kocasının sofrasına. Rodos'taki gençliklerini yaşarcasına ıslıl ıslıl bakışlırdı çocuklarına çaktırmadan gizli gizli...

Kışın ise akşam vaktini biraz geçince mahallenin soğuk ve تنها sokaklarında tahan pekmezcinin, bozacının gür sesi yayılıp yankılanır; boş kapları ellerinde, sokak kapılarının önünde bekleyenler bu geleneksel kış yiyeceklerinden alırlardı her zamanki alışkanlıklarıyla.

Balık Çok, Yağ Yok...

Vehbi, yaz tatillerinde çalışmaya iyice alışmıştı; ama artık daha bağımsız çalışmak istiyor, belli saatler arası çalışmak onu yoruyordu.

Nail, Tekel'de tahakkuk katipliği yapıyor, haftada iki buçuk lira kazanıyordu. Vehbi ise balık avlamayı çok seviyordu.

Her sabah erkenden kalkıp bozulan iskelelerden birinin iki demir kazığı arasına bağladığı tahtanın üzerine çıkar; yem ve olta sepetini bir demire, yakaladıkları balıkları koyacağı, şeker çuvalından yapılma torbanın ipini de diğer demire bağlar; sonra başlardı oltasını sallamaya...

Yaklaşık iki saat içinde, balık torbasını çeşitli balıklarla doldurur; kendini balıkçı zannederek mutlu olurdu.

Vehbi'nin müşterileri hazırды. Pazartesi günü Orhan ağabeyler, salı günü Ayten teyzeler, Çarşamba.... Perşembe... Cuma...

Bir sepet dolusu balık, yüz yetmiş beş kuruş... Vehbi iyi kazanmaya başlamıştı. Günde iki saat çalışarak harçlığını fazlasıyla çıkarıyor, hem sevdiği işi yapıyor hem de evine balık getirerek aile bütçesine iyi bir katkıda bulunuyordu.

Nuran sevindikçe Vehbi de annesinin mutluluğundan büyük keyif alıyordu. Onun istediği gibi olabildiği için memnundu.

Balık sepetlerini, müşterilerinin isteğine göre hazırlardı. Kimilerine sırf İzmir'in balığı çipura, kimilerine lidaki, levrek,

geri kalanları da evlerine... Balık çok olduğu zaman, Nuran canının istediklerini alır, buzdolabı olmadığı için de geri kalan balıkları, konu komşuya dağıtırdı.

Evlerinde hemen her gün balık piştiğinden olacak Nuran bu defa:

“Balık kızartma yağını çok harcıyoruz! Balık çok, yağ yok...” diyerek harcanan yağa üzüldü... (*Şimdi ise yağ çok, balık yok..*)

Barbaros'un Torunları Geliyor!..

Zamanla sabahları güneş doğmadan denize girmek, rüzgarlı havalarda ıslak mayo ile iki saat tahta üzerinde, ayakları suyun içinde oturmak rahatsız ediyordu Vehbi'yi... .

Arkadaşı İbrahim'le birlikte bot yapmaya karar verdiler bir gün. Önce Nazmi ağabeye giderek beş adet şeker çuvalı aldılar. Mahallenin tek terzisi Şükrü ağabeylerine gidip çuvalları birbirine ekleterek diktirdiler. Daha sonra botun iskeleti için Marangoz Ali Usta'dan, kalın bir omurga tahtası ile bol miktarda çıtalalar aldılar.

Tahta iskelet özenle çakılıp şeker çuvalı da iskeletin üzerine kaplandı. İş boyaya gelmişti. Koyu koyu iki kat beyaz yağlıboya sürüp kurumaya bıraktıklarında, iki kişilik bot hazır sayılırdı.

Sıra kürek yapmaya gelmişti. Yaklaşık iki metrelik yuvarlak bir tahtanın uçlarına, eskiyen masa tenisi raketlerini çakarak kürekleri elde ettiler. Ertesi gün de botlarını denize indirdiler. Ah! Ne heyecan ne heyecan... Mahallenin çocuklarında da bir o kadar merak...

Bota, karşılıklı ve çok yavaş binmeleri gerekiyordu. Oltalar, yemler, balık torbaları, orta kısma kondu. Önce Vehbi oturdu usulca... Botun yarı yarıya suya girdiğini gören İbrahim de pür dikkat, usulcacık bota oturdu oturmasına; ama deniz suyunun bir anda bota dolmasıyla birlikte... battılar....

Neyse ki çok iyi yüzme biliyorlardı; hem zaten kıyıdaydılar.

“Yüksekliği iyi ayarlayamamışız. Bu da bir tecrübedir,” deyip botlarını karaya çekmeye başladılar.

Neşeleri kaçmıştı. Kıyıya çıktıkları botu sırtlanıp bahçelerine götürüyorlardı ki... Mahallenin diğer çocukları için makara başlamıştı.

Suratları bir karış, sırtlarında zorla taşıdıkları botlarıyla sokaktan geçerken atılan laflara tek bir kelime bile söylemiyorlardı.

Dalga geçen geçeneydi...

“Bot sizin neyinize... Kıyıda avlanın.”

“Oğlum bu matematik, fizik işi... Suyu batan cisim, ağırlığı kadar...”

“Hişşt! Arşimet okumadınız mı hiç?”

“Nazmi ağabeyin bütün çuvallarını, Marangoz Ali ağabeyin bütün tahtalarını alsanız size yetmez!..”

“Hah ha!.. Hadi daha çok çalışın, daha çok...”

Duymazlıktan gelerek dimdik yürüdüler; ama çok hırslanmışlardı. Ne öğlen yemeği, ne akşam yemeği... Aralıksız çalıştılar... Hesap kitap derken botun kenarlarını ilavelerle yükseltip boyadılar ve ertesi günü sabırsızlıkla beklediler...

O gece uyku girmedi gözlerine, sabahı sabah ettiler. Seher vakti ezan okunduğunda iki arkadaş evlerinden fırladığı gibi soluğu botlarının başında aldılar.

Bahçeden çıkardıkları botlarını sırtlandıkları gibi sokaktan rahatça geçtiler. Onlarla dalga geçen arkadaşlarının, mışıl mışıl sabah uykusunda olmalarından yararlanarak botlarını rahatça denize indirdiler; lakin batıp batmayacağından emin değillerdi ki...

“İnşallah başarmışsızdır” diyerek botlarına nazikçe bindiler.

“Yaşasın başardık!” diyen neşeli sesler, o sabahın sakinliğinde top gibi yankılandı ta iskeleye kadar...

Hemen oltalarını çıkarıp denize sallandırdılar. Yanlarından geçen balıkçı motorlarının dalgalarından etkilenmemek için ‘yavaş yavaş!..’ diye bağırmaktan yoruldu. İkinci bir başarısızlık balıkçılıklarının sonu olabilirdi çünkü...

Çok şükür ki bol bol balık tutmuşlar, pek güzel avlanmışlardı. Kıyıda toplanan çocuklara hiç bakmadan, botlarını kıyıya çekip tuttukları çeşit çeşit balıklarla dolu sepetlerini kollarına takıp:

“Barbaros’un torunları geliyor!..” diye denizciliklerini kutluyorlar, sokakta artık onlara laf atamayan çocukların bakışları altında, zafer kazanmış komutan edasıyla yürüyorlardı...

Kendilerini ödüllendirmek için öğleden sonra Karşıyaka Çarşısı’ndaki Ortanca Pastane’de buluşmak için sözleştiler. Çarşıda bulunan üç pastaneden, ortada kalanına Ortanca Pastane derlerdi çocuklar.

Arkadaşı, çikolatalı pastayla limonata içmeyi, Vehbi de supanglezi çok seviyordu. En çok da tabağın dibindeki, çikolata soslu kek, onu cezpt ediyor, ağzını sulandırıyor.

Ancak bir şey kutlamak için gidebilirlerdi pastaneye. Pahalıydı onlara göre... Her zaman yiyemezlerdi öyle pasta, supanglez filan.

Bir gün balık tutmak için botlarına bindiklerinde henüz açılmak üzereydiler ki kocaman bir denizkaplumbağasının, botlarının altında tak tak sesler çıkarıp onları yukarı doğru kaldırarak düşürmeye çalıştığını fark ettiler. Çok korkmuşlardı.

“Ben bu kadar büyüğünü hiç görmemiştim şimdiye kadar!..” diyordu İbrahim.

“Ben de görmemiştim!..” diyen Vehbi, botun kenarına doğru tutununca İbrahim de şaşkınlıkla aynı tarafa tutundu.

Bot, iyice dengesini kaybedip devrilmez mi!.. Allah’tan kırıya yakındılar; zira çok telaşlanmış, çok da ürkmüşlerdi... Daha derinlere doğru açılmadıklarından hemen sahile ulaştılar.

Heyecandan nefes nefese idiler ki ileride ağzından sular püskürterek suyun üzerine çıkardığı iki yumruk büyüklüğündeki dev denizkaplumbağasının kafasını gören Vehbi, bağırdı:

“Aa!.. İbuş bak!.. Bu bizim sevdiğimiz denizkaplumbağası değil mi? Hay Allah!.. Denizin altında amma da büyük gördük onu... Boşuna korkmuşuz. Olan bizim botumuza oldu. Bir daha adam ölmez bu bot...”

Balon Lastikli Siyah Bisiklet

Vehbi, ortaokulu bitirmiş, yeşil gözlü, siyah kıvrıcık saçlı, uzun boylu, yakışıklı bir delikanlı olmuştu. Sürekli deniz kenarında olduğundan açık buğday tenini hiç kimse görmemişti. O, yaz kış hep yanık tenli, bronz görünüşlüydü. Her fırsatta yüzdüğünden omuzları, adale yapısı çok gelişmiş,

yüzme sporu sayesinde, sülalenin en uzun boylusu olmuştu. Yaz aylarını ise sürekli çalışarak geçiriyordu. Nuran, bu durumdan memnundu. Çünkü ekonomik sıkıntıları epey azalıyordu o zaman. Ama Vehbi, buluş çağının en büyük arzusu, bisiklet özlemi çekiyor, babası Selim'in maddi durumunu bildiği için de ısrarcı olamıyordu.

Bisiklet sahibi olmak, büyük sükseydi o zamanlar. Gecele ri rüyalarında kendini devamlı bisiklet sürerken buluyor, bisikletle Karşıyaka Lisesi'ne gidip gelmek, hayallerini süslüyordu.

Sonunda kendi birikimleri ve babasının katkıları ile o günlerin ünlü bisiklet markaları olan rally, rutke, humber değildi belki ama balon lastik, siyah bir bisikleti olmuştu. Aman ne büyük mutluluktu... Her gün yıkayıp siliyor, toz kondurmuyordu...

Vehbi daha sonra bisiklet alımında, en büyük katkının annesi tarafından verildiğini öğrendiğinde çok şaşır dı.

Nasıl yardımcı olmasın ki Nuran... O, genç kızlığında bisikletin üstünden hiç inmemişti ki... Bu duygunun ne olduğunu, en iyi o bilirdi ailede...

Alaybey Yalısı'nda ilk aşkını yakalamıştı Vehbi... İzmir'deki bir kolejde okuyan, sarışın, yeşil gözlü, düz saçlı, spor giyimli genç kızın ise bu aşktan hiç haberi yoktu.

Vehbi, her gün 15.15 vapurunun, Karşıyaka'ya gelişini dört gözle bekler, iskeleden itibaren, genç kızın arkasından fark ettirmeden takip eder, kız evine girince de bir süre bekleyip '1685 Sokak'a dönerdi. Fakat dayanamayıp tekrar bisikletine atladığı gibi genç kızın evinin önünden üç-beş kez, bir

aşığı bir yukarı geçer, kızı balkonda görebilme umuduyla yap-
nıp tutuşurdu.

Bu durum günlerce, aylarca sürüp durdu; ama genç kızın
bu aşktan hiçbir zaman haberi olmadı.

Bir gün; Konak Vapur İskelesi'nde, genç kızın erkek ar-
kadaşıyla vedalaştığını görünce Vehbi'nin bu ilk aşkı da yü-
reğindeki bir balon gibi sönuverdi.

Nuran, oğlunun son günlerdeki bu dalgın halini, kendi-
sinin Selim'e aşık olduğu günlere benzettiği için üzülyordu.
Oğlunun o gün, üzgün bir halde eve geldiğini gördüğünde,
bu platonik aşkının bittiğini hemen anlayıvermişti.

Yine de farkına varmamış gibi göbeklerine birer tane ka-
buklu çiğ yumurta oturttuğu çörek tepsisini, Vehbi'ye uzatıp
fırına götürmesini söyledi.

"Dur, şu on beş kuruşu al da pişirme parası verirsin fırı-
na..." derken bir yandan da çörekler görünmesin diye üzeri-
ne gazete kağıdı örtüyordu.

Nedense evin tek çocuğu oymuş gibi tepsileri fırına gö-
türmek onun göreviydi. Yumurtanın beyazıyla pudra şekerini
çırparak elde ettiği sıvı hamuru, tepsideki yağlı beyaz ka-
ğıdın üzerine, kaşık kaşık dökerek 'beze' tatlısı yapmaya ba-
yılan büyük dayısı da fırına hep onu yollardı.

Evin en küçüğü olmak zordu doğrusu... Vehbi bazen:

"Hepsinin sözü bana geçiyor. Ne kadar büyürsem büyü-
yeyim, evin en küçüğü her zaman benim..." diye söylenirken
annesini sanki anlıyormuş gibi arkasından seslenip:

"İyi ki seni doğurmuşum! İyi ki..." diyerek seslenir, gü-
lerdi ona...

Bir Daha Kabuklu Domates Yemedi...

Vehbi'nin, arkadaşıyla yaptığı bot batınca artık kıyıda balık tutuyordu. Bu arada okulda, yepyeni güzel bir kayığı olan İlhan'la tanıştı. O da Vehbi gibi balık tutkunuydu.

İlhan'ın kayığı, Bayraklı semtindeki deniz kenarında demirliydi; çünkü evleri Bayraklı'daki sahile çok yakındı.'

Vehbi'nin nasıl olsa balon lastikli siyah bir bisikleti vardı artık. Sabahın erken saatinde, güneş daha doğmadan, uyan-dığı gibi bisikletine atlar, gün doğumunun serinliğinde, denizin gökyüzüyle birleştiği ufuk çizgisindeki kırmızılık hâlâ devam ederken İzmir'e giden ana yolda, bisikletinin pedallarını süratle çevirir, arkadaşının evine gelip onu uyandırır.

İlhan, gözlerini ovuşturarak kapıyı açar:

"Bekle bir dakika! Üstüme mayomu giyip geliyorum" derdi bütün rehavetiyle.

Beraberce deniz kenarına giderler, uykularını alamadıklarından esneyip dururlardı; ama balıkçı dediğin de sabah erkenden çıkmalıydı balık avına. Sabah serin suda tutulurdu balıklar.

İşte esas huzursuzlukları, deniz kenarına geldiklerinde başlardı. Açıkta demirledikleri kayığı çekmek için sabahın serin suyuna girmek bir yana, deniz kenarındaki lağım ağızlarından çıkan atıklar; eğer denizin o sabahki akıntısına göre kayıklarının olduğu tarafa doğru sürüklendiyse huzursuzlukları daha da büyürdü. O temiz denizde, çıkan atıklar öylesine gözle görülebilen sedefli bir parıltıyla hareli bir yol çiziyordu ki gözle akıntıyı takip etmemek mümkün değildi.

“Bugün kayığı sen çekeceksin. Ben daha dün çektim” tartışmaları yapıp sonunda da iki tane çöp çekmeye razı olurlardı.

Kimin çöpü kısa çıkarsa kayığı çekmek için denize o girerdi artık... Kısa çöp Vehbi’ye çıktıysa söylene söylene denize girer, denizin yüzeyinde gezen domates kabuklarını elleriyle ittirip nefret ederek:

“Bula bula akıntı bizim kayığın yönünü bulmuş” diye söylenip dururdu.

Kayığın ipini, şamandıradan kurtarınca kürekleri iskar-moza takarak tahta iskeleye doğru yol alır, elinde yemler ve oltalarla bekleyen İlhan’ı kayığa alıp Turyağ açıklarına doğru kürek çekerdi. Daha sonra da bulduğu tertemiz denize dalıp çıkmak olurdu Vehbi’nin ilk işi. Biraz önceki, domates kabuklu lağım sularından arınmak istercesine sabahın serin suyundan bir türlü çıkmak istemezdi.

İlhan:

“Hadi oğlum çık artık!.. Yunus balıklarından bir farkın yok senin,” derdi.

Oltanın birini atıp diğerini çekene kadar öteki olta da balıklarla dolardı. İğnelere yem takmaya bile yetişemezlerdi. Öylesine bol balık, öylesine bereketli bir denizdi...

Kayıkları balıklarla dolunca kıyıya yanaşırlar; Vehbi pa-yına düşen balıkları, bisikletinin arkasına taktığı balıkçı sepe-tine doldurur yine Karşıyaka’ya doğru yola çıkardı.

Müşterileri hazırды nasıl olsa... Mahallenin teyzeleri, am-caları Vehbi’nin yolunu gözlerlerdi öğlen yiyecekleri balıklar için.

Vehbi, bir elinde eve ayırdığı balıkları, bir elinde de kazandığı paraları sallayarak üzerinde deniz suyunun kurumuş tuzlarından arınmak için bu defa da şeker tadındaki Yamanlar suyuyla arka bahçedeki hortumla şakır şakır yıkanır; Nuran da:

“Yeter artık su kuşu!.. Ne tuzlu suya, ne de tatlı suya doyamıyorsun” derdi.

Vehbi’nin yüzmekten üçgenleşmiş vücuduna, güneşten yanmış kayış gibi tenine bakar:

“Deniz ve güneş çocukları çabuk geliştiriyor” diye düşünerek masanın üzerindeki paraları biriktirmek üzere alır; okul masraflarını çıkarmak için tatilde bile çalışan oğluna, sevgiyle biraz da erkenden hayat mücadelesine başladığından içi burkularak bakar; öğlen yemeğini hazırlamak üzere Vehbi’nin getirdiği balıkları temizlemeye koyulurdu.

Vehbi annesinin yanına gelir:

“Aman annecim gözünü seveyim, domatesin bütün kabuklarını iyice soy salata yaparken” derdi.

‘1685 Sokak’ın O Keyifli Günleri...

Akşamüzerleri, kavrulmuş karpuz çekirdeklerini ya da çiğdemlerini alan gençler, bugünkü anıt bölümünde, kızlı erkekli, deniz kenarındaki duvarın üzerine oturur, çekirdeklerini çıtlatırlarken gün boyu, okul anılarını ve mahalledeki en son haberleri konuşturlardı.

Buluşmaların olmadığı, aşk kıvılcımlarının ancak bakışlarla çıktığı, o duvar üstü söyleşilerde, zamanla gelişen aşklar, bazen evlilikle sonuçlanırdı.

Mahallenin Kemal ağabeyi ile Leman ablasının evlilikleri de böyle olmuştu.

Akşam yemeği için deniz kenarından evlere dönülürken gece saat kaçta, nerede toplanılacağına karar verilirdi.

Etraf, yaz sıcaklığının etkisiyle keskin çiçek kokularıyla dolu olurdu buram buram... Karşıyaka'nın o hanımeli, yasemin, gül kokuları, gençliklerinin aşk iksiriydi sanki... Hele ıgde, limon, portakal çiçekleri açtığı zaman, etrafa yayılan o baygın kokular; ful çiçeklerinin, o minnacık cüsselerinden umulmadık yoğunlukta çıkan, isterik kokular, insanları aşk sarhoşu yapmaya yeter de artardı bile... En dertlilerin bile içine huzur, mutluluk dolar; en realist geçinenler bile farkında olmadan romantikleşirlerdi birden.

Bahçelerdeki nar ağacının kırmızı çiçekleri; rengarenk güllerin; eflatun, mavi, beyaz akasyaların; eflatun leylakların, mor sümbüllerin, beyaz ve pembe çiçekleriyle bodur zakkum ağaçlarının, hercai menekşelerin renk cümbüşleri, gözlere ziyafet çekerdi...

Yemek kokuları, sokağın köşesinde birbirine karıştırdı... Özellikle balık kokuları... Hele Şevket ağabeyin ilk rakı kadehi, grup halindeki gençleri görür görmez kalkar:

"Eşek nerden bilsin zevkusefayı... Sor bakalım, hiç çekmiş mi kafayı?" der, sağlık dileyerek biraz da çakırkeyif rakısını yudumlardı.

Nuran hemen komşusu Zehra Hanım'a:

"Aman!.. Darısı seninkinin başına... Benimki içkiyi bıraktı da sağlığına kavuştu. Dua edelim birlikte de tez günde bıraksın şu mereti inşallah!.." der dururdu kadına...

İçki içenlerin neden ‘sağlığınıza’ dediklerini çözemezdi mahallenin çocukları. İçki zaten sağlığa zararlıydı... Sağlıksız bir şey için neden ‘sağlığınıza’ diyerek kadehlerini tokuşturuyorlar diye düşünüp bir türlü bu çelişkinin içinden çıkamazlardı.

Derken Nuran çocuklarını çağırırdı. “Nail, Vehbi!.. Hadi gelin artık... Yemek sizi beklemez... Çabuk olun.”

Daha sonra da Ülker teyze:

“Hadi Bengü! Çabuk ol oğlum. Yemekler soğuyor.”

Ve diğer annelerin sesleriyle dolardı mahalledeki sokaklar, bir ucundan öbür ucuna...

Yemeklerini yiyen erkek çocukların vazgeçemediği oyun, uzun eşekti. Sokağın tombulu Okan da oyunun en güzel, en rahat eşeği...

Kızların toplanması ise sofraya toplama, bulaşık yıkama gibi annelerine yaptıkları yardımlar yüzünden daha uzun sürerdi.

Kızlar gelince gecenin beklenen oyunu ‘saklambaç’ başlardı. Ama ne saklambaç... Selma ablayla Asaf ağabeyi, ebe'nin bulması mümkün olmazdı bir türlü... Yaklaşık bir saat sonra Selma abla, dağılmış saçlarını iki eliyle düzelterek gelir, ebeye:

“Oğlum, oturacağına arasana neredeyiz?” der, ebe de biraz sıkılan:

“Selma abla, her gece sizi arıyor, bulamıyoruz... Asaf abi de yok!..” diye cevaplardı.

Biraz sonra bir köşeden çıkan Asaf ağabey, bir hayli keyifli görüntüsüyle çıkmaz sokağa girer:

“Hadi çocuklar! Şimdi de ben ebe olayım, siz saklanın.” derse de çocuklar biraz somurtarak:

"Eh artık ebeyi de çok zor buluruz ya..." diye sızlanırlardı.

O kadar bulutların üzerindeydiler ki... Çocukların bu serzenişlerini anlamazlıktan gelip aldırmazlardı hiç...

Çocuklar en sonunda:

"Sizinle oynamak hem zor oluyor hem de saklambaç oynamanın zevki kalmıyor. Çok vakit harcıyoruz..." dediklerinde onlar çoktan evlenme kararlarını almışlardı bile...

Gecenin finali, Nûran'ın keyfi yerindeyse çaldığı udun ritimleri eşliğinde, kapının önünde oturan sokak sakinlerinin konseri ile biterdi...

"İzmir'in kavakları, dökülür yaprakları..."

"Hey gidinin efesi... efesi... efelerin efesi..."

"Karşıyaka'da İzmir'in gülü..."

"Hoppa şına şinanay şinanay nay

Şinanay yavrum şinanay nay..."

Hele hidrellez gecelerinde, sokağa yakılan kocaman ateşten herkes teker teker atlayıp dilek tutar; gençlerin aşk, sevgi diledikleri fısıltılarına, bütün sene romatizma olmayız artık diyen yaşlıların kart sesleri karışır; topladıkları ısırganları, herkesin bacaklarına sürten çocukların da keyfine diyecek olmazdı.

Gelin olmamış, buluş çağındaki bir genç kız, sokağın ortasına oturtularak başına su dolu bir küp konur; '1685 Sokak'ın sakinleri de küpün etrafında toplanırdı.

Küpün içine, bir gün önceden hazırlanıp doldurulmuş manileri, sokağın en küçük çocuklarından biri çeker; Aysel'in niyetine, diyerek sokağın en nüktedan büyüğüne verirdi. Bu

böyle Aylin'in niyetine, Yüksel'in niyetine, Sevinç'in niyetine, diyerek devam eder; eğer dilekler sahibine çok uyarsa gülüşmeler, kahkahalar artar; fısıldaşmalar büyüyüp manidar laf atmalar başlardı.

Bilirlerdi ki her şey eğlence içindi. Kimse kimsenin kusura bakmaz, herkes güler, eğlenirdi. Hoşgörü sınırları öylesine uçsuz bucaksızdı ki...

Yetişkinlerin kimi tuğladan minyatür ev, kimileri kağıttan kayık, kimileri de tahtadan araba modelleri yapıp evdeki ocaklara koyarlardı.

Daha sonra da herkes kağıda yazdığı dileklerini, bahçelerdeki gül ağacının dalına bağlar ya da deniz kenarına gidip kağıtları suya atardı.

Nuran'ın dileği ise her sene aynıydı. Her üç çocuğuna da üç tane üniversite diploması örneği yapar; garantiye almak için hem ocağa koyar hem gül ağacına bağlar hem de denize atardı. Onun en büyük emeli, üç evladına da üniversite tahsili yaptırabilmektir.

Sabahleyin erkenden kalkan mahallenin yumurcaklarının ilk işi, daha yüzlerini bile yıkamadan, bahçelere dalıp gül ağacındaki dilek kağıtlarını çabucak toplamak olur; yakalanma korkusuyla nefes nefese koşarak deniz kenarında soluğu alırlardı.

Topladıkları dilek kağıtlarını, sonradan okumak üzere kuma bırakıp suyun üzerinde yüzen kağıtları toplamak için ardı ardına sabahın buz gibi denizine atlayarak avuçları dilek kağıtlarıyla dolu, zar zor sahile çıkarlardı.

Tüm kağıtları bir araya topladıktan sonra teker teker okuyup kıkırdarlarken onları kahvaltıya çağıran annelerinin:

“Sizi kör olmayasıcılar... Nerelere kayboldunuz yine? Hadi kahvaltıya!..” sesleriyle irkilirler; hep beraber koşa koşa sokağa girdiklerinde hep bir ağızdan:

“Ahmet, Fatma’yı seviyooo!.. Hasan, Ayşe’yi seviyooo!..” diye bağırarak kağıttaki bütün sırları ifşa ederlerdi.

Bu sesleri duyup evlerden fırlayan dilek sahipleriyle çocuklar arasında başlayan kovalamacalar, nefes nefese koşuşturmalarla biter; kahvaltı masalarındaki çaylar da buz gibi olurdu tabii...”

Her yanı gelincikler, mor sümbüller, ballıbabalar, filbah-riler, papatyalar sardığında Küçük Yamanlar’a ya da Kara-göl’e kıra gidip ip atlamak, top oynamak gelirdi akıllarına... Yine Nuran herkesi kışkırtıp:

“Haydi, herkes kuru köfte, dolma, yumurta, taze soğan ve böreklerini hazırlasın!.. Yarın kıra gidiyoruz!.. Her yer beyaz, sarı papatyalarla mor sümbüllerle; lacivert, mavi, pembe, eflatun, bordo karışımı ebruli anemonlarla; kıpkırmızı zarif gelinciklerle dolu” derdi.

Hidrellezde de uçurtmalarla, toplanla, hasır ve kilimlerle Küçük Yamanlar’a kıra gitmek adettendi. Kızlar, erkekler hep birlikte istop, voleybol oynar, ip atlayıp birkaç gün önceden hazırladıkları görkemli uçurtmalarının kuyruklarını süzdüre süzdüre yarıştırdılar. Bu arada kır çiçeklerinden toplayan kızları seyreden oğlanlar, onların gözüne girmek için ebruli dağ lalelerini, topraktan çıkarmalarında yardımcı olurlardı.

Hele havalar iyice ısındığında, bazı hafta sonları, sokak sakinleriyle değişik bir deniz kıyısına gidip denize girmek fikri yine Nuran'dan çıkardı. Bazı yaşlılar:

"Allah Allah!.. Burnumuzun dibinde mis gibi deniz dururken uzağa gitmek niye?!.." diyerek söylenirler; ama yine de tutulan kamyonlara, en önce onlar yerleşirdi, sonra da sokağın gençleri...

Aman ne eğlencelidir o saatler!.. Çoğunun sırtında, evde dikilmiş mayoların üzerine giydikleri, önden düğmeli elbise-leri; çok az kişide de ithal hazır mayolarının altına geçirdikleri volanlı, kloş etekleri, bandanaları ve şapkalarıyla o zamanın, en uzak deniz kenarı diye düşündükleri İnciraltı Plajı'na gidene kadar mandolin, gitar, mızıkça çalan, barakasla darbu-ka ve tefle ritim tutan, hep bir ağızdan söyledikleri şarkılarla mahalleliyi coşturan gençler...

"Deniz, ne kadar güzel hoş, haydi koş dalgalara koş..."

*"Yaz gelince insan, denizi özler..." "Love in Portofino..." "Be-
same mucho..."*

Nuran, masmavi denize doğru koşturanları, denizin or-
tasında el ele tutuşturarak genç kızlığında söyledikleri:

"Deniz yastık, kızlar fıstık..."

Deniz yastık, kızlar fıstık...

Cuummppp..." şarkısının nakaratıyla Rodos'ta, Akdeniz'in göbeğinde yüzdüğü, o güzel günlerindeki gibi başlardı yine balıklar gibi kadife yumuşaklığındaki denize dalıp çıkmaya...

Her yıl 1 Temmuz'da yapılan yüzme ve yağlı direktan at-
lama yarışmaları da mahallenin şölenu olurdu. Sokağın sakin-

leri, illaki 1685'in çocuklarına tezahürat yapar, denize doğru uzatılan yağlı direğin ucundaki bayrağı, yağlı direktan kaymadan alabilmeleri için el çırpıp sevinç cıgıllıkları atarlardı. Kazanana hediye olarak ya tavuk ya da horoz verilirdi. Çocuklar, coştukça coşarlar, iskeleye yanaşmış geminin en üst bölümünden, denize balıklama atlamaya hiç doyamazlardı.

'1685 Sokak'ın köşesindeki boş arsaya, ip cambazları gelirdi gösteri yapmak için. Cambazın, ip üzerindeki yürek hoplatan gösterilerini izlemek için insanlar akşam saatinde çoluk çocuk doluşurdu bu arsaya.

Nuran da kusur kalmaz çocuklarını alıp gösteriyi izlemeye gelirdi koştura koştura...

Ya geceleri o açık hava sineması keyiflerine ne demeli?! Gündüzleri, hoparlörlerle yeni gelen filmin duyurusu yapılırdı sokak sokak... Mahallenin kadınları, bebek arabalarını süren anneleri, çocukları, gençleri... Kollarında yazlık hırkaları, şallarıyla Zafer Sineması ya da Alaybey'deki Cihan Açık Hava Sineması'na giderler; başroldeki oyuncuyu, kendileriymiş gibi hissedip onunla ağlayıp onunla sevinirlerdi.

Ellerinde, cıtlattıkları çiğdemleri (*ayçekirdeği*), kabak çekirdekleri, çifte kavrulmuş kabuklu fıstıkları...

Beş dakika arada, gazoz satan çocuklardan aldıkları Yamanlar gazozunu dikerlerken gökyüzünde parlayan yıldızların ışıltısıyla içleri aydınlanır; bahçelerdeki rengarenk yediveren güllerinden sızan kokular ve sıcaklığın rehavetiyle kendile-

rini mutlu, huzurlu; ama duygusal filmlerin etkisiyle de son derece romantik hissederlerdi.

Bu sinema heyecanları kışın da devam ederdi. Her yeni gelen filme gitmek adettendi sanki... Halk evinin altındaki Atlas Sineması, Melek Sineması, Ses Sineması her zaman se-yirciyle dolup taşardı...

Büyük Adamlar Ölmez

Nuran, her anneler gününde, bahçesinde yetiştirdiği çi-çeklerden toplayarak hemen Zübeyde Hanım'ın Osmanpaşa Camii'nin avlusundaki kabrini ziyaret eder, çiçeklerini bırakır, duasını ederdi.

"Atamızın anası, benim de anamdır. Anneler günün kut-lu olsun Zübeyde anam." derdi.

1925 yılının Ekim ayında, İzmir'i ziyaret için gelen Ata-türk, Kordon'daki Naim Palas'a yerleşmişti. İşte bunu duyan Karşıyakalılar, bir vapura doluşup İzmir'in Kordon'una, O'nu görmeye gitmişlerdi heyecanla... O günü yaşayan şans-lı Karşıyakalıların arasında bulunan Nuran'ın komşusu yaşlı teyze:

"Gazi Paşa gelmiş!.. Gazi Paşa gelmiş!.. Hadi çabuk olun!.. İskeleyden gemi kalkacakmış! Ata'mızı görmeye gide-ceğiz..." diye bütün ahabplarına haber vermiş sevinçle...

Koşarak alelacele gemiye binmişler. Öylesine mutluy-muşlar ki Atatürk'ü görebilecekleri için. Otelin balkonuna çı-kıp şerefine düzenlenen fener alayını seyrettikten sonra va-pura doluşup onu görmeye gelen Karşıyakalıları seslenen

Gazi Paşa'nın yaptığı konuşmayı dinleyen yaşlı kadın; Ata'sı ne dediyse hepsini harfiyen anlatmıştı Nuran'a.

Sanki o da oradaymış gibi kulaklarında çınlardı hep Atatürk'ün sesi.

"İzmir'in Karşıyakalıları!

Sizi derin muhabbetle selamlarım. Ben bütün İzmir'i ve bütün İzmirlileri severim. Güzel İzmir'in temiz kalpli insanların da beni sevdiklerinden eminim. Yalnız bir rastlantı beni Karşıyaka'ya daha fazla bağlamıştır.

Karşıyakalılar! Annem sinenizde, sizin topraklarınızda yatıyor.

Karşıyakalılar! İzmir'e girdiğim gün, evvela Karşıyaka'yı ve orada da sizin Türk topraklarınızda yatan, validemin mezarını gördüm."

Gözleri doldu Nuran'ın...

"Güzel Atam! Ben ne seni gördüm ne de Zübeyde anayı; ama benim kalbimde, ruhumda o kadar dopdolusunuz ki... Bizi düşman işgalinden kurtaran büyük Ata'mın anasının, anneler gününü kutlamadan, ben kendi anneler günümü kutlayamam hiç..." derken gözlerinde dolan yaşlar, yuvarlanıverdi yanaklarından.

Nuran'ın en küçük kız kardeşi Meral, bir subayla evlenmiş, üç tane erkek evladı olmuştu. O sıralar görev icabı Erzurum'da bulunuyorlardı.

Nuran çok özlediği, kaç senedir görüşemediği kız kardeşini ziyaret için Ankara’da oturan Fethi ağabeyine gidip yengesiyile birlikte, Erzurum’a trenle geçmek istedi.

Telefonlar henüz o kadar yeniydi ki... Nasıl konuşulur, nasıl açılır, nasıl kapanır yeni yeni öğrenmeye başlamışlardı. Postaneye gidip ağabeyinin telefon numarasını arayarak çıkan erkek sesini Fethi’ye benzetince:

“Fethi abi, ben yarın sekiz treniyle Ankara’ya geleceğim. Beni garda karşıla, tamam mı?” diyerek karşıdan hiçbir cevap beklemeden, telefonu yüzüne kapadı.

“Nasıl olsa beni duydu, karşılar” diye düşündü kendinden emin.

“Kim bilir buna ne çok sevinecek” diyerek eve döner dönmez, Rodoslu bir arkadaşının getirdiği, ağabeyinin çok sevdiği tütün balığını, çantasına koydu. Bir tane de Meral için...

“İnşallah balığın yumurtaları olgunlaşmıştır. Fethi abim, ağzında çıtır çıtır patlatmaya bayılır çünkü” dedi.

Nuran’ı o sabah, Ankara’ya gidecek trene, Vehbi götürdü. Bir elinde annesinin bavulunu, bir elinde de yiyecek çantasını taşıyordu. Son anda yine dayanamayıp özlemişlerdir diyerek abdiçelebi böreğiyle yaprak sarması yapmıştı.

Nuran da Vehbi’nin arkasından, tombul vücudu, küçük boyuyla elinde taşıdığı kendinden büyük çiçek buketiyle gayet neşeli ve heyecanlı bir halde koşturuyordu. Sabahın erken saatinde kalkmış, Ata’sı için bahçesinde yetiştirdiği beyaz kasımpatılarından ve Atatürk çiçeğinden, kocaman bir buket yapmıştı.

Anıtkabir'i ziyaret edecek, Ata'sının önünde saygı duruşunda dururken:

"Ben bu çiçekleri sana getirebilmek için bahçemde kendi ellerimle yetiştirdim Ata'm!" diyecekti.

Karşıyaka İstasyonu'nda bekleyen trene bindiler. Vehbi, annesini kompartımana oturtarak 'iyi yolculuklar' dileyip bavulunu üst rafa koyarak trenden indi.

Nuran çok sevinçliydi Ankara'ya gideceği için. İlk işi Anıtkabir'e gidip Ata'sını ziyaret etmek olacaktı.

Trende, pencere kenarına oturduğu iyi olmuştu. Camdan baka baka vakit geçirmiş, kompartımana gelen kadın yolcularla sohbet etmişti.

Tren, Ankara Garı'na girdiğinde genç bir delikanlıdan yardım isteyerek bavulunu tepeden indirtip aşağıya kadar taşımasını rica etti.

Trenin penceresinden bakındı bakındı; ama Fethi ağabeyi görünürlerde yoktu. Kocaman buketini kucaklayıp çantasını koluna takarak aşağıya atladı. Gardaki sıralardan birine oturup düşündü durdu.

Telefondaki ses ağabeyinindi. Geleceğini de söylemişti. İyi de ondan 'tamam karşılığım' cevabını almamıştı ki... Bilememişti işte... Bir telefonla konuşmayı bile becerememişti...

"Ne yapacağım ben şimdi? Kaç zamandır burada bekleyip duruyorum. Gelse gelirdi bu zamana kadar" diye geçirdi içinden.

Gayet isteksiz bir şekilde, yavaşça yerinden kalktı. Gar görevlisiyle konuşarak en yakın taksiye kadar giderek ağabe-

ynin Yenimahalle'deki adresini verip yola koyuldu. Bir yandan da kendi kendine söyleniyordu.

"Bir de taksi parası çıktı başıma. Neredeyse sineğin yağnı bile çıkaracağım derken... Bir telefon dahi etmeyi beceremiyorsun Nuran, gör işte halini..."

Gitti gitmesine de ağabeyi de yengesi de evde yoklardı. Onlar bu saatte görevlerindeydiler. İkisi de çalışıyordu çünkü...

"Bunu da hiç düşünemedim" dedi.

Kapının kuvvetle çalındığını duyan bitişik komşuları, merakla kapıyı açıp Nuran'a kim olduğunu sordu.

Her şeyi öğrenen kadın, ağabeyleri gelene kadar onu evine davet etti.

Nuran sokakta kalmadığı için memnundu bu işten. İlk işi, çiçeklerini suya koymak oldu. Ata'sına götüreceği çiçekleri, tazecik olmalıydı.

Kadıncağz, akşama kadar Nuran'ı ağırlayıp dinlendirdi. Fethiler geldiğinde bitişik komşularındaki Nuran'ı görünce çok şaşırdılar.

"İnsan haber verir... Gelir seni karşıladım," dedi Fethi.

"Verdim" dedi Nuran. "Daha doğrusu verdiğimi sandım." diyerek telefon konuşmasını anlattı.

Hepsi kahkahadan kırılıyorlardı... Nuran'ın ise yüzü asıktı.

Kardeşinin bozulduğunu gören Fethi, mevzuu değiştirmek için:

“Annem nasıl? Ne yapıyor?” diye sordu.

“Ne yapsın, her gün mutlaka bana kadar gelir. Maksudı hem yürüyüş yapmak hem de torunlarıyla oylanmak. Canı sıkılıyor, yapayalnız kaldı kadıncağız. Her gün o kadar yolu yürüdüğü için de dimdik ve zayıf. Sağlığı da genç kız gibi maşallah! Benim gibi kilo almadı o. Ama biliyor musun, eski alışkanlığına göre cebinde mutlaka çeyrekleri olup harcayacak ya!.. Şimdi çeyrekleri olmadığından cebinde ceviz, bademle geziyor. Hem yürürken yiyor hem de cebindeki alıştı-ğı ağırlığı sağlıyor,” deyince hep beraber gülüştüler.

Ertesi gün yengesi işten izin aldı. Erzurum’a beraber gideceklerdi. Nuran, önce Anıtkabir’e gidip Atatürk’ü ziyaret etmek istediğini söyledi.

Bahçesinde, Ata’sı için dikip büyüttüğü beyaz kasımpatıları, Atatürk çiçeklerini kucakladığı gibi yengesiyle birlikte Anıttepe’ye doğru yola çıktı.

Bir süre sonra Anıtkabir’in aslanlı yolunda yürümeye başlayan Nuran’ın, gözleri dolmaya başlamıştı bile. O kadar heyecanlıydı ki... Ne kadar istemişti Ata’sını görebilmeyi... Çok arzu etmesine rağmen onu uzaktan da olsa görmek kismet olmamıştı. Görseydi eğer diyecekti ki:

“Ben de asker olmak istiyorum Atatürk’üm. Ben de o üniformayı giymek, ben de bu vatan için asker olmak istiyorum Paşa’m” diyecekti.

Atatürk’ün kabrinin bulunduğu yere geldiklerinde, elindeki çiçekleri yavaşça bırakan Nuran:

"Bu çiçekleri senin için getirdim Ata'm." diyerek hazır ol vaziyetine geçip asker selamı verdi.

"Rahat uyu Gazi Paşa'm. Sen hepimizin kalbindesin!" diyerek ellerini açıp dua etti Ata'sı için.

Gözlerinden süzülen yaşlar, farkında olmadan yanaklarından akıp döpiyesinin yakasına damlıyordu.

Yengesiyle birlikte eve dönerlerken Nuran, Anıtkabir'e gidip Ata'sına dua ederek onunla dertleşebildiği için ne zamandır istediği bir vazifeyi yerine getirmiş sayıyordu kendini.

Onu görmüş müydü acaba, Atatürk'ü?!

"Görmüştür... Görmüştür... Büyük adamlar ölmez... Onlar her an yaşamaya devam ederler," dedi içinden.

Ertesi gün trene binip Erzurum'a doğru yola çıktılar. Nuran'a çok uzun gelmişti bu yolculuk.

"Otur otur, canım sıkıldı" diye geçirdi içinden.

Hep hareket etmeliydi o... Durduğu yerde duramayan, hareketli, enerjik bir insandı istemese de... Şöyle yavaş, sakın olamıyordu. Bak yengesi ne de sakın oturuyordu. Annesinin dediği gibi yaşlansa da yine erkek Nuran'dı işte. Bir yerde uzun uzun oturmak ona göre değildi.

"Git git bitmiyor" dedi.

Pencereden gördüğü boş ovalara bakıp:

"Bu kadar boş arazi varken tutmuşlar Erzurum'u ne kadar uzağa kurmuşlar" dedi.

Dedi de demesiyle kompartımanda bir kakhaha yükseldi.

"Bundan sonra şehirleri nereye kuralım Nuran Hanım? Nasıl arzu edersiniz? diye sana sorsunlar bari. İyi ki

Meral'e ben telefon ettim, geliyoruz diye. Yoksa istasyonda bekleyip dururduk artık..." dedi yengesi yine kahkahalarını tutamayarak.

Yengesinin onunla dalga geçmesine biraz buruldu Nuran...

Nihayet istasyonda indiklerinde, onları enişmeleri karşılayıp eve getirdi. İki kardeşin özlemle sarılması, Nuran'ın ne zamandır göremediği yeğenlerini öpmesi, havadislerin uzun uzadıya anlatılmasından sonra sofraya oturdular. Çantasından çıkardığı tütün balığını, kardeşine zevkle sunarken Meral'in sevinç ve şaşkınlıktan gözleri parladı. Ne zamandır tütün balığı yememişlerdi...

O kadar çok beğendi ki Erzurum'u Nuran, o kadar güzel vakit geçirdiler ki... Uzun süredir hasret kaldığı kız kardeşinden o kadar zor ayrıldı ki...

"Meral'cim fuar zamanı İzmir'e gelin de izninizi bizimle geçirin bari. Birbirimizi biraz daha fazla görebiliriz bu sayede," dileğiyle yola çıkıp yengesiyle beraber Ankara'ya, oradan da İzmir'e geri döndü.

Bir Daha Karşıya Yüzmem Anne!

Fuar zamanı, yatılı misafirleri hiç eksik olmazdı Nuranların. Fethiye’den, İstanbul’dan, Ankara’dan gelen konukları, o küçük evine sığdırır, sabahleyin kahvaltı hazırlamak için kalktığında yer yataklarındaki insanların üzerinden atlayarak mutfığa geçerdi.

“Gönüller geniş olsun. Bak sığdık işte...” derdi.

O kadar ünlüydü ki İzmir Fuarı... Sadece Nuranların evi değil, mahalledeki tüm evler misafirlerle dopdolu olurdu adeta...

Akşamları hep beraber fuara gitmek en büyük eğlenceydi. Çocuklar içinse lunaparktaki oyuncaklar ve yapay göldeki kuğu şeklinde yapılmış deniz bisikletlerine binmek çok ilginçti. Hele fuarın paraşüt kulesinden, paraşütle atlamak ayrı bir zevkti. Sihirli aynaları ziyaret etmeden dönmek hiç olmazdı. Birbirlerinin cüce, dev, şişko, sıska ve eğri büğrü hallerine bakıp kahkahadan kırırlırlardı. Mutluydular... Gülmek içinse ufacık bir neden yeterliydi. Daha sonra Ege’nin çeşit çeşit tazecik üzümlerinden yapılan, Tariş’in buz gibi şirasından içmeden eve dönülmezdi... Bir başka keyifti fuar geceleri, o yıllarda...

Fuar için Meral teyzeleri, üç tane oğlan çocuğu ile Erzurum’dan gelmişti o yıl. Vehbi o kadar çok seviyordu ki kuzen-

lerini... Bir gün, balık satışından elde ettiği parayı, annesine vermeden önce hepsine sıcakık gevrek almıştı Alaybey gevrekçi fırınından. İçinden gelmişti işte...

Arka bahçede, çocukların birbirlerini musluğun hortumuyla ıslattıklarını gören Nuran, ellerinde yemekte oldukları simitleri, Vehbi'nin aldığını öğrenince çok kızdı.

"Ben üç kuruş biriktireyim de okul masrafınıza katkısı olsun diye uğraşırken şunun yaptığı bonkörlüğe bak!" dedi.

Öylesine üzülmüştü ki Vehbi... Bir' gevreğin lafı mı olurdu? Annesi de haklıydı, ne diyebilirdi ki... O kadar ihtişam ve bolluktan sonra gördükleri, yaşadıkları İkinci Dünya Savaşı'nda çektikleri yokluk, sıkıntı... Hiçbir şey kalmamıştı ellerinde, ne para ne pul... Annesi, gereğinden de fazla tutumlu olmuş, korkudan bunu cimrilik derecesine vardırmıştı ayakta durabilmek için... Kimseden borç para istememek için... Kimseye muhtaç olmamak için... Kolay değildi... Babasının kazandığı para kısıtlıydı. Ablası üniversiteye gidiyordu. Zordu kitap parası, yol parası, üniversite masrafı... Ağabeyi Nail de üniversiteye başlayacaktı bu yıl... Anlıyordu o annesinin duygularını, sıkıntılarını...

Üzgün üzgün deniz kenarına doğru seğırtti. Arkasından da üç tane kuzeni... Kıyıda oturmakta olan Gündoğan'ın yanına oturan Vehbi'yi, kuzenleri takip etti. Onlar da oturdular kıyıya...

Mahallenin çocukları, yeni deniz kadrolarını belirlemişti. Aralarında Vehbi'yle Bengü'nün, Ali Bey, Bülent, Doğan, Sevinç, Tomris ve Aylin'in de bulunduğu sekiz on kişilik kadronun başını, Gündoğan çekiyordu. Kırk beş numara ayaklarıyla aralarında en güzel, en hızlı o yüzüyor, paletin olmadığı o yıllarda, büyük ayaklı olmanın ayrıcalığını çok iyi kullanıyor-

du. Denizde yakalamak çok zordu Gündoğan'ı. Babası mandıracı olduğundan peynir, süt, yoğurt, yumurta ile besleniyor; uzun boyu, güçlü fiziği ile uzun mesafe yüzmeyi çok seviyordu.

Gündoğan'la Vehbi, o gün aniden karar verdiler. Karşıyaka'dan Alsancak'a yüzeceklerdi.

Şimdiki anıtın önünden atladıkları gibi başladılar yüzmeye... Ne Nuran'ın haberi vardı ne de ötekilerin... Çocukluk işte...

"Eğer anneme haber verirsem asla müsaade etmez. 'Tepeciğini delerim' deyip kızar; hatta 'Nasıl böyle bir şey düşünebilirsin?' diye dayak bile yeme ihtimalim var," diye düşündü.

Yaptıkları işin, çok zor ve tehlikeli olduğunu biliyorlardı; ama gençliklerine güvenip denizle şaka olmayacağını daha kavrayamamışlardı.

Deniz kıyısında onlarla beraber oturan kuzenleri, bu konuşmaları duyunca Vehbi'nin karşıya yüzeceği haberini, teyzelerine iletmek için tabanlara kuvvet koşmaya başladılar.

Koyu yeşil Girit kabaklarını, uzunlamasına doğrayıp sivri biberle birlikte haşlayan Nuran, üzerine dökmek üzere limon, zeytinyağı ve sarımsakları çırparak sos hazırlıyordu ki yeğenlerinin gürültüsüne doğru kafasını çevirdiği anda, incecik kıydığı dereotlarını koyduğu tabağa, eli çarpıp yere devirdi. Beyaz, lacivert, mavi yıldız desenli çini taşların üzerine dağılan dereotlarını toplarken:

"Neden nefes nefese koşturup duruyorsunuz böyle?" diyerek kızgın ve öfkeli bir bakış fırlattı yeğenlerine... Fakat ola-

yı öğrendiğinde de ayağına sokak terliklerini nasıl taktığını, nasıl deniz kenarına gittiğini bilemedi.

Kıyıda kalabalık bir çocuk grubu, onları gözleriyle takip ediyor, 'Hadi!.. Hadi!..' diye bağıryorlardı.

Nuran:

"Vallahi de doğruymuş!.. Eyvah!.. Gitti çocuğum... Boğulacak bu sular da!.. Geri dön!.. Geri döööönnn!.. Yok yok, ben bunlara sesimi duyuramayacağım. Hemen gidip polise haber vereyim de karşı kıyıda onları karşılasınlar. Denizin ortasında filan yorulup yüzemezlerse çocukları kurtarırlar... Hemen hemen gitmeliyim!.." diyerek koşturmaya başladı.

Denizin kıyısındaki kalabalığı görenler, merakla kıyıya yanaşıp ne olduğunu sorup duruyorlar; böylece de kalabalık, çoğaldıkça çoğalıyordu. Bazı insanlarınsa elleri alınlarında, denizin ortasında yüzen çocukları, meraklı bakışlarıyla takip ediyorlardı.

Gündoğan'la Vehbi'nin, dünyadan haberi yoktu. Yanlarında onlara eşlik eden yunus balıklarıyla beraber yüzmeye devam ediyorlardı. Yunus balıkları bir dalıp bir çıkıyorlar sanki onlarla yarışıyorlardı. Bir süre sonra bunlar bize rakip olamaz, dercesine uzaklaşıp ayrıldılar yanlarından...

Yabancıları değildi çocuklar yunus balıklarının... Körfezde yaşayan bu kocaman sevimli yaratıklar, karşıdan karşıya geçen vapurlarla da yarışıyorlardı hep; ama yine de 'Korkmadık dersek yalan olur' diye düşündüler.

Tam yunuslar yarıştan vazgeçti derken bu defa yanlarında, denize dalıp çıkan, her çıkışta 'fooşşş' diye ses çıkarıp ağızlarındaki suyu üfleyen, dev denizkaplumbağalarının, onlara eşlik ettiğini gördüler...

Alışkınlardı gerçi dev denizkaplumbağalarına; ama denizin en derin yerinde olduklarından yine de ürkümüşlerdi.

Ne çok şikayet ederlerdi balıkçılar, bu dev denizkaplumbağaları, ağlarımızı parçalıyor diye...

Yorulmuşlardı; ama yiğitliklerinden birbirlerine bir şey belli etmiyorlardı.

Tam bu sırada, körfezin tam ortasında, altı midyelerle kaplanmış dubayı görüp o tarafa doğru yüzdüler. Biraz istihafat etseler iyi olacaktı.

Midyelerle kaplı dubaya tırmanırken elleri, ayakları midyelerle kesilmiş, yara bere içinde kalmıştı.

Nefes nefese dubanın üstüne çıktıklarında dinlendiler. Midyelerin kestiği ayaklarına, ellerine bakıp göz göze geldiler.

“Geride dönelim mi?” diye birbirlerine tam soracaklardı ki...

“Yok oğlum! Geride dönsek de zaten aynı mesafe... Bari Al-sancak’a kadar yüzelim” dedi Gündoğan.

“Doğru söylüyorsun,” diyerek arkadaşını onaylayan Vehbi, Gündoğan’la beraber suya atlayıp yine başladı yüzmeye...

Yorgun argın karşıya vardıklarında kıyıya zar zor çıkar-larken onları bir polis arabasının beklediğini görüp şaşırdılar.

Çocukları, arabalarıyla anıtın orada bekleyen annelerinin yanına getiren polislere, Nuran nasıl teşekkür edeceğini bilemedi.

Çocukların sağ salim geldiğini gören halk da yavaş yavaş dağılmaya başladı; ama Nuran tahmin edileceği üzere Vehbi’yi nasıl azarlayacağını bilemiyordu. Hem sağ salim geldiği için seviniyor hem de eve gidene kadar çenesi hiç durmuyordu.

Eve gelince de hırsını alamadı. Eline geçirdiği terlik ile başladı vurmaya...

"Bu sana ders olur. Ha... Bir daha geç bakalım karşıya..." dedikçe terliği indiriyor, Vehbi kıpkırmızı olan bacaklarına bakıp annesini üzdüğü için pişmanlıkla:

"Bir daha karşıya yüzmem anne... Üzülme..." diyordu.

Annesinin elinden terliği alan Meral teyzesi:

"Bir daha yüzmey, yeter artık!.. Zaten çocuk yorulup heyecanlanmış. Bir de sen yorup üzme" diyerek Vehbi'yi daha fazla dayak yemekten kurtarıyordu onun saçlarını okşayarak.

Vehbi, annesinden ilk ve son dayağını işte o gün yemişti.

Nuran, telaşla terliklerini giyip çıkarken yanan ocağın üzerinde bıraktığı tenceredeki sirkeli suya, oğlunun sabahleyin getirdiği pavuryaları atıp haşlarken onu dövdüğü için yüreği sızlıyordu. Ne yapsın? Anaydı o... Küçücük yaşta kaybettiği Ayşe'sini hiç unutamadığından öteki çocuklarının üzerine titriyor, onlara da bir şey olmasın diye evhamlanıyordu. O zamanlarda geçirdiği ruhsal sarsıntı, her zaman aklındaydı çünkü. Minik kızı bugün bile hala karşısına geliyordu rüyalarında sık sık... Öpüp seviyor, okşuyordu onu... Hayali olsa bile, Ayşe'siyle özlem gideriyordu birazcık...

Karşıyaka Lisesi'nde

Vehbi, Karşıyaka Lisesi'nin ortaokul kısmını bitirmiş; artık liseye başlayacaktı. Onun rüyalarını süsleyen tek lise; ablasının, ağabeyinin mezun olduğu liseydi. Karşıyakalıların

ocak başı... Yüce Atatürk'ün iki kez konuk olduğu, Kız Muallim Mektebi'ne ait, buram buram tarih kokan, iki bina... Kapısında, Karşıyaka Lisesi - 1945 yazan bir tabela...

Okul bahçesindeki çam ağaçlarının reçine kokularını teneffüs ederek yürüyüp liseye kayıt yaptırmak için annesiyle müdür muavinin odasına girdiğinde Vehbi'nin heyecanı iyice artmıştı. Sanki ellerini koyacak yer bulamıyor; bir önde bağlıyor, bir yana sallıyor, yerinde duramayıp sürekli sallanıyordu. Ağabeyi ve ablası, lisenin en çalışkan öğrencileri arasında olduğundan müdür muavini annesini görünce hemen tanıdı.

"Nuran Hanım bu kaçınıcı? Gerisi var mı?" deyince kadincağız biraz kızarak:

"Muallim Bey, bu son. Nail ve Sevim kadar çalışkan olmasa da sizi üzmez sanıyorum; yalnızca topu çok seviyor. Her gün öğlen arasında, lisenin bahçesinde yapılan maçları seyretmek için evde doğru dürüst yemek bile yemiyor."

Vehbi başını önüne eğmiş, konuşmaları dinliyordu.

Müdür muavini:

"Ağabeyin ve ablan gibi çalışkan bir talebe olacaksan kaydını yapacağım. Söz ver bakayım!" dedi.

Vehbi, yalnızca 'peki' anlamında kafasını sallayabildi. Sevmiyordu fazlaca ders çalışmayı.

Kayıt işleri bitince evin yolunu tutup hiç konuşmadan bir süre yürüdüler.

Nuran, Vehbi'yi okula gönderirken giydireceği ceketi, pantolonu düşünüyordu, Vehbi de müdür muavinine verdiği sözü...

Nihayet okullar açılmış; zar zor pantolon, ceket ve okul ihtiyaçları temin edilmiş; daha ilk derste Vehbi, öğretmeni tarafından 'sınıf mümessili' seçilerek ilk sorumluluğunu bile almıştı...

Beden Eğitimi ise en çok sevdiği dersti. Hele öğretmeni Abdurrahman Bey'i çok iyi tanıyordu.

Abdurrahman Bey, bir gün Vehbi'yi odasına çağırarak:

"Evladım! Okulun kooperatifinden, bundan böyle sınıf arkadaşın Ahmet'le sen sorumlusun. Size güveniyorum. Her teneffüs satış yapacaksınız," dedi.

Vehbi, okuldaki ikinci büyük sorumluluğunu almıştı. Hem sınıf mümessilliği hem de kooperatif işlerini beraber yürütmek zorundaydı.

Eve gelince her gün okulda olanları tekmil verircesine anlatıyordu annesine. Nuran, bu görevlere hem seviniyor hem de derslerinden geri kalırsa diye endişeleniyordu. Sürekli okula giderek oğlunun dersleri hakkında bilgi alıyordu. İlgili bir anneydi o.

Vehbi'nin İngilizce öğretmeni Abdülhakim Bey, onun İngilizce dersinden başarısız olduğunu söylüyordu Nuran'a... Diğer çocuklarından, hep çok başarılı oldukları övgüsünü almaya alıştığından Vehbi'nin bu dersi sevmemesi, kadıncağızı üzüyordu. Oğlu bir türlü İngilizce'den iyi not alamıyordu. Ortaokulda zaten İngilizce'den ikmale kalarak zar zor geçmişti.

Lisede daha da zorlaşmıştı İngilizce dersleri Vehbi için... O da inatla hiç çalışmamayı tercih etmişti nedense... Belki de annesi bu konuda çok üstüne düştüğünden direniyor olabiliirdi. Çünkü ona:

“Ben ne abinin ne de ablanın dersleriyle uğraşmadım. Neden İngilizce’den başarısız not alıyorsun?!” deyip duruyor, Vehbi’yi, kardeşlerinin başarısıyla kıyaslıyordu. .

“Sevim’le Nail sana ders versinler.” dedikçe Vehbi sinirleniyor:

“İstemiyorum... Verseler ne olacak? Ben beceremiyorum bu dersi...” diyerek tepki veriyordu.

“Ben okuldayken aliyyülala almıştım. Ah!.. Sonuna kadar okuyabilseydim, neler olmazdım... İmkanımız varken bir meslek sahibi olamadım... Babana takıldım kaldım. Ne yapalım, o zamanlar öyleydi işte; ama siz imkanımız olmasa da sonuna kadar okuyacaksınız!.. Bütün çabam bunun için...” derken yüz hatları geriliyordu.

Ertesi sene okullar açıldığında lise ikiye, İngilizce’den borçlu olarak devam ediyordu Vehbi. O yıl da İngilizce dersine yine Abdülhakim Bey gelmez mi?! Daha ilk günden başarısız olacağını düşünüp morali bozuldu. Oysa Abdülhakim Bey, Karşıyaka Lisesi’nin en ünlü ve başarılı öğretmenlerinden biriydi. Sadece öğretmez, çok da iyi eğitirdi. Ciddi ve sert görünümünün altında iyi bir yüreği vardı. Vehbi’nin tüm derslerde başarılı olması; ama İngilizce dersine ve kendisine ilgisiz kalmasına üzülmüyordu.

Vehbi, İngilizce sınavlarında her sorunun karşısına, Türkçe ‘bilmiyorum’ diye yazarak ilk üç dakika içinde kağıdını verip kitap okumaya başlıyor; Abdülhakim Bey de bu duruma için için sinirleniyordu.

O gün sınavda, Vehbi’nin sırasına yaklaşarak:

“Dersten sonra görüşelim,” dedi.

Vehbi teneffüste, öğretmenler odasının kapısında, ceketinin düğmesini ilikleyerek Abdülhakim Bey’in yanına yaklaştı.

“Buyurun hocam.”

“Bak Vehbi, tüm derslerinin iyi olduğunu biliyorum. Beni ve dersimi sevmeyebilirsin; ama en azından saygıda kusur etme.”

“Ben size hiç saygısızlık yapmadım hocam. Hiçbir zaman da yapmam.”

“İyi; ama yazılı sınavlarda, tam soruların karşısına, büyük harflerle ‘BİLMİYORUM’ yazmak da ne oluyor? Bu bir saygısızlıktır.”

“Saygısızlık olsun diye yazmadım hocam.”

“Güzel... Bundan sonra İngilizce sınavlarında hiç olmazsa bilmiyorum yerine ‘I don’t know’ yaz.”

“Peki hocam, özür dilerim,” diyerek hocasının yanından ayrıldı Vehbi.

Abdülhakim Bey’in en düşük notu ikiydi. Asla sıfır ya da bir vermezdi.

Ertesi gün, Vehbi’nin birinci İngilizce sınav sonucunu, ‘iki’ olarak okudu, beyaz kaplı(!) not defterinden.

İkinci sınav günü geldiğinde Vehbi, soruları yazdıktan sonra karşısına, ‘I don’t know’ yazıp yine kısa bir sürede sınav kağıdını verdi.

Sınav sonuçlarını bir hafta sonra okumaya başlayan Abdülhakim Bey:

“Vehbi, üç...” dedi.

Kulaklarına inanamayan Vehbi, bir yanlışlık olduğunu düşünerek:

“Hocam, ben on soruya da ‘I don’t know’ yazmıştım. Bil-
diğim hiçbir soru yoktu. Fazla not vermişsiniz,” dedi.

Abdülhakim Bey:

“Evladım! Sorulardan biri, ‘bebek niçin ağlar?’ idi. Sen, ana değilsin, baba değilsin... Nereden bileceksin bebeğin ni-
çin ağladığını?! İngilizce olarak da ‘I don’t know’ yazmışsın. Do-
ğru yanıt! O nedenle bir not fazla aldın!” deyince sınıftaki
gülüşmeler arasında da olsa Vehbi, çok mutlu bir ifadeyle ye-
rine oturdu.

Eve gider gitmez ilk işi, annesine bu havadisi vermek
oldu.

“Anne bugün İngilizce’den üç aldım. Epey gelişme var
bende. Artık çalışmaya karar verdim. Demek ki oluyormuş,”
dedi.

Nuran, oğlundaki bu coşkuya o kadar sevindi ki... İngi-
lizce çalışmamasına çok üzülüyordu çünkü... Hemen ‘1685
Sokak’ın, çiçeği burnunda İngilizce öğretmenleri; Erdem ve
Özden kardeşlerin evinde aldı soluğu.

Vehbi’yi o günden sonra Erdem ablası, İngilizce sınavla-
rına hazırladı. Vehbi’nin İngilizce notu ve sevgisi yükseldi;
hatta sınıfın en iyi öğrencilerinden biri oldu.

*(Öyle ki... daha sonraki yaşamında, o büyük eğitimci ‘Çubi’nin
yöntemi ile çok iyi İngilizce konuşan biri oldu. Öğretmenini her gö-
rüşünde de saygı ve sevgisini göstermeyi ihmal etmeyip hep hürmet
etti. Bir ara İngilizce öğretmenliği bile yapıp sevgili hocası Abdül-*

hakim Bey'in 'Çubi', ona uyguladığı metotla o da öğrencilerinin dersi sevmesini sağladı.)

Kooperatif iyi çalışıyor, özellikle yazılı sınav günlerinde, kağıt yetiştirmek çok zor oluyordu.

Satış; eski binanın, merdiven altındaki avlusunda, ağ tellerle çevrilmiş, dar ve uzun bölümünün küçük penceresinden yapılıyor; seri bir şekilde çalışabilmek için satışa sunulacak sınav kağıtları, bu küçük pencereye çok yakın konuyordu.

Kooperatifi her açışlarında, tüm sınav kağıtlarını yerlerde darmadağın görüp toplayarak yerine koyuyorlar; ama ikinci teneffüste, yine kağıtları yerlere saçılmış buluyorlardı.

İki-üç gün aralıksız süren bu durum karşısında, Vehbi daha fazla dayanamadı.

“Bu kağıtlar yerlere nasıl uçuyor? Bize bu eziyeti kim yapar ki? Bu işin kimin tarafından yapıldığını bulmalıyım. Yakalarsam var ya... suratına bir yumruğu hak etti galiba! Derse girmek için öğretmenden izin alıp bu işi çözeceğim,” dedi.

Öğretmenden izin alıp kooperatif içindeki bankonun altına saklanarak beklemeye başladı. Ahmet de kooperatifi kilitler gibi yapıp sınıfa gitti.

Bütün çocuklar sınıflarına çekildiğinde koridorda, derse yetişmek için koşan öğrenciler kalmıştı yalnızca.

Dışardan koş a koş a gelen bir öğrenci, tel örgülerin önünde durup bankonun üstünde dizili kağıtları, tüm gücüyle üfleyerek sonbahar yaprakları gibi yerlere uçuramaz mı!...

Vehbi, bankonun altından çıkıp kapıyı açtığı gibi kağıtları üfleyen çocuğun suratına okkalı bir yumruk savurunca düğmesi ilikli ceketinin, yırtıldığını fark etti.

İlk aklına gelen annesi oldu... Ne diyecekti? Nasıl sinirlenecekti kim bilir? O ceketini ne kadar zor şartlarda aldığını biliyordu. Bütün yaz balık tutup satmış, annesi de parasını biriktirmişti. Daha da sinirlendi. Karşılıklı yumruklaşmalar, yumaklaşmaya dönüştü. Başladılar alt alta, üst üste yerlerde yuvarlanmaya... Derse koşturan öğrencilerin, bu kavgayı ayırması hiç de kolay olmadı doğrusu.

Gözünü, yırtılan ceketinden alamıyordu Vehbi...

Nuran, giysilerinin korunması konusunda tüm çocuklarını sürekli uyarıyordu çünkü... Vehbi, bu ceketle eve gitse olacakları düşünüyor, çözüm bulma konusunda Ahmet'in dersten çıkmasını bekliyordu.

Zil çaldığında olanları Ahmet'e anlatıp ceketini için beraberce çözüm aradılar. Sonunda paydos zilinden sonra Karşıyaka'nın tek örücüsü, çarşı içindeki Cahit amcaya gitmeye karar verdiler. İyi; ama örgü parasını nereden bulacaklardı?

Ahmet:

"Cumartesi günü erik toplamaya gitmeyecek miyiz? İkimizin de gündeliği örgü parasına yetmez mi?" deyince sorunları çözüldü.

Derhal Cahit amcaya gidilerek ceket ördürüldü.

"Yalnız parayı cumartesi vereceğiz Cahit amca..." dediklerinde örgücü adam, bu gençleri hiç kırmadı.

Cumartesi günleri de okul olduğundan balığa çıkılamıyordu; ama erik zamanında, ekonomik sıkıntılarını gidermek amacıyla bugünkü adıyla Şemikler, o günkü adıyla Hacıhüsenler'deki meyve bahçelerinde, erik toplama işinde çalışmak mümkündü.

Bazı cumartesileri, ders programına bakan Ahmet, dersleri uygun olursa:

“Bugün okula gitmeyelim, okul harçlığımızı çıkaralım” der; sabah erkenden kalkıp Hacıhüsenler’deki erik bahçesinde 7.30’da buluşurlar; erik toplatıcısı Hakkı amcanın gösterdiği ağaçların üzerine, ellerindeki sepetlerle çıkıp hiç dalga geçmeden, hızlı hızlı, avuç avuç topladıkları erikleri, sepetlere koyarlardı.

Sepet dolduğunda aşağıya indirip tahta kasalara doldururlar; tekrar ağaca tırmanarak saat 12.00’ye kadar durmaksızın çalışarak erikleri toplarlardı.

Saat 13.00’e kadar da evden getirdikleri; ekmek arası domat, (*domates*) peynir ve taze soğanı, büyük bir iştahla yerler, bahçeden akan buz gibi suya da ellerini dayayıp çölde susuz kalmışlar gibi avuç avuç içerlerdi doyasıya...

Öğleden sonra tekrar sepetler kollara takılır, erik toplamaya devam edilirdi.

Ayak tabanları, basılan dalın şekline öylesine alışmıştır ki... Aşağıya indiklerinde düz yere basmaya zorlanan ayakları, ağacın dalını arardı sanki...

Akşamüstü 18.30’da erik toplama işi biter, kasalar istiflenir, Hakkı amcaya teslim edilirdi.

Vehbi, tüm günün yorgunluğu ile ağaca yaslanıp dinlenirken Hakkı amcanın sesi duyulurdu uzaktan:

“Hadi çocuklar! Erik kasalarını, tren istasyonuna kadar taşıyıverin....”

“Yooo... Bu kadarı da bana göre fazla. Çok yoruldu. Ben bir daha erik toplamayacağım,” derdi Ahmet’e.

Derdi demesine de severdi Hakkı amcayı. Üzülmesin diye bir şey diyemezdi ona. Bilirdi biraz dinlendikten sonra kalkıp taşıyacağını.

Ahmet, Vehbi'nin bozulduğunu görünce:

“Tamam abi! Taşırız tabii...” derdi.

Taşıma işi de bitince Hakkı amca, elini cebine sokup yevmiyeleri olan kağıt iki buçuk lirayı çıkarıp uzatırken:

“Ananızın ak sütü gibi yiysin gençler. Helal olsun! Alın teriyle para kazanma işte budur. Helal paranın, bereketi de boldur. Bu da dünyadaki en güzel mutluluklardan biridir,” derdi.

Alın teriyle para kazanmanın, çalışkanlığın, başarılı olmanın kurallarını öğrenmişlerdi bu saygı duydukları Hakkı amcalarından.

Yıl 1962... yevmiye iki buçuk lira. Bir hafta için iyi bir harçlıktı onlar için. Çok zor kazandıklarından düşüne taşına harcarlardı harçlıklarını; ama bu defa ikisinin de harçlığı Cahit amcaya verilecekti. Yırtılan ceketin tamir parasını, cumartesi günü vereceklerine söz verdiklerinden hemen örgücü Cahit amcaya giderek örgü parasını teslim ettiler.

Adam, gayet mütebessim bir yüzle:

“Aferin gençler... Aferin...” diyordu.

Mutluydu çocuklar da... Alın teriyle paralarını kazanmışlar, borçlarını ödemişler, ceketin yırtıldığını fark etmeyen Nuran'dan da azar işitmemişlerdi. Annesinden yeniden terlik yemeğe hiç niyeti yoktu Vehbi'nin.

Karşıyaka Lisesi öğrencileri, bahçedeki çam ağaçlarının oluşturduğu koridorda, kah gezinir kah ders çalışırlardı. Böy-

le günlerden birinde, Vehbi'nin ensesine çam ağaçlarına dadanan tırtılların torbası düşmüş, içindeki tırtıllar vıngır vıngır ensesine yayılmıştı... Hatır hatır kaşınmaktan bitap duruma düşen çocuk, kabarmış da kabarmış; tırtıllar, vücuduna alerji yapmıştı. Nuran ne yapacağını şaşırarak, ilk iş olarak onu banyoya sokup yıkamış; akabinde, okul doktoru Ziya Bey'e götürmüştü.

Daha sonra birkaç öğrencinin de üzerine düşen tırtıllar, onlarda da alerji yapmış; çocuklar, bahçedeki bu ağaçlıklı koridordan geçerken çam ağaçlarının altından yürümemeye dikkat eder olmuşlardı... Hele Nuran... Her sabah oğlunu, 'çam ağaçlarına yaklaşıma...' diye tembihliyordu.

Tam gündü okulları... Öğrenciler, öğle yemeği için evlerine giderlerdi; ama Vehbi gibi düşünen bazı çocuklar; öğlen teneffüslerinde, okulun bahçesinde oynanan futbol maçlarını kaçırmak istemezlerdi doğrusu... Çareyse hemen lisenin karşısındaki, bakkal Fatma teyzede idi. Yemeğe gitmeyen çocuklar için salçalı suyun içine dilimlediği sucukları, kaynatır; çeyrek ya da yarım ekmeğin içini açarak önce sucukları dizer sonra da kepçeyle salçalı suyu gezdirirdi. Maç seyretmek isteyen çocuklar, harçlıklarını kıt kanaat birleştirerek çeyrek ekmeğe sucuk alıp hem yer hem de heyecanla maç seyrederken bir yandan da okul şarkılarını söylerlerdi.

"İzmir'in incisi, Karşıyaka Lisesi..."

Yurda gençler saçar, Karşıyaka Lisesi..."

Maç bittiğinde, gençlik iştahlarının doruklarında olan çocuklar, doymazlardı bazen. O zaman tekrar bakkala giderler-

di, avuçlarındaki son kuruşları saya saya... Anlardı Fatma teyze doymadıklarını... Sadece ekmek fiyatına, sucuğın salçalı suyundan döker verirdi hemen.

“Doymadınız yine di mi?! Evinize gidip yiyin haylazlar, burada ma seyredeceğimize...” derdi gülererek...

O hafta başı, telaşla ilk derse giren coğrafiya öğretmenini gören Vehbi, sınıf defterini hocasına imzalatmak üzere açmıştı ki Nermin Hanım büyük bir telaşla:

“Vehbi evladım, sabahleyin evde ocağın altını kapatmayı unuttum galiba? İbrahim’i de yanına alıp bizim eve gidiver... İbrahim sen de buraya gel evladım... Bu dış bahçe kapısının, bu da evin anahtarı... Çaydanlık yanmadan, ocağın altını kapatıverin” dedi.

“Tamam Hocam!” dediler şevkle.

(Nedense ilkokulda ‘öğretmenim’, ortaokul ve liseye geçince ‘hocam’ diye hitap ederlerdi. ‘Öğretmenim’ demek, ilkokul çocuklarına has gibi görülürdü.)

Vehbi ile İbrahim, sınıftan hızla çıkarak Vehbi’nin okul bahçesindeki bisikletini alıp dış kapıya geldiler. Kapı görevlisi İsmail Efendi’ye durumu anlatarak:

“Coğrafyacının evine gidiyoruz. Kapıyı açar mısınız?” dediklerinde genellikle okuldan kaçan öğrencilerin, bu tür isteklerine inanmayan yardımcı hizmetli, onlara da inanmayıp:

“Gidin izin kağıdı getirin. Ben de kapıyı açayım” deyince Vehbi sinirlendi.

“Yalan mı söylüyoruz?! Git sen sor! Kapıyı açmazsan biz de duvardan atlarız. Ev yansın mı?” deyip bahçe duvarının üzerine çıktı.

İbrahim de bisikleti Vehbi’ye uzatıp duvara tırmandı. Vehbi, aşağıya atlayıp İbrahim’in uzattığı bisikleti aldı. İbrahim de aşağıya atlayınca son sürat pedallara basıp öğretmenlerinin evine doğru yol aldılar.

Kulaklarında hala arkalarından bağırان İsmail Efendi’nin sesi çınılıyordu.

“Dönüşte, dooğru müdürün odasındasınız!”

Tam uzaktan öğretmenlerinin evi göründüğünde Alaybey Caddesi’ndeki tamtamlar kapanmış, tren geçmek üzereydi. İyi-ce sabırsızlandılar trenin geçmesini beklerken. Ucu bucağı görünmeyen bir yük treniydi bu. Geç geç bitmiyordu bir türlü... Daha tamtamlar açılmaya başlarken pedallara bastılar.

“Duman filan yok, demek ki ev yanmıyor.” diye sevindi Vehbi; ama İbrahim:

“Yeni yanmaya başlamış olabilir. Daha hızlı gidelim,” dedi telaşla.

Eve geldiklerinde çabucak içeri girip doğru mutfığa geçtiler. Yanan hiçbir şey olmadığı gibi ocak da kapalıydı... Boşuna endişelenmişti demek öğretmenleri... Derin bir ‘oh’ çekeerek doğru okulun yolunu tuttular.

Şimdi de Basmane’den Çiğli istikametine giden banliyo treni geçiyordu. Yine beklemek zorunda kaldılar. Okula iyice geç kalmışlardı. Öğretmenleri merak edebilirdi.

Karşıyaka'nın istasyon üzeri caddeleri, raylar ve tamtamlarla örülüydü sanki. Her tamtamin başında bulunan bekçi kulübesindeki görevli, tren gelirken düdüğünü çalar, demir yuvarlağı elle çevirerek tamtamları kapatırdı; "çın çın çın...."

İzmir'de ilçeleri, mahalleleri birbirine bağlayan tren, her zaman güncelliğini koruyan, hayatı kolaylaştıran bir ulaşım aracı olmuştu hep. Bunu bildiklerinden; "Olsun..." dediler. "Geç kaldıysak kaldık, ne olacak ki..."

Biraz gecikmiş de olsa okul kapısına vardıklarında:

"Çocuklar okuldan kaçtılar." diyerek nöbetçi öğretmene haber veren İsmail Efendi ile okulun sevilen baş mümessillerinden İsmet ağabey:

"Sizi okul kaçakları!.." nidalarıyla onları karşılayıp hemen okul müdürünün odasına götürdü.

Okul müdürü Halit Bey'e, önceden rapor verilmişti tabii 'iki öğrenci, bisikletle okul duvarını aşip kaçtılar,' diye.

Baş mümessil İsmet ağabey:

"Hocam, kaçan arkadaşları getirdim," diyerek ayrıldı.

Okul müdürü, ciddi bir tavır ve soğuk bir sesle:

"Geçin şöyle!.." dedi.

Vehbi ve İbrahim, siyah deri kaplı, geniş, maroken koltukların önünde tir tir titremeye başladılar. Tokadın nereden geleceğini düşünüyorlardı ki okul müdürü:

"Demek, İsmail Efendi'yi dinlemeyip okul duvarının üzerinden atladınız, öyle mi?!"

"Hocam, Nermin Hanım'ın evine gidiyorduk. Ocak açık kalmış..." derken okul müdürünün bir tokat aşketmesiyle Vehbi, kendini maroken koltuğun üzerinde buldu.

Müdürün:

"Kalk ayağa!.." demesiyle tekrar kalktı.

"Öğretmeninizin evine gitmenize bir şey demiyorum; ama siz İsmail Efendi'yi nasıl dinlemezsiniz. O beni temsil ediyor.." dedi.

İşte o zaman anladı Vehbi...

"Telaşımızdan bunu idrak edemedik hocam..." diyerek hemen özür dileyip odadan ayrıldı.

Okul müdürü, onlara iyi bir ders vermişti. Bir büyüğün sözünü dinlememişlerdi. Gerçekten İsmail Efendi, müdürün emriyle orada duruyordu. Ona itaat etmemek, müdüre itaat etmemek demekti. Bunu hiç düşünememişlerdi.

"Öğretmenime gidip bir izin yazısı alabilirdim çabucak... Bu bize iyi bir ders oldu... Ne kadar acele işimiz olursa olsun, kurallara uymamız gerekiyor. Büyüklere saygı, kurallara saygı, eğitimin ilk adımı galiba..." diye geçirdi içinden Vehbi.

O günden sonra okuldaki tüm yardımcı hizmetlilere, büyük bir saygı gösterdiler. Nuran'a da bu olaydan hiç bahsetmediler. Biliyordu ki annesi de okul müdürü gibi düşünüp onu azarlayacaktı...

'Tahakkuk Katibi'

Vehbi, ağabeyi Nail'in sürekli ısrarları üzerine, lise üçüncü sınıfa geçtiği yaz tatilinde, Tekel sınavlarına katılmaya karar verdi. Tekel Yaprak Tütün İşletmeleri, sezonluk 'tahakkuk katipleri' olarak çeşitli yaprak tütün işletmelerinde çalışan işçilerin, haftalık ve aylık ücretlerinin tahakkukunu yaptırdı.

Hesap makinelerinin olmadığı 1960'lı yıllarda, sınavın en önemli uygulaması; beş basamaklı yaklaşık otuz sayının, alt alta sıralanmasıyla başlar, en kısa sürede doğru yanıt verenler, sınavı kazanırdı.

Nail, bu konuda müthiş başarılı olduğundan Vehbi'yi de sınav öncesi epeyce çalıştırmıştı.

Evin en küçük oğlu, sınav günü, balık tutmanın daha kolay ve keyifli olduğunu düşünüyor, bir taraftan da iyi giyinip 6.25 vapuru ile Tekel'e gitmeye özeniyordu.

O yılki sınavı kazanınca ağabeyi Nail ile işe başladı. Sabahları, yarım ekmeğin arasına konan domat, peynir, birazcık da acı yeşil biber, hemen hemen her günkü kahvaltılarıydı. Anneleri, sabahları erkenden kalkıp kahvaltı paketlerini ayrı ayrı hazırlar, ellerine verirdi.

Yaşıtları, sabahın bu erken saatinde, buluş çağlarının getirisi, romantik ve hülyalı rüyalarının tadını çıkarırken pırıl pırıl giyinip işe giden bu iki uzun boylu delikanlının arkasından, uzun uzun bakan Nuran, onlarla gurur duyar, arkadaşları gibi tatil yapıp dinlenemedikleri için de hüzünlenirdi.

Öğlen yemekleri, Alsancak Tekel binasının etrafında sıralanmış seyyar satıcılardan alınan, köfte ekmek ya da acılı kuru fasulye idi.

Akşamüstü 17.30 Alsancak- Karşıyaka vapuruna yetişirlerdi son hızla.

Karşıyaka'ya gelir gelmez soluğu denizde alırdı Vehbi. Bütün acelesi de bundandı zaten. Bir deniz kuşuydu o... Ya da iki kardeş, mahalle ve okul arkadaşlarıyla Yalı'da piya-

saya çıkarlardı; temiz, ütülü, tiril tiril giysileriyle... Tıklım tıklım dolu olurdu cadde; onlar gibi şık, bakımlı, genç kız ve oğlanlarla...

Yalı'da, bir aşağı bir yukarı yürüyüp sohbet ederlerken bir yandan etrafı süzüp kalplerini güm güm attıracak gözlerinin beğeniyle buluşacağı, bir genç kızla karşılaşma ümidi sürerdi gönüllerinde, onların da her genç gibi... Kordon'daki faytonların birine atlayıp sevdiği genç kızla el ele, göz göze olmak; İzmir'in, Karşıyaka'nın o büyümlü atmosferinin romantizmini yaşamaktı gençlik hayalleri... Hele Yalı'nın her tarafında çınlayan, uzun dalga Ankara Radyosu'ndan yayılan, yeni moda bir şarkının; hem müziği hem sözleri, kalplerini oynatmaya yeterdi de artardı bile...

*"Şu güzeller güzeli, yar gibi geldi bana,
Gözlerinde bir mana, var gibi geldi bana..
Bir münasip zamanda, mesela saat: onda,
Buluşalım Kordon'da, der gibi geldi bana..."*

Çok fazla geç kalamazlardı eve... Yarın yine erkenden kalkıp işe gitmeleri gerekiyordu çünkü...

Nail'le Vehbi, her hafta sonu, aile bütçelerine ciddi katkı sağlayan bir meblağ olan haftalıklarını alınca doğru annelerine getirip teslim ederlerdi.

Ay sonlarında, bütün tahakkuk katipleri mesaiye kalırdı. 'Kat'i hesap' adı verilen bol kuruşlu bu çalışmada, hesap makinesine büyük ihtiyaç duyulurdu.

Elliyeye yakın tahakkuk katibi için iki adet 'Facit' hesap makinesi vardı; onları da çok ustalar kullanırdı.

Zaman zaman hesapları tutturamayan Vehbi, Nail'e giderek:

"Üç kuruş oynuyor, bulamıyorum." deyip yardım isterdi. Usta tahakkuk katibi Nail de hemen 'Facit'i alır, makinede yanlışı bulup Vehbi'yi rahatlatırdı.

Her eylül ayının ilk haftasında, sezonluk tahakkuk katipliği görevi sona ererdi. Bundan sonra da Nail'le Vehbi'nin; tatil yapmadan, dinlenmeden yeni başlayacak öğretim yılı için yapacakları hazırlık evresi başlardı.

Onlar için tatil demek, yeni başlayacak öğretim yılı için gerekli olan ihtiyaçlarını karşılayacak paralarının olmasıydı.

Tek mutlulukları, Nuran'ın haftalıklarından yaptığı birikimlerle ders kitaplarının, defterlerinin, giysilerinin rahat alınabilmesinin getirdiği sevinçti.

Ne var ki... Nuran, eskisi kadar balık pişiremiyordu artık!...

Zeki Müren

Lise sonda da sınıf mümessili olan Vehbi, teneffüs bitiminde, kooperatifi kapatma işini Ahmet'e bırakarak koş a koş a dershaneye gider, öğretmen gelinceye kadar sükuneti sağlardı. Ahmet, kooperatifi kapattığından derslere beş-on dakika kadar geç kalırdı. Aynı zamanda sıra arkadaşı olan Vehbi'den, o ana kadar anlatılan ders konusu ile ilgili notları alır ya da kısaca özet isterdi.

O gün, müzik hocası Dünder Bey, müzik tarihini anlatıp Türk müzisyenlerini not ettiriyordu. Adnan Saygun, Cemal Reşit Rey...

Ahmet yine gecikmişti. Bir telaş sınıfa girdiğinde Vehbi'ye:

"Neler yazdınız? Bana da söyle," dedi.

Vehbi'nin muzipliği üzerindeydi yine...

"Yaz! Türk müzisyenleri: Adnan Saygun, Cemal Reşit Rey, Zeki Müren, Muzafer Akgün, Nezahat Bayram..." diyerek kendi bildiği, sevdiği isimleri de ilave etti şaka olsun diye...

Liseden mezun olmalarına az kalmıştı. Karnelerini almışlar; ama önlerinde yıl sonu bitirme sınavları vardı daha... O zamanlar her dersten mezuniyet sınavlarına girerler, başarılı olanlar mezun olurlardı.

Vehbi ile Ahmet'in okul numaraları arka arkaya idi. O gün müzik imtihanı için sınav odasına önce Ahmet girdi sonra Vehbi... İkisi de sorularını çekti. Vehbi sıraya oturup ona çıkan sorunun yanıtını düşünürken Ahmet de soru kağıdını müzik hocasına uzattı.

"Evet! Say bakalım Türk müzisyenlerini Ahmet" dedi hocası.

"Eyvah! Sonradan ilave ettiğim isimleri, muziplik olsun diye yazdırdığımı söylemedim Ahmet'e..." diye telaşlandı Vehbi.

Hiçbir şeyden haberi olmayan Ahmet, çok iyi bilen edasıyla kasıla kasıla isimleri saymaya başladı.

"Adnan Saygun, Cemal Reşit Rey, Zeki Müren..."

'Zeki Müren' der demez, müzik hocası hiddetle ayağa kalkarak:

“Şu ana kadar kimseyi ikmale bırakmadım, ilk defa şimdi seni bırakacağım! Ben size böyle mi yazdırdım? Sen benimle dalga mı geçiyorsun?! Türk müzik tarihine ne zaman girdi Zeki Müren?!” deyince yaptığı muzipliğin, buralara uzayacağını düşünemeyen Vehbi, o kadar çok üzüldü ki...

Arkadaşı, onun yüzünden ikmale kalacaktı... Hemen izin isteyerek ayağa kalktı; ama öğretmeni, onu da azarladı sinirle.

“Otur bakalım. Sana söz verdim mi ben?”

“Ama hocam!!!”

“Nee?”

“Arkadaşımı ikmale bırakmayın. Beni bırakın isterse-
niz... Ona ben yazdırdım, derse geç kalınca... İşte... şaka yap-
mak için...” diyerek olayı anlattı.

Tüm öğretmenlerin yüzünü tebessüm kaplayınca rahat-
ladı. Belli ki arkadaşını ikmale bırakmayacaktı hocası.

*(Tarih o gün öyleydi; ama bugün o isimler, Türk müzik tarihin-
deki yerini aldı. Sanki Vehbi, o günden görmüştü bu günleri...)*

Ertesi gün Ahmet’in annesi, Nuran’a gelerek Vehbi’yi şî-
kayet etti.

“Az daha senin oğlun yüzünden, Ahmet ikmale kalacak-
mış. Böyle şaka mı olur?”

“Bu oğlan amma da bana çekmiş” dedi Nuran içinden
gülerek.

Sonra da:

“Ama arkadaşının ikmale kalmaması için olanları anlat-
mış. Onun sınıfta kalmasına gönlü razı olamazdı biliyor-
sun.” dedi Ahmet’in annesine.

Turyağ

Vehbi, liseyi bitirmişti. Üniversite, Vehbi'den çok Nuran'ın düşlerini süslüyordu. Üç çocuğuna da üniversiteyi birtirmek her zamanki en büyük ideali idi.

Ege Üniversitesi'nde, yeni açılan Fen Fakültesi'nin ilk öğrencilerinden biri de matematik- fizik bölümünde okuyan Nail'di.

Vehbi'nin puanı o yıl, aynı fakültenin matematik- astronomi bölümünü tutuyordu. Gel gör ki Vehbi'nin arası iyi değildi öyle matematikle filan.

Vehbi, Nuran'dan önce komşusu Şevket ağabeyine:

"Üniversiteye gitmeyi hiç istemiyorum. Turyağ'da bana göre bir iş olursa çalışırım," dedi.

1960'lı yıllarda, Turyağ Fabrikası, en gözde iş yerlerindendi. Ciddi bakışlarıyla Vehbi'yi süzen Şevket ağabeyi:

"Önce annen babanla görüşeyim de sonra araştırıyım." diyerek çocukların 'Mercedes', kendisinin de 'düldül' dediği arabasına bindi.

Vehbi, o akşam İskele Meydanı'na dolaşmaya çıktığında, Şevket ağabeyi ile Zehra ablası, onlara oturmaya geldiler. Uzatmadı Şevket ağabey, konuyu açtı annesine...

Önce şaşırıp üzülen Nuran:

“Olur” dedi.

“Çalışmanın zorluğunu görsün bakalım! Ben ne kadar söylesem boş... Kendi deneyimleriyle öğrenmesi gerek. Arkadaşları üniversiteye giderken onun içi rahat edecek mi bakalım?” diye hırsla söylendi...

Hafta başında, Vehbi’ye göre bir iş bulmuştu Şevket ağabeyi Turyağ’da. Kantar personeli olacak, kamyonlarla gelen pamuk çekirdeği çuvallarını sayacaktı.

Büyük bir keyifle işe başladı. Hem haftalık ücretleri iyi hem de öğle yemekleri fabrikadandı. Ayrıca her ay, sabun ve yağ veriliyordu personele. Nuran, en az aldığı haftalık kadar seviniyordu verilen sabun ve yağ.

Vehbi kısa bir sürede, çalışkanlığı ve uyumlu davranışlarıyla şef ve müdürlerine kendini sevdirmişti.

Deniz kenarındaki Turyağ’ın sahiline çarpan dalgalar, Vehbi’nin balık tutma arzusunu her an körüklüyor; o deniz çocuğunu, o su kuşunu, her dalgada kışkırtıp “Ben de ne balıklar var. Niye tutmuyorsun?” diyordu sanki...

Pamuk çekirdeği kamyonlarının gelmediği günlerden birinde, Vehbi yanında taşıdığı oltasını, dayanamayıp cebinden çıkardı. Turyağ İskelesi’nden kopardığı iri bir midyenin içini çıkartıp oltanın iğnesine takarak denize fırlattı. Etraftan belli olmasın diyerek deniz kenarında kalan oltasının ucunu, küçük bir taş parçasına sarıp beş-altı metre ileride, çuval saydığı bölüme geçti. Bir yandan da gözü oltasında idi sürekli.

Şefleri Antuan Bey, denetim amacıyla personelin görev yerlerini, gün içinde en az dört-beş kez dolaşırdı. İri vücut ya-

pısıyla birlikte, sert ve ciddi görünümünden ötürü, tüm personel Antuan Bey'den çekinirdi. Oysa disiplinli yapısına rağmen iyi bir yüreği vardı.

Ara sıra gözü oltasına takılan Vehbi, oltanın sarılı olduğu taşın hareket ettiğini görünce hemen fırlayıp oltayı kaptığı gibi çekmeye başladı. Oltasına o kadar zor asılıyordu ki...

"Belli ki körfezin baba balıklarından biri var bunun ucunda" dedi.

Balığı yora yora iskelenin ucuna kadar getiren Vehbi'nin, adeta dünya ile ilişkisi kesilmişti. İskelenin ucundaki balığı gören Vehbi, gözlerine inanamıyordu. İki-üç kiloluk bir levrek, kuyruk vurarak oltadan kurtulmak istiyor, çırpınıp duruyordu.

"Ah bir kepçem olsaydı şimdi..." diyerek etrafına bakan Vehbi, başını çevirir çevirmez, Antuan Bey'le burun burna gelmez mi?...

Antuan Bey, burnundan soluyor, Vehbi ise balık ile işi arasında bocalıyordu. Balığı bırakıp pamuk çuvallarının bulunduğu yere dönmesi gerektiğini biliyor; ama kocaman levreğine kıyıp bırakamıyordu. Bir yanda işi, bir yanda tuttuğu kocaman levrek... Balığı yemek değil, tutmak önemliydi Vehbi için. Bir tutku, bir sevdâ... En büyük hobisi... Oltası hep cebinde gezerdi bir zamanlar babası Selim'in de oltasını taşıdığı gibi...

Antuan Bey:

"Hadi buraya kadar getirmişsin, nasıl alacaksan al balığı yukarıya..." dedi.

Vehbi özür dileyip balığı tekrar denize bırakması gerektiğini biliyordu; ama tutkusu o kadar ağır bastı ki levreğin

durgunluğunu sezdiği bir an, oltasını iyice tartıp misinasının kalınlığına güvenerek seri hareketlerle balığı, iskelenin üzerine çekti.

Antuan Bey'e üzgün gözlerle bakarak:

"Bu balık, sizi görünce geldi herhalde... o gördü, ben... ben göremedim sizi... ben..." dediğinde, mahcubiyetinden ne diyeceğini bilemez bir halde; şaşkın şaşkın, saçma sapan bir şeyler mırıldandığı için kendi sözlerine, kendi güldü içinden.

Sonra da;

"N'apayım... Bu da benim vazgeçemediğim heyecanım, bir tutkum, belki de sevdam... Şu anda vazife başında bulunmadığım için isterseniz işime son verebilirsiniz. Yaptığım yanlış, biliyorum; ama bir anda eski günlerime gidiyordum..." dedi.

Antuan Bey:

"Hadi, balık hala çırpınıyor. Al onu da giderken evine götür. Annen akşama pişirsin" diyerek konuşmasına devam etti.

"Personelin içinde, tek lise mezunu sensin. Yardımcım bir hafta sonra emekli oluyor. Seni yanıma yardımcı olarak alacağım. Artık masa başında oturacaksın. Sanırım balık tutmaya hiç mi hiç vaktin olmayacak. Yarından itibaren yeni görevinde ol, ancak alışsın" diyen Antuan Bey'in gözlerine, inanamayan bir ifadeyle takılı kalan Vehbi, bunun bir ödül mü ceza mı olduğunu bir türlü anlayamadan şefinin arkasından bakakaldı.

Olayı izleyen iş arkadaşları:

"Hey oğlum!.. Asıl kocaman balığı şimdi yakaladın sen... Artık yemeklerini de bizimle değil, memurlar bölümünde yiyeceksin bundan böyle..." dediler.

“Olur mu canım?! Ben yine gelir, ögle yemeklerimi sizinle beraber yerim. Yine fıkralar anlatıp şakalaşırız. Öğle tatilinde, yemekten arta kalan zamanda da yine buradan oltamı salarım. Ama bu defa, iş zamanı tövbe... Neredeyse kalbim duracaktı,” derken eli kalbinin üzerinde, derin derin nefesler alıp veriyordu.

Ertesi gün, yeni iş yerinde çalışmaya başlayan Vehbi’ye, Antuan Bey en babacan tavrıyla:

“Bak Vehbi, lise mezunusun. Mutlaka üniversiteye devam edeceksin! Hem ‘Hammadde Köspe Ambarlar Şef Yardımcılığı’ yapacak hem de boş zamanlarında, balık tutmaya-
cık, ders çalışıp üniversite sınavlarına hazırlanacaksın” dedi.

Gerçekten de Antuan Bey’in disiplinli, kararlı tutumu sonucunda; Vehbi, üniversiteyi kazanıp Turyağ’dan ayrılmış, önünde yepyeni bir sayfa açılmıştı. Antuan Bey’in ona “İlla ki üniversiteyi kazanacaksın” deyişindeki ısrarcı, tavizsiz, ciddi tavrını anımsardı Vehbi hep... Lakin Antuan Bey’in, Şevket ağabeyin samimi dostu olduğunu düşündüğünde de “üniversiteyi kazanmak için illa ki ders çalışman lazım” sözünün, onun tarafından söyletildiği de aklına gelmiyor değildi hani... Ee... Şevket ağabeyiydi o... Nuran’ın da oğlunun mutlaka bir üniversite diplomasına sahip olmasını ne kadar çok istediğini biliyordu.

Rodos'taki Bütün Malları Satılmıştı

Bu arada Sevim üniversiteyi bitirmiş, bir bankada çalışmaya başlamıştı. Her aybaşı kazandığı parayı, Nuran'ın eline veriyordu. Epey rahatlamıştı kadıncağız; ama o yine de kızına çeyiz parası ayırıyordu o maaştan...

Artık hıdrellezlerde, oğlanları için iki üniversite diploması ile bir de zengin, tahsilli bir koca diliyordu kızını için.

Kendisinin de zamanında durumu çok iyiydi, gayet rahat bir yaşam sürmüşler, lüks içinde yaşamışlardı; ama sa-vaş, her şeyi alt üst etmişti... O çok zorluk çektiğinden yavru-
rularının artık aynı sıkıntıları çekmesini istemiyordu her anne gibi...

Bir sene sonra dileği gerçekleşmiş, kızını iyi bir evlilik yapmıştı. Torunlarının olmasıyla da Nuran'ın mutluluğu artmış, onların sevgisiyle huzur bulmuştu.

Gün gelmiş, Rodos'taki her şeyleri satılmış; kendileri Rodos'a gidip mallarının başında olamadıklarından ne kadar paraya satılırsa satılsın razı olmuşlardı.

Onlar, İkinci Dünya Savaşı'nın zulmünden, nasıl kaçacaklarını bilemediklerinden gözleri ne mal görmüştü, ne de mülk... Unutmuşlardı sanki. Onun için mal varlıklarından gelen paraya, ne kadarsa razı olup sevindiler. Gelen para yine

de her kardeşinin ve annesinin ikişer, üçer daire almasına yetmişti.

O sıralar, boy boy apartmanlar yükseliyordu Karşıyaka'da... Bir moda mı başlamıştı, neydi?! Pencerelerini; yılbaşı çiçeği, küpe, sakız sardunyası ve benekli begonyaların süslediği tek katlı evlerini, müteahhitlere verme yarışına girmişti insanlar...

Bahçelerini yenidünya, erik, dut, limon, portakal ve turuncu ağaçlarının, mis kokulu fesleğen, yasemin, hanımeli, gül ve nergislerin bezediği; parke taşlarla süslenmiş dar sokaklarında, birbirleriyle karşılıklı sıralanmış, tarihi, emektar, süslü demir kapıları ve kepenkleriyle bu canım sakız tipi evlerin ya da sahildeki cumbalı yalıların, köşklerin yerinde; modern, upuzun binalar 'pardon' taş yığınları yükseliyordu artık.

Yaz akşamlarında, denizden esen İmbat Rüzgarları; Yalı'da yan yana sıralanan, heybetli apartmanların arasından, ta içerilere doğru sızıp püflemek istiyor; ama birbirine bitişik, görkemli binaları aşır ılık nefesini yelpazeleyemiyordu artık... Her geçen yaz, gittikçe daha da sıcak, bunaltıcı oluyordu Karşıyaka... Hoş... yağmur sularını emen parke taşların yerini, asfalt dökülmüş sokaklar aldıkça o sürekli yağın insan yağmurları sırasında oluşan minik derecikleri atlayıp yürümek de cambazlık ister olmuştu artık.

Neyse... o aylarda, iri iri yağın dolulardan, sağanak yağmurlardan korunmak için herkes gibi şemsiyesini elinden düşürmeyen Nuran da apartmanın kapısında, zırıl zırıl sular akan şemsiyesini kapatırken şöyle yukardan aşağıya doğru evlerini süzdü. Ne kadar da yüksekti burası. Ömrünü konaklarda, koca koca bağ evlerinde, bahçelerde geçirmiş kadına, bir tuhaf geldi birden bu kadar yüksekte oturmak...

Yine de mutluydu 1685'teki küçücük evinden sonra bu apartman dairesine taşınmaktan; fakat bazen bahçesiz bir evde oturduğunu unutup balkon kapısına tosluyordu sanki hava almak için. Küçücük balkonuna, saksılar içinde fesleğenler, mercanköşkler, yılbaşı çiçekleri, yaprağıgüzeller, benekli begonyalar, ortancalar dikmişti yine de... Ha... bir de ful çiçekleri açtığında; fuller daha çok dayansın, çabucak solmasın, doyumsuz mis kokularını daha çok salabilsinler diye kendi bahçesinden topladığı beyaz, minicik katmerli fulleri, bütün bir domatese saplayarak Nuran'a getiriyordu bir arkadaşı. İşte o zamanlarda, domatese saplanmış mis kokulu fuller süslüyordu Nuran'ın balkon pervazını... ta ki domatesler çürüyene kadar... Yeşilliksiz ve kokusuz duramazdı o. Ara sıra balkona çıkıp fesleğenleri, mercanköşkleri okşar; eline sinen, ortaya yayılan kokuyu, derin soluklarla içine çeker; gözleri kapalı, Rodos'taki bahçelerine kadar uzardı hayalleri... Genzini yakan, çağrışım yapan bu keskin kokuyla mutlu olur, romantik bir gülüş yayılırdı yüzüne...

Gerçi... ayrıcalıktı sanki o zamanlar apartman dairesinde oturmak; belki de sınıf atlamak gibi bir şeydi kim bilir... İşte sonunda yeni modaya onlar da uymuş, o çok özendikleri apartman dairelerinin birinde, oturmaya başlamışlardı. Kirada da daireleri olunca maddi zorlukları sona ermiş, normal bir hayat yaşamaya başlamışlardı.

"Çok şükür ki sineğin yağını çıkarmak zorunda değilim bundan sonra. Tutumlu davranırsam kiralardan artırabilirdiğim paralarla iki oğlumu da evlendirebilirim" diye düşünüp seviniyordu.

Selim de çok yaşlanmıştı... Sürekli ayakta durup saç tıraşı yapamadığından o da dükkanını devredip yeni evlerinde dinlenmeye çekildi.

Evin En Güzel Biblosu; Telefon

O sıralar, evlere de telefon bağlandığını duyan Nuran, hemen bir dilekçe ile P.T.T.'ye başvurdu.

Aylarca mı, yıllarca mı; ama uzun bir bekleyiştten sonra nihayet telefon bağlanmış, somon rengi bir telefonları olmuştu. Evin en güzel biblosu oydu. Öyle herkeste telefon filan yoktu; tek tük bazı evlerde vardı ancak.

Nuran her sabah telefonun tozunu almayı ihmal etmiyor, kordonuna kadar siliyordu pırıl pırıl. Hatta toz olmasın diye günlerce uğraşıp iğne oyalı bir örtü yaptı ona...

Telefon bağlandığı gün, çocuklara:

"Bir yıl içinde, iki yüz konuşma hakkımız var. Eğer bunu aşarsak fazladan para ödememiz gerekecek... Ona göre konuşun. Hatta hiç konuşmayın... Arayan sizi arasın. Öyle telefona verecek paramız yok bizim." demeyi de ihmal etmedi.

Öylesine alışmıştı ki tutumlu davranmaya... Hayatı boyunca, bu huyundan asla vazgeçmeyecekti.

En samimi arkadaşlarından Mahmure'yi bile kadın çok konuşuyor diye aramıyordu. Bunu anlayan Mahmure, her sabah belirli saatlerde, onu aramaya başladı.

Nuran, sabahın o saatlerinde yemek pişirdiğinden telefonda bir süre konuşur; sonra ahizeyi büfenin üzerine bırakıp mutfağa giderek yemeğini karıştırır, salatasını yapar, ara sıra da ahizeyi bıraktığı yerden kaldırıp "haa... tabii... tabii..." gibi sesler çıkarır tekrar mutfağa gidip sofrayı hazırlamaya başlardı.

Bazen ahizeyi eline aldığında:

“Huuu!.. Nuran beni duyuyor musun?!” gibi cümlelerle karşılaşır:

“Aa... Duyuyorum Mahmur’cum, aşk olsun, sağır mıyım?!” derdi.

Bazen Mahmure Hanım’la ben sana telefonda bunu demiştim, dememişim, tartışmaları da yaparlardı gayet tabii... Biri dediğinden emindi, öteki de duymadığından...

Anne Acısı

Merallerin İzmir’e tayini çıkmış, deniz kenarındaki bir semtte oturuyorlardı.

Münire Hanım, çok sevdiği; ama hep gurbette olduğundan çok özlediği kızının yanından hiç ayrılmıyor, çoğunlukla onlarda kalıyordu. Üstelik deniz kenarında oturduklarından her gün sahile gidip denize giriyor:

“Sıcak kum, ayaklarıma iyi geliyor.” diyordu.

O gün de denize gitmek için evden çıkmış, cebinde her zaman taşıdığı bademlerini yiye yiye yürürken sahile ineilmek için caddenin karşısına dikkatlice geçerken tam yolun ortasında, ayağından çıkan terliğini almak için geri döndüğünde karşıdan gelen bir arabanın altında kalmıştı.

Tiz fren sesiyle irkilen sahildeki insanlar, hemen kızına bu korkunç haberi vermişler; nefes nefese sahile koşturan Meral, bir elinde bademleri, bir elinde terliğiyle boylu boyunca yolun ortasında hareketsiz yatan anneciğini görünce acı çığlıklar atmış; nasıl olup da aklını yitirmediğine şaşır kalmıştı.

Haber Nuran'a ulaştığında alelacele evden çıkıp otobüse bindi. O yollar bitmek bilmemişti o gün ona. Annesini hemen hastaneye kaldırmışlardı; ama kadıncağız son nefesini vermişti maalesef.

"Zavallı anneciğim, zavallı Münire Hanım... Sen, İkinci Dünya Savaşı'nda onca bombadan, onca arbededen kurtuldun da bir terlik uğruna, trafik kazası geçirmekten kurtulmadın... şart mıydı dönüp de terliğini alman be anacım? şart mıydı?" deyip i çekip ağlıyor:

"Senin de kaderin böyle miymiş be güzel anam" deyip sakinleşmeye çalışıyordu.

Annesinin cenazesinin arkasından bakakalan Nuran'ın, bacakları felç geçirmiş gibi kımıldayamıyordu zntden. Annesinin: Rodos'taki, mutfaktaki, bağdaki çalışma hayatını; eyreklerini savururcasına harcadığı o günlerini; beraberce Selim'in dükkanının önünden geçtikleri o heyecanlı dakikaları; hamamda, gezide, denizde geçirdikleri eğlenceli saatleri; erkek Nuranlığına ve bisikletine binmesine kızdığı o zamanları; dğnndeki o zarif, incecik, her zamanki şık kadını; bal renkli gözlerinin bakışını; İkinci Dünya Savaşı'nda yaşadıkları o çok korkunç, ıstıraplı açlık yıllarını; anavatana kavuştukları anda toprağı pşlerini; her zaman kendisine destek olan anneciğini düşünüp duruyor, gözünün önünden hiç gitmiyordu.

Cehennemi, Dünyada Çok Gördüm

Yıllar sonra bir tesadüf sonucu çok sevdiği kuzeni Rasim'den mektup aldı Selim. Bir İtalyan kızına aşık olup İtalya'ya yerleştiğini biliyordu yıllar öncesinden; ama birbirlerinin adreslerini bilemediklerinden mektuplaşamıyorlardı bunca yıldır. Sevincine diyecek yoktu Selim'in. Ne kadar güzel ve ne kadar da zor günleri olmuştu; ama birbirlerini kardeşten ileri sevmişlerdi hep.

O gün Selim, elinde mektupla eve geldiğinde Nuran, mutfakta onun çok sevdiği hamsiden de küçük, minnacık gümüş balıklarını, kılçııyla birlikte kızartıyordu. Hem kılçığını çıkarması mümkün değildi, hem de kocası, İzmir'e özgü bu gümüş balığını, kuyruğundan tutup ktır ktır yemesini çok seviyordu. Karısının pişirdiği balıkla, her zamankinin aksine, ilgilenmedi bile... Rasim'den gelen mektubu, Nuran'a defalarca defalarca okudu, özlem gidermek için.

"Uzun karşılıklı bir fasıladan sonra Cenab-ı Hak'ka çok şükür ki işte yine beraberiz. Her gecenin, bir sabahı vardır', 'Güneş olmazsa gölge görünmez' altın sözleri burada da yerlerini buldular. Bak işte, mektupla da olsa yine kavuştuk" diyordu sevgili dostu ona.

Yaşaran gözlerini elinin tersiyle silip mektuba devam etti Selim. Onlar güzel günleri de ve maalesef İkinci Dünya Savaşı'nı da yaşamışlardı beraber.

“Geçirdiğimiz o tüyler ürpertici, boğucu, dehşet eken cehennemi geçmiş de bitti gitti. Allah bir daha savaş göstermesin! Amin!

Şimdi; haydi gel! Oturalım da bayram tahayyül ederek bol, nefis, leziz mezelerle sıhhate, şerefe, çin çinlerle al şu kadehi; sen doldur, ben içeyim. Ben doldurayım, sen iç... Sonra mütemadiyen saki boşları doldursun, biz boşaltalım... Haliha-zırdan hasbihal edelim. Her telden şetaretle şarkılar söyleye-lim vesselam... Aman ne diyorum be Selim'cim. Ben sana iç-meyelim derken böyle bir şey yazmamın ne anlamı var ki şim-di... Maksadım; sana, 'sakın içme' dediğim günleri yad etmek içindi vesselam... Biliyorum ki sen de benim gibi içmiyorsun-dur. Bunu, seni her düşündüğümde hissediyorum inan ki...

Şeker kardeşim,

Hayatımda imkansızlığı öğrendim, güç maniaları aştım da mucizeyi daha öğrenemedim. Aynı zamanda, evvelce kaderimin haciz ettiği kismetimi, çok şükür Sübhan-ı Taala iade etti. Durumum daima, çok iyiden daha iyi oldu. Fakat ne çare!.. Artık hayatım yıprandı, ömrüm kısaldı, mabedim yıkıldı; ama mihrabım yerinde kaldı. Benim için artık yıldızlar söndü, ay tutuldu, güneş battı... Her yer karanlık. Gören gözlerim görmez oldu. Ben senin sağlığından başka bir şey dilemem; hattâ ölürken bile göz yaşı, dua, methiye, kabir, çiçek, mersiye filan da istemem. Öldükten sonra Cenab-ı Hak'tan cenneti isteyeceğim. Çünkü; cehennemi dünyada çok gördüm!!!

Hasretle boynuna sarılarak gözlerinden öper, Allah'ıma emanet ederim. Haydi şimdilik hoşça kal...

Kardeşin Rasim

Nuran'ın da Selim'in de tabaklarındaki gümüş balıkları, buz gibi olmuştu artık. Boğazlarına takılan hüznün düğümünden değil balık yemek, yutkunamıyorlardı bile... Onu çok özlemişlerdi. Karısı kızarttığı balıkları;

"Yarın yeriz..." diyerek buzdolabına kaldırırken gözlelerinden akan yaşları tutamayan Selim de mektubu özenle katlayıp önemli evraklarının arasına sakladı. Sevgili kardeşinden gelen mektup, onun için en değerli hatıraydı çünkü...

Bunlar Masallarda Olur Ancak

Yıllar sonra üniversiteyi ve askerliğini bitiren Vehbi, Ankara'da Yelda adındaki sevdiği bir kızla evlenip İzmir'e gelmişti.

Kendilerine, kiralık bir ev bulana kadar mecburen baba evinde kalıyordu karısıyla beraber...

İzmir'de, kumruya benzeyen özel bir ekmeğin arasına; peynir, domates, biber konarak yapılan soğuk sandviçler ya da üstü bol susamlı kumru ekmeğinin, kömür ızgarada kızartılıp arasına konan sucuk, sosis, salam, peynir karışımı tostlar satan kumrucu dükkanları, büfeleri vardı.

İzmirliiler, 'kumru' dedikleri bu tostu çok severler; hatta başka şehirden gelenlere, yanlış anlayacaklarını bile bile:

"Kumru yiyelim" dediklerinde misafirlerin tepkisi:

"Hayır ben yemeem! Yazık değil mi kumrulara?" olurdu.

Onlar şakaya devam edip:

“Aa kumru yenmez mi? Biz bayılırız kumru yemeğe. Çok lezzetli olur. Günde en az bir kumru yeriz biz İzmirli” dedikçe karşısındaki onlara daha da bir garip bakmaya başladılar. Ta ki kumrunun bir kuş değil de bir tost olduğunu öğrenene kadar...

Vehbi de yeni evlendiği eşine, aynı numarayı yapmış, yine aynı cevabı almıştı kumrunun ne olduğunu bilmeyen herkes gibi.

Deniz kenarında gezip bir yandan kumrularını yerken karısının:

“Aaa... Vallahi şu kayaların arasından, kedi gibi fareler geçti, gördün mü?!” sesiyle irkildi.

Vehbi:

“Maalesef benim çocukluğumdaki denizi bulmak mümkün değil artık... Hem zaten sana anlatsam da bana inanmazsın ki... Kim inanır ki şu andaki adeta kanalizasyon artıklarının atıldığı bir depo muamelesi gören, bu dibi balçıkla dolu, balıkların bile artık girmediği körfezde, ben kilolarca balık yakalayıp en iri midyeleri çıkarıyordum desem... Ya da ben bu denizde, yunus balıklarıyla dev denizkaplumbağalarıyla yüzüyordum desem...”

“???!!!!!!”

“Yok, öyle yüzüme hayretle bakma! Ben sana bir masal değil, gerçekten yaşadığım şeyleri anlatıyorum.”

“Burada yosun kokusunun yerine, ağır bir koku var... Denizin o iyotlu kokusunu değil, lağım kokusu alıyorum. Ben galiba bu kumruyu yiyemeyeceğim...” dedi genç kadın.

Deniz kıyısında bulunan banklardan birine oturduklarında dalgın dalgın denize bakan Yelda:

“Nasıl olur da insanoğlu, ona verilen bu güzel nimeti böylesine kirletebilir?! Nasıl başka bir çözüm düşünmeden, canım denize atıklarını atabilir, lağımalarını akıtabilir? Bak gün geliyor, deniz de kendini temizleyemiyor işte... Acaba ilerde bu devamlı dolan körfez, balçık denizi haline mi gelecek? Titreyen su muhallebisi gibi peltekleşecek mi?! O zaman, şu şehir içi vapurları da titrek peltenin içinde mi yüzecekler?!

Yok canım?! Daha da neler... Yüzmeleri mümkün olmadığı gibi körfez de dolup kara parçası olur artık... Üstüne evler, çeşit çeşit binalar inşa edilip bir zamanlar burada bir körfez varmış denir...

Geçmiş yıllarda bu sahilde deniz banyoları varmış mış...

Bir sayfiye şehri ha!” diye düşünüp ellerinde havluları, üzerinde mayolarıyla gelip geçen, istediği yerden denize atlayıp yüzen insanlar hayal etti.

“Baksana Vehbi’ye, yunuslarla dev denizkaplumbağalarıyla yüzermiş... Amma da attı ha!!! Bir de masal anlatmıyorum sana diyor... Bunlar masallarda olur ancak. Kim inanır ki böyle bir şeye... Neyse neyse... Bir şey demeyeyim de ayıp olmasın şimdi. Ben İzmir’i hiç görmedim ya! Hava atıyor işte...

Kaplumbağalarmış!!!

Annesi eskiden balık yemekten bıkmış!.. mış!..

Daha kaç yıl öncesini anlatıyor ki... Yaşı ne, başı ne... Bu kadar kısa zamanda, bu deniz nasıl bu hale gelmiş?” diye içinden kendi kendine söylenirken denizin ortalarına doğru bazı çocukların yelken sporu yaptığını görüp onları seyre daldı.

Vehbi'nin de yelkencileri zevkle seyrettiğini görünce:

"Ya denize düşerlerse vallahi lağım ağızlarında farelerin kol gezdiği bu sulara, kolera ya da tifo olmaları işten bile değil..." dedi kocasına.

Vehbi, yelkenleri rüzgarın yönüne doğru çekmeye çalışan çocuklara gülümseyerek bakıp:

"Eğer günün birinde, bizim de oğlumuz olursa mutlaka yelken sporu yapsın" dedi karısının elini tutarak.

"Nee?!" diyerek devam etti genç kadın hayretle.

"Allah korusun!.. Suya bir düşerse hasta olur, mikrop kapar bu denizde."

"Yok canım! Sen de epey abarttın. Ben oğlumun yelken sporu yapmasını isterim doğrusu." diyerek oturduğu banktan kalktı Vehbi.

Yeni evli çift, Nuranların iskeleye yakın evlerine doğru yürürlerken Yelda hala:

"Abartmışım?! Kendi abartılarına bakar mısın! Yunus balıklarıymış... Sahilde kum, denizde balık... Hiç boş çıkmazmış oltalar..." diyerek biraz gergin bir halde, hala içinden konuşarak kocasını takip ediyordu.

O sırada, beş dakikalık yolu, yirmi dakikada geldiklerini fark edince:

"Ha! Değişmeyen tek şey ise eskilerin birbirini tanıyıp yolda lafa tutmaları galiba. Hala herkes birbirini tanıyor burada" dedi.

Nuranların evine gelince balkona çıkıp denize baktı tekrar.

Palmiye ağaçları arasından görünen deniz manzarası, çok güzeldi. Hele Karşıyaka-Konak hattı vapurlarının, kuğular gibi nazlı nazlı süzülüşü... Bu güzelliğe dalıp gittiğinde kocasının söyledikleri geldi tekrar aklına.

Vehbi'nin, ona niye masal dünyasındaki bir Karşıyaka tablosu çizdiğini anlayamıyordu bir türlü... O gerçek diyordu ama...

"Yok yok... inanmak gelmiyor içimden. Gördüğüm şeylerle anlatılanlar o kadar farklı ki... Bu kadar yakın bir zamanda, bu kadar fark... Galiba fazla abartıyor" diye düşündü Karşıyaka'nın eski halini bilmeyen, görmeyen herkes gibi...

Geliniyle birlikte sofrayı hazırlayan Nuran, çipurayı ızgara yapmıştı.

Sofraya oturduklarında balığın üstündeki etleri, çatalıyla didikleyen karısına bakan Vehbi:

"Bak sana çipuranın nasıl ayıklanıp yenileceğini göstereyim."

"Ben böyle yemesini severim" dedi Yelda inatlaşıp nazlanarak.

"Yok, böyle yersen, bir sürü yenebilecek yerini de atmış olursun" diyerek becerikli elleriyle önce balığın kafasını kesip üst tarafındaki sırt yüzgeçlerini, çatal bıçağın yardımıyla itti. Balığı uzunlamasına ikiye açarak orta kılıcığını alıp atınca ortaya çıkan iki parça eti, tekrar karısının tabağına koyup:

"Şimdi rahat rahat yiyebilirsin" dedi.

Bu arada, Yelda'nın yakasındaki çift geyikli yaka iğnesine gözü takılan Selim, mutlulukla gülümsedi. Bunu fark eden Yelda:

"Galiba balığı iyi ayıklayamam onlara garip geldi" diye düşündü.

Selim ise içinden:

“Bir bilse...” diyordu.

“Bir bilse, o yakasındaki iğnenin manevi değerinin ne büyük olduğunu... Bir bilse... Bir bilse günlerce aç kalmamıza rağmen bu yaka iğnesini yine de kıyıp satamadığınızı... Bir bilse o broştaki Selim’le Nuran’ın aşkını... Biri dişi, biri erkek... Selim Nuran’la evlenecek... Ah bir bilse!!!”

“Balığın kafasını yemeyeceksen, ben alayım.” diyerek sessizliği bozan Nuran, oğlunun tabağındaki çipuranın kafasını alıp kendi tabağına koydu.”

Yanaklarındaki eti sıyrıp balığın beyin kısmına sıra geldiğinde büyük bir zevkle hüppp... diye içine çekti.

Dudaklarının iki yanı, memnuniyetinden yukarı doğru kıvrılıp gülümsedi.

“En güzel yeri, beyni” dedi gelinine bakarak.

“Ay fena oldum... Balığın beynini nasıl da yedi...” diye düşünen Yelda, kayınvalidesine hayretle baktı.

Yaz akşamlarında, hiç kapanmayan balkon ve pencerelerden içeri dolan buruk, genizleri yakan pis koku onu rahatsız edince:

“Ne bu? Ne kokuyor böyle?!”

“Rüzgar, eğer karaya doğru eserse deniz böyle pis pis kokuyor” dedi Nuran.

Aynı koku, İzmir’e girerken de vardı. Burnumu tıkamak zorunda kaldım bir süre” dedi Yelda.

Her gün, zamanında ancak bir at arabasının geçebileceği genişlikte yapılan Karşıyaka’nın dar sokaklarında dolaşıp oturabilecekleri kiralık bir ev arayan Yelda’yla Vehbi, bir tür-

l istedikleri gibi bir ev bulamamışlardı. Evler, daha içinden kiracı çıkmadan, eş dost vasıtasıyla bulunuyordu. Öylesine azdı... Onlar da, Nuran'ın arkadaşlarının söyledikleri kiralık evlere bakıyorlardı.

O gün, hayli bakım isteyen bir eve bakıp tutamayacaklarına karar vermişlerdi ki Vehbi, istasyonun önündeki kokoreççiği gördü. Bir altmış boylarında, toplu, güler yüzlü, sevimli, yılların kokoreççisi, Rodoslu Cemal Usta...

Seyyar kokoreç arabasından dumanlar yükseliyor, iştah açan kokular etrafı sarıyordu.

"Gel sana kokoreç alayım" dedi Vehbi sevinçle.

"O da ne? Ben daha önce böyle bir şey görmedim" dedi Yelda.

"Kokoreç... kokoreç... Ye bak, çok seveceksin. Hayvanın ince bağırsağından yapılan bir tür ızgara. Gel bak, bu Rodoslu amcanın kokoreci çok temizdir."

Karısının kolundan çekerek kokoreç arabasının önüne getirdi.

"Cemal amca şöyle çeyrek ekmeğe bol kimyonlu, bol kekikli, şişin çok kızarmış uç kısmından koy."

Cemal Usta, her zamanki nakaratını sıraladı yine...

"Paranla book yee!.. Paraaanla yee!.."

Ne bilsin Yelda'nın fena olacağını?! Karşıyakalılar bilirlerdi onun bu nüktedanlığını... Bilirlerdi ki en temiz o yapardı kokoreci.

"Neee?! Ben hayatta, hayvanın ince bağırsağını yemem," dedi Yelda.

"Eminim ki yersin. Gör bak, çok seveceksin..."

"Baksana ne diyor adam. Hayatta yemem!"

"İnan ki şaka yapıyor. Her zaman böyle söyleyerek takılır o insanlara..."

"Yemem!"

"Var mısın iddiasına?" derken küçük parmağını, karısına uzattı Vehbi.

"Varım!"

"Tamam... Dün işkembe yahnisini hapır hupur yiyordun ama..."

"Ooo... Yemez olur muyum? Annen de çok güzel yapıyor bu geleneksel yemeği doğrusu. İşkembenin damar kısmından, oh etli etli... bol arpacık soğanlı, bol nohutlu... Çok lezizdi gerçekten..."

"Ben şimdi çeyrek ekmeğin arasındaki, iyice kızarmış kokorecimi yiyeceğim. Şöyle bol kimyonlu, bol kekikli, bol kırmızıbiberli... ohh... İstersen sen yeme..."

"Belki yerim..."

"Yok yok... İddiayı kaybedersin sonra. Kokusunu alınca fikrini değiştirdin bakıyorum."

Gülerek kocasına bakan Yelda, hala ev bulamamanın sıkıntısını unutarak az ilerdeki çingenelere gözü takıldığında mis gibi kokuyla kendinden geçti adeta.

İzmir'de, insanın ruhunu adeta pembe bulutlara taşıyan, portakal ve limon çiçeğinin mistik ve romantik kokusundan sonra duyduğu en güzel kokuydu bu...

Dağlardan topladıkları nergisleri, kayısı çiçeklerini, anemonları, mor sümbülleri su dolu teneke kutuların içinde satan kadınlardan, bir demet nergis, bir demet de kayısı çiçeği aldı Vehbi. Çiçekleri ve kokularını çok seven karısına, bunları uzatırken:

“İşte eskiden Karşıyaka hep böyle kokardı... Buram buram çiçek kokuları fışkırırdı her yandan. Şimdi ise sadece bir esinti kaldı hayatımızın bir parçası olan çiçek kokularından... Ne yazık... Alıştığımız bu mis kokuları duyabilmek için mevsimi geldiğinde, bir demet çiçek satın alarak koklayabiliyoruz ancak...” diyerek içini çekti.

Karısının koluna girip “İnşallah yakında bir ev de bulacağız. Üzülmeni istemiyorum.” dedi derin bir sevgiyle onun gözlerinin içine bakarken.

Kol kola, annelerinin evine gittiklerinde kapıyı açan Selim’e, koyu sarı kayısı çiçeklerini uzatan Yelda:

“Katmerli nergis çiçekleri benim, bu kayısı çiçekleri de sizin babacığım. Ne kadar da birbirlerine benziyorlar. Neredeyse kokuları bile aynı.” dedi.

“Biliyor musun kızım. Şimdiye kadar hiç kimse bana çiçek vermemişti. Çok teşekkür ederim. Hem de ‘fransuvaları’... Biz bunlara Rodos’ta ‘fransuva’ derdik. Benim odamın camında ‘fransuva’ çiçekleri yetiştirirdi annem. Hem de ‘fransuvalar’ ha... hem de ‘fransuvalar’!...” derken bir zamanlar Rodos’taki kızların başını döndüren o yakışıklı, berber Selim’in, engin mavi gözleri ışıltıyor; kayısı çiçeklerinin baygın kokusunu, derin derin içine çekiyordu, o gençlik günlerine dönmek istercesine...

“Çiçek der, geçeriz... Bir çiçeğin ne kadar önemli olduğunu düşünmeden” diyerek Vehbi’ye bakan Yelda’nın gözleri dolmuştu yaşlı adamın bu davranışı karşısında.

“İyi ki kayısı çiçeklerini ona vermişim. Ne kadar da mutlu oldu...” derken kirpiklerinin dibinde parlayan şebnemlerin arasından, bir damla gözyaşı süzülüp kaydı yanaklarından.

Bir süre sonra istedikleri gibi bir ev bulunca taşındılar baba evinden. Yıllar geçtikçe hayatın meşgalesi içinde, artık onlara da her şey normalmiş gibi görünmeye başlayıp rüzgarın karaya doğru estiği zamanlardaki denizin pis kokusuna da alıştılar, balıkların olmayışına da.... Hatta çocukları yelken kullanmayı bile öğrendi zaman içinde... Ve Yelda'nın en çok sevdiği yiyeceklerden biri de kokoreç oldu...

Kaynanalar Gezisi

Nuran'ın bütün çocukları evlenip barklandıktan sonra okula giden bir çocuğu olmamasına rağmen bayram günlerini ipe çeker, evde bulunan çocuklarıyla torunlarıyla Selim'ile yine en ön saflarda yer almaya çalışır, her bayram elinde tuttuğu bayrağımızı sallayıp resmi geçit törenlerine katılanları alkışlardı aynı şevkle... Gözlerinde hep aynı pırıltı, içindeki hep aynı coşkuyla...

Gezmeyi de o kadar çok seviyordu ki hâlâ... Yaşlandıkça bu arzusu azalacağına, daha da çoğalıyordu. Kaynanalar gezisi turlarına arkadaşlarıyla katılarak bütün yurdu dolaşıyordu otobüsle... Gazetelerde bile kaynana gezileri haberleri çıkıyor; kaynanalar şurada, kaynanalar burada haberleri veriliyordu.

Bu geziler sırasında, pastörize edilmeden ya da kaynatılmadan yapılmış taze peynirden yiyen Nuran'ın sancıları artıkça artıyor, bir türlü teşhis konamıyordu.

Nihayet yediği bu peynirler yüzünden, maltahumması olduğu meydana çıkınca uzunca bir süre tedavi olup gezilerine ara verdi; ama Nuran bu durur mu? İyi olur olmaz her fırsatta gezmesine yine devam etti...

Balıkları Ayıklayınca Gelecek...

Öylesine düşküdü ki küçük oğluna Selim... Vehbi ne kadar büyürse büyüsün, o gözünün içine baktığı minik oğluydu hala. Diğer çocuklarını da çok severdi; ama en küçük oğlu bir başkaydı onun gözünde... Hem öylesine güvenirdi ki ona, Vehbi'ye sormadan adım atmaz, çok başarılı ve becerikli bulurdu onu.

Oğlu da hayrandı babasına. Onun deniz rengi gözlerinin içine her baktığında içindeki maviliklerde erirdi sanki. Bir isteği bir sıkıntısı var mı diye gözlerinden, bakışlarından anlamaya çalışırdı babasının. Zira sorsa söylemezdi ki... Her zaman en sıkıntılı anlarında dahi "Çok iyiyim oğlum. Hiçbir isteğim, hiçbir sıkıntım yok. Size duacıyım" derdi hep...

Zamanında çok yakışıklı bir adam olan babasının güzelliği, hala anlatılıyordu Rodoslu tanıdıklarınca...

"Babam gibi yakışıklı olmama imkan yok; ama ben onun gönlünün güzelliğini örnek aldım olabildiğimce..." derdi Vehbi.

İyi-kötü ayırt etmeden her insanı sevmeye çalışır; her şeye güzel gözle bakmaya gayret ederdi babası. Adeta 'Pollyannacılık' oynardı hayatla...

"Elimizde hiçbir şey yok. Emir büyük yerden, her şey Allah'tan..." derdi.

Vehbi de her sıkıntısı olana, yardımcı olmaya çalışırdı elinden geldiğince...

Hatta karısı:

“Sana ekmek atana, ekmek veriyorsun, tamam da... Sana taş atana, niye ekmek veriyorsun bir türlü anlayamıyorum” derdi.

O da:

“Asıl hüner; sana taş atana, ekmek atmaktır” derdi.

Öyle görmüştü Selim'den. Bu huyu yüzünden çok sevmiştii babasını...

Başkalarının aptallık olarak nitelendirdiği bu davranışı, o hüner olarak görmüştü hep... Doğruydu da galiba... Çünkü taş atanlar, karşılığında taş beklerlerken ekmekle karşılaştıklarında şaşırıp kalıyorlardı. Hiç beklemedikleri bu güzel davranış karşısında, mahcubiyetlerini gizleyemiyorlardı gerek sözle gerekse iç dünyalarındaki karmaşayla...

Rodos'un yakışıklı delikanlısı, Vehbi'nin o güzel babası Selim, iyice yaşlanmıştı artık. Yürümekte zorlanıyor, adımlarını sürüyerek çok kısa atabiliyordu.

Bir gün felç geldi sağ tarafına. Hastaneler, doktorlar, tahliller, bin bir türlü koşuşturmaca... Derken “Artık hastanede yapabileceğimiz bir şey kalmadı. Eve çıkarın.” dedi doktorlar.

Vehbi, hastane dönüşü kucağına aldığı babasını, beşinci kattaki evlerinin merdivenlerinden sevgiyle çıkardı.

Kuş gibiydi babası... Bir lokmacık kalmıştı o dev gibi adam... Kendi bebeği gibi olmuştu sanki...

“Bir zamanlar ben onun bebeğiydim; şimdi de o benim bebeğim” dedi içi sevgiyle sızlayarak.

Annesi vardı babasının başında; ama mesai saati biter bitmez, soluğu babasının yanında alıyordu Vehbi. Akli evdeki babasındaydı her zaman.

Her gün işe gitmeden önce babasına uğrayıp günlük saç sakal tıraşını yapıyor, akşam iş çıkışı da kendi evinden önce babasına gidiyor, elini sevgiyle tutup sohbet ediyor, alt bezi ni değiştirip vücudunu silip temizliyordu.

İçi titriyor, üzülyordu babasının bu yatalak haline; ama babasının onun dediklerini anlayıp zar zor da olsa konuşabilmesine şükrediyordu. Bilinci yerindeydi ya... Baba-oğul, göz göze bakışlarıyla sevgilerini, hüzünlerini paylaşıyorlardı ya yine...

Yaz gelmişti... Okullar tatil olunca çocuklarını, bin bir zorlukla aldıkları yazlıklarına götürmek için yola çıktı Vehbi. Babasını da merak edip duruyordu bir yandan...

İki saatlik bir yolculuktan sonra eşini ve çocuklarını yazlık evlerine bırakıp kendi de biraz denize girip balık tutmak istedi.

Kayalıkların üzerine oturup tuttuğu balıkları bir yandan ayıklıyor, bir yandan da deniz suyunda yıkayıp naylon torbaya koyuyordu.

Ayıkladıkları balıkların bağırsaklarını almak isteyen ah-tapotları seyrederken bir akli da babasındaydı. İçi hiç rahat değildi Vehbi'nin. Sanki son günlerde daha bir çökmüştü babası.

O sırada yanına gelen karısına:

"İçimde bir sıkıntı var. Tuttuğum balıkları ayıklar ayıklamaz, babamın yanına gideyim" dedi.

"Daha yeni geldik. Çok yorgunsun; bari yarın git," dedi Yelda.

"Yok... Siz çocuklarla tatilinizi yapın. Ben ara sıra gider gelirim. Babamın yanında olmalıyım. O orada öyle yatalak yatarken ben burada tatil yapamam. Hem son gördüğümde, pek iyi değilmiş gibi geldi bana. Benim gelmemi dört gözle bekler gibiydi sanki... Bu balıkları ayıklar ayıklamaz gideceğim yanına" dedi.

Saat üç sularıydı o sıra... Selim, gözlerini hafifçe aralamış; başucundaki kızı Sevim'e, yarım yamalak cümlelerle fısıldıyordu.

"Vehbi, şimdi... üç tane balık tuttu..... Sahildeki..... kayalıkların üzerinde onları temizleyip denizde yıkıyor... Onları evine götürüp bırakacak... sonra gelecek... gelecek benim yanına..."

Sevim, babasının konuştuklarına bir anlam veremeyince:

"Yüksek ateşinden ötürü sayıklıyor..." dedi yanındaki Nail'e.

"Herhalde Vehbi'yi istiyor. Köye telefon edip onu çağırılım," diyerek babasının ateşini ölçüp alınına, sirkeye batırılmış bez koyan annesine baktı.

Nuran da "Herhalde" deyince Selim'e sordu.

"Baba, Vehbi'yi çağıralım mı? Ne dersin?!"

Selim, fısıldayan kısık sesiyle:

"Gelir gelir... Ben beklerim..." derken Nail de her zaman-ki aile doktorlarına telefon ediyordu.

İçindeki sıkıntıyı, denize de girse balık da tutsa bir türlü dağıtamayan Vehbi, ayıkladığı balıkları eve bırakıp doğruca otobüs terminaline gitti.

İzmir'e gidecek otobüste yer olmadığını görünce şoföre derdini anlatıp bin bir rica ile yer bulunmasını istedi.

İki koltuk arasına bir tabure konarak ricası yerine getirilen Vehbi, biraz sonra inecek olan bir yolcunun koltuğuna geçecekti.

Saat altı buçuk gibi Nuran'ın yanına gelen oğlu, maalesef babasını koma halinde buldu.

Aile doktorları daha gelememişti. Vehbi, kardeşi kadar sevdiği Dr. Atilla'ya haber vererek ambulans çağırdı.

Bu arada ablası, Vehbi'ye sorular yöneltip duruyordu merakla.

"Saat üçte nerdeydin?"

"Denizde balık avlıyordum abla."

"Kaç balık tuttun?"

"Üç..."

"Nerede temizledin?"

"Kayaların üzerinde..."

Sevim ağlamaya başlayarak kardeşine sarıldı.

"Bak Vehbi! Babam hep seni gördü; hep seni izledi... Saat üçte, üç balık tuttuğunu; kayaların üzerinde temizlediğin balıkları, eve bıraktıktan sonra geleceğini sayıklayıp durdu."

Vehbi'nin de gözyaşları, pınarlarından süzülüp yanaklarından ardı ardınca inmeye başladı. Bu esnada ambulansın siren sesleri duyulunca babalarını Ege Üniversitesi'nin acil bölümüne götürmek üzere yola çıktılar.

Vehbi babası Selim'in kulağına yaklaşarak:

"Babam, bak ben geldim, yanımdayım. Nasılsın? Ağrın sızın var mı?"

Her zamanki yaşam felsefesi yine dudaklarının ucundaydı Selim'in...

"İYİYİM..."

Acil doktorları, ilk müdahaleleri yaparak Selim'i yoğun bakım ünitesine aldılar.

Vehbi ve Dr. Atilla, ilgili doktorlarla görüştiklerinde onların pek umutlu olmadıklarını görüp üzüldüler.

"Siz pijamalarını, iç çamaşırlarını getirip gelin," dediklerinde Vehbi'nin hemen Karşıyaka'ya gidip evden giysilerini alarak tekrar hastaneye dönmesi, yaklaşık kırk beş dakika sürmüştü.

Yoğun bakım ünitesinde, kapıda gördüğü hemşireye, çamaşırlarını uzattı babasının.

Hemşire, uzattığı çamaşırları almak için elini bile kıpırdatmadı. Gözünü üzgün bir halde yere dikerek, "Başınız sağ olsun... Selim amcayı kaybettik..." dedi.

Vehbi:

“Yok hayır... Bana ‘iyiyim’ dedi. İyiyim, dedi...” diyordu boyuna...

Hemşire, Selim’in hiç parmağından çıkarmadığı 27 Mayıs yüzüğü ile Rodos’un simgesi; biri dişi, biri erkek geyiğin süslediği, köstekli cep saatini Vehbi’ye uzattığında yere yığılmamak için epey direnip iki elini başının arasına alarak hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı.

Bir anda, ablasının söyledikleri aklına gelince toparlandı.

“Yok... yok... Babam ruhen yaşıyor. Nasıl da görmüş beni yattığı hasta yatağından. Şimdi de görüyordur. Onu üzmemem lazım... Benim üzülmeme dayanamaz o...” diyerek telefona koşup Nuran’a, Sevim’e, Nail’e ve Selim’in yıllarını geçirdiği 1685 Sokak sakinlerine, bu acı haberi duyurdu...”

1685’de yas vardı o gün...

Dev Denizkaplumbağaları da Geri Dönerler Belki...

Vehbi’yle Yelda, uzun yıllar sonra artık emekli olduklarında körfezin ve denizin temizleneceği haberlerini okudular gazetelerde.

Denizin gün geçtikçe kirlendiğini gören belediye başkanları, büyük bir faaliyetle körfezi temizlemeye, dereleri ıslah etmeye, arıtma tesisleri kurarak tortuları değil sadece suları denize vermeye başlayarak denizin eski maviliğine, berraklığına kavuşabilmesi için uğraşıp deniz kenarına ağaçlar, çiçekler ekip parklar yapmaya başladılar.

İnsanlar da artık deniz kenarındaki spor alanlarında koşup basketbol, voleybol, tenis oynamaya, parklarda nefes almaya başladılar. Hatta denize balıkların girdiğini gören halkın elinde, balık oltaları bile çoğalmaya başladı zamanla...

O gün Yalı'da dolaşmaya çıkan Yelda'yla Vehbi, denizi seyredip bir süre balık tutan insanları seyrettiler.

"Ama körfezin balığı daha yenmez herhalde... Denizin iyice temizlenip körfezin balığının yenilebilmesi için uzun seneler gerekli. Denizin temizliğine de her zaman özen göstermemiz lazım" diye düşündü Yelda.

"Belediye başkanları, körfezin ve denizin temizlenmesi için uzun yıllar çalışıp durdular. Herhalde yıllarca da bu güzelliğin korunması için herkes gayret edecek... Çocuklarımız, torunlarımız: 'Amma da yalan attın!.. Senin bu anlattıkların masallarda olur ancak,' demeyecekler benim gibi bir daha..." diyerek gülümsedi Vehbi'ye bakarak.

"Belki günün birinde, yunuslar da girer körfeze... Belki geri dönerler eski evlerine, ha... ne dersin?"

"Neden olmasın, belki" dedi Vehbi.

Deniz kenarındaki lağım ağızlarında, fareler gezinmiyordu artık. Onlar kanalizasyonlarına geri döndüler yine. İnsanlara kaldı sahiller, deniz kenarları, eskisi gibi... Çoluk çocuk, çimlerin üzerinde piknik yapıyordu tatil günleri... Zaman zaman denizden esen o pis kokulu hava esintileri de olmuyordu artık.

"Çok şükür, artık inandım ki burası bir balçık denizi olmayacak. Körfez vapurları, karşıdan karşıya tertemiz denizde işleyebilecekler yıllar yılı..." diye sevindi Yelda.

“Dev denizkaplumbağaları da geri dönerler belki...” diyerek iç geçirdi Vehbi...

“Keşke... ne güzel olurdu... O zaman, o eski günlerin gerçeği, masal olmaktan çıkardı benim gibi bilmeyenlerin gözünde...” diyerek denizin sakin sularında, dev denizkaplumbağalarını hayal etti Yelda.

“Hem biliyor musun Vehbi, artık kapı önlerine birer sandalye, kilim atarak oturan mahallenin o insanları yok. Ne çok şaşırmıştım ilk gördüğümde... Ama ne tek katlı evler kaldı o eskilerden, ne de mahalleli fikri... Böyle miydi eskiden buralar?! Tek katlı evlerin, yalıların; çam ağaçlarıyla palmyelerle süslü bahçeleri... Bahçe duvarlarından sarkan, çardaklara sarılan; hanımelleri, yabangülleri, yaseminler, begonviller, akasyalar... Şimdinin apartman daireleriyle kıyaslanır mı hiç? İnsanlar, apartmanlarında kimlerin oturduğunu bile bilmiyor artık ne yazık ki...” deyince kocasının o eski günlerine dalıp hüznlendiğini fark etti...

Gönlümüz Sızınle Birlikte

Nuran, Selim’in ölümünden sonra o güçlü yapısına rağmen yaşlanmıştı; ama erkek Nuran tavrından hiç taviz vermiyor, genç kızlığındaki gibi gezmeyi, dolaşmayı çok seviyordu. İlerlemiş yaşına rağmen denizin dalgasına, soğukluğuna aldırmadan etraftaki gençlerin cesaret edip suya ayaklarını dahi sokamadığı o günlerde bile yüzüyordu hala...

Ama ne yüzmek... Deniz yastık... Cuuummpp... Kızlar fıstık... Cuuumpp...

“Ne kadar güzel değil mi?” diyerek denizi öpüyor, her suya dalışında; tek tasasının aşık bir genç kız olarak Selim’ine kavuşup kavuşamayacağı endişesini, heyecanını taşıdığı, Rodos’taki şen şakrak, umursamaz, ‘ekmek elden, su gölden’ diye düşünüp dedesinin ve ailesinin elini hep sırtında hissettiği, o mutlu günlerine dönüyor; o günlerindeki tasasız mutluluğu, yeniden yaşıyordu sanki...

Vehbi, annesini telefonla her sabah saat on buçukta mutlaka arar; bir ihtiyacı olup olmadığını sorardı. Vakit buldukça da Nuran’ın sevdiği arapsacı, şevketibostan, radika, turpotu gibi otları pazardan satın alır; annesine uğrayıp hal hatır sormayı ihmal etmezdi hiç. Hele sübye (*mürekkkep balığı*) götürdüğü günler, keyfine diyecek olmazdı Nuran’ın.

Zaman zaman ekmeğini, sütünü almaya çarşıya çıkan Nuran, eski bir Karşıyakalı ya da Rodoslu bir tanıdığına rastlayınca ayaküstü yaptıkları sohbetler, eski günlerdeki anılarla uzadıkça uzar, Vehbi’nin telefon ettiği o saati geçirirdi farkında olmadan.

Vehbi, telefona cevap vermeyen annesini, merakla her yarım saatte bir arar; Nuran’ın nefes nefese açtığı telefonda, sesinden anlayıp:

“Gene kimi gördün bakalım. Kim bilir neler kaydattınız yine... Anlat bakalım” der sohbete başlardı.

O gün de öyle oldu. Her zaman on buçukta ettiği telefona cevap alamayınca her yarım saatte bir aramaya başladı Vehbi. Saat on ikiye kadar çaldırıldığı telefona çıkan olmayınca epeyce bir telaşa kapıldı; ama nasıl olsa saat yarımında, yeğeni Aslı, okuldan eve gelecek diye de teselli bulmaya çalıştı.

Saat on iki otuzda, bu kez Vehbi'nin telefonu çalmaya başladı. Yeğeni Aslı, telefondaki ağlamaklı sesiyle:

"Amca çabuk gel! Babaannem düşmüş, bir türlü kalkamıyor, konuşmıyor da..." diyordu.

Vehbi, telaşla arabasına atladığı gibi on dakika içinde anesinin evinde olmuş; yola çıkarken de çocukluk arkadaşı Dr. Yılmaz'ı haberdar etmişti. Kısa bir süre sonra o da gelmiş, ambulans çağırılmıştı. Nuran felç geçiriyordu. Çok acele Ege Üniversitesi'nin acil servisine yetiştirilmiş, ilk müdahaleden sonra nöroloji servisine yatırılmıştı.

O da ilk aşkı, kocası, hayat mücadelesindeki arkadaşı gibi Ege Üniversitesi'nin yoğun bakım ünitesindeydi. İki buçuk aydır da hastanede yaşam mücadelesi veriyordu.

Hani insan bu dünyadaki son anlarında, karşısında en çok sevdiklerini görürmüş derler ya!

Ertesi gün 30 Ağustos'tu. Nuran, sabaha karşı yoğun bakımda, yorgun gözlerini zoraki aralayabildiğinde karşısında Atatürk'ü ve Ata'sının elini hiç bırakmayan, yıllar önce kaybettiği hiç unutamadığı minik yavrusu Ayşe'yi gördü.

"Atatürk'üm sen mi geldin?! Sen de mi geldin benim güzel Ayşe'm?!" dedi.

"Çok sevindim sizi gördüğüme..." derken yattığı yerden, gözyaşları şakaklarından aşağıya süzülüyor, yastığını ıslatıyordu.

“Bugün bayram Paşa’m! 30 Ağustos bugün. Bayrama gideceğim ben de her bayram olduğu gibi... Elimde tuttuğum bayrağımızı sallayıp resmi geçit yapan askerlerimizi, gençlerimizi alkışlayacağım. Bugün bayram Gazi Paşa’m. Durun beni bekleyin!.. Ben de en güzel giysilerimi giyip sizinle bayrama geleceğim. Durun... Durun... Gitmeyin! Beni de bekleyin!..

Hemşireler, doktorlar Nuran’ın başında birikmiş, duran kalbini tekrar çalıştırabilmek için çabalıyorlardı. Ama Nuran, bir daha bu dünyaya gözlerini açamayacaktı ne yazık ki...

Çocuklarına haber gittiğinde bu mücadeleci, enerjik, Atatürk aşkıyla dolu, sevgili annelerini kaybettikleri için çok üzgündüler.

Gözyaşları içinde, üzgün bir halde hastaneye koştuklarında, yolun karşısına geçmek için beklediler.

Caddeden; bando takımı, askerler, öğrenciler geçiyor; 30 Ağustos Zafer Bayramı resmi geçit törenleri yapılıyordu.

Bayram törenlerini izlemek için gelmiş kalabalığın arasında, karşıya geçmek için bekleyen Nuran’ın çocukları, gözleri dolu dolu, kendi aralarında konuşuyorlardı.

“Ah annecim! Bugün 30 Ağustos biliyor musun? Kim bilir bu bayram günü törenlerine katılamadığın için ne kadar üzülüyorsundur. Sen hiçbir bayram törenini kaçırmazdın ki... Lakin, bu bayram törenine katılmak, sana kısmet olmadı ne yazık ki...” diyordu Nail.

Atatürk'ün yanında, elinden tuttuğu minicik Ayşe'si ile bayram törenlerini izleyen Nuran:

"Aaa! Ne diyor bunlar Ata'm?! Beni görmüyorlar mı? Ben onları görüyorum ama... Hey çocuklar buradayım! Beni görmüyor musunuz? Bak Atatürk'üm yanımda. Hiç görmediğiniz ablanız Ayşe'm de... Bakın!.. Kurtuluş Savaşı'mızda düşmanla kahramanca savaşmış binlerce şehidimiz, binlerce gazimiz, binlerce kahraman Türk kadını da bayram törenlerini izlemek için gelmiş. Hiç kaçırır mıyım ben bayram törenlerini?! Bak, geldim işte! Hep beraber izleyip hep beraber alkışlıyoruz... Elimizde bayrağımız... Kalbimiz vatan aşkıyla dolu... Gözümüz üzerinizde... Gönlümüz sizinle birlikte..."

